

ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİNE GÖRE
İMAM-HATİP LİSELERİ
Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet

ARAŞTIRMA

ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİNE GÖRE
İMAM-HATİP LİSELERİ
Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI

Proje Danışmanı

İbrahim Aşlamacı

Yazar

İbrahim Aşlamacı

Proje Araştırmacıları

Emrah Eker

Yakup Ayaydın

Elif Şimşek

Meryem Nurbanu Çelik

Genel Koordinatör

Hulusi Yiğit

Yayın Koordinatörü

Furkan Erdoğan

Tasarım / Mizanpaj

Nuray Yüksel

ISBN

978-605-4036-79-0

İstanbul, Nisan 2017

Para ile satılmaz.

BASKI-CİLT

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi

Ata Han No:34/5 Bağcılar - İSTANBUL

Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35

Sertifika No: 12683

İletişim

Değerler Eğitimi Merkezi

Süleymaniye Cad. Elmaruf Sk. No: 3 Fatih/İstanbul

Tel: 0212 512 19 90 | Faks: 0212 512 19 91

www.dem.org.tr | info@dem.org.tr

“Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri: Profiller, Algular, Memnuniyet, Aidiyet” raporu, Değerler Eğitimi Merkezi İmam-Hatip Okulları Araştırmaları Projesi kapsamında Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmanın saha araştırması yazar ile birlikte, projede araştırmacı olarak yer alan Emrah EKER, Yakup AYAYDIN, ElifŞİMŞEK ve Meryem Nurbanu ÇELİK tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI

1981 yılında Malatya'nın Darende ilçesinde doğdu. 1999 yılında Darende İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdi. 2004 yılında Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Yüksek Lisansını Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalında "Çoğulculuk ve Din Eğitimi" isimli tezi ile 2008 yılında tamamladı ve aynı bilim dalında doktora çalışmasına başladı. "Pakistan Medreselerine Model Olarak İmam-Hatip Liseleri" başlıklı doktora tezini 2013 yılında tamamladı.

Araştırmacı 2004 yılından 2010 yılına kadar değişik illerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yaptı. 2010 yılında kısa süreliğine Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, sonrasında ise İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 2011-2012 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri Columbia Üniversitesi Güney Asya Enstitüsü'nde ve 2013 yılında Pakistan Uluslararası İslam Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde misafir araştırmacı olarak bulundu. Araştırmacı, aynı zamanda 2006 yılından itibaren Değerler Eğitimi Merkezi bünyesindeki farklı projelerde araştırmacı olarak görev aldı. Halen İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İngilizce bilen araştırmacının başlıca akademik ilgi alanları İmam-Hatip okulları, Pakistan medreseleri, din eğitimi, karşılaştırmalı din eğitimi, çoğulculuk ve din eğitimi ile din eğitimi politikalarıdır. Bu alanlarla ilgili yayınlanmış kitap, ulusal ve uluslararası makaleleri ve çeşitli sempozyumlarda sunulmuş bildirileri bulunmaktadır.

İçindekiler

TABLOLAR LİSTESİ.....	7
ŞEKİLLER LİSTESİ	9
TAKDİM.....	15
ÖNSÖZ.....	17
GİRİŞ	19
Araştırmanın Konusu	19
Araştırmanın Amacı ve Önemi	21
YÖNTEM	21
Araştırmanın Modeli	23
Evren ve Örneklem.....	23
Veri Toplama Süreci ve Analizi.....	25
BULGULAR.....	27
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	27
1. İHL Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri	27
2. İHL Öğrencilerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları.....	29
3. Öğrencilerin İHL Tercih Sebepleri.....	30
4. İHL Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri	31
5. İHL Öğrencilerinin Okul Dışı Din Eğitimi Alma Durumları ve Kanalları.....	34
6. Öğrencilerine Göre İHL'lerin Misyonu, Yeterliği ve Modelliği	35
7- İHL Öğrencilerinin Çeşitli Konulardaki Görüşleri	39
Karma Eğitim	39
Serbest Kıyafet Uygulaması.....	40
Derslerde Tablet Bilgisayar Kullanımı	42
Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması	43
8. İHL Öğrencilerinin Okul Aidiyetleri	44
9. İHL Öğrencilerinin Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyet Algıları.....	49
10. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersleri ve Öğretimine İlişkin Görüşleri.....	57
11. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine İlişkin Görüşleri	64
12. İHL Öğrencilerinin Okullarındaki Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetler Hakkındaki Görüşleri	71
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	77
1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	77
2. İHL Öğretmenlerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları.....	80
3. İHL Öğretmenlerinin Mesleki Tatmin Düzeyleri.....	82
4. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Misyonu, Yeterliliği ve Modelliği.....	85
5. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Program Yapısı ve Statüsü.....	89
6. İHL Öğretmenlerinin Çeşitli Konulardaki Görüşleri	92
Karma Eğitim	92

Serbest Kıyafet Uygulaması.....	93
Öğrencilere Tablet Bilgisayar Dağıtımı	94
Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması	95
7. İHL Öğretmenlerinin Öğrencilere Okul Kültürü ve Aidiyetinin Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri.....	96
8. İHL Öğretmenlerinin Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyetleri.....	100
9. İHL Öğretmenlerinin Yürüttükleri Derslerin Öğretim Sürecine İlişkin Görüşleri	111
10. İHL Öğretmenlerinin Okullarındaki Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetlere İlişkin Görüşleri	115
11. İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meslek Dersleri ve Öğretimine İlişkin Görüşleri.....	117
SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	127
1. İHL Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Profilleri	127
2. İHL Öğrenci ve Öğretmenlerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları.....	129
3. Öğrencilerin İHL Tercih Sebepleri.....	130
4. İHL Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri.....	132
5. Öğrencilerin Okul Dışı Din Eğitimi Alma Durumları.....	133
6. İHL'lerin Misyonu, Yeterliliği, Modelliği	134
7. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Program Yapısı ve Statüsü.....	137
8. Karma Eğitim, Serbest Kıyafet, Derslerde Tablet Bilgisayar Kullanımı ve Üniversiteye Girişte Ek Puan Uygulamaları	139
Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması	142
9. Öğrencilerin Okul Aidiyet Düzeyleri.....	143
10. Öğretmenlere Göre İHL Öğrencilerine Okul Kültürü ve Aidiyeti Kazandırılması	145
11. Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyet Algıları	146
12. Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetler.....	150
13. Öğretmenlerin Mesleki Tatmin Düzeyleri	151
14. Öğretmenlere Göre Yürüttükleri Derslerin Öğretim Süreci.....	152
15. İHL Meslek Dersleri ve Öğretimi	154
16. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersleri Öğretmenlerine İlişkin Görüşleri	156
KAYNAKÇA.....	157

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 2003-2015 Yılları Arası İmam-Hatip Okullarındaki Sayısal Gelişmeler	20
Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrenci ve Öğretmenlerin İllere Göre Dağılımı	24
Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı.....	27
Tablo 4: Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	27
Tablo 5: Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	28
Tablo 6: Öğrencilerin Anne-Baba Meslek Durumlarına Göre Dağılımı	28
Tablo 7: Öğrencilerin Teknolojik İmkân, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı	29
Tablo 8: Öğrencilerin İHL Tercih Sebeplerine Göre Dağılımı.....	31
Tablo 9: Öğrencilerin Üniversitede Okumak İstedikleri Alanlara Göre Dağılımı.....	32
Tablo 10: Öğrencilerin Okul Dışı Din Eğitim Alma Durumları ve Kanalları.....	34
Tablo 11: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	77
Tablo 12: Öğretmenlerin Yaşa Göre Dağılımı.....	77
Tablo 13: Öğretmenlerin Branş Grubuna Göre Dağılımı.....	78
Tablo 14: Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumuna Göre Dağılımı	78
Tablo 15: Öğretmenlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	79
Tablo 16: Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lisans Programı ve Formasyon Durumlarına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 17: İHL Öğretmenlerinin Teknolojik Araç Sahipliği, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları.....	81
Tablo 18: Meslek Dersi Öğretmenlerinin Meslek Dersleri Öğretim Programlarını İnceleme Durumu.....	118
Tablo 19: İHL Meslek Dersi Öğretmenlerinin Yürütürken Kendilerini En Başarılı Buldukları ve En fazla Zorlandıkları Meslek Dersleri	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1: “İmam-Hatip Lisesinden mezun olduktan sonra din görevlisi (Kur’an Kursu Öğreticisi, İmam, Müezzın, Vaiz vb.) olarak çalışmak ister misin?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri %..... 33
- Şekil 2: “Okulunuzdan aldığınız din eğitiminı kendin için yeterli görüyor musun?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri %..... 35
- Şekil 3: “İmam-Hatip Liseleri hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %..... 36
- Şekil 4: “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 37
- Şekil 5: “İmam-Hatip Liseleri dinî değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %..... 37
- Şekil 6: “İmam-Hatip okulları diğer İslam ülkelerine model olabilir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 38
- Şekil 7: “Sizce İmam-Hatip Liselerinde sınıflar kız ve erkek öğrenciler için ayrılmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri % 39
- Şekil 8: “Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri %..... 41
- Şekil 9: “Sizce öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri % 41
- Şekil 10: “Tablet bilgisayarın eğitim-öğretimde kullanılmasını faydalı buluyor musun?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri %..... 42
- Şekil 11: “Sizce İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri % 43
- Şekil 12: “Bulduğum her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduğumu rahatlıkla ifade edebilirim.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 44
- Şekil 13: “Kendimi İmam-Hatip Lisesine ait hissetmiyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri 45
- Şekil 14: “Okulumu iyi bir şekilde temsil edebildiğimi düşünüyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 46
- Şekil 15: “İHL öğrencisi olmanın sorumluluğu daha fazladır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri 47
- Şekil 16: “İHL’de aldığım eğitim, tercih edeceğim mesleği belirlememde etkilidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 47
- Şekil 17: “Tekrar tercih etme şansım olsaydı yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih ederdim.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 48
- Şekil 18: “Bu okulda olmaktan memnunum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 49
- Şekil 19: “İhtiyaç duyduğumda okul müdürü ile rahatlıkla görüşebilmekteyim.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri % 50

Şekil 20: “Okul yöneticileri, öğrencilerle ilgili kararlarda öğrencilerin görüşlerini alır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	51
Şekil 21: “Okul yönetimi ilettiğimiz sorunları çözmeye çalışır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri	51
Şekil 22: “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri	52
Şekil 23: “Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	53
Şekil 24: “Okulumuz yeterince temizdir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	53
Şekil 25: “Okulumuzdaki öğretmenler işlerini özveriyle ve sevecek yapar.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	54
Şekil 26: “Okulumuzdaki öğretmenler ihtiyaç duyduğumuz her konuda bize destek olur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	55
Şekil 27: “Okulumuzdaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma vardır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	55
Şekil 28: “Okulumuz öğrencilerinde ahlak dışı davranışlar azdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	56
Şekil 29: “Okulumuzda öğrenciler meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uygular.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	57
Şekil 30: “Meslek dersleri daha ilgi çekici hale getirilmelidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri	58
Şekil 31: “Meslek derslerinin işleniş yöntemi derslere ilgimi azaltıyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	58
Şekil 32: “Meslek derslerini sıkıcı buluyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	59
Şekil 33: “Meslek derslerinde işlenen konular ilgimi çekmiyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri	60
Şekil 34: “Meslek derslerinde birbirini tekrar eden konular işleniyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	60
Şekil 35: “İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	61
Şekil 36: “İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	62
Şekil 37: “Lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	63
Şekil 38: “İHL programında Tasavvuf Tarihi dersi okutulmalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	64
Şekil 39: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz söz ve davranışlarıyla bize örnektir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	65
Şekil 40: “Meslek dersi öğretmenlerimizin dini bilgileri yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	65

Şekil 41: “Meslek dersi öğretmenlerimizin öğretmenlik becerileri yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %.....	66
Şekil 42: “Meslek dersi öğretmenlerimizin genel kültür bilgileri yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %.....	67
Şekil 43: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders anlatırken bizim görüşlerimizi alır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	67
Şekil 44: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders başarılarımızı değerlendirirken adaletli davranır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	68
Şekil 45: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz diğer öğretmenlerden daha başarılıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	69
Şekil 46: “Meslek dersleri öğretmenlerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince <u>anlayamıyoruz.</u> ” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %.....	69
Şekil 47: “Kendime rol model olarak gördüğüm öğretmen, meslek dersleri öğretmenlerimizden birisidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	70
Şekil 48: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz, derslerinde teknolojik imkânları verimli bir şekilde kullanmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	71
Şekil 49: “Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	71
Şekil 50: “Okulumuzda önemli dini günler için programlar düzenlenmektedir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %.....	72
Şekil 51: “Okulumuzda mesleki etkinlikler çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	73
Şekil 52: “Okulumuzda destek kursları verimli şekilde uygulanmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %.....	73
Şekil 53: “Okulumuzda cemaatle namaz kılmak özendirilir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	74
Şekil 54: “Okulumuz kütüphanesinden/kitaplığından etkin bir şekilde yararlanırım.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	75
Şekil 55: “Okulumuzda ibadetlerimizi rahatça yapabileceğimiz yeterli mekân vardır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %	75
Şekil 56: “Bir kez daha dünyaya gelsem aynı mesleği yapmak isterim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	82
Şekil 57: “Yaptığım işi önemli ve anlamlı buluyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	83
Şekil 58: “Fırsatını bulduğum an başka bir işe geçmeyi düşünüyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	83
Şekil 59: “Görev yerime hevesle gelirim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	84
Şekil 60: “İmam-Hatip Liseleri ülkemiz için ideal din eğitimi modelidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	85
Şekil 61: “İmam-Hatip okulları diğer İslam ülkelerine model olabilir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	86

Şekil 62: “İmam-Hatip okulları dini değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	86
Şekil 63: “İmam-Hatip liselerindeki din öğretimi yüzeyseldir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri.....	87
Şekil 64: “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	88
Şekil 65: “İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlileri yetiştirmektedir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	89
Şekil 66: “İmam-Hatip liselerinde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki alan programı uygulanmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri%	90
Şekil 67: “Sizce İmam-Hatip ortaokulları, İmam-Hatip lisesi bünyesinde mi açılmalıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	90
Şekil 68: “Sizce özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip Okulları açılmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	91
Şekil 69: “İmam-hatip liselerinde kız ve erkek öğrenciler bir arada eğitim görmeli midir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	92
Şekil 70: “Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	93
Şekil 71: “Sizce öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	94
Şekil 72: “İmam-Hatip liselerinde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması eğitim-öğretim açısından yararlı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %	94
Şekil 73: “Sizce İmam-hatip lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri %.....	95
Şekil 74: “İmam-Hatip liseleri okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	96
Şekil 75: “İmam-Hatip liselerinde öğrencilerin akademik başarısı, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha önceliklidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	97
Şekil 76: “Okulumuz öğrencilerine okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliği yoktur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	98
Şekil 77: “İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmek en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	98
Şekil 78: “Velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip liselerinden beklentileri gereğinden fazla yüksektir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	99
Şekil 79: “İmam-hatip liselerinde görev yapmanın sorumluluğu daha fazladır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	100

Şekil 80: “Bu okulda çalışmaktan memnunum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	101
Şekil 81: “Okul içerisinde idareciler ile sağlıklı iletişim kurabiliyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	102
Şekil 82: “Okulda görevim ile ilgili alınacak kararlarda görüşüm alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	103
Şekil 83: “Okulda dile getirdiğim öneri ve şikâyetler idare tarafından dikkate alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	103
Şekil 84: “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	104
Şekil 85: “Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	105
Şekil 86: “Okulumuz yeterince temizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	105
Şekil 87: “Veliler okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi göstermektedir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	106
Şekil 88: “Veliler çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağlamaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	107
Şekil 89: “Okulumuzdaki öğrenciler kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirirler.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	107
Şekil 90: “Okulumuz öğrencilerinin akademik başarıları yetersizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	108
Şekil 91: “Öğrencilerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince <u>anlayamıyoruz.</u> ” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	109
Şekil 92: “Okulumuzdaki diğer branş grubu (meslek, kültür) öğretmenleri özveriyle çalışırlar.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	110
Şekil 93: “Okulumuzdaki diğer branş grubu (meslek, kültür) öğretmenleri öğrencilere iyi rol model olurlar.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	110
Şekil 94: “İHL’de verdiğim derslerin öğretim programlarını uygulamakta zorlanırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	111
Şekil 95: “Derslere hazırlık yaparak girerim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	112
Şekil 96: “Öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalışırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri	112
Şekil 97: “Derslerimde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullanırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	113
Şekil 98: “Öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli olmaya çalışırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	113
Şekil 99: “Özgün öğretim materyalleri hazırlarım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri % ...	114

Şekil 100: “Hazırladığım öğretim materyallerini EBA’da meslektaşlarımla paylaşırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	114
Şekil 101: “Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	115
Şekil 102: “Okulumuzda mesleki çalışmalar çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri	116
Şekil 103: “Okulumuzda düzenlenen sosyal-kültürel faaliyetlere etkin olarak rol alırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	117
Şekil 104: “Öğrencilerin İHL meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	119
Şekil 105: “Meslek dersi öğretim programları yeniden hazırlanmalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	119
Şekil 106: “İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	120
Şekil 107: “İHL programlarında mesleki uygulamalar artırılmalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	121
Şekil 108: “İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	121
Şekil 109: “Meslek dersi ders kitapları içerik açısından yetersizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	122
Şekil 110: “Meslek dersi ders kitapları etkinlik örnekleri açısından yetersizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	122
Şekil 111: “Öğrencilerin aileden getirdiği din anlayışı ile İHL’de öğrendikleri din anlayışı birbiriyle uyumludur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	123
Şekil 112: “Mezhepsel farklılıklar meslek dersleri öğretim programları ve ders kitaplarında yer almalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %	124
Şekil 113: “Lise 1 ve 2. Sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir .” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri %.....	125

TAKDİM

İmam Hatip okulları Türkiye'nin eğitim tarihinin bir aynası gibidir; içinde iniş ve çıkışlar, sahiplenme ve karşı koyuşlar vardır. "Aydın din adamı" yetiştirme iddiasıyla başlayan bu tarihçe, "çocuklarımız okusun, dinini de öğrensin, dünyasını da imar etsin" arzusuna doğru evrilmiş, genel eğitimle din eğitimini birleştiren bir eğitim modeli olarak toplum tarafından benimsenmiştir. İmam Hatip okulları, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'nin kendi tarihiyle irtibatlı bir şekilde ürettiği bir eğitim modelidir. Bugün bu model, dünyanın diğer bölgelerindeki Müslümanların da dikkatini çekmekte, örnek alınmakta ve benzerleri kurulmaktadır.

Cumhuriyet tarihi boyunca İmam Hatip okulları ortaya çıkış şekli, yapısı, müfredatı, öğrenci ve mezunlarıyla Türkiye'nin gündeminde sürekli tartışılan ve değişen her eğitim politikasından etkilenen bir kurum olarak karşımıza çıkar. İmam Hatip okulları, kurulduğu günden itibaren toplumun teveccühünü kazanan ve buna göre okul ve öğrenci sayısı artan ancak demokratik olmayan politikalarla ile bu rağbete engel konulmak istenen okullardır. En son 28 Şubat sürecinde 1998 yılından itibaren bu okulların orta kısımları kapatılmış, mezunlarının İlahiyat dışında farklı fakültelere gitmesinin önü kesilmiştir. Söz konusu süreçte okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir azalma yaşanmıştır. 2003 yılından itibaren AK Parti iktidarı ile birlikte bu okul ve öğrenci sayılarında kısmi olarak yeniden bir artış yaşansa da üniversiteye giriş sistemindeki katsayı problemi tam olarak kaldırılamadığı için bu artış istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir. Türk eğitim sistemini yeniden yapılandırma kapsamında bu okulları da yakından ilgilendiren köklü değişim 2012 yılında yine AK Parti iktidarı eliyle gerçekleştirilmiştir. 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen kanun değişikliği ile 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirilerek 12 yıllık süre üç kademeye ayrılmıştır. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede 1997 yılında kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasıyla kapatılan İmam-Hatiplerin orta kısımları yeniden açılmıştır. Ayrıca üniversiteye giriş ve yerleştirme işlemleri yeniden düzenlenmiş, bu okul mezunlarının üniversitelerin tüm bölümlerine herhangi bir engel olmaksızın girmelerine imkân tanınmıştır. Böylelikle 2012 yılından itibaren İmam Hatip Ortaokulu ve İmam Hatip Lisesi isimleri ile yeni okullar açılmaya ve öğrenci sayıları artmaya başlamıştır.

Bu artışlarla beraber bu okullarda okuyan öğrencilerin ve öğretmenlerin profilini, algılarını ve beklentilerini anlayabilmek için çeşitli saha araştırmalarına ve izleme çalışmalarına ihtiyaç oluşmuştur. Din eğitimi ve öğretimi Değerler Eğitimi Merkezi'nin temel ilgi sahasına giren konulardır. Örgün din eğitiminin merkezinde olan İmam Hatip okullarını çeşitli boyutları ile araştırmalarımıza konu edinerek, bu alana dair bilimsel verilerin ortaya çıkmasını ve böylece din eğitiminin niteliğinin artırılması için atılacak adımlara ışık tutmasını amaçlıyoruz.

2016 yılında Değerler Eğitimi Merkezi olarak başlattığımız "İmam Hatip Araştırmaları Projesi" birinci yılında Türkiye'deki İmam Hatip Lisesi ve Ortaokulu öğrenci ve öğretmenlerine yönelik saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın öncelikle lise kısmına ilişkin verileri "Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam Hatip Liseleri: Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet" başlığıyla raporlaştırılarak ilginize sunulmuştur.

“İmam Hatip Araştırmaları Projesi”nin danışmanlığını ve “Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam Hatip Liseleri” saha çalışmasının koordinatörlüğünü üstlenerek bu raporu yazan Yard. Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı’ya Değerler Eğitimi Merkezi adına teşekkür ederiz. Böyle bir çalışmayı hem fikri yönden besleyici katkılar yapan hem de saha araştırmaları için idari izinleri veren Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz Bey’e ve çalışma ekibine şükranlarımızı sunarız. Projede araştırmacı olarak görev alan Emrah Eker, Yakup Ayaydın, Elif Şimşek ve Meryem Nurbanu Çelik’e ve ayrıca projeye katkılarından dolayı Şeyma Nur Aygün, Mehtap Boğucu ve Rabia Gökmen’e teşekkür ederiz. Bu çalışmanın İmam Hatip okullarıyla ilgili yapılacak değerlendirmelere ışık tutmasını temenni ederiz.

Değerler Eğitimi Merkezi

ÖNSÖZ

Tarihsel açıdan bakıldığında İmam-Hatip okulları en köklü eğitim kurumlarımızdandır. Bu okullar, Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'nin kendi modernleşme tarihi ile irtibatlı bir şekilde ürettiği özgün bir tecrübe ve eğitim modelidir. Bununla birlikte bu okullar kurulduğu günden beri sayıları, amaçları, müfredatı, öğrenci ve mezunlarıyla Türkiye'nin gündeminde sürekli tartışılan bir mesele halini almıştır. Bilimsel/pedagojik zeminden daha çok politik/ideolojik düzlemde sıklıkla tartışılan İmam-Hatip okullarındaki gelişmeler de alınan siyasal kararlarla inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. 1951 yılında halkın yoğun talebi doğrultusunda yeniden açılan bu okulların 1990'lı yıllara kadar yaşadıkları niceliksel artış ve niteliksel dönüşüm, 28 Şubat sürecinde alınan kararlarla ciddi bir düşüşe ve gerilemeye yol açmıştır. Ancak AK Parti iktidarıyla birlikte, özellikle 2012 yılında yapılan yasal düzenlemelerle üniversite giriş sisteminde uygulanan katsayı problemine son verilmesi ve orta kısımlarının yeniden açılmasıyla, bu okullarda yeniden ciddi bir niceliksel artış gözlenmektedir. Günümüzde yaşanan niceliksel artışa mukabil, bu okullarda niteliğin de geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve arayışlar devam etmektedir.

Eğitim sürecinin en önemli paydaşları olan öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda bu okullardaki eğitimin niteliğini geliştirme çalışmalarına bir katkı sunmayı hedefleyen bu araştırma, nitelik üzerinde etkili olabilecek öğrenci ve öğretmen profilleri, aidiyet ve memnuniyet düzeyleri ve öğretim süreçleri gibi çeşitli unsurlarda mevcut durumun bir fotoğrafını çekmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede bu araştırmanın sonuçlarının politika yapımcılar, karar verici otoriteler, araştırmacılar ve alandaki eğitimciler için yol gösterici olması ümit edilmektedir.

On iki ilden 3775 İmam Hatip Lisesi öğrencisi ve on dört ilden İmam Hatip Liselerinde görev yapan 1113 öğretmen ile gerçekleştirilen, Türkiye kapsamlı bu çalışma Ensar Vakfı Değerler Eğitim Merkezi tarafından sağlanan destek olmadan gerçekleştirilemezdi. Bu nedenle öncelikle Ensar Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Sayın İsmail Cenk Dilberoğlu'na, araştırma sürecindeki koordinasyonu ve her türlü ihtiyacımıza olumlu katkılarından dolayı Değerler Eğitimi Merkezi Genel Koordinatörü Hulusi Yiğit'e ve değerli mesai arkadaşlarına, araştırma izin sürecindeki değerli desteklerinden ve fikri katkılarından dolayı Din Öğretimi Genel Müdürü Sayın Nazif Yılmaz'a ve çalışma ekibine, uygulama yapılan illerdeki Milli Eğitim Müdürlüklerindeki yetkililere, okul müdürlerine ve araştırmaya katılarak verdikleri destekten dolayı öğretmen ve öğrencilere şükran borçluyum. Ayrıca araştırma sonuçlarının değerlendirme sürecine katkı sunan Prof. Dr. Recep Kaymakcan'a, Yrd. Doç. Dr. Mahmut Zengin'e, Yrd. Doç. Dr. Z.Şeyma Altın'a, Doç. Dr. Hasan Meydan'a ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Doğan'a çok teşekkür ederim. Büyük bir özveri ve gayretle araştırmanın saha uygulamasını gerçekleştiren ve projede araştırmacı olarak yer alan Emrah Eker, Yakup Ayaydın, Elif Şimşek ve Meryem Nurbanu Çelik'e ve yine araştırma sürecinde çeşitli katkılarından dolayı Şeymanur Aygün, Mehtap Boğucu ve Rabia Gökmen'e teşekkür ederim.

Mart 2017, Malatya
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Cumhuriyet dönemi Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alan başlıca kurumlardan birisi olan İmam-Hatip okulları, Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'nin kendi modernleşme tarihi ile irtibatlı bir şekilde ürettiği, özgün bir tecrübe ve eğitim modelidir. Bu model, Osmanlı Devletinin giriştiği modernleşme sürecinde “gelenek” ve “modern” referanslar arasında uyum bulma çabasının bir okul fikrine dönüşerek somutlaşması sonucu ortaya çıkmıştır (Aşlamacı, 2014).

Cumhuriyet döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sistemi içerisindeki konumunu ve hukuki temelini kazanan bu okullar, benimsenen din politikaları, toplumsal dinamikler, iç ve dış siyasetin etki alanında şekillenerek günümüze kadar gelmiştir. Kuruluşlarından bugüne kadar bu okullar aynı zamanda sayıları, amaçları, müfredatı, yetiştirdikleri öğrenci profili ve mezunlarının üniversite tercihleri gibi pek çok açıdan toplumun farklı kesimleri arasında sürdürülen tartışmaların odağı haline getirilmiştir. Konunun bilimsel zeminden ziyade politik/ideolojik boyutta ele alınması, bu kurumların bir sorun kaynağı olarak algılanmasına ve yürütülen ideolojik mücadelenin araçlarından biri haline gelmesine yol açmıştır (Kaymakcan ve Aşlamacı, 2011).

Kuruluşundan günümüze Türkiye gündeminde sık sık tartışılan bir mesele halini alan İmam-Hatip okullarındaki gelişmeler de bu tarihsel tecrübeye uygun olarak inişli çıkışlı bir süreç izlemiştir. Dinin vicdani bir meseleye indirgenmediği tek parti iktidarı döneminde tamamen kapatılan bu okullar, 1951 yılında halkın yoğun din hizmetleri ihtiyacı ve talebi doğrultusunda Demokrat Parti iktidarı döneminde yeniden açılmıştır. Bu tarihten sonra özellikle 1973 yılında çıkartılan Milli Eğitim Temel Kanunu ile bu okullara lise statüsü kazandırılması, mezunlarına üniversiteye giriş hakkının tanınması ve kız öğrencilerin de bu okullara kabul edilmesiyle sayılarında ve öğrenci mevcutlarında ciddi artışlar olmuştur. Ancak tekrar açıldıkları 1951 yılından itibaren 1990'lı yıllara kadar yaşadıkları niceliksel artış ve niteliksel dönüşüm, kamuoyunda 28 Şubat süreci olarak bilinen 1997 sonrası süreçte kesintiye uğramıştır. Bu süreçte alınan kesintisiz sekiz yıllık eğitim kararı ile bu okulların orta kısımlarının kapatılması ve üniversiteye giriş sistemine getirilen katsayı uygulaması, bu okullarda 1998 yılından 2003 yılına kadar ciddi bir niceliksel düşüşe ve niteliksel gerilemeye yol açmıştır.

Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarıyla birlikte 2003 yılından itibaren İmam-Hatip okulları yeniden niceliksel bir artış yaşamaya başlamıştır. AK Parti hükümeti Türk eğitim sistemini yeniden yapılandırma kapsamında İHL'leri de yakından ilgilendiren köklü bir değişimi 2012 yılında gerçekleştirmiştir. 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen kanun değişikliği ile 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirilerek 12 yıllık süre üç kademeye ayrılmıştır. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede 1997 yılında kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasıyla kapatılan İmam-Hatiplerin orta kısımları yeniden açılmıştır. Ayrıca üniversite-

teye giriş ve yerleştirme işlemleri yeniden düzenlenmiş, bu okul mezunlarının üniversitelerin tüm bölümlerine herhangi bir engel olmaksızın girmelerine imkân tanınmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde İmam-Hatip okullarındaki sayısal gelişmeler aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 1: 2003-2015 Yılları Arası İmam-Hatip Okullarındaki Sayısal Gelişmeler

Öğretim Yılı	Orta Kısım		Lise Kısmı		Toplam Öğrenci
	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	
2003-2004	-	-	452	84,898	84,898
2004-2005	-	-	452	96,851	96,851
2005-2006	-	-	453	108,064	108,064
2006-2007	-	-	455	120,668	120,668
2007-2008	-	-	456	129,274	129,274
2008-2009	-	-	458	143,637	143,637
2009-2010	-	-	465	198,581	198,581
2010-2011	-	-	493	235,639	235,639
2011-2012	-	-	537	268,245	268,245
2012-2013	1099	94,467	708	380,771	475,238
2013-2014	1368	209,194	851	493,501	692,695
2014-2015	1597	385,830	1017	546,443	932,273
2015-2016	1961	524,295	1149	555,870	1,080,165

Kaynak: MEB, Farklı Yıllara Ait Örgün Eğitim İstatistikleri

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2015-2016 öğretim yılı itibariyle 1961 İmam-Hatip Ortaokulunda 524.295 öğrenci, 1149 İmam-Hatip Lisesinde ise 555.870 öğrenci öğrenim görmektedir. Oransal olarak bakıldığında aynı tarih itibariyle Türk Eğitim sistemi içerisinde yer alan 17.342 ortaokuldan %11,30’u İmam-Hatip ortaokulundan ve tüm ortaokul öğrencilerinin %10,75’i İmam-Hatip ortaokulu öğrencilerinden oluşmaktadır. Ortaöğretim sistemi içerisindeki 10.549 ortaöğretim kurumundan %10,89’u İmam-Hatip Lisesi ve tüm lise öğrencilerinin %13,01’i İHL öğrencisidir. Önceki yıllar itibariyle İmam-Hatip okullarındaki sayısal gelişmeler, bu okulların Türk Eğitim Sistemi içerisindeki oranlarını da artırmaktadır.

Türkiye’nin kendine özgü şartları içerisinde bir eğitim modeli olarak ortaya koyduğu İmam-Hatip okulları, her ne kadar toplumun farklı kesimleri tarafından tartışılrsa da, bu okullar aynı zamanda 1980 sonrası süreçte Türk insanının ve Türk dış politikasının dünyaya açılımına paralel olarak uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. Yurt dışında yaşayan başta Türk vatandaşları olmak üzere akraba toplulukların ve Müslüman azınlıkların din eğitimi ve din görevlisi ihtiyaçlarının karşılanması talepleri, bu okullara yeni bir misyon edindirmiştir. 11 Eylül 2001 sonrası süreçte ise bu okullar kurumsal yapısı, müfredatı ve yetiştirdiği insan modeliyle uluslararası ilginin odağı haline gelmiştir. Bu okulların dünyevi ve uhrevi olarak ayrıştırılmış iki ayrı bilgi kolunu birleştiren

müfredat yapısıyla sunduğu aşırılığa prim vermeyen İslam anlayışı, dünyanın pek çok yerindeki Müslüman toplumlar tarafından birer model olarak görülmeye başlamıştır. Bu süreçte Türkiye dışında İmam-Hatip okulları benzeri eğitim kurumları açılmakta ya da farklı ülkelerden öğrenciler getirilerek Türkiye’de bu okullarda öğrenim görmeleri sağlanmaktadır (Aşlamacı ve Kaymakcan 2016).

İmam-Hatip okulları, Cumhuriyet tarihi boyunca haklarında çok tartışılan ve görüş bildirilen kurumlar olmalarına ya da 2000’li yıllardan itibaren uluslararası ilginin odağı haline gelmelerine rağmen bu okullara yönelik yeterli sayıda ve nitelikte bilimsel çalışmanın yapıldığını söyleyebilmek güçtür (Kaymakcan ve Aşlamacı, 2011). Özellikle 2012 sonrası süreçte sayıları hızla artan İmam-Hatip okullarındaki niceliksel artışa mukabil, bu okullarda niteliğin geliştirilmesine yönelik arayışlar ve çalışmalar devam etmektedir. Bu nedenle bu okullardaki eğitimin niteliğine ilişkin farklı başlıklarda saha araştırmalarıyla desteklenecek çalışmalara ihtiyaç vardır.

İmam-Hatip okullarındaki eğitimin niteliği üzerinde yürütülecek çalışmalarda müfredat, öğrenci ve öğretmen profilleri, fiziki alt yapı gibi eğitim sisteminin temel unsurlarının mevcut durumunun ele alınması önemlidir. Bununla birlikte bu okullardaki eğitimin niteliği üzerinde etkiye sahip öğrenci ve öğretmenlerin bu okullar hakkındaki algılarının, aidiyet ve memnuniyet düzeylerinin, nasıl bir okul kültürü ve yaşamına sahip olduklarının incelenmesi gereklidir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için bu okullarla ilgili paydaşlardan mevcut duruma dair geribildirim alınması, özellikle öğretim sürecinin en önemli paydaşları olarak öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine başvurulması önemlidir. Bu çerçevede bu araştırmanın temel konusunu, öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda İmam-Hatip Liselerindeki eğitimin niteliğini etkileyen müfredat, öğretmen ve öğrenci profili, aidiyet ve memnuniyet düzeyleri gibi bazı unsurların incelenmesi ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Bununla birlikte Türkiye kapsamlı geniş bir örnekleme yürütülen bu araştırmada, bu okullarla ilgili yürütülen tartışmaların önemli başlıklarını oluşturan, öğrencilerin İHL tercih sebepleri, üniversite yönelimleri gibi konular da, bu tartışmalara bilimsel veriler sağlamak için araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Yine bu okulları da ilgilendiren eğitime ilişkin güncel başlıklardan karma eğitim, serbest kıyafet uygulaması, her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması, üniversiteye yerleşmede ek puan verilmesi gibi konularda öğrenci ve öğretmenlerin neler düşündüklerinin tespiti de araştırmanın temel konusunun yanında araştırmaya eklenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, İmam-Hatip Liselerindeki eğitimin niteliği üzerinde belirleyici olan müfredat, öğretmen ve öğrenci profili, aidiyet ve memnuniyet düzeyleri gibi bazı unsurların öğrenci ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmaktadır:

1. İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri itibarıyla profilleri nasıldır?
2. İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin bu okulları tercih nedenleri ve üniversite yönelimleri nasıldır?
3. İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin okul aidiyetlerine ilişkin ifadeler katılımlarını durumları nedir?
4. İmam-Hatip Lisesi öğrenci ve öğretmenlerinin teknolojik imkânları, internet ve sosyal

medya kullanım durumları açısından profilleri nasıldır?

5. İmam- Hatip Lisesi öğrenci ve öğretmenlerinin karma eğitim, serbest kıyafet, her öğrenciye tablet dağıtılması gibi eğitimle ilişkili bazı güncel konular hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. İmam-Hatip Lisesi öğretmenlerinin mesleki doyumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. İmam-Hatip Lisesi öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve paydaşlarına ilişkin memnuniyet algıları nasıldır?
8. Öğrenci ve öğretmenlerinin İHL meslek dersleri ve öğretimine ilişkin görüşleri nasıldır?
9. İmam-Hatip Lisesi öğrenci ve öğretmenleri, okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetleri nasıl değerlendirmektedir?

Yapılan bu araştırmayla 2012 sonrası süreçte niceliksel olarak önemli bir artış gösteren bu okulların niteliksel olarak da geliştirilmesine yönelik sürdürülen çalışmalara katkı sunulması hedeflenmektedir. Araştırma, özellikle bu okullardaki eğitimin niteliği üzerinde etkili olan bazı unsurların mevcut durumuna ilişkin, öğretmen ve öğrencilerden geribildirim sağlayacaktır. Bu okullardaki eğitimin niteliğiyle irtibatlı konularda öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin bilimsel olarak tespit edilmesiyle, bu okullara ilişkin geliştirilecek politika oluşturma süreçlerine katkı sunulması ümit edilmektedir. Ayrıca araştırmanın bazı sonuçları toplumun farklı kesimleri arasında bu okullara ilişkin yürütülen tartışmaların bilimsel zeminde sürdürülmesine katkı sağlayacaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Türkiye kapsamlı olarak yürütülen bu çalışmada 2015-2016 öğretim yılı itibariyle İmam-Hatip Liselerindeki eğitimin niteliğini etkileyen bazı unsurların öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlandığından, araştırmanın kesitsel nitelikte tarama modelinde yapılandırılması tercih edilmiştir. Bu tarz tarama çalışmalarının en önemli avantajı, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, belirlenen örneklemin belli konulardaki tutum ve davranışlarından hareketle evren hakkında genel bir yargıya varmaya imkân sunmasıdır. Ayrıca araştırma öğrenci ve öğretmenlerin ilişkili konularda verdikleri yanıtları çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmayı amaçladığından aynı zamanda karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeline dayanmaktadır (Karasar, 1999, s. 79-81).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın öğrenciler için evreni 2015-2016 öğretim yılında Türkiye'deki örgün İmam-Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerdir. Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre söz konusu dönemde örgün İmam-Hatip Liselerinde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 555.870'tir¹ (MEB, 2016, s. 208). Araştırmanın öğrenci örneklemini ise 12 ilden tespit edilen 26 İmam-Hatip Lisesinden toplam 3775 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmanın öğretmenler için evreni 2015-2016 öğretim yılı itibariyle Türkiye'deki İmam-Hatip Liselerinde görev yapan toplam 39.091 kadrolu öğretmendir (MEB, 2016, s. 208). Araştırmanın öğretmenler için örneklemini ise 14 ilden toplam 1113 öğretmenden oluşmaktadır.

Araştırmada örneklem illerin tespitinde ülkeyi temsil gücünün daha yüksek olduğu düşüncesiyle TÜİK'in Türkiye bölgeler sınıflamasından yararlanılmıştır. Bu şekilde TÜİK'in düzey 1 olarak belirlediği 12 bölgeden seçilen birer il araştırmanın örneklem illeri olarak belirlenmiştir. Öğrenci örneklemini için her ilde en az iki İmam-Hatip Lisesinde anket uygulanması planlanmış, ancak okul ve öğrenci sayısı yoğunluğu itibariyle İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakalarının ayrı örneklem olarak ele alınması kararlaştırılmıştır. İllerdeki okulların tespitinde İl Milli Eğitim Müdürlüklerindeki yetkililerle iletişime geçilerek onlardan farklı sosyo-demografik özellikler taşıyan bölgelerdeki okulların tespiti konusunda yardım alınmıştır. Böylece dokuz ilden ikişer, İstanbul'dan dört, Malatya'dan üç ve Iğdır'dan bir okul olmak üzere toplam 26 okul araştırmanın öğrenci örneklem okulları olarak belirlenmiştir. Her ilden ortalama 300 öğrenciye, İstanbul'da ise bu sayının iki katı öğrenciye anket uygulanması hedeflenmiştir.

Araştırmanın öğretmen örneklemini için illerin tespitinde öğrenci örneklemini olarak belirlenen 12 ile ek olarak Gaziantep ve Erzurum illeri de öğretmen örneklem illerine dâhil edilmiştir. Bu

1 İHL toplam öğrenci sayısına Açık İmam-Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrenciler dâhil edilmemiştir.

şekilde toplamda 14 ilde İHL'lerde görev yapan öğretmenlere anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Her ilden araştırmaya dâhil edilecek öğretmenler için herhangi bir kota uygulanmamıştır. Öncelikle öğrenci anket uygulaması için gidilen okullarda görev yapan öğretmenlere ulaşılmış, ancak İstanbul, Malatya, Şanlıurfa gibi bazı illerde farklı İHL'lerde görev yapan öğretmenler de öğretmen örneklemeine dâhil edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örnekleme için seçilen iller ve her ildeki ankete katılan öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrenci ve Öğretmenlerin İllere Göre Dağılımı

TÜİK TÜRKİYE SINIFLAMA (Düzey 1)	Örneklem Olarak Belirlenen İller	Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	Anket Uygulanan Öğretmen Sayısı
TR1 İstanbul	İstanbul	601	263
TR2 Batı Marmara	Tekirdağ	294	38
TR3 Ege	İzmir	291	55
TR4 Doğu Marmara	Bolu	293	33
TR5 Batı Anadolu	Ankara	268	56
TR6 Akdeniz	Antalya	299	93
TR7 Orta Anadolu	Kayseri	298	37
TR8 Batı Karadeniz	Samsun	295	52
TR9 Doğu Karadeniz	Trabzon	276	33
TRA Kuzeydoğu Anadolu	Iğdır	279	30
	Erzurum	-	113
TRB Ortadoğu Anadolu	Malatya	296	123
TRC Güneydoğu Anadolu	Şanlıurfa	285	87
	Gaziantep	-	100
Anket Uygulanan Toplam Öğrenci ve Öğretmen Sayısı		3775	1113

Veri Toplama Araçları

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Amaca yönelik anket hazırlanmadan önce özellikle İHL paydaşlarına ilişkin yapılan ampirik çalışmalar ve konu ile ilgili eğitim bilimleri alanında daha önce hazırlanmış veri toplama araçları incelenmiştir. Öğrenci anketinde sosyo-demografik sorularla birlikte öğrencilerin İHL tercih nedenlerine, üniversite yönelimlerine, okul aidiyetlerine, okul ve paydaşlarına ilişkin memnuniyet algılarına, meslek dersleri, meslek dersi öğretmenleri ve okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetler hakkındaki görüşlerine yönelik soru ve maddelere yer verilmiştir. Öğretmen anket formunda ise yine sosyo-demografik sorularla birlikte, mesleki tatminlerine, İHL'lerdeki derslerinin öğretim sürecine ilişkin görüşlerine, görev yaptıkları okul ve paydaşlarına ilişkin memnuniyet algılarına, İHL'lerin yapısı, misyonu, yeterliği ve modelliği konularındaki görüşlerine, İHL'lerde öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırma hakkındaki düşüncelerine yönelik soru ve maddelere yer verilmiştir. Öğrenciler için hazırlanan anket formunun pilot uygulaması İstanbul'da 274 İHL öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonunda sorular, amaca uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından öğrencilerin ve alanın

uzmanlarının görüşleri ışığında yeniden düzenlenerek öğrenci anket formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Öğretmen anket formu ise İstanbul ve Malatya'da İHL'de görev yapan yedi öğretmene okunmuş, soruların amaca uygunluğu ve anlaşılabilirliği bu şekilde test edilerek anket metnine son şekli verilmiştir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırmada öğrenci verileri 2015–2016 öğretim yılı bahar dönemi Nisan ve Mayıs aylarında toplanmıştır. Türkiye kapsamlı olarak planlanan araştırmanın uygulama izni Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nden sağlanmıştır. Daha sonra örneklem olarak belirlenen illerin İl Millî Eğitim Müdürlüklerinden yetkililerle iletişim kurularak araştırma hakkında bilgi verilmiş ve kendilerinden illerindeki farklı sosyo-demografik bölgelerden okulların belirlenmesinde yardım talep edilmiştir. Belirlenen okulların yönetimleri ile de iletişime geçilerek uygulama öncesi bilgilendirme yapılmış ve uygun gün kararlaştırılmıştır. Anket formları araştırmacılar tarafından bizzat okullara gidilerek öğrencilere ders saatlerinde ve sınıflarda yüz yüze uygulanmıştır. Anket uygulama öncesinde öğrencilere araştırma hakkında gerekli açıklamalar yapılmış, bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağı, toplu olarak değerlendirileceği ve bu nedenle isim ya da numara yazmamaları gerektiği ifade edilmiştir.

Araştırmada öğretmen verileri 2015-2016 öğretim yılı Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrenci anket uygulaması için gidilen okullardaki öğretmenlere araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Bunun dışında İstanbul, Malatya, Şanlıurfa gibi bazı illerde, öğrenci anket uygulaması yapılmayan okullarda da öğretmenlere anket uygulanmıştır. Öğrenci örneklem illeri arasında yer almayan Gaziantep ve Erzurum'da ise öğretmen anketlerinin, seminer döneminde o illerdeki okul yöneticilerinden destek alınarak uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi SPSS 22.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin soru ve maddelere ilişkin verdikleri yanıtlar programa işlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yüzde hesaplamaları kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan, aile gelir, anne-baba eğitim düzeyi ve bulunulan il bakımından; öğretmenlerin ise cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem bakımından sorulara ve maddelere verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Ki-Kare bağımsızlık testi ile çözümlenmiş ve anlamlı olanlar ilgili tabloların altında sunulmuştur. Raporun daha anlaşılabilir olması ve çok sayıda tabloya yer vermemek adına anket maddelerinin yüzdeleri tablo ve şekillerde gösterilmiş, değişkenlerle maddeler arasındaki ilişkiler ise metin olarak verilmiştir. Ayrıca bütün soru ve maddelerin tüm değişkenlerle ilişkisine yer verilmemiş, anlamlı farklılaşmanın tespit edildiği değişkenlere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

1. İHL Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

Öğrencilerin yetiştikleri sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortamın belirlenmesi için çeşitli değişkenler kullanılabilir. Bu çalışmada ise İHL öğrencilerinin sosyo-demografik profillerinin betimlenmesi amacıyla, çalışmada aile gelir durumları, anne-baba eğitim düzeyleri ve anne-baba mesleki durumları hakkında kendilerine sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili çalışmada elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	1667	44,2
	Kız	2102	55,8
Sınıf Düzeyi	10. sınıf	573	15,2
	11. sınıf	2009	53,2
	12. sınıf	1192	31,6

Tablo 3'e göre çalışmaya katılan İHL öğrencilerinin %44,2'si erkek, %55,8'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. 2015-2016 öğretim yılına ilişkin Milli Eğitim istatistiklerine göre Açık İmam-Hatip Lisesi hariç, örgün İmam-Hatip Liselerinde öğrenim gören toplam 555.870 öğrencinin 256.711'i (%46,18) erkek, 299.159'u (%53,81) kızdır (MEB, 2016: 208). Bu anlamda örneklemin cinsiyet dağılımının evrendeki dağılıma yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin sınıf düzeylerine ilişkin herhangi bir kota uygulanmamıştır. Bununla birlikte bu okullardaki eğitim yaşantılarının daha fazla olması ve daha çok meslek dersi alma durumlarından dolayı daha nitelikli cevaplar verebilecekleri varsayımıyla çalışmanın İHL 11 ve 12. sınıf öğrencilerinde yoğunlaşması öngörülmüştür. Bu kapsamda çalışmaya katılan öğrencilerin %15,2'si 10.sınıf, %53,2'si 11. sınıf ve %31,6'sı ise 12. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

Tablo 4: Öğrencilerin Aile Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Aile Gelir Durumu	Çok iyi	147	3,9
	İyi	1574	42,2
	Orta	1783	47,8
	Düşük	198	5,3
	Çok düşük	28	,8

Bu araştırmada öğrencilerin aile gelir düzeyi kendi öznel algıları doğrultusunda ölçülmüştür. Öğrencilere yöneltilen aile gelir durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorusuna tablo 4'te de görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%47,8) "orta", diğer yarısına yakını da (%42,2) "iyi" olarak cevap vermiştir. Öğrencilerin %5,3'ü aile gelirlerini "düşük", %0,8'i "çok düşük" olarak algılayarak, öğrencilerin %3,9'u ise "çok iyi" olarak belirtmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Anne		Baba	
	F	%	F	%
Okuryazar değil	595	15,9	136	3,7
İlkokul mezunu	1668	44,7	1255	33,8
Ortaokul mezunu	708	19	820	22,1
Lise mezunu	509	13,6	763	20,5
Yüksekokul mezunu	65	1,7	143	3,9
Üniversite mezunu	172	4,6	507	13,7
Y.Lisans/Doktora mezunu	15	,4	90	2,4
Toplam	3732	100,0	3714	100,0

Tablo 5'de araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin anne-babalarının eğitim durumlarına dair sonuçlara yer verilmiştir. Buna göre öğrencilerin %15,9'unun annesi okur-yazar değildir. Annesi ilkokul mezunu olanların oranı %44,7; ortaokul mezunu olanların oranı %19; lise mezunu olanların oranı %13,6; yüksekokul mezunu olanların oranı %1,7; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %5'tir.

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin babalarının eğitim durumuna bakıldığında, öğrencilerin %3,7'sinin babası okur-yazar değildir. Babası ilkokul mezunu olanların oranı %33,8; ortaokul mezunu olanların oranı %22,1; lise mezunu olanların oranı %20,5; yüksekokul mezunu olanların oranı %3,9; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %15,1'dir. Tablo 5 bizlere İHL öğrencilerinin babalarının eğitim düzeylerinin annelere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Öğrencilerin Anne-Baba Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

	Anne		Baba	
	F	%	F	%
Ev hanımı	3325	88,1	-	-
Memur	130	3,4	703	18,6
İşçi	175	4,6	1228	32,5
Serbest meslek (Avukat, mimar vb.)	48	1,3	620	16,4
Tüccar/sanayici	15	,4	319	8,5
Emekli	17	,5	368	9,8
Çiftçi	5	,1	218	5,8
İşsiz	4	,1	109	2,9
Diğer	54	1,4	208	5,5
Total	3773	100,0	3773	100,0

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin anne-babalarının meslek durumlarının yer aldığı tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin bir meslek sahibi olma oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%88,1) annesi ev hanımıdır. Annesinin mesleği işçi olanların oranı %4,6; memur olanlarının oranı ise %3,4'tür. Öğrencilerin babalarının mesleki durumu ise işçi (%32,5), memur (%18,6), serbest meslek sahibi (%16,4), emekli (%9,8), tüccar/sanayici (%8,5), çiftçi (%5,8) ve işsiz (%2,9) şeklinde sıralanmaktadır.

2. İHL Öğrencilerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları

Bilgi teknolojilerinin hızla geliştiği, internet ve bilgisayarın en önemli bilgiye ulaşma aracı haline geldiği günümüzde bu teknolojik imkânlarla sahip olabilen ve bunları etkin ve bilinçli bir şekilde kullanabilen öğrencilerin eğitimde daha avantajlı konuma geldiği bilinmektedir. Bununla birlikte yine bu teknolojik imkânın ve araçların bilinçli bir şekilde kullanılmadığı durumlarda da öğrencinin eğitim öğretim hayatına olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu çerçevede, araştırmada İHL öğrencilerinin bu konudaki profillerini ortaya koymak amacıyla teknolojik araç sahipliği, internet erişim imkânı ve sosyal medya kullanım durumlarının tespitine ilişkin kendilerine çeşitli sorular yöneltilmiştir. Araştırmada bu konuda elde edilen veriler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Öğrencilerin Teknolojik İmkân, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı

	F	%	
Teknolojik İmkân Durumu	Bilgisayarı var	2151	57,3
	Tableti var	2188	58,1
	Cep telefonu var	3208	85
	Evde interneti var	2114	56,4
	Cep telefonunda internet paketi var	1925	51,2
Sosyal Medya Hesap Durumu	Facebook	2416	64,7
	Twitter	1132	30,8
	Instagram	2377	63,6
	Snapchat	1170	31,2
	Youtube	1434	38,4
	Diğer	225	6
Günlük İnternet, Bilgisayar Oyunu ve Sosyal Medya Kullanımına Ayırdığı Süre	1 saat veya daha az	1321	36,7
	2 saat	937	26,0
	3 saat	577	16,0
	4 saat	322	8,9
	5 saat veya daha fazla	447	12,4

Tablo 7'de araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin teknolojik imkân durumları, internet ve sosyal medya kullanım durumları ve internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medyaya ayırdıkları günlük sürelerle ilişkin yüzdeler dağılımları yer almaktadır. Teknolojik imkâna sahiplik konusunda elde edilen verilere göre İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%85) cep telefonuna, yarısın-

dan fazlasının evde bilgisayara (%57,3) ve tablet bilgisayara (%58,1); ayrıca %56,4'ünün evde internet bağlantısına ve %51,2'sinin cep telefonunda internet paketine sahip oldukları görülmektedir. Sosyal medya kullanımının da İHL öğrencileri arasında yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %64,7'sinin Facebook, %63,6'sının Instagram, %38,4'ünün Youtube, %31,2'sinin Snapchat, %30,8'inin Twitter hesabı vardır.²

Tablo 7'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin %36,7'si günlük internet, bilgisayar oyunu veya sosyal medya kullanımına "1 saat veya daha az" süre ayırdığını belirtirken, %26'sı "2 saat", %16'sı "3 saat", %8,9'u "4 saat" süre ayırmaktadır. Öğrencilerin %12,4'ü ise "5 saat veya daha fazla" süre ayırdığını ifade etmektedir. Bu verilere göre araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin üçte birinin (%33,3) günlük yaşamlarında internet, bilgisayar oyunu ve sosyal medya kullanımına 3 saat ve daha fazla süre ayırdığı anlaşılmaktadır.

İHL öğrencilerinin günlük internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına ayırdıkları sürenin çeşitli değişkenler açısından bakıldığında ise verilen yanıtların cinsiyet, aile gelir durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımı için günlük 3 saat ve daha fazla süre ayırdığını belirten İHL'de okuyan kız öğrencilerinin oranı %39,3 iken, bu oran erkek öğrencilerde %34'e düşmektedir. Buna göre İHL'de okuyan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına ayırdıkları zaman anlamlı şekilde daha fazladır ($p=,004<,05$). **Aile geliri değişkeni** açısından aile gelirini çok iyi olarak ifade eden öğrencilerin %51,1'i internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanıma günlük 3 saat ve daha fazla süre ayırdığını belirtmekte, bu oran aile gelir durumunu "iyi" olarak belirten öğrencilerde %39,7; "orta" olarak değerlendiren öğrencilerde %35; "düşük" olarak belirten öğrencilerde %32,8 ve "çok düşük" olarak ifade eden öğrencilerde %32,4'e düşmektedir. Buna göre aile geliri yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına anlamlı şekilde daha fazla süre ayırdıkları anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına günlük en fazla zaman ayıran öğrencilerin Tekirdağ (%45,9) ve İstanbul'dan (%45,7), en az zaman ayıran öğrencilerin ise Iğdır (%17,5) ve Şanlıurfa'dan (%22) araştırmaya katılan öğrenciler olduğu saptanmıştır ($p=,000<,05$).

3. Öğrencilerin İHL Tercih Sebepleri

İHL öğrencilerinin bu okulları tercih sebepleri, kamuoyunda bu okullara yönelik yürütülen tartışmalarda çoğu zaman öne çıkarılan başlıklardan birini oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırmaya katılan öğrencilerden bu okulları tercihlerinde en fazla etkili olan nedeni işaretlemeleri istenmiştir. Öğrencilerin İHL tercihlerine ilişkin verdikleri yanıtların frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 8'de sunulmuştur. Ayrıca yapılan ki-kare analizi sonucunda öğrencilerin İHL tercih sebepleri ile bazı bağımsız değişkenler arasında tespit edilen anlamlı sonuçlara tablonun altında metin olarak yer verilmiştir.

2 Teknolojik imkân ve sosyal medya hesap durumunda öğrencilere sunulan seçenekler için birden fazla işaretleme imkânı tanınmıştır.

Tablo 8: Öğrencilerin İHL Tercih Sebeplerine Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Aile isteği	1333	36,8
Kendi isteği	1458	40,3
Öğretmen isteği	67	1,9
Akrabalarımın isteği	42	1,2
Çevremdekilerin tavsiyesi	133	3,7
Ortaokuldan sonra sistemin yöneltmesi	38	1,1
Puanımın bu okula yeterli olması	244	6,7
Okulun evimize yakın olması	80	2,2
Diğer	223	6,2
Toplam	3618	100,0

Tablo 8'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerden bu okulları kendi isteği ile tercih edenlerin oranı %40,3; aile isteği ile tercih edenlerin oranı %36,8; ortaokuldan sonra girdiği sınav puanının bu okula yeterli olması nedeniyle tercih edenlerin oranı ise %6,7'dir. Öğrencilerin %16,2'si ise diğer altı seçeneği işaretleyerek bu okulları tercih nedenlerini belirtmiştir. Elde edilen bu veriler, öğrencilerin İHL tercih sebeplerinde büyük oranda kendilerinin ve ailelerinin isteklerinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin İHL okul tercih nedenleri çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde yanıtların cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi ve okul dışı din eğitimi alma durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından, kendi isteğiyle İHL'yi tercih eden kız öğrencilerin oranı %41,8 iken, erkek öğrencilerin oranı %38,5'te kalmaktadır. Böylece İHL'de okumayı kendi isteklerine göre tercih etme oranlarının erkeklere göre kızlarda daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p=,008<,05$). **Anne-baba eğitim düzeyi değişkeni** açısından bakıldığında anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin kendi istekleriyle İHL'de okuma oranlarının da anlamlı şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). Buna göre annesi lisans mezunu olan öğrencilerin %46,5'i, lisansüstü mezunu olanların %53,3'ü; babası lisans mezunu olanların %46,8'i, lisansüstü mezunu olanların %48,9'u kendi istekleriyle İHL'de okumaktadır. Buna karşılık annesi okuryazar olmayanların %38,2'si, ilkokul mezunu olanların %39,5'i; babası okuryazar olmayanların %39,1'i, ilkokul mezunu olanların %40,5'i kendi istekleriyle bu okulda okumaktadır. Bu sonuçlar öğrencilerin anne-babasının eğitim düzeyleri yükseldikçe kendi istekleriyle İHL'yi tercih etme oranlarının da arttığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler daha bilinçli bir şekilde lise tercihi yapmaktadır. **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından bakıldığında okul dışında din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin almayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek oranda kendi istekleriyle İHL'de okudukları tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). Buna göre okul dışı din eğitimi alan öğrencilerde kendi isteğiyle İHL'de okuyanların oranı %41,5 iken, okul dışı din eğitimi almayan öğrencilerde bu oran %33,3'e düşmektedir.

4. İHL Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri

İHL mezunlarının üniversite yönelimleri, bu okullara ilişkin yürütülen tartışmaların en önemli başlıklarından birisini teşkil etmektedir. Bu kapsamda araştırmada öğrencilere üniversitede okumak istedikleri bölümü yazmaları istenmiştir. Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin bu soruya verdikleri cevaplar, araştırmacı tarafından gruplandırılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre İHL öğrencilerinin üniversitede tercih etmek istedikleri alanların frekans ve yüzdelik dağılımı Tablo 9'da sunulmuştur. Araştırmada İHL öğrencilerine mezuniyet sonrasında din hizmetleri alanlarında çalışmak isteyip istemedikleri de sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtların dağılımı da Şekil 1'de verilmektedir. Ayrıca yapılan ki-kare analizi sonucunda öğrencilerin üniversitede okumak istedikleri alanlar ile bazı bağımsız değişkenler arasında tespit edilen anlamlı sonuçlara tablo ve şeklin altında metin olarak yer verilmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin Üniversitede Okumak İstedikleri Alanlara Göre Dağılımı

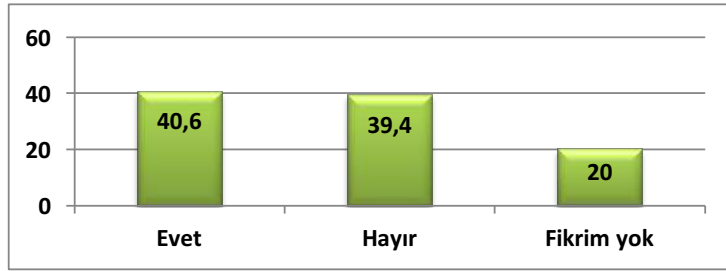
	Frekans	Yüzde
Tıp, Eczacılık, Diş Hekimliği, Sağlık Alanları	594	15,7
İlahiyat	882	23,4
Mühendislik, Mimarlık	408	10,8
Eğitim/Öğretmenlik	492	13,0
Polis, Asker	138	3,7
Fen-Edebiyat	311	8,2
Spor Bilimleri	88	2,3
Hukuk, İktisadi-İdari Bilimler, Siyasal Bilimler	426	11,3
İletişim, Radyo-Televizyon	46	1,2
Kararsız/boş	390	10,3
Toplam	3775	100,0

Tablo 9'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin üniversitede en fazla okumak istedikleri alanın %23,4 oranla ilahiyat alanı olduğu anlaşılmaktadır. Bu alanı %15,7 ile tıp, eczacılık, diş hekimliği gibi sağlık bilimleri alanı, %13 ile eğitim/öğretmenlik alanı, %11,3 ile hukuk, iktisadi-idari bilimler, siyasal bilimler alanı ve %10,8 ile mühendislik-mimarlık alanı takip etmektedir. Öğrencilerin yaklaşık %10'u ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiş ya da soruyu boş bırakmıştır.

Öğrencilerin üniversitede okumak istedikleri alan grubu çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde verilen yanıtların cinsiyet, sınıf ve İHL tercih sebebi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHLde okuyan erkek öğrencilerin üniversitede en fazla okumak istedikleri alanlar ilahiyat (%26,5), mühendislik-mimarlık (%15,1) ve hukuk, iktisadi-idari bilimler, siyasi bilimler (%12) alanları iken; kız öğrencilerin en fazla okumak istedikleri alanlar tıp, eczacılık, diş hekimliği gibi sağlık bilimleri (%22,3), ilahiyat (%20,9) ve eğitim/öğretmenlik (%17) alanlarıdır. Ayrıca üniversitede okumak istenen alan konusunda erkek öğrencilerin (%13,4) kız öğrencilere (%7,8) göre daha fazla kararsız oldukları anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından bakıldığında İHL öğrencilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İlahiyat (10.sınıfta %21,5 ve 12.sınıfta %26,5) ve eğitim/öğretmenlik (10.sınıfta

%11,5 ve 12.sınıfta %15,6) alanlarını tercih oranlarının arttığı, buna karşılık bu konudaki kararsızların oranının ise azaldığı (10.sınıfta %14,3 ve 12.sınıfta %10,1) anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin üniversitede okumak istedikleri alanlar **İHL tercih sebepleri** açısından incelendiğinde ise kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyanlara göre anlamlı şekilde daha fazla oranda İlahiyat alanına yönelmek istemektedir ($p=,000<,05$). Buna göre kendi isteğiyle İHL'de okuyan öğrencilerin %34,2'si üniversitede İlahiyat alanına yönelmek isterken, diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilerde bu oran %7,5 ile %21,5 arasında değişen oranlarda kalmaktadır.

Şekil 1: “İmam-Hatip Lisesinden mezun olduktan sonra din görevlisi (Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam, Müezzin, Vaiz vb.) olarak çalışmak ister misin?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 1'de görüldüğü gibi “İHL'den mezun olduktan sonra din görevlisi olarak çalışmak ister misiniz?” sorusuna araştırmaya katılan öğrencilerin %40,6'sı olumlu yanıt verirken; %39,4'ü din görevlisi olarak çalışmayı düşünmediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %20'si ise bu konuda fikrinin olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin mezuniyet sonrası din görevlisi olarak çalışmayı isteyip istemediklerine çeşitli değişkenler açısından bakıldığında verilen yanıtların sınıf, İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından sınıf seviyesi yükseldikçe din görevlisi olarak çalışma isteğinin de anlamlı şekilde arttığı görülmektedir ($p=,000<,05$). Buna göre 12. sınıfta okuyan öğrencilerin %47,1'i din görevlisi olarak çalışmak isterken, bu oran 10. sınıf öğrencilerinde %38,1'de kalmaktadır. **İHL tercih sebepleri değişkeni** açısından bakıldığında, kendi isteğiyle İHL'de okuyan öğrencilerin %53,3'ü din görevlisi olarak çalışmak isterken, diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilerde bu oran %22,5 ile %40,3 arasında değişen oranlarda kalmaktadır. Buna göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin diğer nedenlerle bu okullarda okuyanlara göre daha fazla oranda din görevlisi olarak çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **Üniversitede okumak istenen alan değişkeni** açısından bakıldığında, üniversitede İlahiyat Fakültesinde okumak isteyen öğrencilerin %82,4'ü din görevlisi olarak çalışmak isterken, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilerde bu oran %17,8 ile %37,8 arasında değişen oranlarda kalmaktadır. Buna göre beklendik bir şekilde İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyenlere göre daha fazla oranda din görevlisi olarak çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$).

5. İHL Öğrencilerinin Okul Dışı Din Eğitimi Alma Durumları ve Kanalları

Türkiye’de örgün eğitim sistemi içerisinde yer alan din eğitimi ve öğretimine yönelik dersler ve İmam-Hatip Okullarının yanı sıra resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığının denetimindeki Cami ve Kuran Kurslarında, yine çoğunlukla dernek ve vakıf şeklinde resmi hüviyet kazanan dini grup ve cemaatlerin ya da bağımsız sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri aracılığıyla da din eğitimi alınabilmektedir. Bu kapsamda araştırmada İHL öğrencilerinin okul dışında din eğitimi alıp almadıkları ve alıyorsa hangi kanallar vasıtasıyla aldıklarının tespitine yönelik kendilerine sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu sorulara verdikleri yanıtların frekans ve yüzdelik dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir. Ayrıca yapılan ki-kare analizi sonucunda öğrencilerin okul dışı din eğitimi alma durumu ile bazı bağımsız değişkenler arasında tespit edilen anlamlı sonuçlara tablonun altında metin olarak yer verilmiştir.

Tablo 10: Öğrencilerin Okul Dışı Din Eğitim Alma Durumları ve Kanalları

		Frekans	Yüzde
Okul Harici Din Eğitimi Alma Durumu	Evet	3238	86,1
	Hayır	522	13,9
Okul Harici Din Eğitimi Aldığı Yer	Aile	1198	37
	Kuran Kursu	2041	63
	Cami	1555	48
	Dernek-vakıf gibi Stk’lar	615	19
	Diğer	64	2

Tablo 10’a göre, araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%86,1) okul haricinde din eğitimi aldıklarını ifade etmiştir. Okul haricinde din eğitimi almayan öğrencilerin oranı ise %13,9’dur. Okul haricinde din eğitimini nerede aldığına ilişkin öğrencilere verilen seçenekleri birden fazla işaretleme imkânı sunulmuştur. Buna göre okul harici din eğitimi alan öğrencilerin din eğitimi aldıkları yerler Kuran kursu (%63), cami (%48), aile (%37), dernek-vakıf gibi sivil toplum kuruluşları (%19) şeklinde sıralanmıştır.

İHL öğrencilerinin okul harici din eğitimi alma durumları değişkenler açısından incelendiğinde verilen yanıtların cinsiyet, anne-baba eğitim durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL’de okuyan kız öğrencilerin %87,3’ü okul haricinde din eğitimi aldığını ifade ederken, bu oran erkek öğrencilerde %84,7’de kalmaktadır. Buna göre kız öğrenciler erkeklere göre daha yüksek oranda okul dışı din eğitimi almaktadır ($p=,018<,05$). **Anne-baba eğitim düzeyi değişkeni** açısından bakıldığında anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin okul dışı din eğitimi alma oranlarının da anlamlı şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). Buna göre annesi lisans mezunu olan öğrencilerin %93,3’ü, lisansüstü mezunu olanların %93,6’sı; babası lisans mezunu olanların %92,9’u, lisansüstü mezunu olanların %94,4’ü okul dışı din eğitimi almaktadır. Buna karşılık annesi okuryazar olmayanların %70,3’ü, ilkokul mezunu olanların %88,7’si; babası okuryazar olmayanların %73,9’u, ilkokul mezunu olanların %82’si okul dışı din eğitimi almaktadır. Bu sonuçlar öğrencile-

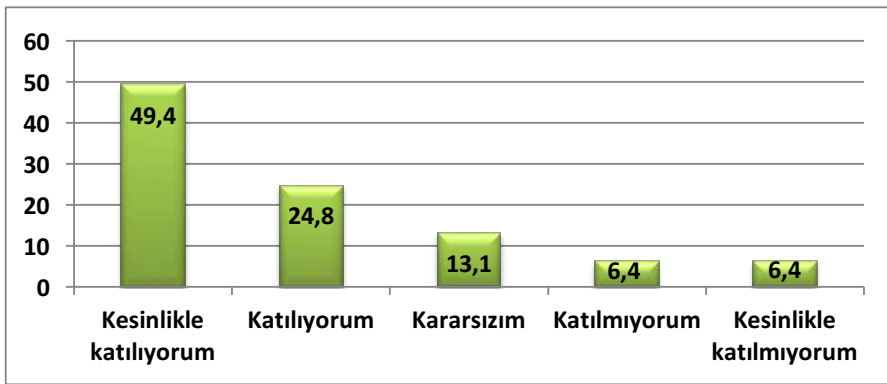
rin anne-babasının eğitim düzeyleri yükseldikçe okul dışı din eğitimi alma oranlarının da arttığını göstermektedir. **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okul dışında din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin oranının en yüksek Samsun (%94,6), Trabzon (%94,6) ve İstanbul'da (%92,2), en düşük Iğdır (%56,2), Şanlıurfa (%78,8) ve Antalya'da (%82,2) olduğu görülmüştür ($p=,000<,05$).

6. Öğrencilerine Göre İHL'lerin Misyonu, Yeterliliği ve Modelliği

En önemli yasal dayanağını oluşturan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda kuruluş amacı, din hizmetlerini yürütecek din görevlileri yetiştirmek olarak belirlenen İmam-Hatip okullarının amaçları, Cumhuriyet tarihi boyunca, toplumun talep ve beklentileri doğrultusunda değişikliğe uğramıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yaşanan toplumsal değişimle birlikte bu okulların resmi statüsü yerli yerinde dursa da, gayri-resmî statüsü önemli ölçüde değişmiştir. Günümüzde din görevlisi yetiştirme işlevinin giderek geri planda kaldığı bu okullar, daha çok dinini bilen yaşayan ve din görevlisi olma amacını taşımayan, aynı zamanda bu okullardan sonra üniversitelerin farklı alanlarında okumak isteyen öğrencilerin yetiştiği birer kuruma dönüşmüştür.

İmam-Hatip okulları 1980 sonrası süreçte Türk insanın ve Türk dış politikasının dünyaya açılımına paralel olarak aynı zamanda uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. 2000'li yıllardan itibaren ise bu okullar kurumsal yapısı, müfredatı ve yetiştirdiği insan modeliyle uluslararası ilginin odağı haline gelmiş, dünyanın pek çok yerindeki Müslüman toplumlar tarafından birer model olarak görülmeye başlamıştır. Bu çerçevede araştırmada İHL öğrencilerinin İmam-Hatip Liselerinin misyonu, yeterliliği ve modeli konularındaki görüşlerini tespit etmek için kendilerine yöneltilen çeşitli ifadelerle katılım durumları sorulmuştur. Öğrencilerin bu konulardaki yanıtlarına ilişkin yüzdelik dağılımları aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları metin olarak ilgili şeklin altında sunulmuştur.

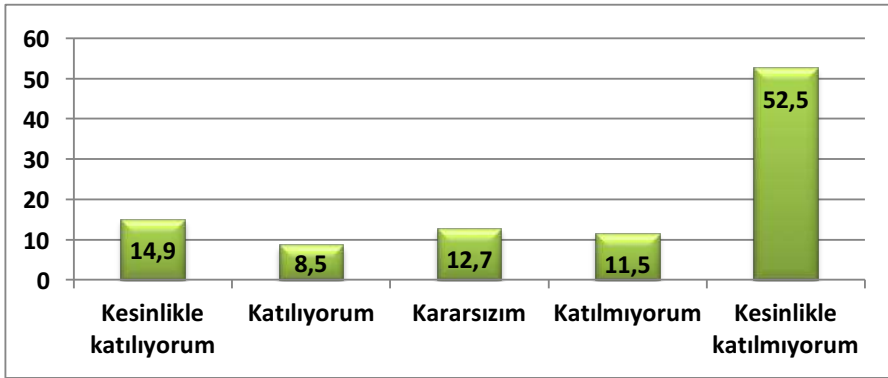
Şekil 2: "İmam-Hatip Liseleri hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirir." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri %

Şekil 2'de görüldüğü gibi "İmam-Hatip Liseleri hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirir" ifadesine araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin yaklaşık dörtte üçü (%74,2) katıldığı yönünde yanıt verirken, bu ifadeye olumsuz görüş bildirenlerin oranı %12,8'dir. Öğrencilerin %13,1'i ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerinin %80'i İmam-Hatip Liselerinin hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirdiğini düşünürken, bu oran erkek öğrencilerde %65,8'de kalmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre ise araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %67,9'u İmam-Hatip Liselerinin hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirdiğini düşünürken, bu oran 11. sınıf öğrencilerinde %74,9'a, 12. sınıf öğrencilerinde ise %76'ya çıkmaktadır. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İHL'leri hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştiren kurumlar olarak görme oranları da yükselmektedir ($p=,001<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İmam-Hatip Liselerinin hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirdiği düşüncesine en yüksek katılım oranının İstanbul'dan (%82,5), en düşük katılım oranının ise Iğdır'dan (%63,7) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

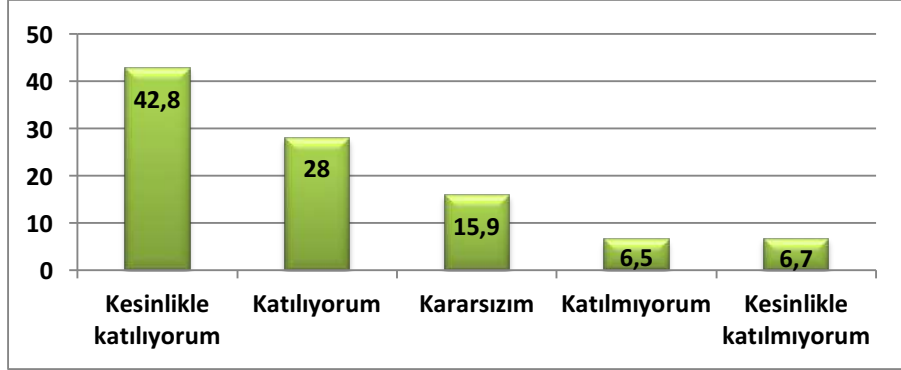
Şekil 3: “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 3'e göre “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır” ifadesine araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisi (%64) katılmadığı yönünde, %23,9'u katıldığı yönünde görüş bildirmiş; %12,7'si ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerinin %18'i İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiğini düşünürken, erkek öğrencilerde bu oran %30,1'e yükselmektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle İHL'de okuyan öğrencilere göre İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği düşüncesine en düşük oranda (%16,9) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği düşüncesine en yüksek katılım oranının Iğdır'dan (%34,1), en düşük katılım oranının ise Ankara'dan (%15,6) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

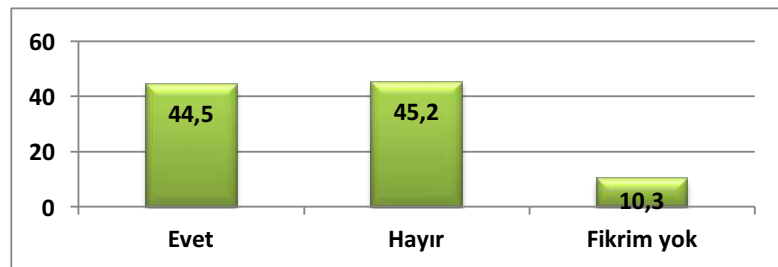
Şekil 4: “İmam-Hatip Liseleri dinî değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 4’te sunulan “İmam-Hatip Liseleri dinî değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir” ifadesine İHL öğrencilerinin %70,8’i katıldığını belirtirken %13,2’si katılmadığını dile getirmiştir. %15,9’u ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL’de okuyan kız öğrencilerinin %74,9’u İmam-Hatip Liselerinin dinî değerlere sahip bireyler yetiştirdiğini düşünürken, bu ifadeye katılım oranı erkek öğrencilerde %65,6’da kalmaktadır ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%72,2) almadığını belirten öğrencilere göre (%61,6) İmam-Hatip Liselerinin dinî değerlere sahip bireyler yetiştirdiği düşüncesine daha fazla oranda katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle İHL’de okuyan öğrencilere göre İmam-Hatip Liselerinin dinî değerlere sahip bireyler yetiştirdiği düşüncesine en fazla oranda (%77,1) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Diğer yandan **üniversite okumak istenen alan değişkeni** açısından bakıldığında İlahiyat alanı okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha düşük oranda (%10,3) katılmaktadır ($p=,006<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İmam-Hatip Liselerinin dinî değerlere sahip bireyler yetiştirdiği düşüncesine en yüksek katılım oranının İstanbul’dan (%81,8), en düşük katılım oranının ise Iğdır’dan (%64) olduğu bulunmuştur ($p=,000<,05$).

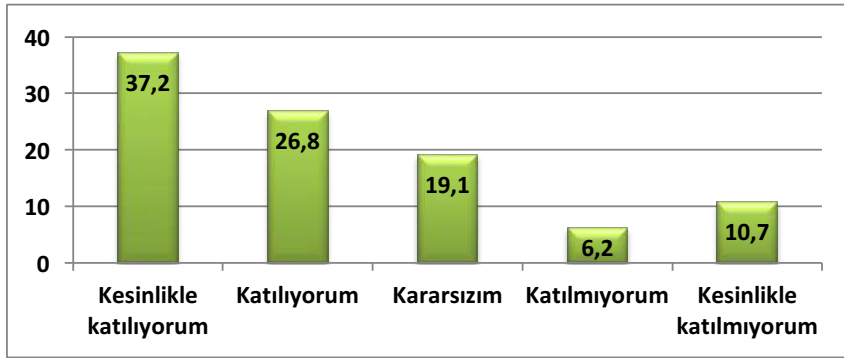
Şekil 5: “Okulunuzdan aldığınız din eğitiminin kendin için yeterli görüyor musun?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 5'te araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okullarında aldıkları din eğitimini kendileri için yeterli görüp görmeme konusundaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu konuda öğrencilerin ikiye ayrıldıkları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin %45,2'si bu soruya olumsuz yanıt verirken, %44,5'i okullarından aldıkları din eğitimini kendisi için yeterli gördüğünü ifade ederek olumlu cevap vermiştir. Öğrencilerin %10,3'ü ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevaplar çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde sınıf, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. **Sınıf değişkeni** açısından araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %56,5'i okullarından aldıkları din eğitimini kendileri için yeterli görürken, bu oran 11. sınıf öğrencilerinde %43,8'e, 12. sınıf öğrencilerinde ise %40,1'e düşmektedir. Bir başka ifadeyle öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe İHL'de aldıkları din eğitimini yetersiz görme oranları da yükselmektedir ($p=,000<,05$). **Öğrencilerin üniversitede okumak istedikleri alan değişkeni** açısından bakıldığında farklılaşmanın İlahiyat fakültesinde okumak isteyenlerle diğer alanlarda okumak isteyenler arasında olduğu görülmektedir. Buna göre İHL'de aldıkları din eğitimini yeterli görme oranı en düşük düzeyde (%39,1) İlahiyat Fakültesinde okumak isteyen öğrenciler tarafından ifade edilmektedir. Bu anlamda İlahiyat fakültesinde okumak isteyen İHL öğrencilerinin bu okullardaki din eğitimi beklentilerinin diğer alanlarda okumak isteyenlere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İHL'de aldığı din eğitimini kendisi için yeterli görme oranının en yüksek İstanbul (%60,5) ve Antalya (%50,3), en düşük ise Kayseri (%30,7) ve Malatya'dan (%34) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 6: "İmam-Hatip okulları diğer İslam ülkelerine model olabilir." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 6'da sunulan "İmam-Hatip Liseleri diğer İslam ülkelerine model olabilir" ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %64'ü olumlu görüş bildirirken, %16,9'u bu ifadeye katılmadığını belirtmektedir. Öğrencilerin %19,1'i ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerin %67,4'ü İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine de model olabileceğini düşünürken, bu ifadeye katılım oranı erkek öğrencilerde %59,7'de kalmaktadır. Buna göre İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre İmam-

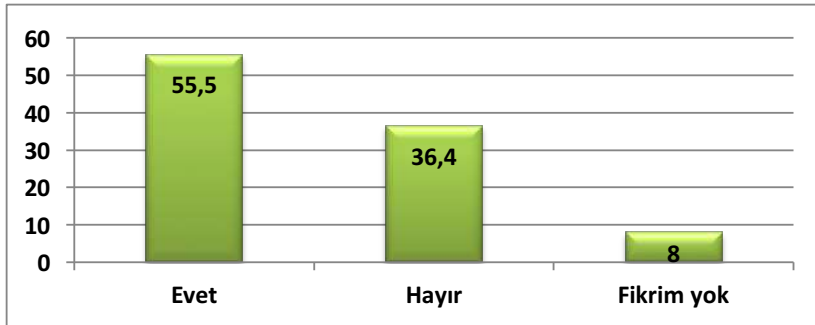
Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine daha fazla oranda model olarak görmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%65,2) almadığını belirten öğrencilere göre (%56,1) İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabilme düşüncesine daha fazla oranda katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabilme düşüncesine en fazla oranda (%70,3) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanı okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha fazla oranda (%71,3) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabilme düşüncesine en yüksek katılım oranının İstanbul (%74,2) ve Bolu (%69,6), en düşük katılım oranının ise Samsun (%56,3) ve İzmir'den (%57,1) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

7. İHL Öğrencilerinin Çeşitli Konulardaki Görüşleri

Karma Eğitim

Kız ve erkek öğrencilerin aynı okulda veya sınıfta bir arada eğitim görmeleri şeklinde tanımlanan karma eğitim, eğitim üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bakımından, bazen de laik eğitimle ilişkilendirilerek toplumdaki farklı kesimler arasında tartışılan başlıklardan birisidir. Bu kapsamda araştırmada İHL öğrencilerine okullarında karma eğitim olup olmamasına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin İHL'lerde bu konudaki yanıtlarının yüzdelerle dağılımları Şekil 7'de gösterilmiştir. Ayrıca bu soruya ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur. Sonuçlar yorumlanırken araştırmanın gerçekleştirildiği 26 İHL'den sadece birinde sınıfların karma olduğu, yedi okulda kız ve erkek öğrenciler bulunmakla birlikte sınıfların ayrı olduğu, 18 okulun ise sadece kızlara veya erkeklere yönelik olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekil 7: "Sizce İmam-Hatip Liselerinde sınıflar kız ve erkek öğrenciler için ayrılmalı mıdır?" sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 7'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin %55,5'i bu okullarda sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiğini ifade edip karma eğitime karşı çıkarken, %36,4'ü karma eğitimi destekler görüş ortaya koymuştur. Öğrencilerin %8'i ise bu konuda fikri

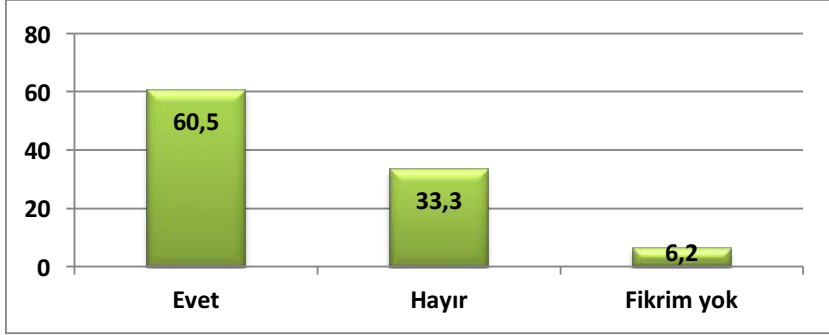
olmadığını ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerin %67,7'si İmam-Hatip Liselerinde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiğini düşünürken, bu oran erkek öğrencilerde %40,1'de kalmıştır. Erkek öğrencilerin yarısından fazlası (%51,4) bu okullarda karma eğitimi savunmaktadır. Buna göre İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla oranda sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılmasını talep etmekte ve bu okullarda karma eğitime karşı çıkmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %37,8'i, 11. sınıf öğrencilerinin %54'ü, 12. sınıf öğrencilerinin ise %66'sı İmam-Hatip Liselerinde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle sınıf düzeyi yükseldikçe karma eğitime olumlu bakan öğrencilerin oranı anlamlı biçimde azalmaktadır ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%56,4) almadığını belirten öğrencilere göre (%50,2) İmam-Hatip Liselerinde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiğini düşüncesine daha fazla oranda katılmaktadır ($p=,028<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler İmam-Hatip Liselerinde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiği düşüncesine diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%66,3) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre en fazla oranda (%64,4) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İmam-Hatip Liselerinde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılması gerektiği düşüncesine en yüksek katılımı İstanbul (%76,2) ve Şanlıurfa'dan (%71,9), en düşük katılımı ise Bolu (%39,4) ve Tekirdağ'dan (%41,2) araştırmaya katılan öğrenciler sağlamıştır ($p=,000<,05$).

Serbest Kıyafet Uygulaması

Türkiye'de 27 Kasım 2012 tarihli ve 24480 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle okul kıyafetleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmış ve bazı sınırlamalar dışında, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde öğrencilere kılık ve kıyafet serbest bırakılmıştır. Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasının yanı sıra öğretmenlerin de kılık ve kıyafet konusunda serbest bırakılmasına yönelik bir talep söz konusudur. Bu kapsamda İHL öğrencilerine hem öğrencilere hem de öğretmenlere yönelik serbest kıyafet uygulaması hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu konudaki yanıtlarının yüzdelik dağılımları şekil 8 ve 9'da gösterilmiştir. Ayrıca her bir soruya ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

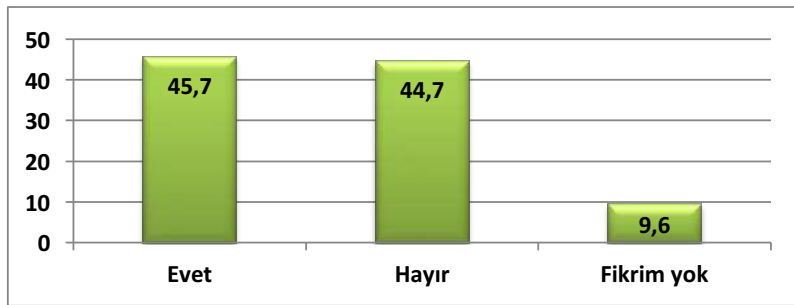
Şekil 8: “Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 8’de görüldüğü gibi “Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin %60,5’i evet; %33,3’ü hayır cevabını vermiştir. Öğrencilerin %6,2’si ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL’de okuyan erkek öğrencilerin %75,4’ü öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını desteklediğini belirtirken, kız öğrencilerde bu oran %48,7’de kalmıştır. Buna göre İHL’de okuyan erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yüksek oranda serbest kıyafet uygulamasını desteklemektedirler. ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre ise, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %64,2’si, 11. sınıf öğrencilerinin %62,1’i, 12. sınıf öğrencilerinin ise %56’sı serbest kıyafet uygulamasını desteklediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla sınıf düzeyi yükseldikçe kıyafet serbestliğine olan desteğin azaldığı görülmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise serbest kıyafet uygulamasını destekleme oranı en yüksek düzeyde İzmir (%75,9) ve Bolu’dan (%73,6), en düşük düzeyde ise Trabzon (%40,2) ve İstanbul’dan (47,2) araştırmaya katılan öğrencilerde görülmüştür ($p=,000<,05$).

Şekil 9: “Sizce öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

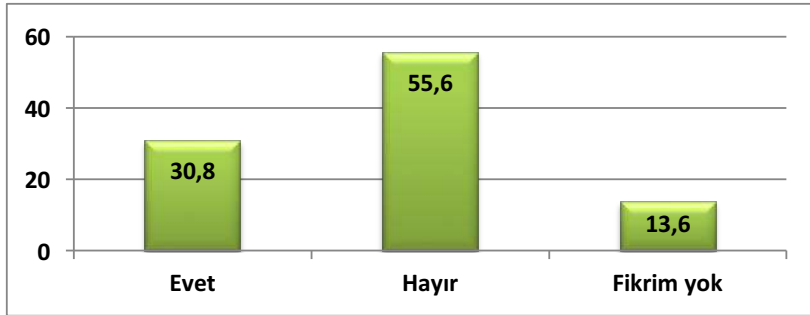
Şekil 9’da görüldüğü gibi öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasının olması konusunda ise araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin ikiye bölündüğü görülmektedir. Buna göre öğrencilerin %45,7’si öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını desteklerken, yine benzer oranda %44,7’si buna karşı çıkmıştır. Öğrencilerin %9,6’sı ise bu konuda fikir beyan etmemiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların sadece cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan erkek öğrencilerin %48,3'ü, kız öğrencilerin ise %43,6'sı öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını desteklediğini ifade etmiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını destekleme oranı en yüksek düzeyde İzmir'de (%54,1), en düşük düzeyde ise Iğdır'da (%27,2) görülmüştür ($p=,000<,05$). İzmir'de araştırmaya katılan öğrencilerin hem kendileri hem de öğretmenler için serbest kıyafet uygulamasını diğer illerde araştırmaya katılan öğrencilerden daha yüksek oranda desteklediği anlaşılmaktadır.

Derslerde Tablet Bilgisayar Kullanımı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılından itibaren çalışmalarına başladığı Fatih Projesi kapsamında öncelikle ortaöğretimde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması ve tüm ilk ve ortaöğretim sınıflarına akıllı (etkileşimli) tahtaların takılmasıyla teknoloji destekli öğrenme ortamlarının oluşturulması hedeflenmektedir. Özellikle liselerden başlayarak öğrencilere tablet bilgisayar dağıtılmasına devam edilmektedir. Buna karşılık her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması kamuoyunda ve konunun uzmanları arasında zaman zaman yararlılığı açısından tartışılmaktadır. Bu çerçevede araştırmada İHL öğrencilerine tablet bilgisayarın eğitim-öğretimde kullanılmasını yararlı bulup bulmadıkları sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları Şekil 10'de gösterilmiştir. Ayrıca bu soruya ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları Şekil 10'de gösterilmiştir. Ayrıca bu soruya ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları Şekil 10'de gösterilmiştir.

Şekil 10: "Tablet bilgisayarın eğitim-öğretimde kullanılmasını faydalı buluyor musun?" sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 10'da görüldüğü gibi İHL öğrencilerine yöneltilen "Tabletin eğitim-öğretimde kullanılmasını faydalı buluyor musun?" sorusuna öğrencilerin %55,6'sı hayır cevabını vermiştir. Bu soruya öğrencilerin %30,8'i olumlu cevap vererek tabletin eğitim öğretimde kullanımını yararlı bulduğunu ifade ederken, %13,6'sı ise bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının tabletin eğitim öğretimde kullanımını yararlı bulmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

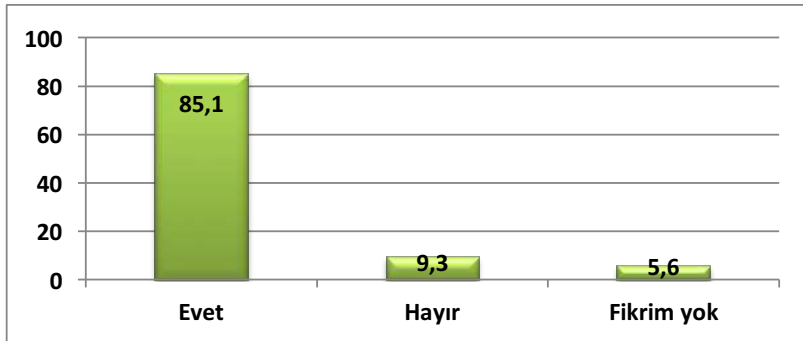
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan erkek öğrencilerin sadece %33,2'si, kız öğrencilerin ise sadece %28,9'u tabletin eğitim-öğretimde kullanılmasını faydalı bulmaktadır.

($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre ise, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %47,4'ü tabletin eğitim-öğretimde kullanılmasını faydalı bulmakta iken bu oran 11. sınıf öğrencilerinde %28, 12. sınıf öğrencilerinde ise %27,5'te kalmaktadır. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe tabletin eğitim-öğretimde kullanılmasının faydalı olduğunu düşünenlerin oranının azaldığı tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise tabletin eğitim-öğretimde kullanılmasının faydalı olduğuna en yüksek düzeyde katılım oranı İzmir (%39,9) ve İstanbul'da (%37,2), en düşük düzeyde katılım oranı ise Kayseri (%20,9) ve Şanlıurfa'da (%21,6) görülmüştür ($p=,000<,05$).

Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması

2012 yılında yapılan düzenleme ile üniversiteye girişte katsayı uygulaması tamamen kaldırılmış, bunun yanında meslek liselerinin kendi alanlarında bir bölümü tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi uygulamasına da son verilmiştir. 2012 ve sonrasında liselere giriş yapan öğrenciler için geçerli olan bu uygulama ilk defa 2016 üniversite yerleştirme sisteminde uygulanmıştır. Ancak bu konu özellikle İHL çevrelerinde ek puan verilmesinin devam etmesine yönelik taleplere dönüşmüştür. Bu çerçevede araştırmada öğrencilere İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilip verilmemesine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu konuda verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları Şekil 11'de gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 11: “Sizce İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 11'de de görüldüğü gibi “Sizce İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?” sorusuna öğrencilerin neredeyse tamamına yakını (%85,1) evet cevabını vermiştir. Bu ifadeye hayır şeklinde görüş belirtenlerin oranı %9,3; fikrim yok şeklinde görüş belirtenlerin oranı ise %5,6'da kalmıştır.

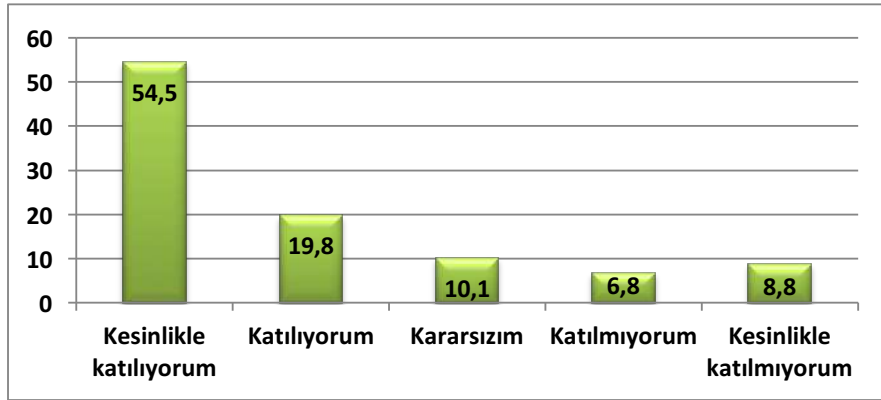
Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Sınıf değişkenine** göre, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %81,7'si, 11. sınıf öğrencilerinin %84,3'ü, 12. sınıf öğrencilerinin ise %88,2'si İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı da artmaktadır ($p=,000<,05$).

Üniversitede okumak istenen alan değişkenine göre ise üniversitede İlahiyat Fakültesinde okumak isteyen öğrenciler İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi düşüncesine diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%94,3) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiği düşüncesine en yüksek katılımı Bolu (%91,8) ve Malatya'dan (%89,8), en düşük katılımı ise Ankara (%79,2) ve Samsun'dan (%80,6) araştırmaya katılan öğrenciler sağlamıştır ($p=,001<,05$).

8. İHL Öğrencilerinin Okul Aidiyetleri

Öğrencilerin günlük zaman dilimlerinin önemli bir bölümünü geçirdikleri okula ilişkin olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri, özellikle eğitimin akademik sonuçları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin okullarına yönelik sahip olmaları beklenen önemli duyuşsal özelliklerden biri de, okula bağlılık veya okula aidiyet duygusudur. Bu çerçevede araştırmada İHL öğrencilerinin okul aidiyet düzeylerine ilişkin kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu ifadelere katılım düzeylerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 12: “Bulduğum her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduğumu rahatlıkla ifade edebilirim.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

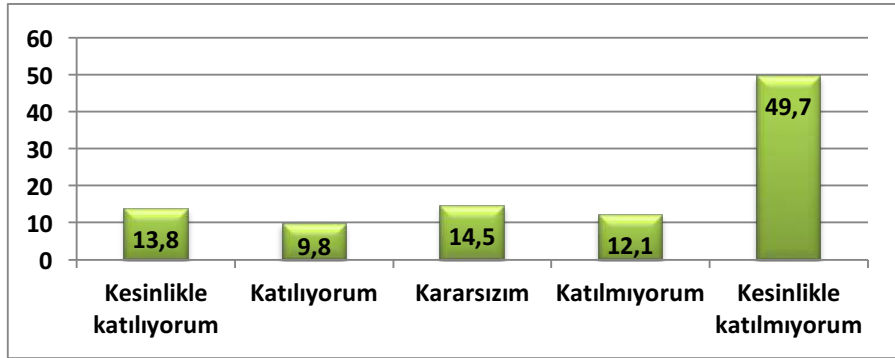

Şekil 12’de görüldüğü gibi “Bulduğum her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduğumu rahatlıkla ifade edebilirim” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%74,3) olumlu; %15,6’sı olumsuz yönde görüş belirtmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %10,1’dir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL’de okuyan kız öğrencilerin %80’i bulunduğu her ortamda İmam-Hatip Lisesi öğrencisi olduğunu rahatlıkla ifade edebildiğini belirtirken, bu oran erkek öğrencilerde %66,2’de kalmıştır. Buna göre kız öğrencilerin İmam-Hatip öğrencisi olduklarını ifade etme oranlarının erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre ise, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencileri-

nin %70,6'sı, 11. sınıf öğrencilerinin %73,4'ü, 12. sınıf öğrencilerinin ise %77,5'i buldukları her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını rahatlıkla ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum sınıf düzeyinin yükselmesiyle öğrencilerin İmam-Hatip öğrencisi olduklarını ifade etme oranlarının arttığını göstermektedir ($p=,008<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%76,8) almadığını belirten öğrencilere göre (%58,6) buldukları ortamlarda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını daha yüksek oranda ifade edebilmektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, buldukları her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda (%86,3) rahatlıkla ifade edebilmektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanı okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre en yüksek oranda (%83,7) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise bulunduğu her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduğunu rahatlıkla ifade edebilen öğrencilerin oranı en yüksek düzeyde İstanbul (%83,4) ve Tekirdağ'da (%80,3), en düşük düzeyde ise Iğdır (%62,8) ve Antalya'da (%65,4) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 13: “Kendimi İmam-Hatip Lisesine ait hissetmiyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

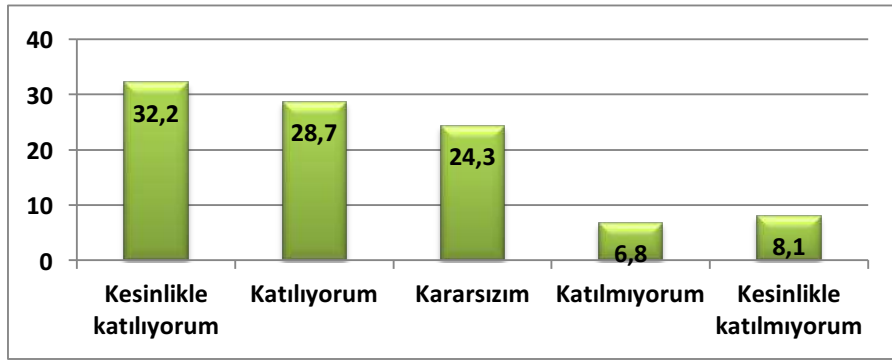

Şekil 13'te sunulan “Kendimi İmam-Hatip Lisesine ait hissetmiyorum” şeklindeki ifadeye araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin yarısından fazlası (%61,8) olumsuz görüş belirterek kendilerini İHL'ye ait hissettiklerini belirtirken, öğrencilerin %23,6'sı bu ifadeye katıldıklarını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olduğunu ifade eden öğrencilerin oranı ise %14,5'tir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerin %68,2'si kendisini İHL'ye ait hissettiğini düşünürken, bu oran erkek öğrencilerde %53,8'de kalmaktadır. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kendilerini daha yüksek oranda İmam-Hatip Lisesine ait hissettikleri anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %55'i, 11. sınıf öğrencilerinin %60,9'u, 12. sınıf öğrencilerinin ise %66,9'u kendilerini İHL'ye ait hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum sınıf düzeyinin artmasıyla öğrencilerin kendilerini İHL'ye ait hissetme düzeylerinin arttığını göstermektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler

(%63,3) almadığını belirten öğrencilere göre (%52,9) daha yüksek oranda kendilerini İmam-Hatip Lisesine ait hissetmektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin kendilerini İHL'ye ait hissetme oranlarının diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda (%74,9) olduğu tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin kendilerini İHL'ye ait hissetme oranlarının diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%74,3) olduğu saptanmıştır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise kendisini İHL'ye ait hissedenden öğrencilerin oranı en yüksek düzeyde İstanbul (%70,7) ve Ankara'da (%66,4), en düşük düzeyde ise Şanlıurfa (%55,2) ve İzmir'de (%56,9) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 14: “Okulumu iyi bir şekilde temsil edebildiğimi düşünüyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

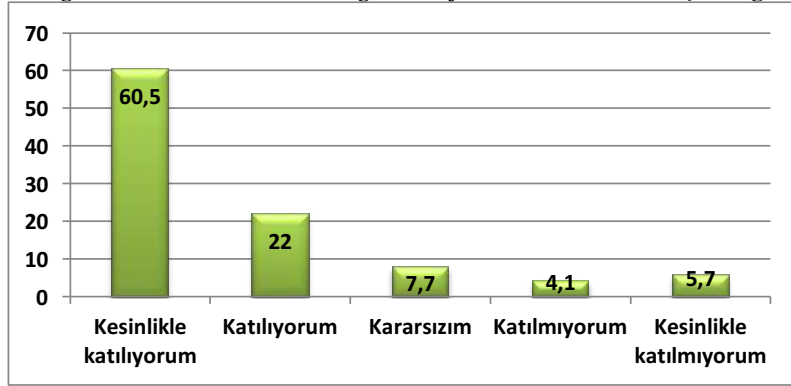

İHL öğrencilerinin okullarını temsil etme durumlarına ilişkin kendilerine yöneltilen “Okulumu iyi bir şekilde temsil edebildiğimi düşünüyorum” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası (%60,9) olumlu yönde görüş belirtirken, %14,9'u bu fikre katılmayarak okullarını iyi bir şekilde temsil edemediğini düşünmektedir. Öğrencilerin %24,3'ü ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından okulunu iyi bir şekilde temsil edebildiğini düşünen kız öğrencilerin oranı %64,8 iken bu oran erkek öğrencilerde %55,9'da kalmaktadır. Buna göre İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda okullarını iyi bir şekilde temsil ettiklerini düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%62,8) almadığını belirten öğrencilere göre (%48,9) daha yüksek oranda okullarını iyi bir şekilde temsil edebildiklerini düşünmektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin okullarını iyi bir şekilde temsil edebilme düşüncesine diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere kıyasla en yüksek oranda (%71,4) katılım gösterdikleri tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%73,2) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okulunu iyi bir şekilde temsil edebildiğini düşünen öğrencilerin oranları en yüksek düzeyde İstanbul (%71) ve Trabzon'da (%66,1), en düşük düzeyde ise

Malatya (%48,8) ve Antalya'da (%56,7) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

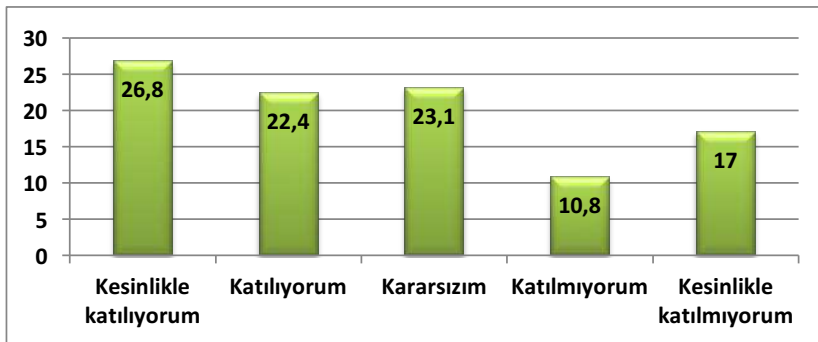
Şekil 15: “İHL öğrencisi olmanın sorumluluğu daha fazladır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 15'te görüldüğü gibi “İHL öğrencisi olmanın sorumluluğu daha fazladır” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%82,5) katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, sadece %9,8'i İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olmadığını ifade etmiştir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %7,7'dir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. **Cinsiyet değişkeni** açısından İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünen kız öğrencilerin oranı %87,5 iken, bu oran erkek öğrencilerde %76,3'e düşmektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek oranda İmam-Hatip öğrencisi olmanın artı sorumluluklar yüklediğini düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%84,5) almadığını belirten öğrencilere göre (%70,5) İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olduğu düşüncesine daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olduğu düşüncesine, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda (%88,4) katılım gösterdikleri tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%86,2) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünen öğrencilerin oranları en yüksek düzeyde İstanbul (%86,2) ve Malatya'da (%85,8), en düşük düzeyde ise Iğdır (%73,6) ve Antalya'da (%74,7) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

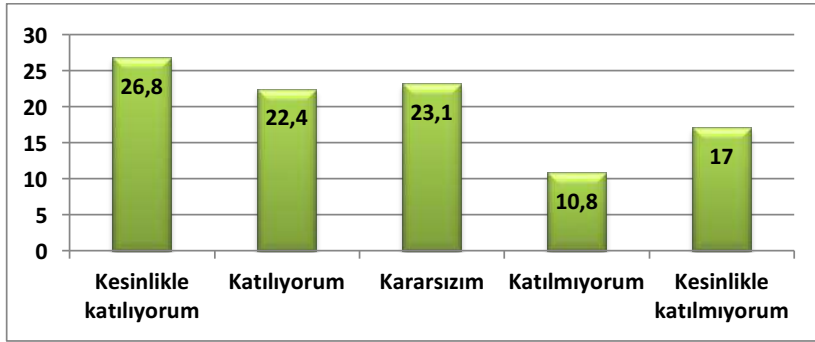
Şekil 16: “İHL'de aldığım eğitim, tercih edeceğim mesleği belirlemede etkilidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 16'da sunulduğu gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %49,2'si "İHL'de aldığım eğitim, tercih edeceğim mesleği belirlemede etkilidir." ifadesine katıldığını belirterek olumlu yanıt verirken; öğrencilerin %27,8'i ise bu ifadeye katılmayarak olumsuz görüş bildirmiştir. %23,1'i ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin İHL'de aldığı eğitimin tercih edeceği mesleği belirlemede etkili olduğu düşüncesine, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda (%62,5) katılım gösterdikleri belirlenmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%78) katılmaktadır ($p=,000<,05$).

Şekil 17: "Tekrar tercih etme şansım olsaydı yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih ederdim." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 17'ye göre "Tekrar tercih etme şansım olsaydı yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih ederdim" şeklindeki ifadeye araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı (%50,7) katıldığı yönünde yanıt verirken, %30,3'ü bu ifadeye katılmayarak olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %19'u ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmiştir.

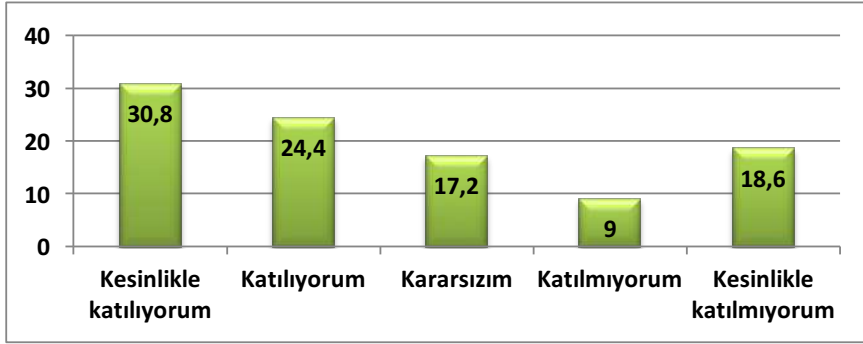
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından tekrar tercih etme şansı olsaydı yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih edeceğini ifade eden kız öğrencilerin oranı %57,4 iken, bu oran erkek öğrencilerde %42,2'de kalmıştır. Buna göre kız öğrencilerden İmam-Hatip öğrencisi olmaktan memnun olanların oranının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkenine** göre, araştırmaya katılan İHL 10. sınıf öğrencilerinin %46,4'ü, 11. sınıf öğrencilerinin %49,4'ü, 12. sınıf öğrencilerinin ise %54,9'u tekrar tercih etme şansları olduğu takdirde yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı seçeceğini ifade etmiştir. Buna göre sınıf düzeyinin yükselmesine paralel olarak öğrencilerin okul memnuniyet oranlarının da yükseldiği anlaşılmaktadır ($p=,004<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%52) almadığını belirten öğrencilere göre (%42,3) tekrar tercih etme şansları olduğu takdirde yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı seçeceklerini daha yüksek oranda ifade etmiştir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler tekrar tercih etme şansları olduğu takdirde yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı seçeceklerini, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda

(%72,2) belirtmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%69,9) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise tekrar tercih etme şansları olduğu takdirde yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı seçeceklerini belirten öğrencilerin oranı en yüksek düzeyde Ankara (%62,2) ve İstanbul'da (%60,3), en düşük düzeyde ise İzmir (%41,5) ve Bolu'da (%41,7) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

9. İHL Öğrencilerinin Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyet Algıları

Okul memnuniyeti, öğrencilerin okul iklimiyle ve okul paydaşlarıyla olan ilişkilerine yönelik algılarının bir toplamı olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin yıllarını geçirdikleri okulların, onların öğrenmelerini maksimum düzeye yükselten, kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, yönetici ve diğer personellerden memnun oldukları yerler olması gerektiği konusunda uzmanlar arasında görüş birliği vardır. Bu çerçevede araştırmada İHL öğrencilerinin okul memnuniyet algılarının tespitine ilişkin kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel olarak okul memnuniyetleri, okul yönetimleri, okul güvenliği ve temizliği, öğretmenleri ile diğer öğrenciler hakkındaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 18 : “Bu okulda olmaktan memnunum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

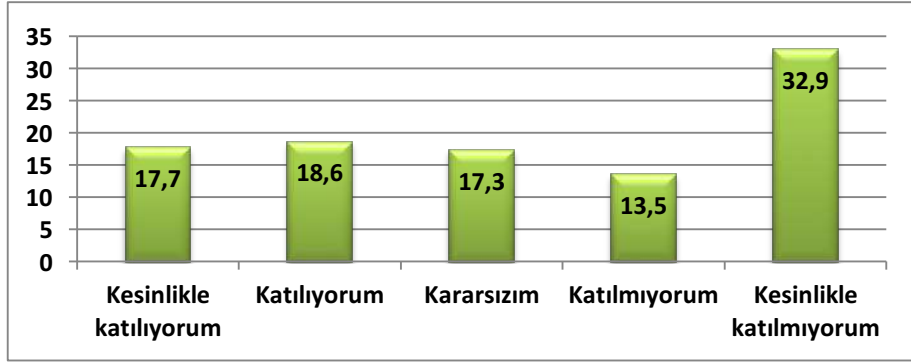

Şekil 18'de araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okulları hakkındaki genel memnuniyet algılarına ilişkin kendilerine yöneltilen “Bu okulda olmaktan memnunum” ifadesine katılım oranlarına yer verilmiştir. Öğrencilerin yarıdan fazlası (%55,2) okuduğu okuldan memnun olduğunu ifade ederken, %27,6'sı memnun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %17,2'si ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası okuduğu İHL'de olmaktan memnundur.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %60,7'si okuduğu okulda olmaktan memnun olduğunu belirtirken, bu oran erkek öğrencilerde %48,2'de kalmıştır. Buna göre İHL'de okuyan kız öğrencilerin genel okul memnuniyetleri erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin (%57) almadığını belirten öğrencilere göre (%43,6) okudukları okula ilişkin memnuniyetleri anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi**

değişkenine göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin okudukları okula ilişkin genel memnuniyet algıları, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%73,7) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$). Üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin (%71,8) diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre okudukları okula ilişkin genel memnuniyet algıları daha üst düzeydedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise öğrencilerin okudukları okula ilişkin genel memnuniyet algılarının en yüksek oranda olduğu iller Ankara (%64) ve Bolu (%59,3), en düşük oranda olduğu iller ise Malatya (%49,1) ve İzmir (%50,2) olarak tespit edilmiştir ($p=,004<,05$).

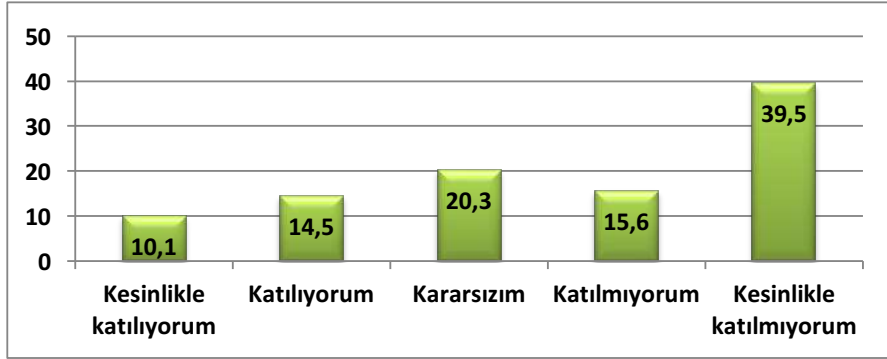
Şekil 19: “İhtiyaç duyduğumda okul müdürü ile rahatlıkla görüşebilmekteyim.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 19’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okul yönetimine ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen “İhtiyaç duyduğumda okul müdürü ile rahatlıkla görüşebilmekteyim” ifadesine öğrencilerin yaklaşık yarısı (%46,4) katılmayarak olumsuz yanıt verirken; %36,3’ü bu ifadeye katıldığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %17,3’ü ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı ihtiyaç duyduğunda okul müdürü ile rahatlıkla görüşemediğini dile getirmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %31,9’u, 11. sınıf öğrencilerinin %36’sı ve 12. sınıf öğrencilerinin %39’u ihtiyaç duyduğunda okul müdürüyle rahatlıkla görüşebildiğini ifade etmiştir. Buna göre öğrencilerin okul müdürüyle rahat görüşme durumunun sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı anlaşılmaktadır ($p=,016<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, ihtiyaç duyduklarında okul müdürüyle rahatlıkla görüşebildiklerini en fazla oranda (%43,9) ifade etmiştir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler bu ifadeye diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre daha yüksek oranda (%42,3) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise ihtiyaç duyduğunda okul müdürüyle rahatlıkla görüşebildiğini ifade eden öğrencilerin oranı, en yüksek Bolu (%47) ve Samsun (%45,7), en düşük ise Malatya (%22,5) ve Iğdır’da (%28,2) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

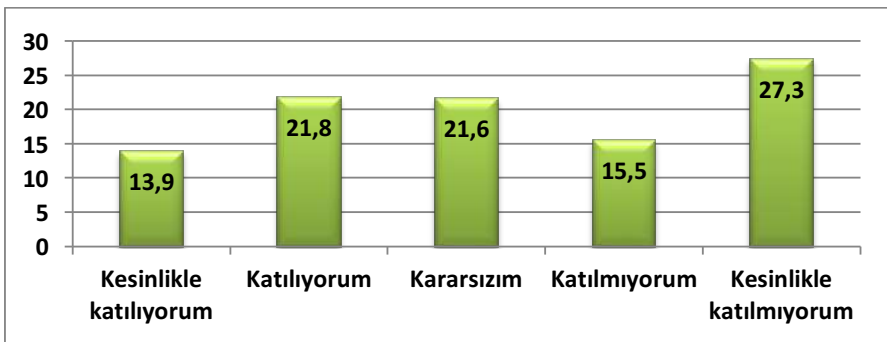
Şekil 20: “Okul yöneticileri, öğrencilerle ilgili kararlarda öğrencilerin görüşlerini alır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 20’de sunulduğu gibi “Okul yöneticileri, öğrencilerle ilgili kararlarda öğrencilerin görüşlerini alır” şeklindeki ifadeye araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin yarısından fazlası (%55,1) olumsuz yanıt verirken, %24,6’sı olumlu yönde görüş ifade etmiş, %20,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğrencilerin yarından fazlası okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili karar alırken, öğrencilerin görüşlerini almadığını ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle İHL’de okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili kararları alırken öğrencilerin görüşlerini alma durumuna en fazla oranda (%30,6) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili kararları alırken öğrencilerin görüşlerini alma durumuna en yüksek katılım Kayseri (%31,3) ve Antalya (%30,9), en düşük katılım ise Malatya (%11) ve İzmir’den (%16,7) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından gerçekleştirilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 21: “Okul yönetimi ilettiğimiz sorunları çözmeye çalışır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

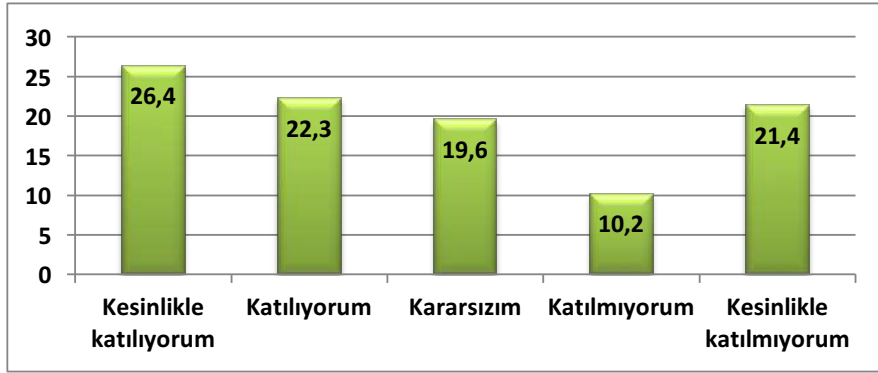

Şekil 21’den anlaşılacağı gibi “Okul yönetimi ilettiğimiz sorunları çözmeye çalışır” ifadesine araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin %42,8’i olumsuz yönde yanıt verirken, %35,7’si olumlu yönde görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %21,6’sı ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okul yönetimlerinin ilettikleri sorunları çözmeye çalışmadığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin % 33’ü, 11. sını-

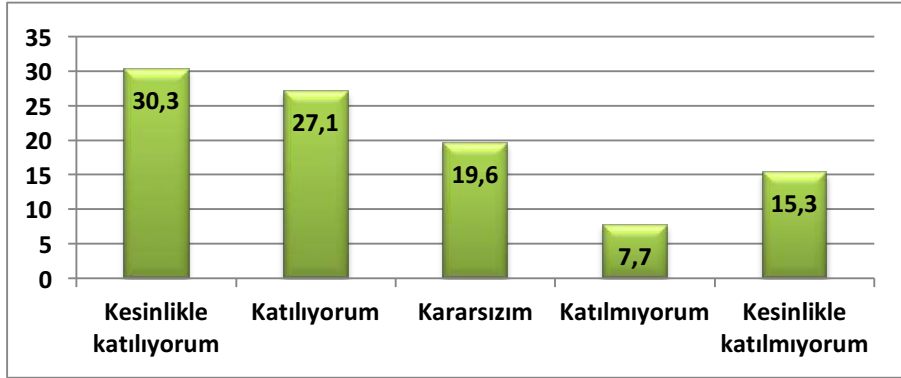
nıf öğrencilerinin %35,5'i ve 12. sınıf öğrencilerinin %37,2'si okul yönetiminin ilettikleri sorunları çözmeye çalıştığını belirtmiştir. Buna göre okul yönetiminin iletilen sorunları çözme durumuna katılım oranı, sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır ($p=,042<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, okul yönetiminin öğrencilerin ilettikleri sorunları çözme durumuna diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%42,8) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okul yönetiminin ilettikleri sorunları çözme durumuna en yüksek katılım oranının Antalya (%44,5) ve Urfa (%44,1), en düşük katılım oranının ise İzmir (%22,2) ve Malatya'dan (%24,9) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 22: “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

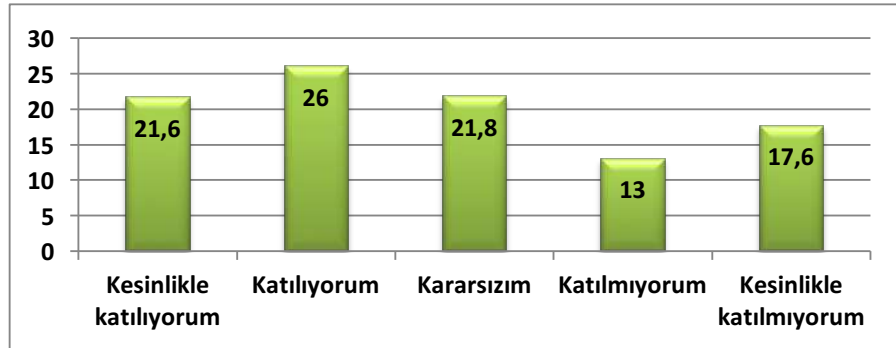
Şekil 22'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okul güvenliği ve temizliğine ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır” ifadesine öğrencilerin %48,7'si olumlu yanıt verirken, %31,6'sı bu ifadeye olumsuz yaklaşmıştır. Öğrencilerin %19,6'sı ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarında yeterli güvenlik önlemleri alındığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin % 53,6'sı okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını belirtirken, erkek öğrencilerin ise % 42,6'sı okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını ifade etmiştir. Buna göre kız öğrenciler okullarında yeterli güvenlik önlemleri alındığı ifadesine erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin % 49,1'i, 11. sınıf öğrencilerinin % 49,9'u ve 12. sınıf öğrencilerinin % 47,1'i okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını belirtmiştir. Buna göre 11. sınıf öğrencileri 10. ve 12. sınıf öğrencilerine göre okullarında güvenlik önlemleri alınma durumuna daha üst düzeyde katılım göstermiştir ($p=,016<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarda yeterli güvenlik önlemleri alındığını ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek Antalya (%67) ve Tekirdağ'da (%63,1), en düşük ise Iğdır (%23,9) ve Samsun'da (%30,6) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 23: “Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 23’de sunulduğu gibi “Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum” ifadesine öğrencilerin %57,4’ü olumlu yanıt verip katıldığını belirtirken, bu ifadeye olumsuz yaklaşan öğrencilerin oranı ise %30,6’dır. Öğrencilerin %19,6’sı ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası okullarında kendilerini güvende hissetmektedir.

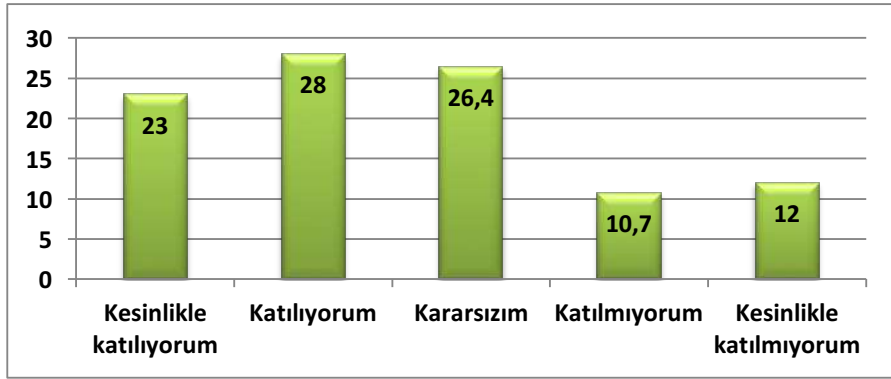
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %63,2’si okullarında kendini güvende hissettiğini ifade ederken, bu oran erkek öğrencilerde %49,8’e düşmektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarında kendilerini daha yüksek oranda güvende hissetmektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, kendilerini okullarında güvende hissetme durumuna diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%66,8) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise öğrencilerin okullarda kendilerini güvende hissetme durumuna en yüksek katılım oranının İstanbul (%70,4) ve Ankara (%68,2), en düşük katılım oranının ise Iğdır (%28,8) ve İzmir’den (%42) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 24: “Okulumuz yeterince temizdir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 24’te görüldüğü gibi okul temizliği ile ilgili kendilerine yöneltilen “Okulumuz yeterince temizdir” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%47,6) olumlu yanıt verirken; %30,6’sı olumsuz görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %21,8’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarının temizliğini yeterli bulurken, yaklaşık üçte biri ise yeterli bulmamaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %51'i okullarının yeterince temiz olduğunu belirtirken, bu ifadeye katılan erkek öğrencilerinin oranı %43,3'tür. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarının temiz olduğunu daha fazla oranda düşünmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarının yeterince temiz olduğuna ilişkin ifadeye en yüksek katılım oranı Bolu (%72,8) ve Ankara'da (%62), en düşük katılım oranı ise İzmir (%26,6) ve Samsun'da (%26,8) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

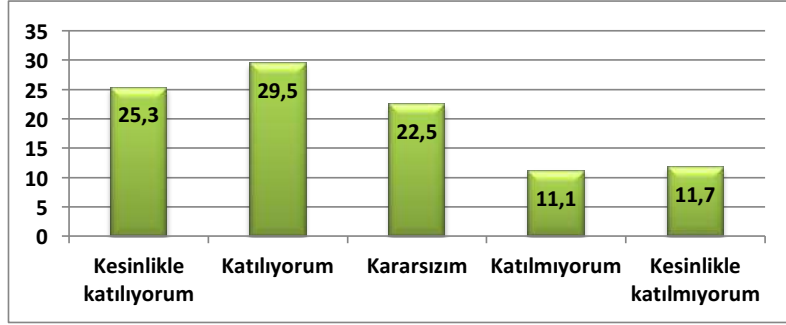
Şekil 25: “Okulumuzdaki öğretmenler işlerini özveriyle ve severek yapar.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 25'te sunulan araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin öğretmenlerine ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Okulumuzdaki öğretmenler işlerini özveriyle ve severek yapar” ifadesine öğrencilerin %51'i katıldığı yönünde görür bildirirken, %22,7'si olumsuz yanıt verip katılmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %26,4'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı öğretmenlerinin işlerini özveriyle ve severek yaptığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan, aile geliri ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %54,2'si, erkek öğrencilerin %46,9'u öğretmenlerin işini özveriyle ve severek yaptığını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre öğretmenlerinin işini özveriyle ve severek yaptığını daha fazla oranda düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin (%52,5) almadığını belirten öğrencilere göre (%41,6) okullarındaki öğretmenlerinin işini özveriyle ve severek yaptığını düşünme oranı daha yüksektir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, okullarındaki öğretmenlerin işlerini özveriyle ve severek yaptığı düşüncesine, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%58) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise öğretmenlerin işlerini severek ve özveriyle yaptığı düşüncesine en yüksek katılım oranının İstanbul (%68,7) ve Urfa (%59,6), en düşük katılım oranının ise Malatya (%39) ve Iğdır'dan (%39,7) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

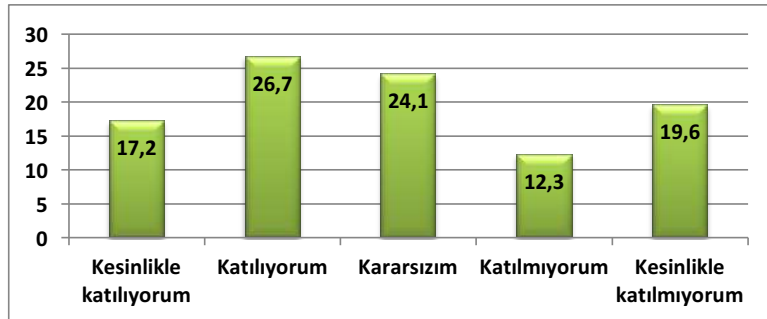
Şekil 26: “Okulumuzdaki öğretmenler ihtiyaç duyduğumuz her konuda bize destek olur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 26’da sunulan “Okulumuzdaki öğretmenler ihtiyaç duyduğumuz her konuda bize yardımcı olur” ifadesine öğrencilerin %54,8’i katıldığını belirtirken, %22,8’i olumsuz görüş bildirip katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %22,5’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası ihtiyaç duydukları her konuda öğretmenlerinin kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %59,2’si, erkek öğrencilerin %49,1’i öğretmenlerinin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, öğretmenlerin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine destek olduklarını daha fazla oranda dile getirmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%55,9) almadığını belirten öğrencilere göre (%47,5) öğretmenlerin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardımcı olduğu düşüncesine daha üst düzeyde katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, ihtiyaç duydukları her konuda öğretmenlerin kendilerine destek olduğu düşüncesine, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%62,8) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise öğretmenlerin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardım etme durumuna en yüksek katılım İstanbul (%69,3) ve Şanlıurfa (%63), en düşük katılım ise Iğdır (%38,7) ve Malatya’dan (%40,3) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından dile getirilmektedir ($p=,000<,05$).

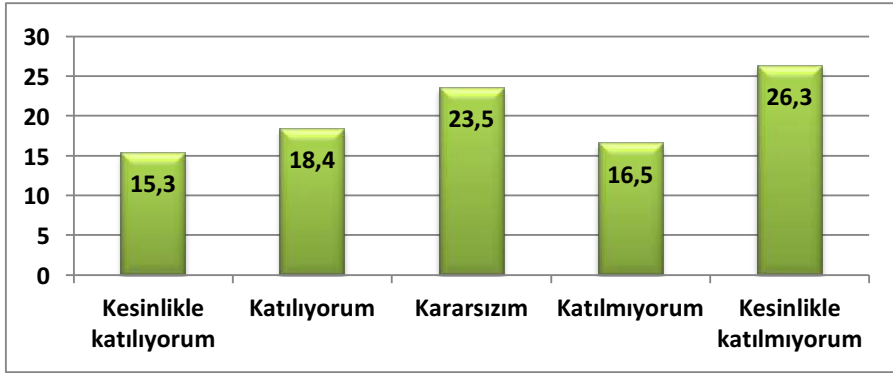
Şekil 27: “Okulumuzdaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma vardır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 27’de sunulan araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okullarındaki diğer öğrencilere ilişkin algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen çeşitli ifadelerden “Okulumuzdaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma vardır” ifadesine öğrencilerin %43,9’u katıldığını belirtirken, %31,9’u katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %24,1’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarındaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma olduğunu ifade ederken, yaklaşık üçte biri buna karşı çıkmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%44,7) almadığını belirten öğrencilere göre (%39,4) daha fazla oranda okullarındaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışmanın olduğunu düşünmektedir ($p=,005<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, okullarındaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma olduğuna en fazla oranda (%51,8) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarındaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma olduğuna en yüksek katılımın İstanbul (%55,5) ve Antalya (%45,1), en düşük katılımın ise Iğdır (%34,2) ve Bolu’dan (%37,2) olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$).

Şekil 28: “Okulumuz öğrencilerinde ahlak dışı davranışlar azdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 28’de görüldüğü gibi “Okulumuz öğrencilerinde ahlak dışı davranışlar azdır” ifadesine öğrencilerin %42,8’i katılmıyorum şeklinde olumsuz yanıt verirken, %33,7’si katılıyorum şeklinde olumlu görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %23,5’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olmadığını ifade ederken, yaklaşık üçte biri ise buna karşı çıkmaktadır.

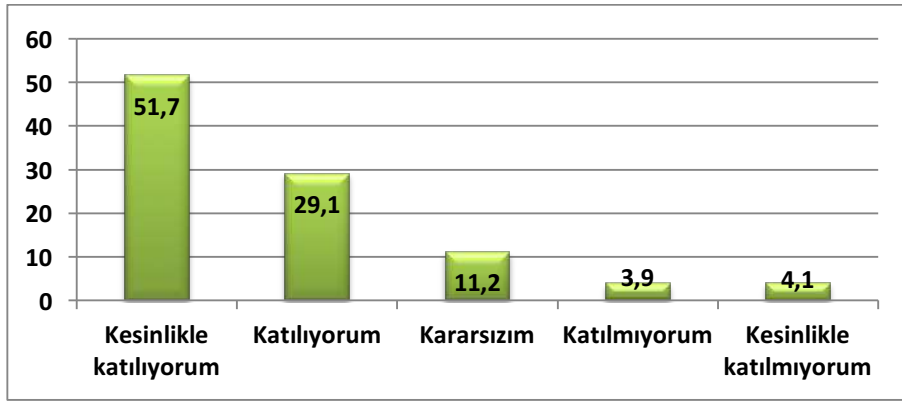
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %35,8’si, erkek öğrencilerin %30,9’u okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğunu düşünmektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre, okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğunu daha fazla oranda düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %28’i, 11. sınıf öğrencilerinin %32,8’i ve 12. sınıf öğrencilerinin %38’i okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça, okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğunu düşünen öğrencilerin

oranı da artış göstermektedir ($p=,001<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğu düşüncesine en yüksek katılım oranının İstanbul (%50,9) ve Şanlıurfa (%42,9), en düşük katılım oranının ise Samsun (%22,8) ve Trabzon'dan (%24,1) olduğu tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

10. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersleri ve Öğretimine İlişkin Görüşleri

Araştırmada İHL öğrencilerinin bu okullarda aldıkları Kuran-ı Kerim, Tefsir, Fıkıh, Hadis, Kalam gibi meslek dersleri ve öğretimine ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılan öğrencilerin bu derslere karşı ilgileri, bu derslerin öğretim süreci, müfredattaki oranı vb. hakkındaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 29: “Meslek dersleri daha ilgi çekici hale getirilmelidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

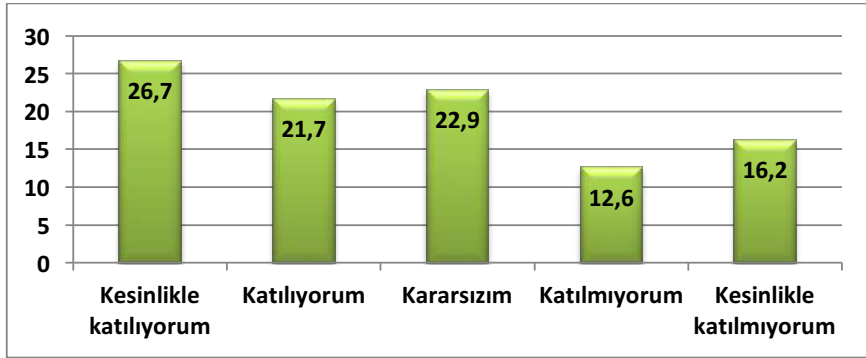

Şekil 29’da sunulan araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin meslek derslerine ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Meslek dersleri daha ilgi çekici hale getirilmelidir” ifadesine öğrencilerin büyük çoğunluğu (%80,8) olumlu görüş belirtirken, %8’i bu ifadeye katılmadığı yönünde yanıt vermiştir. Öğrencilerin %11,2’si ise bu konuda kararsız olduğunu dile getirmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, İHL’lerde meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini ifade ederek mevcut durumu yetersiz bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istediği alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %84,9’u, erkek öğrencilerin %75,6’sı meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğine daha fazla oranda katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %74,1’i, 11. sınıf öğrencilerinin %81’i ve 12. sınıf öğrencilerinin %83,6’sı meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği düşüncesine katılım oranı artmaktadır ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din

eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%82,1) almadığını belirten öğrencilere göre (%72,1) meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği düşüncesine daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğine, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%84,2) katılım göstermektedir ($p=,001<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler (%86,8) diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesine en fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği düşüncesine en yüksek katılım Malatya (%86,6) ve Kayseri (%86,1), en düşük katılım ise Antalya (%70,2) ve Iğdır'dan (%72) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

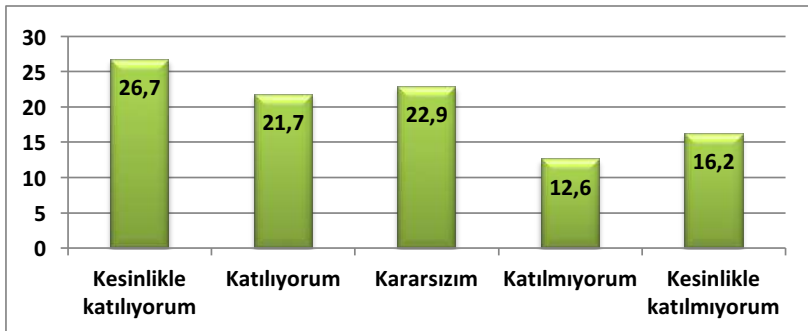
Şekil 30: “Meslek derslerinin işleniş yöntemi derslere ilgimi azaltıyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 30'da görüldüğü gibi “Meslek derslerinin işleniş yöntemi derslere ilgimi azaltıyor” ifadesine öğrencilerin %48,4'ü katılıyorum şeklinde olumlu yanıt verirken, %28'8'i katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %22,9'u ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı, meslek derslerinin işleniş yönteminin derslere ilgisini azalttığını ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. İHL 10. sınıf öğrencilerinin %37,9'u, 11. sınıf öğrencilerinin %49,7'si ve 12. sınıf öğrencilerinin %50,9'u meslek derslerinin işleniş yönteminin derslere ilgisini azalttığını belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin meslek derslerinin işleniş yönteminden dolayı derslere ilgisinin azaldığını ifade eden öğrencilerin oranının da yükseldiği tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

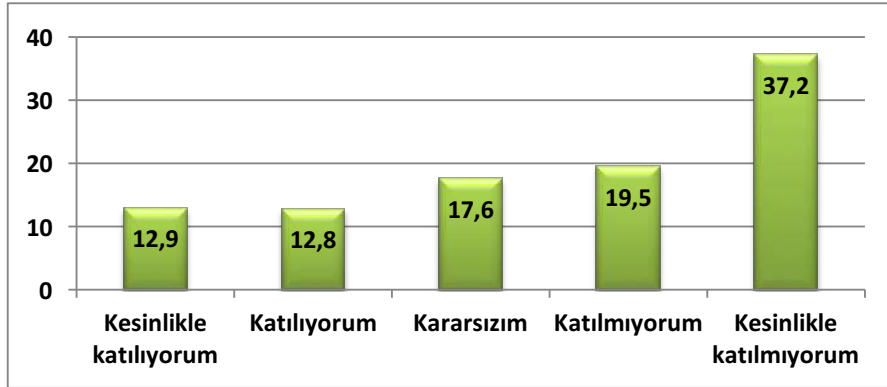
Şekil 31: “Meslek derslerini sıkıcı buluyorum.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 31’de sunulduğu gibi “Meslek derslerini sıkıcı buluyorum” ifadesine öğrencilerin %45,1’i katılmadığını belirtirken, %33,5’i katıldığını ifade ederek meslek derslerini sıkıcı bulduğunu dile getirmiştir. Öğrencilerin %21,5’i ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı meslek derslerini sıkıcı bulmazken, üçte biri sıkıcı bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istediği alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %34,8’i, kız öğrencilerin %32,5’i meslek derslerini sıkıcı bulduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre meslek derslerinin sıkıcı olduğu görüşüne daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%32,8) almadığını belirten öğrencilere göre (%37,3) meslek derslerini daha az sıkıcı bulmaktadır ($p=,017<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, meslek derslerinin sıkıcı olduğuna diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en az oranda (%23,6) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre meslek derslerinin sıkıcı olduğuna en az oranda (%20,9) katılmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek derslerinin sıkıcı bulduğunu ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek Bolu (47,4) ve Kayseri’de (%40,5), en düşük ise İstanbul (%25,3) ve Tekirdağ’da (%26,5) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 32: “Meslek derslerinde işlenen konular ilgimi çekmiyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

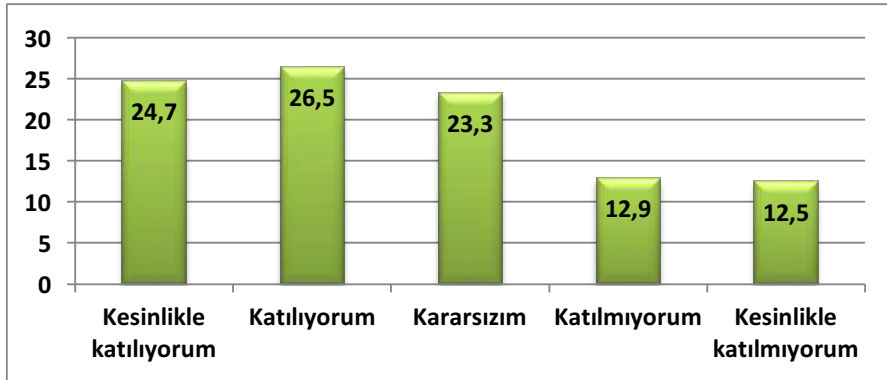

Şekil 32’de sunulduğu gibi “Meslek derslerinde işlenen konular ilgimi çekmiyor” ifadesine öğrencilerin %56,7’si olumsuz yönde yanıt verirken, %25,7’si katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %17,6’sı ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası meslek derslerinde işlenen konuların ilgisini çektiğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %30,2’si, kız öğrencilerin %22,5’i meslek derslerinde işlenen konuların ilgilerini çekmediğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla oranda meslek derslerinde işlenen konuların ilgileri çekmediğini ifade etmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi almadığını belirten öğrenciler (%28,6) aldığını ifade eden öğrencilere göre (%25,3) meslek

dersi konularını daha az ilgi çekici bulmaktadır ($p=,008<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, meslek derslerinde işlenen konuların ilgi çekici olmadığına, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en az oranda (%18,7) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre, meslek derslerinde işlenen konuların ilgi çekici olmadığına en az oranda (%19,6) katılmaktadır ($p=,000<,05$).

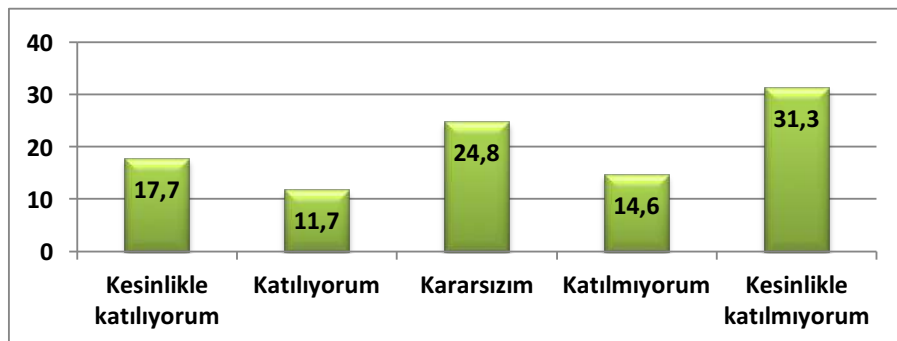
Şekil 33: “Meslek derslerinde birbirini tekrar eden konular işleniyor.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 33'te görüldüğü gibi “Meslek derslerinde birbirini tekrar eden konular işleniyor” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %51,2'si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %25,4'ü katılmadığı şeklinde yanıt vermiştir. Öğrencilerin %23,3'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %53,2'si, erkek öğrencilerin %48,8'i meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiğini belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla oranda meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiğini düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %43,8'i, 11. sınıf öğrencilerinin %52,3'ü ve 12. sınıf öğrencilerinin %52,8'i meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiğini belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiği görüşüne katılım oranları artmaktadır ($p=,000<,05$).

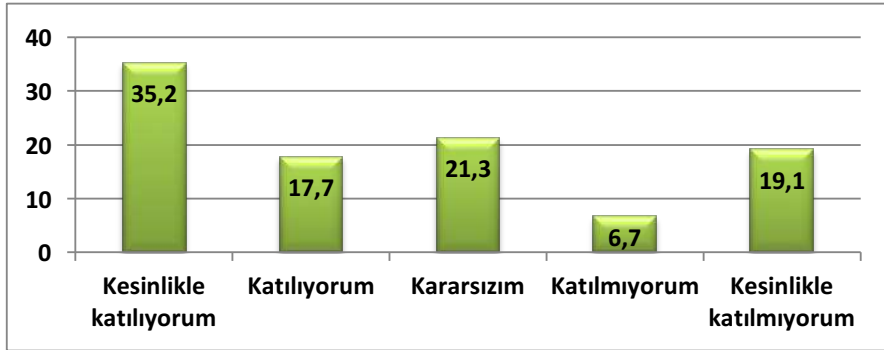
Şekil 34: “İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 34'e göre "İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır" ifadesine öğrencilerin %45,9'u olumsuz görüş bildirirken, %29,4'ü katıldığını belirterek olumlu yanıt vermiştir. Öğrencilerin %24,8'i ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmasına karşı çıkmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %33,8'i, kız öğrencilerin %25,8'i İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %31'i, 11. sınıf öğrencilerinin %26,9'u ve 12. sınıf öğrencilerinin %32,7'si İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre 11. sınıf öğrencilerinin meslek derslerinin artırılmasına yönelik görüşleri diğer sınıflara göre düşük orandadır ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%28,4) almadığını belirten öğrencilere göre (%34,7) İHL programında meslek derslerinin artırılmasına daha az katılım göstermektedir ($p=,016<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, İHL programında meslek derslerinin artırılmasına en fazla oranda (%39,4) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre İHL programlarında meslek derslerinin artırılmasına en fazla oranda (%50,4) katılmaktadır ($p=,000<,05$).

Şekil 35: "İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmalıdır." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

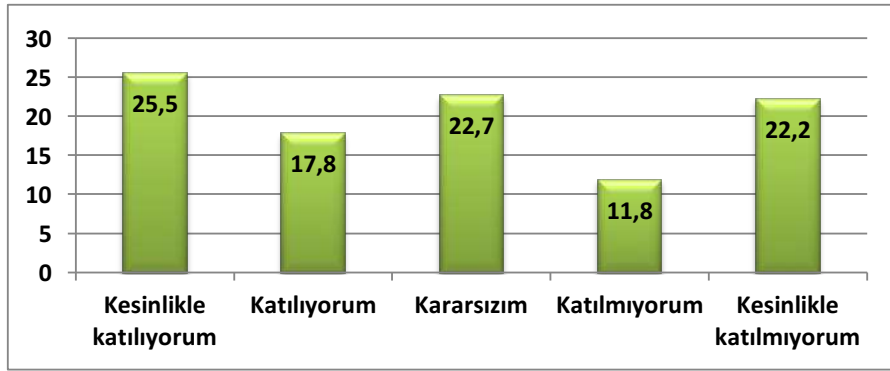

Şekil 35'te görüldüğü gibi "İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmalıdır" ifadesine öğrencilerin %52,9 olumlu görüş belirtirken, %25,8'i katılmıyorum şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Öğrencilerin %21,3'ü ise bu konuda kararsızdır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısının İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmasını istediği anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf

öğrencilerinin %50,6'sı, 11. sınıf öğrencilerinin %50,8'i ve 12. sınıf öğrencilerinin %57,5'i İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de sorular sorulması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulması gerektiği düşüncesine katılan öğrenci oranı da artmaktadır ($p=,001<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite giriş sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmasına, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%59,8) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre, bu ifadeye en fazla oranda (%64,4) katılmaktadır ($p=,000<,05$).

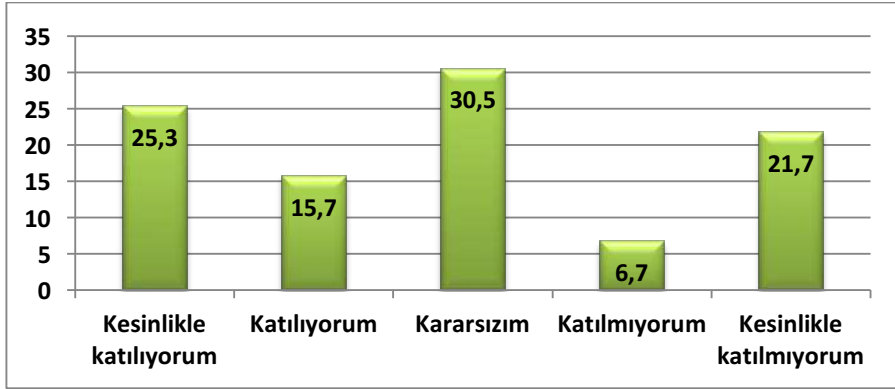
Şekil 36: “Lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

İHL programında meslek derslerinin lise 1 ve 2. sınıf düzeylerinde az olup 3 ve 4. sınıflarda yoğunlaştığı, bu yılların da öğrencilerin üniversite sınavlarına hazırlandıkları için meslek dersleri açısından verimsiz geçtiği şeklinde sahada bazı görüşler bulunmaktadır. Bu çerçevede şekil 36'da sunulduğu gibi “Lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir” ifadesine öğrencilerin %43,3'ü katılıyorum şeklinde olumlu yanıt verirken, %34'ü katılmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %22,7'si ise bu konuda kararsızdır. Buna göre öğrencilerin yarısına yakını lise 1 ve 2. sınıflarda daha fazla meslek derslerine yer verilmesini istemektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, İHL tercih sebebi ve üniversitede okumak istenen alan değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %35'i, 11. sınıf öğrencilerinin %42,8'i ve 12. sınıf öğrencilerinin %48,2'si lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesine katılım oranları da yükselmektedir ($p=,001<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesine diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%52) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). Yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre bu ifadeye en fazla oranda (%58,2) katılmaktadır ($p=,000<,05$).

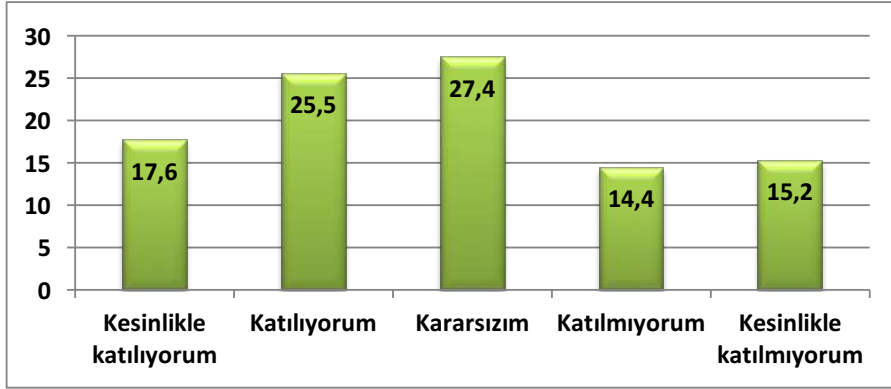
Şekil 37: “İHL programında Tasavvuf Tarihi dersi okutulmalıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

İHL programında seçmeli veya zorunlu dersler listesinde tasavvufla ilişkili herhangi bir ders bulunmamaktadır. Şekil 37’de sunulduğu gibi “İHL programında Tasavvuf Tarihi dersi okutulmalıdır” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %41’i katıldığını ifade ederken, %28,4’ü katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %30,5’i ise bu konuda kararsızdır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı İHL programında Tasavvuf tarihi dersi okutulmasını onaylarken, yaklaşık üçte biri bu konuda kararsız kalmıştır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu, İHL tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %43,3’ü, kız öğrencilerin %39,2’si İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla oranda İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulması gerektiğini düşünmektedir ($p=,020<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %36,6’sı, 11. sınıf öğrencilerinin %37,9’u ve 12. sınıf öğrencilerinin %48,5’i İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulması gerektiğine katılım oranları da yükselmektedir ($p=,001<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%41,8) almadığını belirten öğrencilere göre (%36,4) İHL programında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulması gerektiğine daha fazla oranda katılım göstermektedir ($p=,002<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, İHL programında Tasavvuf Tarihi dersinin okutulmasına, diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%49,1) katılmaktadır ($p=,000<,05$). Üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler, diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre İHL programında Tasavvuf Tarihi derslerine yer verilmesi gerektiğine en fazla oranda (%55,3) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise İHL programında Tasavvuf Tarihi derslerine yer verilmesi gerektiğine en yüksek katılım Samsun (%50) ve Şanlıurfa’dan (%49,8), en düşük katılım ise Antalya (%32,7) ve Malatya’dan (%34) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 38: “Okulumuzda öğrenciler meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uygular.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

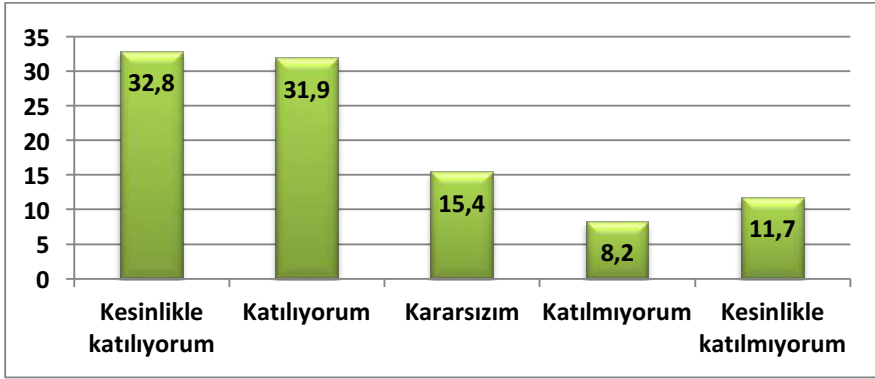
Şekil 38’de sunulan “Okulumuzdaki öğrenciler meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uygular” ifadesine öğrencilerin %43,1’i katıldığını belirtirken, %29,6’sı katılmadığını ifade ederek olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %27,4’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarındaki öğrencilerin meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uyguladıklarını ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, okul dışı din eğitimi alma durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %44,8’i, erkek öğrencilerin %40,9’u okullarındaki öğrencilerin meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uyguladıklarını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre, daha yüksek oranda okullarındaki öğrencilerin meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uyguladıklarını düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%44,1) almadığını belirten öğrencilere göre (%36,4) daha yüksek oranda okullarındaki öğrencilerin meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uyguladıklarını düşünmektedir ($p=,001<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarındaki öğrencilerin meslek derslerinde öğrendiklerini hayatlarında uyguladıklarını düşünen öğrencilerin oranı en yüksek Tekirdağ (%48,8) ve Bolu (%48,4), en düşük ise Samsun (%33,2) ve İzmir’de (%34) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

11. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersi Öğretmenlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmada İHL öğrencilerinin meslek dersleri öğretmenlerinin yeterlilikleri, kendilerine rol model olmaları gibi konulara ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılan öğrencilerin meslek dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri ve rol modellikleri hakkındaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

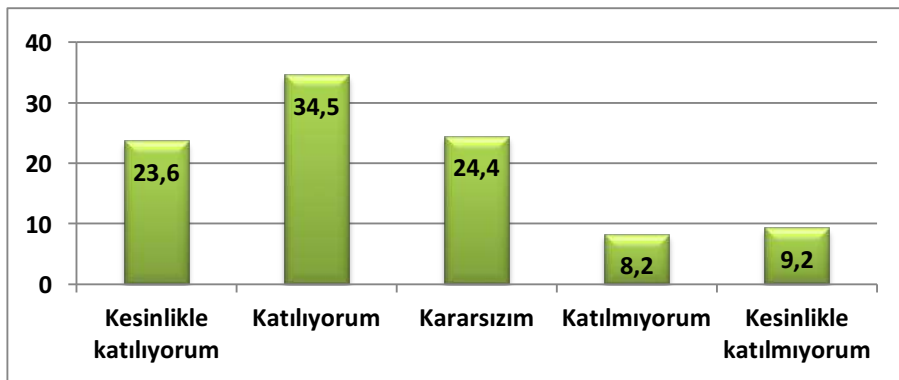
Şekil 39: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz söz ve davranışlarıyla bize örnektir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 39’da araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin meslek dersleri öğretmenlerine ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Meslek dersleri öğretmenlerimiz söz ve davranışlarıyla bize örnektir” ifadesine öğrencilerin %64,8’i katılıyorum şeklinde olumlu; %19,9’u katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş belirtmiştir. %15,4’ü ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu dile getirmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %67,4’ü, erkek öğrencilerin %61,1’i meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğuna daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %68,8’i, 11. sınıf öğrencilerinin %66,1’i ve 12. sınıf öğrencilerinin %60,4’ü meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe meslek dersi öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu belirten öğrenci oranları düşmektedir ($p=,000<,05$).

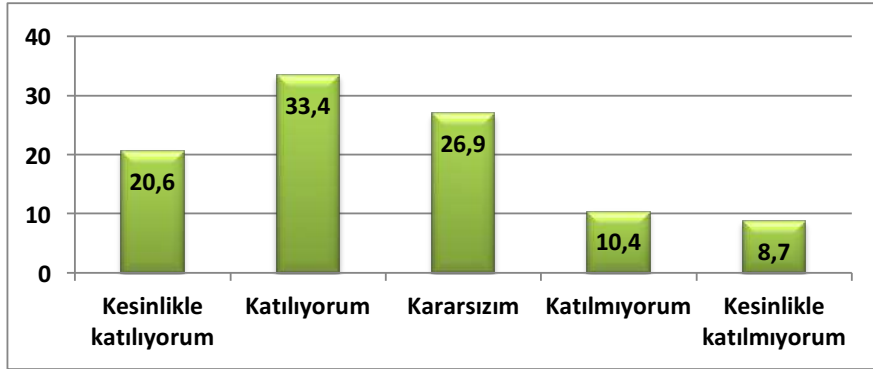
Şekil 40: “Meslek dersi öğretmenlerimizin dini bilgileri yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 40'a göre "Meslek dersi öğretmenlerimizin dini bilgileri yeterlidir" ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %58,1'i olumlu yönde yanıt verirken, %17,4'ü olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %24,4'ü ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası meslek dersi öğretmenlerinin dini bilgilerini yeterli görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, okul dışı din eğitimi alma durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %63,3'ü, 11. sınıf öğrencilerinin %59,9'u ve 12. sınıf öğrencilerinin %52,7'si meslek dersi öğretmenlerinin dini bilgilerinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Buna göre öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe meslek dersi öğretmenlerinin dini bilgilerinin yeterli olduğuna katılım oranları düşmektedir ($p=,000<,05$). **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%59,9) almadığını belirten öğrencilere göre (%47,2) meslek dersi öğretmenlerinin dini bilgilerinin daha yeterli bulunmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin dini bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen öğrencilerin oranı en yüksek İstanbul (%68,9) ve Ankara'da (%64), en düşük ise Iğdır (%40,2) ve Şanlıurfa'da (%44,9) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

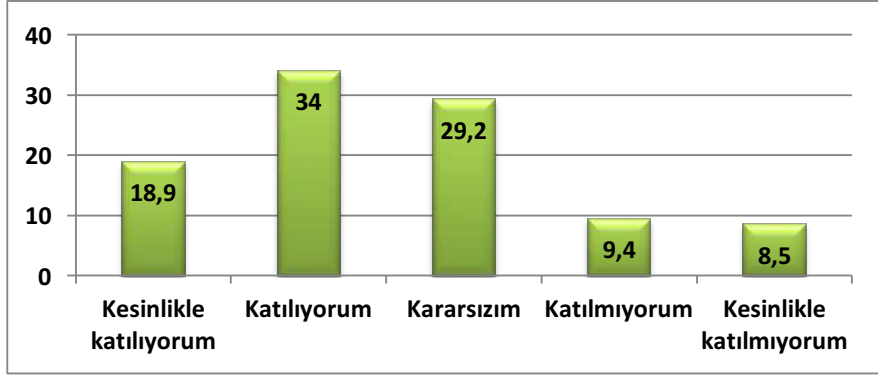
Şekil 41: "Meslek dersi öğretmenlerimizin öğretmenlik becerileri yeterlidir." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 41'de görüldüğü gibi "Meslek dersi öğretmenlerimizin öğretmenlik becerileri yeterlidir" ifadesine öğrencilerin %54'ü katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirirken, %19,1'i ise katılmadığı yönünde olumsuz yanıt vermiştir. Öğrencilerin %26,9'u ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası meslek dersi öğretmenlerinin öğretmenlik becerilerini yeterli görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların okul dışı din eğitimi alma durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%55,3) almadığını belirten öğrencilere göre (%45,9) meslek dersi öğretmenlerinin öğretmenlik becerilerini daha fazla oranda yeterli bulmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin öğretmenlik becerilerini yeterli bulmada en yüksek katılım İstanbul (%68,3) ve Bolu (%62,1), en düşük katılım ise Kayseri (%40,7) ve Iğdır'dan (%45,3) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

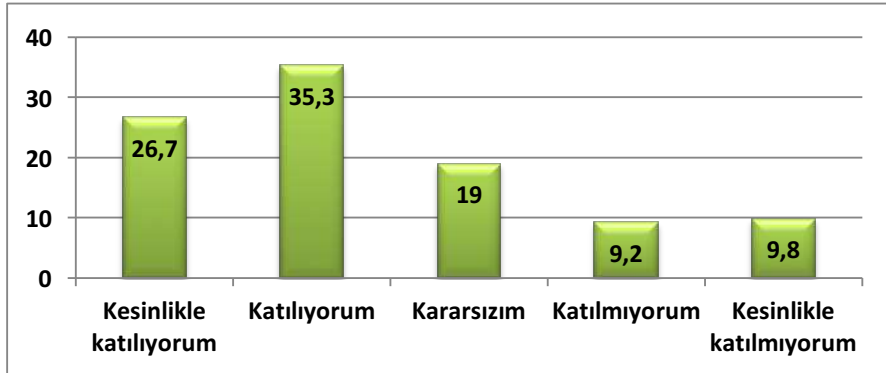
Şekil 42: “Meslek dersi öğretmenlerimizin genel kültür bilgileri yeterlidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 42’de görüldüğü üzere “Meslek dersi öğretmenlerimizin genel kültür bilgileri yeterlidir” ifadesine öğrencilerin %52,9’u katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirirken, %17,9’u katılmadığı yönünde olumsuz yanıt vermiştir. Öğrencilerin %29,2’si ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından biraz fazlası meslek dersi öğretmenlerinin genel kültür bilgilerini yeterli görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların okul dışı din eğitimi alma durumu ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Okul dışı din eğitimi alma durumu değişkeni** açısından okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%54,6) almadığını belirten öğrencilere göre (%42,1) meslek dersi öğretmenlerinin genel kültür bilgilerinin yeterli olduğunu daha fazla oranda düşünmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin genel kültür bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen öğrencilerin oranı en yüksek İstanbul (%69) ve Bolu’da (%58,3), en düşük ise Iğdır (%35) ve Şanlıurfa’da (%43,6) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

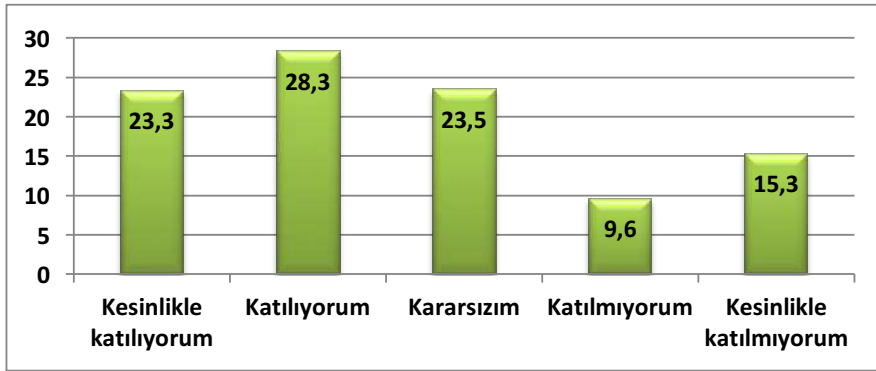
Şekil 43: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders anlatırken bizim görüşlerimizi alır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 43’te sunulan “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders anlatırken bizim görüşlerimizi alır” ifadesine öğrencilerin %62’si olumlu yanıt verirken, %19’u katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %19’u ise bu konuda kararsızdır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi, meslek dersi öğretmenlerinin ders anlatırken kendi görüşlerini aldığını ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %66,7'si, erkek öğrencilerin ise %55,9'u meslek dersi öğretmenlerinin dersi anlatırken öğrencilerin görüşlerini aldığını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre meslek dersi öğretmenlerinin ders anlatırken öğrenci görüşlerini aldığını daha fazla oranda dile getirmiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin ders anlatırken öğrencilerin görüşlerini aldığını ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek İstanbul (%74,9) ve Şanlıurfa (%69,3), en düşük Ankara (%49,2) ve İzmir'de (%54,2) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

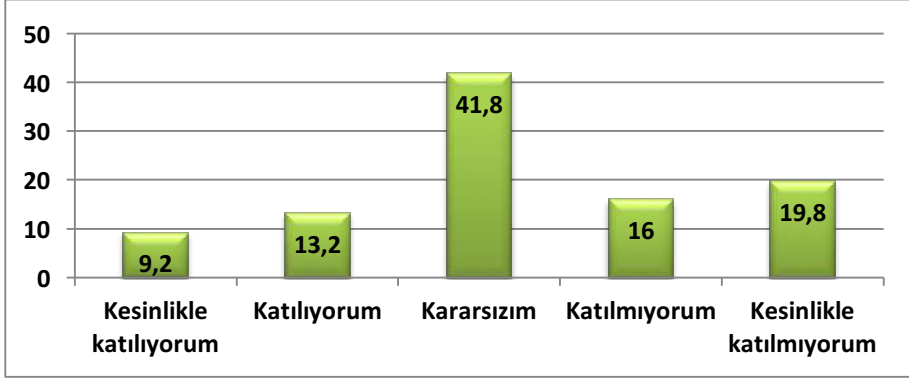
Şekil 44: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders başarılarımızı değerlendirirken adaletli davranır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 44'te görüldüğü gibi meslek dersleri öğretmenlerinin öğrencilerin ders başarılarını değerlendirirken adaletli davranıp davranmadığı konusunda öğrencilere yöneltilen “Meslek dersleri öğretmenlerimiz ders başarılarımızı değerlendirirken adaletli davranır” ifadesine öğrencilerin %51,6'sı katılıyorum şeklinde olumlu; %24,8'i katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş belirtmiştir. Öğrencilerin %23,5'i ise bu konuda kararsızdır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı meslek dersi öğretmenlerinin ders başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin % 53,1'i, erkek öğrencilerin ise % 49,6'sı meslek dersi öğretmenlerinin ders başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre meslek dersi öğretmenlerinin ders başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını daha yüksek oranda düşünmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin ders başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığına en yüksek katılım İstanbul (%63,5) ve Tekirdağ (%58,7), en düşük katılım ise Iğdır (%41,7) ve Kayseri'den (%44,6) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

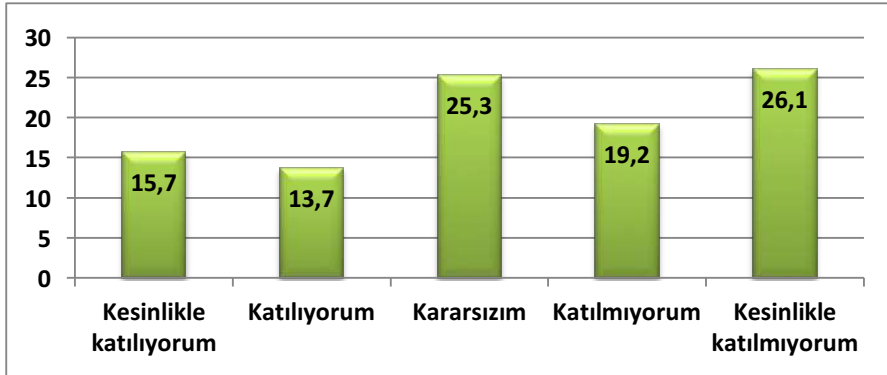
Şekil 45: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz diğer öğretmenlerimizden daha başarılıdır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 45'e göre “Meslek dersleri öğretmenlerimiz, diğer öğretmenlerimizden daha başarılıdır” ifadesine öğrencilerin %41,8'i kararsızım şeklinde görüş belirtirken, %35,8'i katılmadığı yönünde yanıt vermiştir. Meslek dersi öğretmenlerini, diğer öğretmenlerinden daha başarılı bulan öğrenci oranı ise sadece %22,4'te kalmıştır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %27,9'u, kız öğrencilerin ise %18'i meslek dersi öğretmenlerinin diğer öğretmenlerden daha başarılı olduğunu düşünmektedir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre meslek dersi öğretmenlerini diğer öğretmenlerden daha yüksek oranda daha başarılı bulmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenlerinin diğer öğretmenlerden daha başarılı olduğuna en yüksek katılım oranının Ankara (%28,7) ve İstanbul'dan (%26,5), en düşük katılım oranının ise Trabzon (%12) ve Samsun'dan (%17) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 46: “Meslek dersleri öğretmenlerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince anlayamıyoruz.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

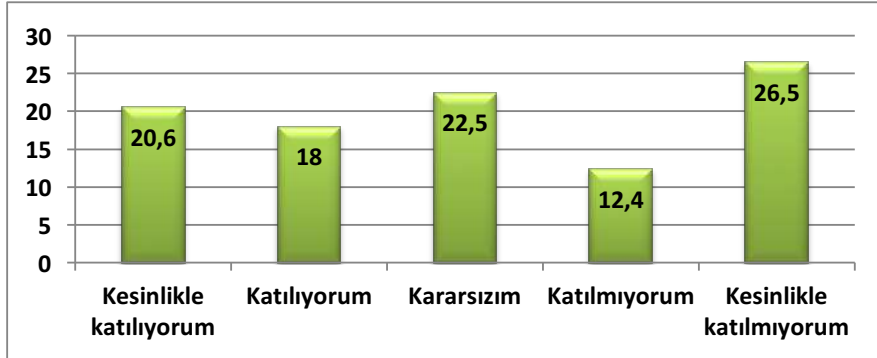

Şekil 46'da görüldüğü gibi “Meslek dersleri öğretmenlerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince anlayamıyoruz.” ifadesine öğrencilerin %45,3'ü katılmadığı yönünde olumsuz görüş bildirirken, %29,4'ü katıldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %25,3'ü ise bu konuda ka-

rarsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı meslek dersi öğretmenleri ile aralarında kuşak farkı olduğu için birbirlerini yeterince anlayamadıkları fikrine karşı çıkmıştır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %34,9'u, kız öğrencilerin ise %25,2'si meslek dersi öğretmenleri ile aralarında kuşak farkı olduğu için birbirlerini yeterince anlayamadıklarını belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla oranda meslek dersi öğretmenleri ile aralarında kuşak farkı olduğu için birbirlerini yeterince anlayamadıklarını düşünmektedir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %40,6'sı, 11. sınıf öğrencilerinin %44,1'i ve 12. sınıf öğrencilerinin %49,6'sı meslek dersi öğretmenleriyle aralarındaki kuşak farkı olduğundan dolayı anlayamadıkları ifadesine karşı çıkmaktadır. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe meslek dersi öğretmenleriyle aralarındaki kuşak farkı olduğundan dolayı anlayamadığını ifade eden öğrenci oranı azalmaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek dersi öğretmenleriyle aralarındaki kuşak farkı olduğundan dolayı anlayamadıkları ifadesine en yüksek katılım Kayseri (%44,6) ve Trabzon'dan (%42,7), en düşük katılım ise Tekirdağ (%17,4) ve İstanbul'dan (%17,5) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 47: “Kendime rol model olarak gördüğüm öğretmen, meslek dersleri öğretmenlerimizden birisidir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

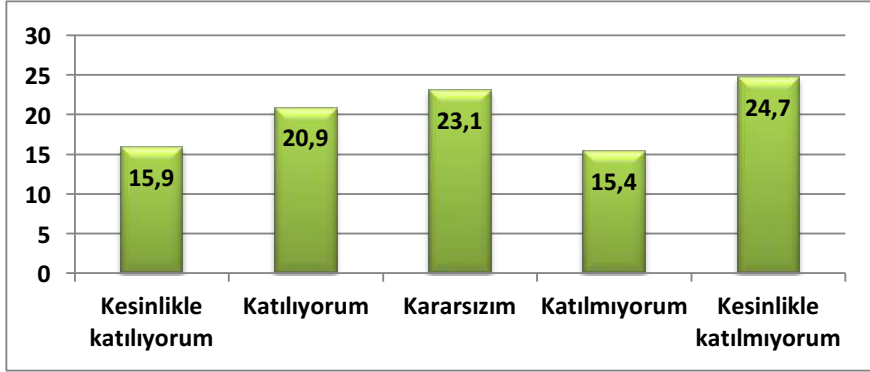

Şekil 47'e göre “Kendime rol model olarak gördüğüm öğretmen, meslek dersleri öğretmenlerimizden birisidir” ifadesine öğrencilerin %38,9'u katılmadığı yönünde görüş bildirmiş, %38,6'sı katıldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %22,5'i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin üçte birinden fazla bir kısmı kendine rol model olarak meslek dersi öğretmenlerinden birini görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların sınıf, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %38,1'i, 11. sınıf öğrencilerinin %36,8'i ve 12. sınıf öğrencilerinin ise %42'si kendisine rol model olarak meslek dersi öğretmenlerinden birini almaktadır. Buna göre 12. sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre meslek dersi öğretmenlerini rol model alma durumları daha yüksek orandadır ($p=,017<,05$) Üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler (%56,9) diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre meslek dersi öğretmenlerinden birini kendilerine daha fazla oranda rol model almaktadır ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise meslek

dersi öğretmenlerinden birini kendisi için rol model alan öğrencilerin oranı en yüksek İstanbul (%47,8) ve Iğdır'da (%45,6), en düşük ise Trabzon (%27,2) ve Samsun'da (%31,2) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 48: “Meslek dersleri öğretmenlerimiz, derslerinde teknolojik imkânları verimli bir şekilde kullanmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

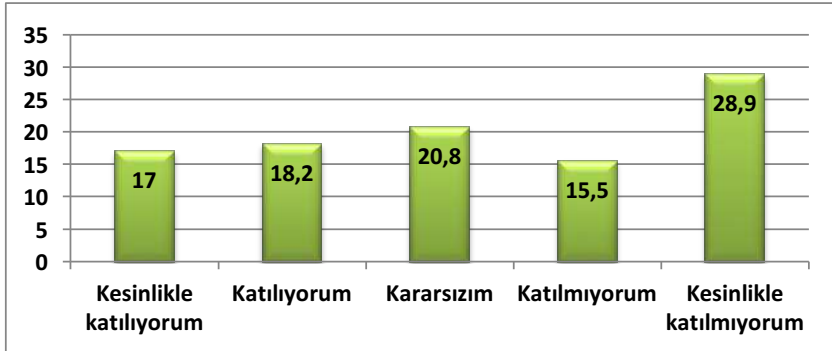
Şekil 48'de görüldüğü gibi “Meslek dersleri öğretmenlerimiz, derslerinde teknolojik imkânları verimli bir şekilde kullanmaktadır” ifadesine öğrencilerin %40,1'i katılmadığı yönünde görüş belirtirken, %36,8'i olumlu yanıt vermiştir. Öğrencilerin %23,1'i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık üçte biri meslek dersi öğretmenlerinin derslerinde teknolojik imkânları verimli şekilde kullandığını ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların il değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde teknolojik imkânları verimli bir şekilde kullandığını ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek İzmir (%47,9) ve İstanbul (%44,6), en düşük ise Trabzon (%26) ve Iğdır'da (%27,5) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

12. İHL Öğrencilerinin Okullarındaki Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetler Hakkındaki Görüşleri

Araştırmada İHL öğrencilerine okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin tespitine yönelik çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu ifadelere verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

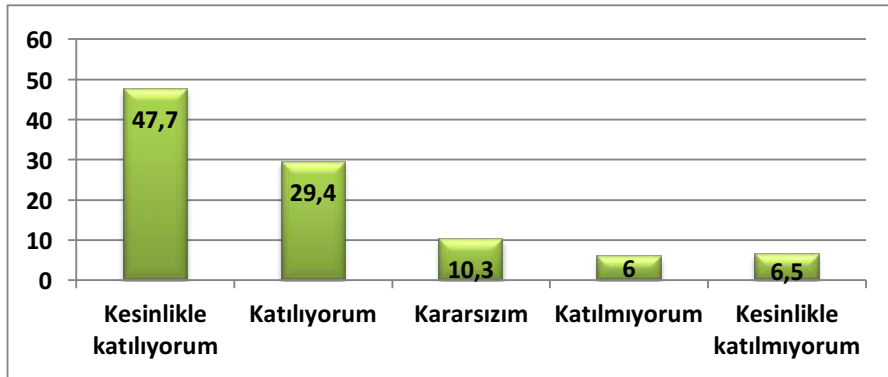
Şekil 49: “Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 49’da görüldüğü gibi “Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur” ifadesine öğrencilerin %44,4’ü katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş bildirirken; %35,2’si katılıyorum şeklinde olumlu yanıt vermiştir. Öğrencilerin %20,8’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarındaki sosyal ve kültürel faaliyetleri çok yoğun bulmazken, yaklaşık üçte biri ise yoğun bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, ihl tercih sebebi, üniversitede okumak istenen alan ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %37,2’si, erkek öğrencilerin %32,4’ü okullarında sosyal ve kültürel etkinliklerin çok yoğun olduğunu belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda okullarında sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olduğunu düşünmektedir ($p=,006<,05$). **İHL tercih sebebi değişkenine** göre kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler sosyal ve kültürel etkinliklerin çok yoğun olduğuna diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en fazla oranda (%40,9) katılım göstermektedir ($p=,000<,05$). **Üniversitede okumak istenen alan değişkeni** açısından üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrenciler (%41,7) diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre sosyal ve kültürel etkinliklerin çok yoğun olduğuna daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise sosyal ve kültürel faaliyetlerin çok yoğun olma durumuna en yüksek katılım oranının Ankara (%56,4) ve Bolu’dan (%46,7), en düşük katılım oranının ise Samsun (%19) ve Trabzon’dan (%23) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 50: “Okulumuzda önemli dini günler için programlar düzenlenmektedir.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

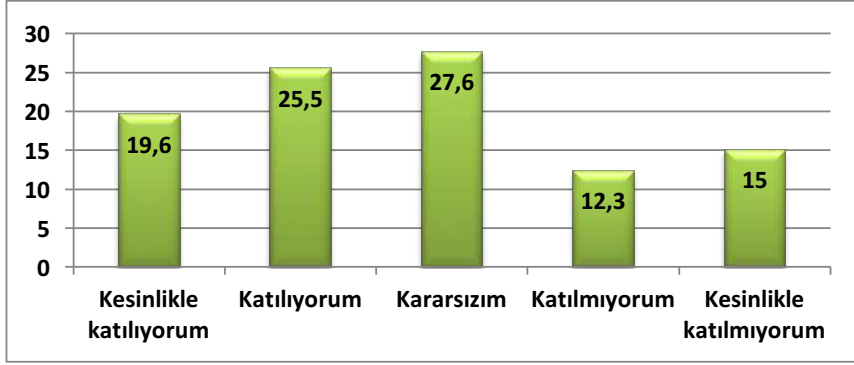

Şekil 50’de sunulduğu gibi “Okulumuzda önemli dini günler için programlar düzenlenmektedir” ifadesine öğrencilerin %77,1’i katıldığını ifade ederken, %12,5’i ise katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %10,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü okullarında dini günler için programlar düzenlendiğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %83,3’ü, erkek öğrencilerin ise %69,3’ü okullarında önemli dini günler için programlar düzenlendiğini belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarında dini günler için programların düzenlendiğini daha fazla

oranda ifade etmiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarında önemli dini günler için programlar düzenlendiği ifadesine en yüksek katılım Bolu (%88,4) ve Ankara'dan (%87,2), en düşük katılım ise Trabzon (%66,2) ve Iğdır'dan (%68,5) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

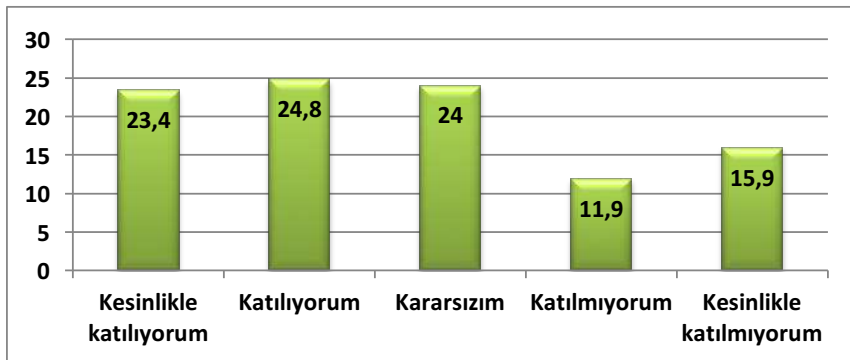
Şekil 51: “Okulumuzda mesleki etkinlikler çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 51’de görüldüğü gibi “Okulumuzda mesleki etkinlikler çok yoğundur” ifadesine öğrencilerin %45,1’i katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, %27,3’ü katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %27,6’sı ise kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarında mesleki etkinlikleri yoğun bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %48,2’si, erkek öğrencilerin ise %41,1’i okullarında mesleki etkinliklerin çok yoğun olduğunu düşünmektedir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarında mesleki etkinliklerin çok yoğun olduğunu daha fazla ifade etmiştir ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %38,4’ü, 11. sınıf öğrencilerinin %44,6’sı ve 12. sınıf öğrencilerinin %49,1’i okullarında mesleki etkinliklerin çok yoğun olduğunu belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki etkinliklerinin yoğun olduğunu düşünen öğrenci oranı da yükselmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarında mesleki etkinliklerin çok yoğun olduğu ifadesine en yüksek katılım Bolu (%64,5) ve Şanlıurfa’dan (%55,1), en düşük katılım ise Trabzon (%32) ve İzmir’den (%34,8) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

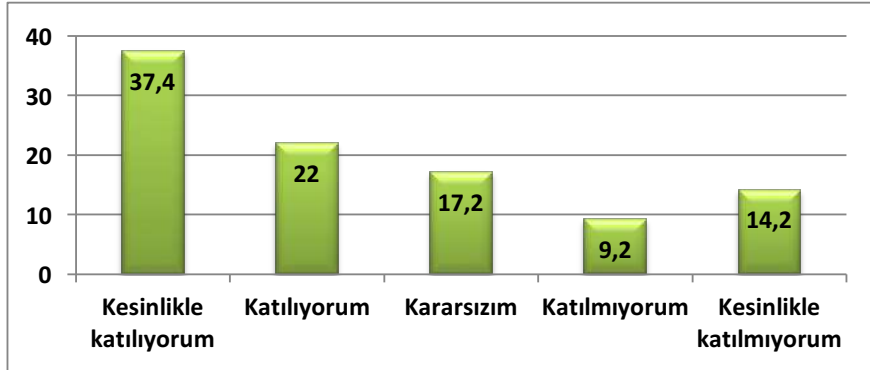
Şekil 52: “Okulumuzda destek kursları verimli şekilde uygulanmaktadır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 52'ye göre "Okulumuzda destek kursları verimli şekilde uygulanmaktadır" ifadesine öğrencilerin %48,2'si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %27,8'i katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %24'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okullarındaki yetiştirme/destek kurslarının verimli şekilde uygulandığını düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %50,2'si, erkek öğrencilerin ise %45,6'sı okullarında destek kurslarının verimli bir şekilde uygulandığını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarındaki destek kurslarının verimli bir şekilde uygulandığını daha yüksek oranda ifade etmiştir ($p=,003<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %55,2'si, 11. sınıf öğrencilerinin %46,3'ü ve 12. sınıf öğrencilerinin %48'i okullarında destek kurslarının verimli bir şekilde yapıldığını belirtmiştir. Buna göre 10. sınıflar diğer sınıflara göre destek kurslarının daha verimli olduğunu düşünmektedir. ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarındaki destek kurslarının verimli bir şekilde yapıldığına en yüksek katılım oranının Bolu (%61,5) ve İstanbul'dan (%56,3), en düşük katılım oranının ise Kayseri (%40,6) ve Iğdır'dan (%41) olduğu bulgulanmıştır ($p=,000<,05$).

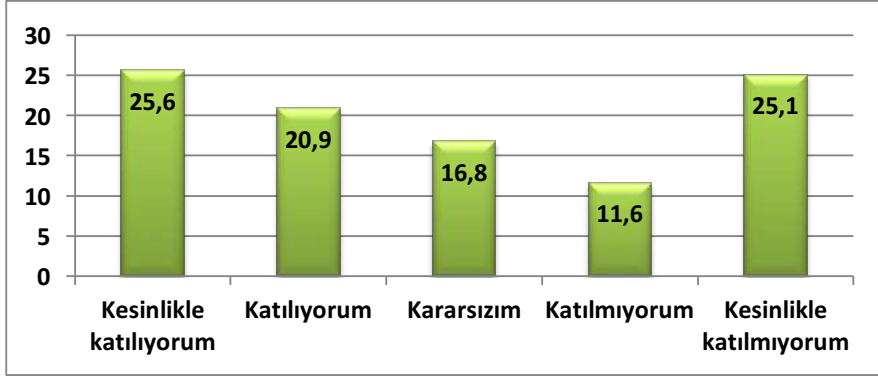
Şekil 53: "Okulumuzda cemaatle namaz kılmak özendirilir." ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 53'te sunulan "Okulumuzda cemaatle namaz kılmak özendirilir" ifadesine öğrencilerin %59,4'ü katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirirken, %28,4'ü katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %17,2'si bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlası okullarında cemaatle namaz kılmanın özendirildiğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğrencilerin %66,7'si, kız öğrencilerin ise %53,6'sı okullarında cemaatle namaz kılmanın özendirildiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre okullarında cemaatle namaz kılmaya özendirildiğini daha fazla oranda ifade etmiştir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarında cemaatle namaz kılmanın özendirildiğini ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek İstanbul (%80,6) ve Malatya'da (%73,8), en düşük ise Tekirdağ (%41,3) ve Samsun'da (%46,4) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

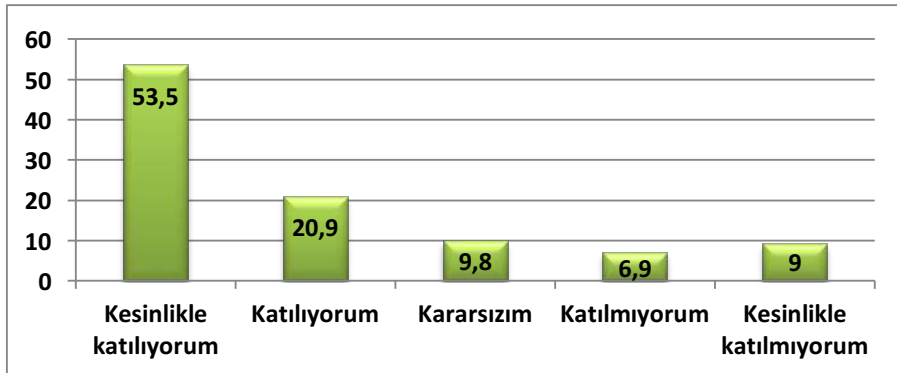
Şekil 54: “Okulumuz kütüphanesinden/kitaplığından etkin bir şekilde yararlanırım.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 54'te sunulduğu gibi “Okulumuz kütüphanesinden/kitaplığından etkin bir şekilde yararlanırım” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin %46,5'i katıldığını belirtirken, %36,7'si katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %16,8'i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı okul kütüphanesi/kitaplığından etkin şekilde yararlandığını ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, sınıf ve il değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından kız öğrencilerin %50,3'ü, erkek öğrencilerin ise % 41,6'sı okullarındaki kütüphaneden etkin bir şekilde yararlandığını belirtmiştir. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okullarındaki kütüphanelerden daha etkin bir şekilde yararlanmaktadır ($p=,000<,05$). **Sınıf değişkeni** açısından İHL 10. sınıf öğrencilerinin %37,9'u, 11. sınıf öğrencilerinin %46'sı ve 12. sınıf öğrencilerinin ise %51,5'i okullarındaki kütüphaneden etkin bir şekilde yararlandığını belirtmiştir. Buna göre sınıf düzeyi yükseldikçe kütüphaneden yararlanma oranı da yükselmektedir ($p=,000<,05$). **İl değişkeni** açısından bakıldığında ise okullarındaki kütüphaneden etkin bir şekilde yararlanma durumuna en yüksek katılım Ankara (%64,3) ve Iğdır'dan (%59,8), en düşük katılım ise Tekirdağ (%18,1) ve Samsun'dan (%38,3) araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sağlanmıştır ($p=,000<,05$).

Şekil 55: “Okulumuzda ibadetlerimizi rahatça yapabileceğimiz yeterli mekân vardır.” ifadesine ilişkin öğrenci görüşleri

Şekil 55'te görüldüğü gibi "Okulumuzda ibadetlerimizi rahatça yapabileceğimiz yeterli mekân vardır" ifadesine öğrencilerin dörtte üçü (%74,4) olumlu yanıt vermiş, %15,9'u katılmadığı yönünde olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin %9,8'i ise bu konuda kararsızlığını ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların il değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre okullarında ibadetlerini rahatça yapabileceği yeterli mekân olduğunu ifade eden öğrencilerin oranı en yüksek Bolu (%93,4) ve Ankara'da (%91), en düşük Iğdır (%54) ve Trabzon'da (%56,9) tespit edilmiştir ($p=,000<,05$).

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

İmam-Hatip Liselerinde görev yapan ve araştırmaya katılan öğretmenlerin, demografik özelliklerine ilişkin veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Rakamlar yorumlanırken örneklem seçiminde herhangi bir kota uygulanmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 11: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

		Cinsiyet	
		Erkek	Kadın
Meslek Dersleri	F	191	166
	%	53,5	46,5
Kültür Dersleri	F	325	406
	%	44,5	55,5
Öğretmen Toplam	F	516	572
	%	47,4	52,6

Tablo 11’de, araştırmaya katılan İHL’de görev yapan öğretmenlerin cinsiyet durumlarına yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin %47,4’ü erkek, %52,6’sı ise kadındır. MEB istatistiklerine göre 2015-2016 öğretim yılı itibariyle İHL’lerde görev yapan toplam kadrolu öğretmen sayısı 39.091’dir. Bu öğretmenlerin %53’ü erkek (20.741), %47’si (18.350) kadındır (MEB, 2016). Branş grubu açısından bakıldığında ise araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinden meslek dersleri branşındaki öğretmenlerin %53,5’i erkek, %46,5’i kadın iken; kültür dersleri öğretmenlerinin ise %44,5’i erkek, %55,5’i kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Tablo 12: Öğretmenlerin Yaşa Göre Dağılımı

		Yaş				
		21-25	26-35	36-45	46-50	51 ve üzeri
Meslek Dersleri	F	32	116	101	52	64
	%	8,8	31,8	27,7	14,2	17,5
Kültür Dersleri	F	19	252	332	82	53
	%	2,6	34,1	45,0	11,1	7,2
Öğretmen Toplam	F	51	368	433	134	117
	%	4,6	33,4	39,3	12,1	10,6

Tablo 12’de araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşa göre dağılımlarına yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin %4,6’sı 21-25 yaş aralığında, %33,4’ü 26-35 yaş aralığında, %39,3’ü 36-45 yaş aralığında; %12,1’i 46-50 yaş aralığındadır ve %10,6’sı ise 51 ve üzeri yaşa sahiptir.

Branş grubu açısından bakıldığında ise araştırmaya katılan kültür dersleri öğretmenlerinin, meslek dersi öğretmenlerine göre daha genç bir profile sahip olduğu anlaşılmaktadır. Meslek dersi öğretmenlerinde yaklaşık her üç öğretmenden biri (%31,7) 45 üzeri yaşa sahip iken, kültür dersi öğretmenlerinde 45 üzeri yaşa sahip öğretmen oranı % 18,3'tür. Bununla birlikte özellikle 2012 sonrasında sayıları hızla artan İHL'lere atanan genç öğretmenlerle birlikte meslek dersi öğretmenlerinin yaş ortalamalarının da düşmeye başladığı anlaşılmaktadır. Nitekim araştırmaya katılan meslek dersi öğretmenlerinin %8,8'i 21-25 yaş aralığındadır.

Türkiye'deki tüm öğretmenlerin yaş ortalamalarına bakıldığında ise Şubat 2016 itibariyle devlet okullarında görev yapan yaklaşık 900 bin öğretmenin %4,8'i 25 yaş altı; %40'ı 25-34 yaş aralığında; %33,7'si 35-44 yaş aralığında; %10,5'i 45-49 yaş aralığındadır ve %11'i ise 50 ve üzeri yaşa sahiptir (Eğitim-Bir-Sen, 2016). Bu verilere göre, İHL'de görev yapan öğretmenlerin yaş aralıkları Türkiye'de devlet okullarında görev yapan kadrolu öğretmenlerin yaş aralıklarına büyük oranda benzemektedir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Branş Grubuna Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Meslek Dersleri	369	33,2
Kültür Dersleri	744	66,8
Öğretmen Toplam	1113	100,0

İmam-Hatip Lisesi öğretim programlarındaki dersler, meslek dersleri ve kültür dersleri şeklinde gruplandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya uygun olarak araştırmada öğretmenlerin branşları iki grupta toplanmıştır. Meslek dersleri öğretmenleri bu okullardaki Kuran-ı Kerim, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam, İslam Tarihi gibi dersleri yürüten, İlahiyat Fakültelerinde yetişen ve öğretmen atama sisteminde bu branş adıyla atamaya tabi tutulan öğretmenlerdir. Kültür dersleri öğretmenleri ise bu okullardaki Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Beden Eğitimi, Müzik gibi dersleri yürüten öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin her birisi kendi branşında atamaya tabi tutulmaktadır ve üniversitelerin kendi branşlarıyla ilgili bölümlerinden mezun olmaktadır. Tablo 13'te sunulan branş gruplarına göre araştırmaya katılan öğretmenlerin dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %33,2'si meslek dersleri, %66,8'i ise kültür dersi öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Tablo 14: Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumuna Göre Dağılımı

		Mesleki Kıdem					
		1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21-25 yıl	26 ve üzeri
Meslek Dersleri	F	135	48	35	35	55	57
	%	37,0	13,2	9,6	9,6	15,1	15,6
Kültür Dersleri	F	144	121	108	203	102	57
	%	19,6	16,5	14,7	27,6	13,9	7,8
Öğretmen Toplam	F	279	169	143	238	157	114
	%	25,4	15,4	13,0	21,6	14,3	10,4

Tablo 14'te araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem durumuna göre dağılımlarına yer verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin %25,4'ü mesleğinde 1-5 yıllık geçmişe sahiptir. Öğretmenlerin %15,4'ü 6-10 yıllık; % 13'ü 11-15 yıllık; %21,6'sı 16-20 yıllık; %14,3'ü 21-25 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Mesleğinde 26 ve üzeri yıldır çalışanların oranı ise %10,4'tür.

Branş açısından bakıldığında meslek dersi öğretmenlerinde 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin oranı %37 iken, bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde %19,6'dır. Bu bakımdan mesleğe yeni başlama oranı itibariyle meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersi öğretmenlerine göre daha az tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Ancak toplam hizmet süresi 20 yılın üzerinde olan öğretmenlerde meslek dersleri öğretmenleri (%30,7) kültür dersi öğretmenlerine göre (%21,7) daha yüksek orandadır.

Tablo 15: Öğretmenlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

		Öğrenim Durumu		
		Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Meslek Dersleri	F	286	72	2
	%	79,4	20,0	0,6
Kültür Dersleri	F	578	153	6
	%	78,4	20,8	0,8
Öğretmen Toplam	F	864	225	8
	%	78,8	20,5	0,7

Tablo 15'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre dağılımına bakıldığında, öğretmenlerin %78,8'i lisans mezunu iken %20,5'i yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerden yalnızca %0,7'si doktora derecesine sahiptir. Branş grubu açısından bakıldığında kültür dersleri ve meslek dersleri öğretmenlerinin öğrenim durumlarında kayda değer bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 16: Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lisans Programı ve Formasyon Durumlarına Göre Dağılımı

		Frekans	Yüzde
		Yüksek İslam Enstitüsü	26
Meslek Dersi	İlahiyat Eski Lisans	151	41,6
	İlahiyat Lisans + Formasyon	149	41,0
	İlahiyat Önlisans+İlitam + Formasyon	21	5,8
Öğretmenleri	İlahiyat Lisans (Formasyonsuz atama)	16	4,4
	Toplam	363	100
Kültür Dersleri	Eğitim Fakültesi	427	58,8
	Diğer Fakültelerin İlgili Bölümü + Pedagojik Formasyon	299	41,2
Öğretmenleri	Toplam	726	100

İHL'lerde farklı programlardan mezun olan hem meslek dersleri, hem de kültür dersleri öğretmenleri birlikte görev yapmaktadır. Meslek dersleri öğretmenleri açısından bakıldığında 1982'de YÖK yasası ile tamamı İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmeden önce Yüksek İslam Enstitüleri

İHL'ler için meslek dersleri öğretmeni yetiştiren önemli yüksek öğretim kurumlarından biriydi. Tablo 16'da "İlahiyat Eski Lisans" diye belirtilen grubu ise 1982 sonrası İlahiyat Fakültesini bitirip öğretmen olanlar teşkil etmektedir. En son 2002'de mezun veren bu programlarda öğrenciler İlahiyat Fakültelerinde lisans eğitimi sırasında aynı zamanda pedagojik formasyonlarını da almaktaydı. Tabloda "İlahiyat Lisans + Formasyon" olarak belirtilen grup 1998 yılından sonra bu fakültele giren ve ilahiyat lisans programını tamamlayıp pedagojik formasyonu tezsiz yüksek lisans şeklinde ya da eğitim fakültelerinde sertifika programı biçiminde alarak öğretmen olanlardır. Tablodaki "İlahiyat Önlisans + İlitam + Formasyon" şeklindeki grup ise açık öğretim sisteminden ilahiyat önlisans programını okuduktan sonra belirli üniversitelerde bulunan İlahiyat lisans tamamlama programıyla (İlitam) lisans diploması alıp yine sonrasında formasyon eğitimlerini alarak öğretmenliğe atanarlardan oluşmaktadır. Formasyonlu öğretmen adayının yetersiz kaldığı bazı yıllarda az sayıda formasyonsuz İlahiyat lisans mezunu da bu okullara öğretmen olarak atanmış ve sonrasında formasyon eğitimi almıştır.

İHL'lerde görev yapan kültür dersleri öğretmenlerinden bazıları Eğitim Fakültelerinin kendi branşlarıyla ilgili bölümlerinden formasyon alarak öğretmen olmuştur. Diğer bazıları ise başta Fen-Edebiyat Fakülteleri olmak üzere üniversitelerin branşlarıyla ilgili farklı bölümlerini bitirdikten sonra yine tezsiz yüksek lisans ya da formasyon eğitimi sertifika programı ile formasyon eğitimi alarak öğretmenliğe atanmıştır.

Bu çerçevede Tablo 16'da İHL'de görev yapan ve araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları lisans programı ve formasyon durumlarına ilişkin dağılım oranlarına yer verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersi öğretmenlerinin %7,2'si Yüksek İslam Enstitüsü; %41,6'sı İlahiyat eski lisans; %41'i İlahiyat lisans + formasyon; %5,8'i İlahiyat önlisans + ilitam + formasyon programını tamamlayarak öğretmen olmuştur. Meslek dersleri öğretmenlerinin %4,4'ü ise İlahiyat lisans mezuniyetinden sonra ihtiyaçtan dolayı formasyonsuz olarak öğretmenliğe başlamış ve görev sırasında pedagojik formasyon eğitimi almıştır. Araştırmaya katılan kültür dersi öğretmenlerinin ise %58,8'i eğitim fakültelerinin kendi branşlarıyla ilgili bölümlerinden mezun olmuşken, %41,2'si ise kendi branşıyla ilgili farklı fakültelerin lisans programlarından mezun olduktan sonra pedagojik formasyon eğitimi almıştır.

2. İHL Öğretmenlerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları

Bilgi teknolojilerinin geliştiği ve öğretimde yaygın olarak bilgisayar ve internetten yararlanıldığı günümüzde bu teknolojileri etkili şekilde kullanmak öğretmenliğin önemli bir yeterlilik alanını oluşturmaktadır. Bu çerçevede İHL'de görev yapan öğretmenlerin bu konudaki profillerini ortaya koymak amacıyla teknolojik araç sahipliği, internet erişim imkânı ve sosyal medya kullanım durumlarının tespitine ilişkin kendilerine çeşitli sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinin bu konudaki frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 17'de sunulmuştur:

Tablo 17: İHL Öğretmenlerinin Teknolojik Araç Sahipliği, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları

			Meslek Dersi	Kültür Dersi	Öğretmen Toplam	
Öğretmenlerinin Teknolojik Araç Sahipliği, İnternet Erişim İmkânları	Bilgisayarım var.	F	331	693	1024	
		%	89	93	91	
	Tabletim var.	F	267	622	889	
		%	72	83	77,5	
	Cep telefonum var.	F	344	721	1065	
		%	92	96	94	
	Evde internetimiz var.	F	281	623	904	
		%	76	83	79,5	
	Cep telefonumda internet paketim var	F	305	679	984	
		%	82	91	86,5	
	Öğretmenlerin Sosyal Medya Kullanım Durumları	Facebook	F	252	505	757
			%	68	68	68
Twitter		F	137	226	363	
		%	37	30	33,5	
Instagram		F	111	260	371	
		%	30	35	32,5	
Snapchat		F	18	39	57	
		%	5	5	5	
Youtube		F	52	136	188	
		%	14	18	16	

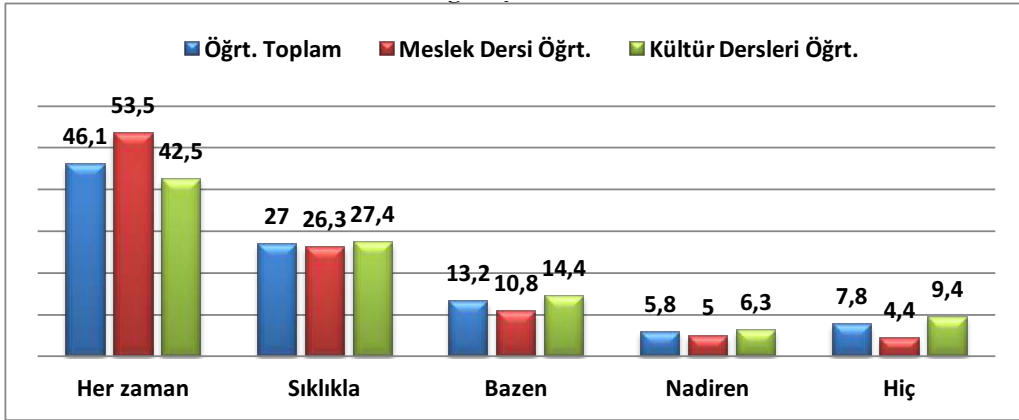
Tablo 17'de araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinin teknolojik araç sahipliği, internet erişimi ve sosyal medya kullanım durumlarına ilişkin dağılım oranlarına yer verilmiştir. Öğretmenlere, kendilerine sunulan seçenekleri birden fazla işaretleme imkânı tanınmıştır. Buna göre öğretmenlerin %91'i bilgisayarının, %77,5'i tablet bilgisayarının, %94'ü ise cep telefonunun olduğunu ifade etmiştir. Evinde internet olan öğretmen oranı %79,5 iken, cep telefonunda internet paketine sahip öğretmenlerin oranı %86,5'tir. **Branş grubu** açısından bakıldığında ise kültür dersleri öğretmenlerinin meslek dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranlarda teknolojik araçlara ve internet erişim imkânına sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal medya kullanım durumlarına bakıldığında ise öğretmenlerin %68'i Facebook, %33,5'i Twitter, %32,5'i Instagram, %5'i Snapchat, %16'sı Youtube uygulamalarında hesabı olduğunu belirtmiştir. **Branş grubu** açısından bakıldığında, Facebook'ta hesabı olan İHL meslek dersleri öğretmenleri ve kültür dersleri öğretmenleri aynı oranda iken, meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranda Twitter hesabına sahip olduğu; buna karşılık Instagram, Snapchat ve Youtube kullanımının kültür dersleri öğretmenlerinde, meslek dersleri öğretmenlerine göre daha yaygın olduğu görülmektedir.

3. İHL Öğretmenlerinin Mesleki Tatmin Düzeyleri

Mesleki tatmin, bireylerin yaptıkları işe karşı geliştirdikleri duygusal tepkilerin bir yansımasıdır. Öğretmenlerin meslekleriyle ilgili algıları, memnuniyet veya memnuniyetsizlik durumları, eğitimin niteliğini olumlu veya olumsuz olarak doğrudan etkileyecek en önemli unsurlardan birisidir. Bu kapsamda İmam-Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin mesleki tatmin düzeylerini tespitine yönelik araştırmada kullanılan Kuzgun Sevim ve Hamamcı (1999) tarafından geliştirilen “Mesleki Doyum Ölçeği”nin bazı maddelerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin yüzdelerle dağılımları aşağıdaki şekillerde sunulmuştur. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçlarına ilgili şeklin altında metin olarak yer verilmiştir.

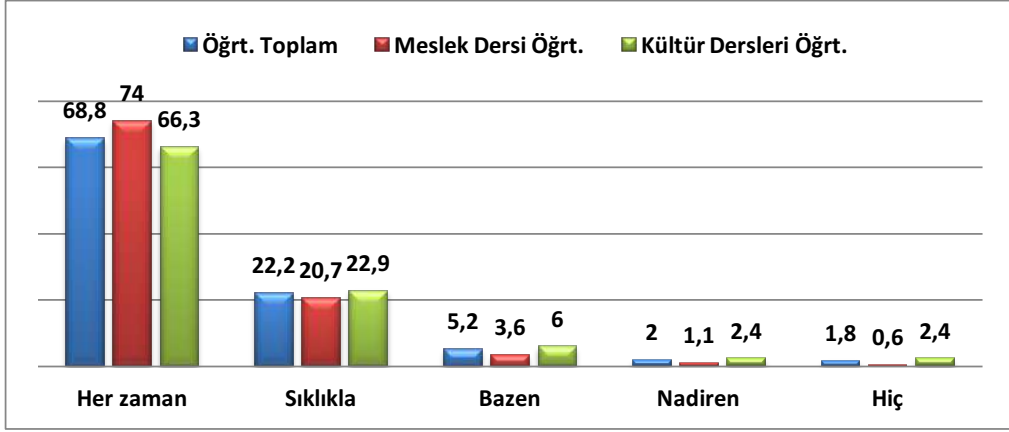
Şekil 56: “Bir kez daha dünyaya gelsem aynı mesleği yapmak isterim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 56’da araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki tatmin düzeylerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Bir kez daha dünyaya gelsem aynı mesleği yapmak isterim” ifadesine öğretmenlerin %46,1’i her zaman, %27’si ise sıklıkla şeklinde yanıt vermiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%73,1) tekrar dünyaya gelse yine öğretmenlik mesleğini tercih edeceğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %67,5’i, kadın öğretmenlerin ise %72,5’i sıklıkla veya her zaman seçeneklerini işaretleyerek ilgili ifadeye katılım durumunu belirtmiştir. Buna göre tekrar dünyaya gelse yine öğretmenlik mesleğini tercih edeceklerini ifade eden kadın öğretmenlerin oranı erkek öğretmenlere göre daha yüksektir ($p=,003<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %79,8’i, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %69,9’u sıklıkla veya her zaman seçeneklerini işaretleyerek ilgili ifadeye katılım durumunu belirtmiştir. Buna göre tekrar dünyaya gelse yine öğretmenlik mesleğini tercih edeceklerini ifade eden meslek dersleri öğretmenlerinin oranı, kültür dersi öğretmenlerine göre daha yüksektir ($p=,002<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler diğer kıdemdeki öğretmenlere göre “Bir kez daha dünyaya gelsem aynı mesleği yapmak isterim” ifadesine daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,001<,05$).

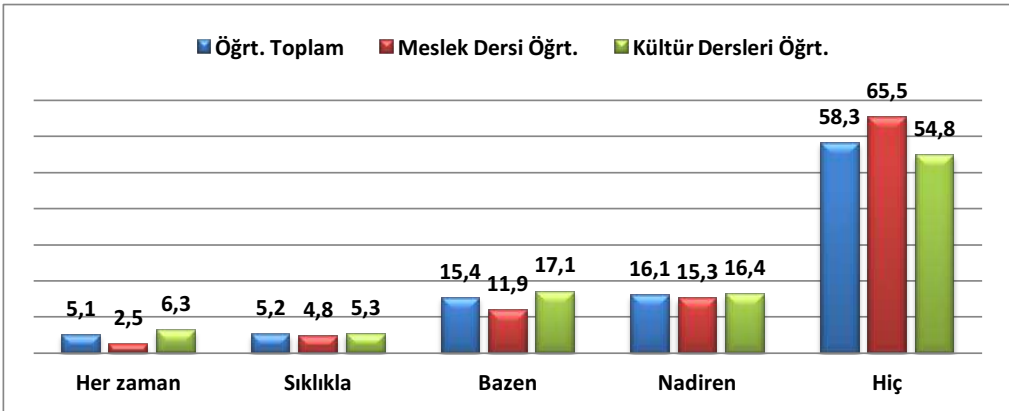
Şekil 57: “Yaptığım işi önemli ve anlamlı buluyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 57’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinin “Yaptığım işi önemli ve anlamlı buluyorum” ifadesine yüksek oranda katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. Buna göre öğretmenlerin %68,8’i bu maddeye her zaman yanıtını verirken, %22,2’si ise sıklıkla cevabını vermektedir. Bu şekilde öğretmenlerin neredeyse tamamına yakınının (%91) öğretmenliği önemli ve anlamlı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %23,1’i sıklıkla, %65,2’si her zaman, kadın öğretmenlerinin ise %21’i sıklıkla, %72,3’ü her zaman yaptığı işi önemli ve anlamlı bulduğunu belirtmiştir. Buna göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre yaptığı işi önemli ve anlamlı bulma oranı daha yüksek orandadır ($p=,012<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %20,7’si sıklıkla, %74’ü her zaman, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %22,9’u sıklıkla, %60,3’ü her zaman yaptığı işi önemli ve anlamlı bulduğunu belirtmiştir. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin kültür dersi öğretmenlerine göre yaptığı işi önemli ve anlamlı bulma oranı anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,015<,05$).

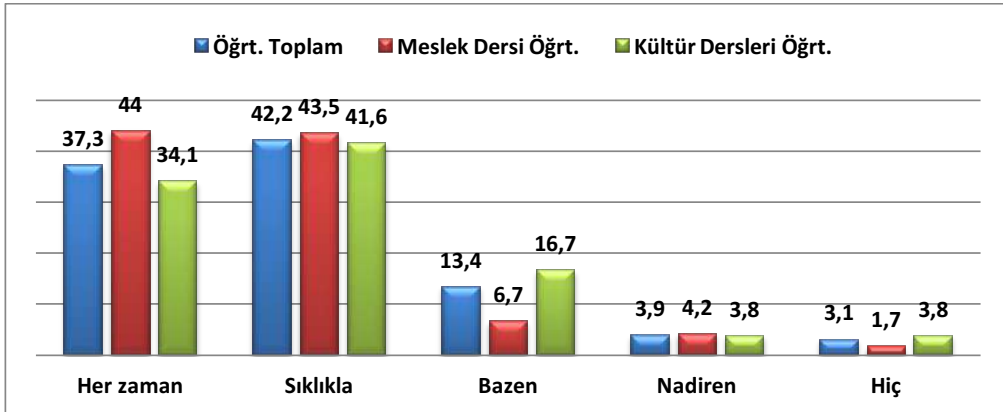
Şekil 58: “Fırsatını bulduğum an başka bir işe geçmeyi düşünüyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 58’de sunulan “Fırsatını bulduğum an başka bir işe geçmeyi düşünüyorum.” ifadesine öğretmenlerin %58,3’ü hiç, %16,1’i ise nadiren şeklinde olumsuz görüş bildirmiştir. Buna göre İHL öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (%74,4) işinden memnun olduğu anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %52,9’u hiç, %20,5’i nadiren, kadın öğretmenlerin ise %62,9 hiç, %12,6’sı nadiren bir fırsat bulduğu takdirde başka bir işe geçmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha düşük oranda iş değiştirmeyi düşünmektedir ($p=,001<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %65,5’i hiç, %15,3’ü nadiren, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %54,8’i hiç, %16,4’ü nadiren bir fırsat bulduğu takdirde başka bir işe geçmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre bir fırsat bulduğu takdirde başka bir işe geçmeyi düşünme oranı daha düşüktür ($p=,001<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde ise “Fırsatını bulduğum an başka bir işe geçmeyi düşünüyorum.” ifadesi için “hiç” seçeneği en yüksek düzeyde 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%73,9) tercih edilirken, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından en düşük düzeyde (%41,1) tercih edilmiştir. Buna göre bu ifadeye mesleki kıdemi 26 ve üzeri yıl olan öğretmenler diğerlerine göre daha düşük oranda katılım göstermişlerdir ($p=,001<,05$).

Şekil 59: “Görev yerime hevesle gelirim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 59’a göre “Görev yerime hevesle gelirim.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %37,3’ü her zaman, %42,2’si sıklıkla cevaplarını vererek görev yerine hevesle geldiğini büyük oranda (%79,5) ifade etmiştir.

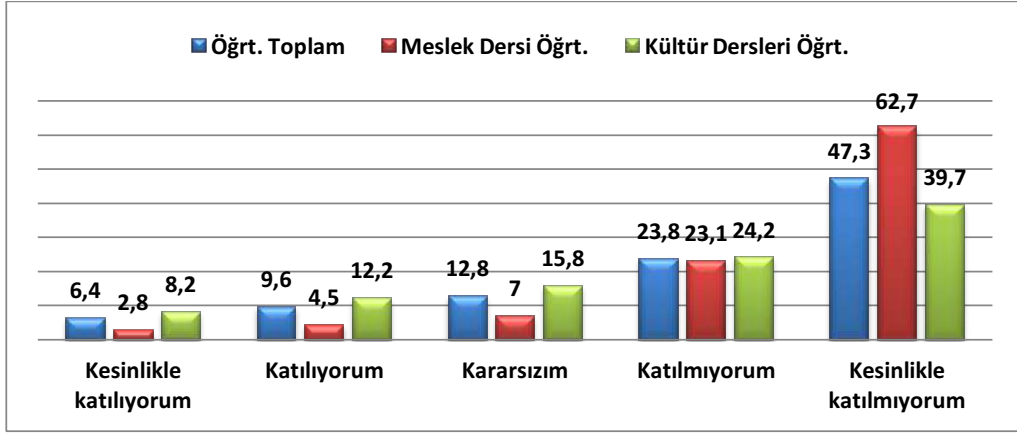
Bu ifadeye verilen cevapların branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %43,5’i sıklıkla, %44’ü her zaman; kültür dersleri öğretmenlerinin ise %41,6’sı sıklıkla, %34,1’i her zaman görev yerine hevesle geldiğini belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre görev yerine hevesle gelme oranı daha yüksektir ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından ise “Görev yerime hevesle gelirim.” ifadesi için “her zaman” seçeneği en yüksek oranda 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (% 55,5)

işaretlenmişken, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından en düşük düzeyde (% 27,5) tercih edilmiştir. Buna göre bu ifadeye mesleki kıdemi 26 ve üzeri yıl olan öğretmenler diğerlerine göre daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$).

4. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Misyonu, Yeterliliği ve Modelliği

Araştırmada İmam-Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin bu okulların misyonu, yeterliliği ve modelliği konularındaki görüşlerini tespit etmek için kendilerine yöneltilen çeşitli ifadelerle katılım durumlarını belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin bu konulardaki görüşlerine ilişkin yüzdelik dağılımları aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları metin şeklinde ilgili şeklin altında sunulmuştur.

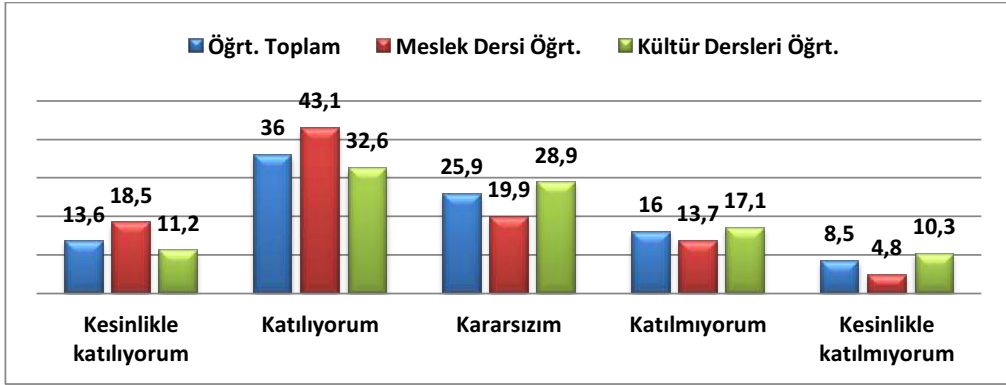
Şekil 60: “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 60'ta sunulan “İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenler okumalıdır.” ifadesine öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%71,1) katılmadığı yönünde görüş belirtirken, %16'sı bu ifadeye katıldığını bildirmiş, %12,8 ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü bu okullarda din görevlisi olmak istemeyenlerin de okuyabileceği şeklinde görüş bildirmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların sadece **branş grubu değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği ifadesine kültür dersi öğretmenlerinin %20,3'ü, meslek dersi öğretmenlerinin ise sadece %7,2'si katıldığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu ifadeye meslek dersi öğretmenlerinin %85,8'i, kültür dersi öğretmenlerinin ise %63,9'u katılmadığını ifade etmiştir. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha düşüktür ($p=,000<,05$).

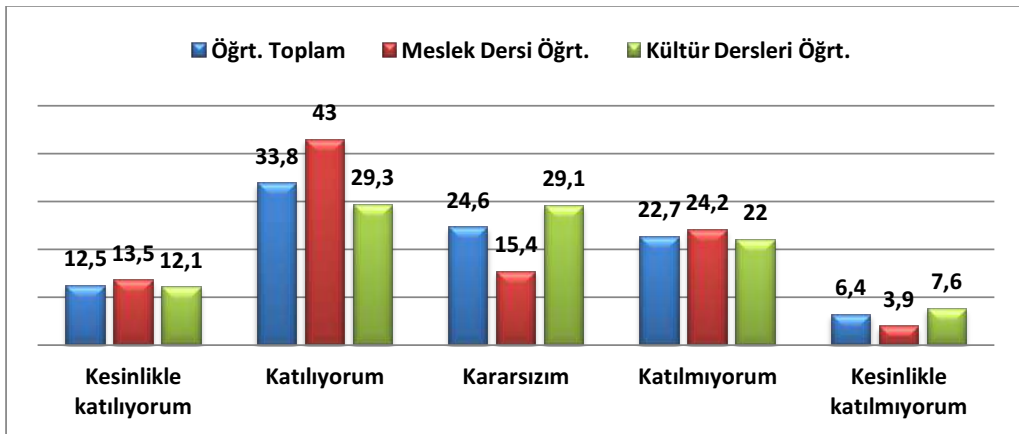
Şekil 61: “İmam-Hatip Liseleri dini değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 61’de görüldüğü gibi “İmam-Hatip Liseleri dini değerlere sahip bireyler yetiştirmektedir.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %49,6’sı katıldığı yönünde görüş bildirirken, %24,5’i katılmadığı şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %25,9’u ise bu konuda kararsızdır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı İmam-Hatip Liselerinin dini değerlere sahip bireyler yetiştirdiğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %54,1’i, kadın öğretmenlerin ise %45,5’i İmam-Hatip Liselerini dini değerlere sahip bireyler yetiştiren kurumlar olarak gördüklerini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu ifadeye katılım göstermişlerdir ($p=,019<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde ise meslek dersleri öğretmenlerinin %61,6’sı, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %43,8’i İmam-Hatip Liselerinin dini değerlere sahip bireyler yetiştirdiği ifadesine katılım göstermiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı, kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$).

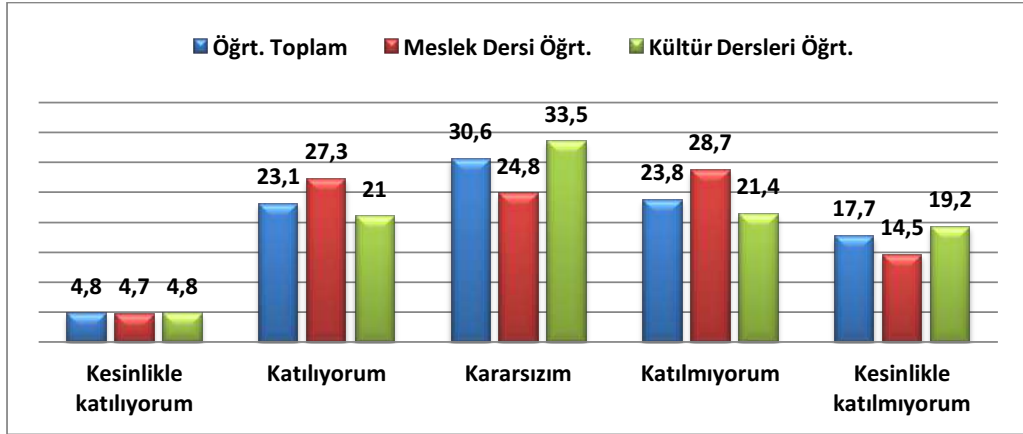
Şekil 62: “İmam-Hatip liselerindeki din öğretimi yüzeyseldir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 62’de görüldüğü gibi “İmam-Hatip liselerindeki din öğretimi yüzeyseldir.” ifadesine öğretmenlerin %46,3’ü katıldığı yönünde görüş belirtirken, %29,1’i İmam-Hatip Liselerindeki din eğitiminin yüzeysel olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %24,6’sı ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İmam-Hatip Liselerindeki din öğretimini yüzeysel bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %53’ü, kadın öğretmenlerin ise %40,7’si İmam-Hatip Liselerindeki din öğretiminin yüzeysel olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu düşünceye katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde ise meslek dersleri öğretmenlerinin %56,5’i, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %41,3’ü İmam-Hatip Liselerindeki din öğretiminin yüzeysel olduğunu ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı, kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$).

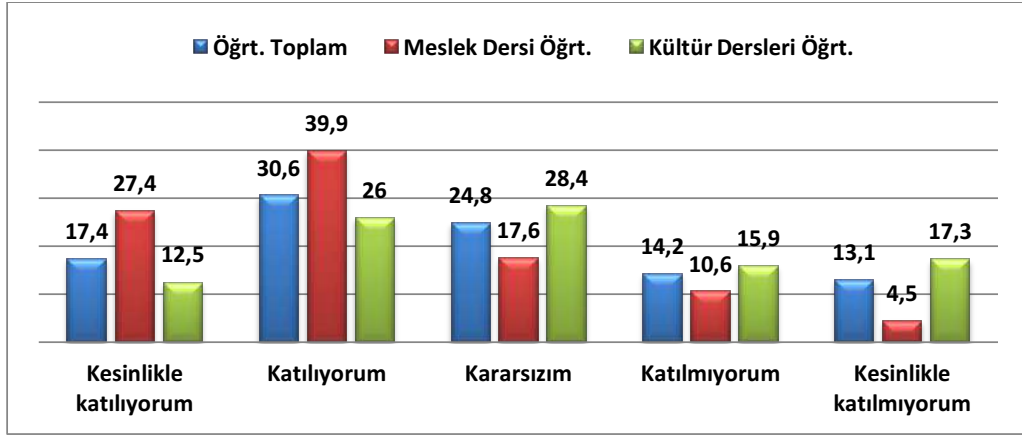
Şekil 63: “İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlileri yetişmektedir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 63’e göre “İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlileri yetişmektedir.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,5’i katılmadığı yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin sadece %27,9’u çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin İHL’lerde yetiştiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık üçte biri (%30,6) ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin yetişmediğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %46’sı, kadın öğretmenlerin ise %37,7’si İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin yetişmediğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu düşünceye olumsuz görüş bildirmiştir ($p=,001<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde ise meslek dersleri öğretmenlerinin sadece üçte biri (%32), kültür dersleri öğretmenlerinin ise sadece dörtte biri (%25,8) İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin yetiştiğini ifade etmiştir. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,008<,05$).

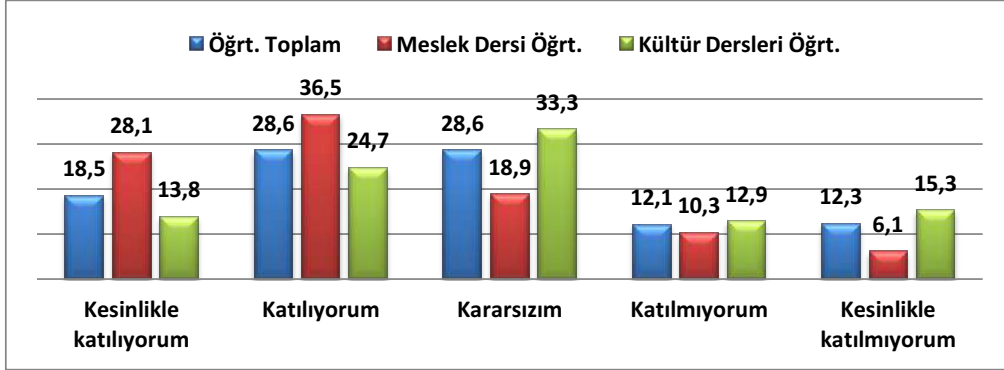
Şekil 64: “İmam-Hatip Liseleri ülkemiz için ideal din eğitimi modelidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 64'te araştırmaya katılan öğretmenlere İHL'lerin modellğine ilişkin görüşlerini tespate yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “İmam-Hatip Liseleri ülkemiz için ideal din eğitimi modelidir.” ifadesine öğretmenlerin %48'i katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, %27,3'ü katılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %24,8 ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İmam-Hatip Liselerini ülkemiz için ideal din eğitimi modeli olarak görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %53,1'i, kadın öğretmenlerin ise %43'ü İmam-Hatip Liselerinin ülkemiz için ideal bir din eğitimi modeli olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu ifadeye katılım göstermiştir ($p=,004<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %67,3'ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %38,5'i İmam-Hatip Liselerinin ülkemiz için ideal bir din eğitimi modeli olduğunu ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı, kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde İmam-Hatip Liselerinin ülkemiz için ideal din eğitimi modeli olduğu düşüncesine en yüksek oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (% 67,3) katılım gösterirken, en düşük düzeyde 11-15 yıl (% 42,8) ve 6-10 yıl (% 42,7) kıdeme sahip öğretmenler katılım göstermiştir. Buna göre bu ifadeye mesleki kıdemi 26 ve üzeri yıl olan öğretmenler diğerlerine göre daha yüksek düzeyde katılım göstermiştir ($p=,002<,05$).

Şekil 65: “İmam-Hatip Liseleri diğer İslam ülkelerine model olabilir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

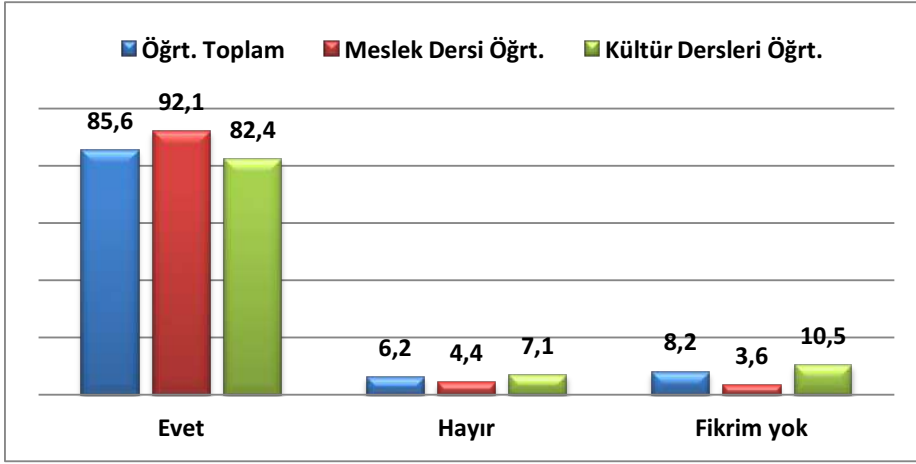
Şekil 65'te görüldüğü gibi “İmam-Hatip Liseleri diğer İslam ülkelerine model olabilir.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %47,1'i katıldığı yönünde görüş bildirirken, %24,4'ü katılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %28,6'sı ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %52,2'si, kadın öğretmenlerin ise %41,5'i İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu ifadeye katılım göstermiştir ($p=,001<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde ise meslek dersleri öğretmenlerinin %64,6'sı, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %38,4'ü İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım düzeyi kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından bakıldığında İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceği düşüncesine en yüksek düzeyde 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%64,2) katılım gösterirken, en düşük düzeyde 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%41,3) katılım göstermiştir. Buna göre bu ifadeye mesleki kıdemi 26 ve üzeri yıl olan öğretmenler diğerlerine göre daha yüksek düzeyde katılım göstermiştir ($p=,002<,05$).

5. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Program Yapısı ve Statüsü

Araştırmada İmam-Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin bu okulların program yapılarına ve statülerine ilişkin görüşlerini tespit etmek için kendilerine yöneltilen çeşitli ifadelere katılım durumlarını belirtmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin İHL'lerin yapılmasına ilişkin bazı konulardaki görüşlerine ilişkin yüzdelik dağılımları aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

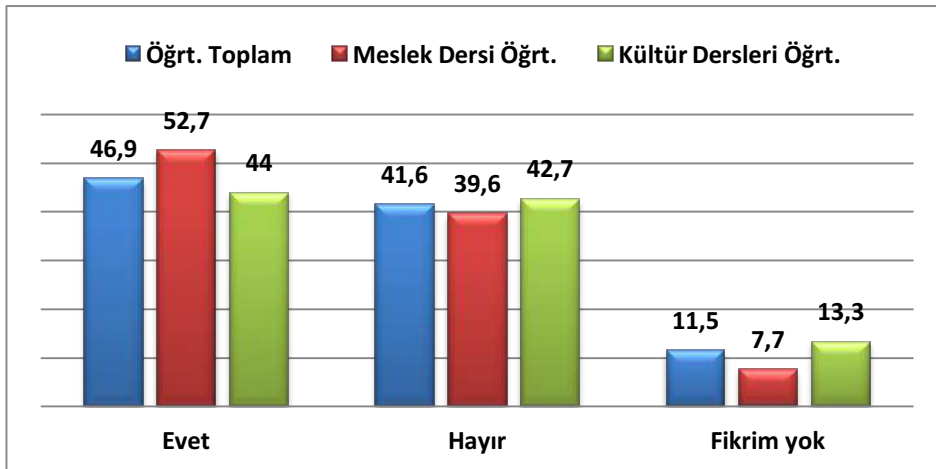
Şekil 66: “İmam-Hatip liselerinde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki alan programı uygulanmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 66’da sunulduğu gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin İHL’lerin yapısına ilişkin görüşlerini tespite yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “İmam-Hatip Liselerinde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki alan programı uygulanmalı mıdır?” sorusuna öğretmenlerin %85,6’sı evet, %6,2’si hayır ve %8,2’si ise fikrim yok şeklinde görüş bildirilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu İmam-Hatip Liselerinde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki alan programı uygulanması gerektiği görüşündedir.

Bu soruya verilen cevapların **branş grubu değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Meslek dersleri öğretmenlerinin tamamına yakını (%92,1) bu soruya olumlu yanıt vererek İHL’lerde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki program uygulanması gerektiğini düşünürken, bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde %82,4’te kalmıştır. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri, kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranda İHL’lerde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki program uygulanması gerektiğini düşünmektedir ($p=,000<,05$).

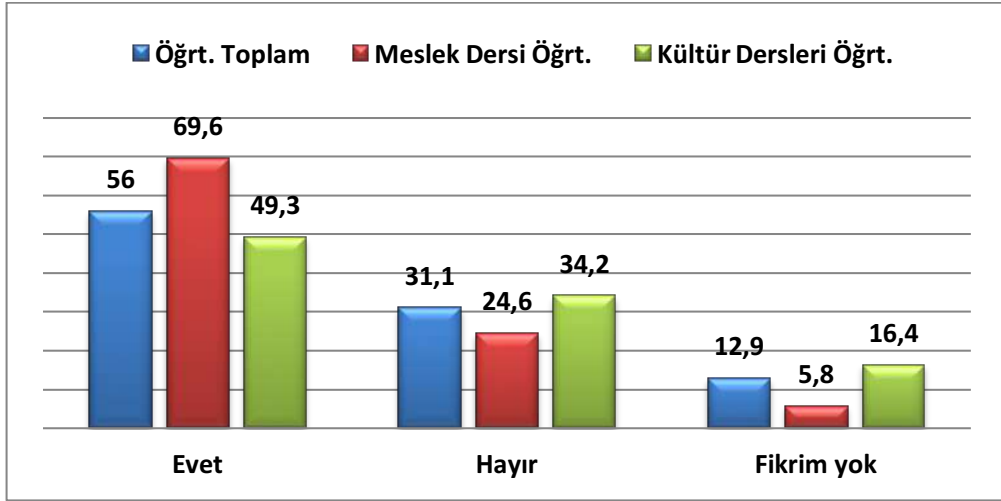
Şekil 67: “Sizce İmam-Hatip Ortaokulları, İmam-Hatip Lisesi bünyesinde mi açılmalıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 67’de görüldüğü gibi “Sizce İmam-Hatip Ortaokulları, İmam-Hatip Lisesi bünyesinde mi açılmalıdır?” sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin %46,9’u evet, %41,6’sı hayır şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %11,5’i ise bu konuda fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenler bu konuda ikiye bölünmüş durumdadır, bir yarısı İmam-Hatip ortaokullarının İHL bünyesinde açılmasını desteklerden diğer yarısına yakını buna karşı çıkmaktadır.

Bu soruya verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %45,2’si, kadın öğretmenlerin ise %37,9’u İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılmaması gerektiğini düşünmektedir. Buna göre erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılmasına karşı çıkmaktadır ($p=,006<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık yarısı (%52,7) İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılması fikrine katıldıklarını belirtirken, kültür dersleri öğretmenlerinde bu fikre katılım oranı %44’te kalmaktadır. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranda İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılması fikrini destekledikleri görülmektedir ($p=,004<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından ise İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılmasına en düşük oranda “evet” diyenlerin 11-15 (%40,8) ve 16-20 (%41) yıl kıdeme sahip öğretmenler olduğu, daha düşük ve daha yüksek yıllarda kıdem sahibi olan öğretmenlerin ise daha yüksek oranlarda (%49,1-%50,9) bu ifadeye olumlu baktıkları tespit edilmiştir ($p=,004<,05$).

Şekil 68: “Sizce özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip Okulları açılmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 68’de görüldüğü gibi “Sizce özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip Okulları açılmalı mıdır?” sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin %56’sı olumlu, %31,1’i olumsuz yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %12,9’u ise bu konuda fikrinin olmadığını dile getirmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip okullarının açılmasını onaylamaktadır.

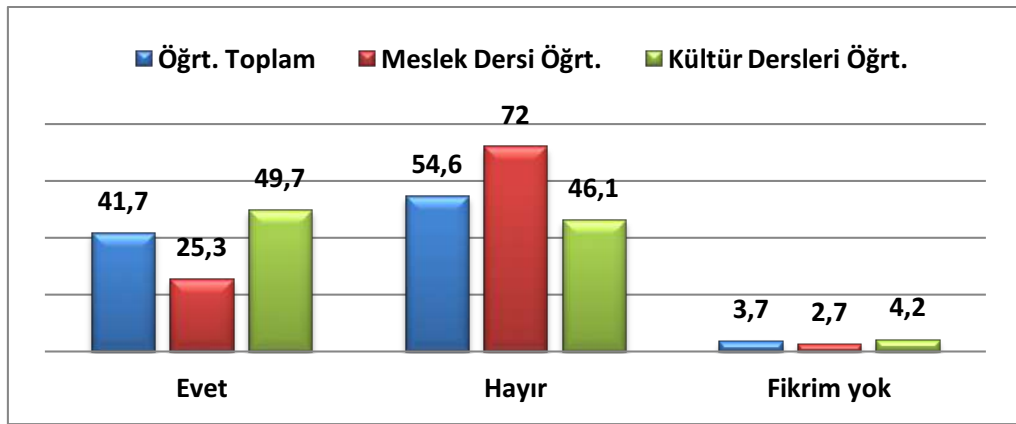
Bu soruya verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %61,7'si, kadın öğretmenlerin ise %51,4'ü özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip okullarının açılabileceğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre özel İmam-Hatip okullarına daha yüksek oranda olumlu bakmaktadır ($p=,000<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde ise meslek dersleri öğretmenlerinin %69,6'ı özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip okullarının açılmasına olumlu yaklaşırken, kültür dersleri öğretmenlerinin ise yaklaşık yarısı (%49,3) özel İmam-Hatip okullarının açılmasını desteklemektedir. Buna göre bu soruya “evet” yanıtı veren meslek dersleri öğretmenlerinin oranı kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$).

6. İHL Öğretmenlerinin Çeşitli Konulardaki Görüşleri

Karma Eğitim

Araştırmada İHL'de görev yapan öğretmenlerin bu okullarda karma eğitim olup olmamasına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla kendilerine soru yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin İHL'lerde karma eğitim konusundaki verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları Şekil 69'da gösterilmiştir. Ayrıca bu maddeye yönelik öğretmenlerin verdikleri yanıtların bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 69: “İmam-Hatip Liselerinde kız ve erkek öğrenciler bir arada eğitim görmeli midir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 69'da sunulan araştırmaya katılan İHL öğretmenlerine karma eğitimle ilgili kendilerine yöneltilen “İmam-Hatip Liselerinde kız ve erkek öğrenciler bir arada eğitim görmeli midir?” sorusuna öğretmenlerin %41,7'si evet, %54,6'sı hayır yanıtını vermişlerdir. Öğretmenlerin %3,7'si ise bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından biraz fazlası İHL'de karma eğitime karşı olduğunu ifade ederken, diğer yarıya yakını ise bu okullarda eğitimin karma olabileceğini dile getirmektedir.

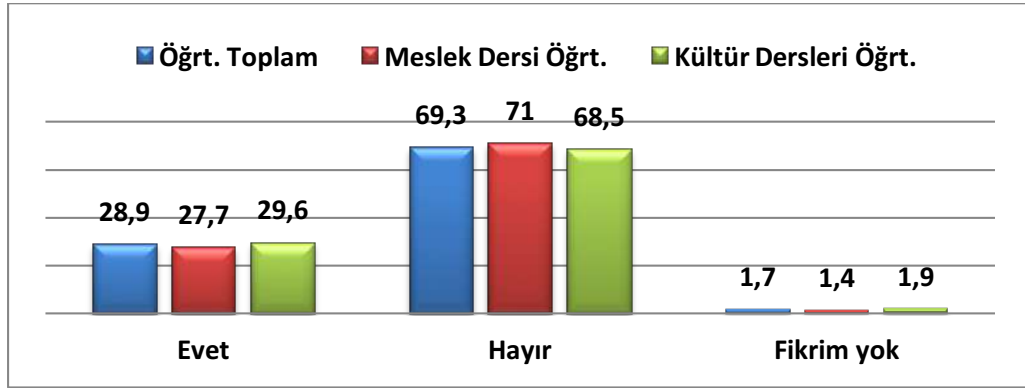
Bu soruya verilen yanıtların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından bu soruya erkek öğretmenlerin

%30,9'u "evet", %65,9'u "hayır", kadın öğretmenlerin ise %52'si "evet", %43,6'sı "hayır" cevabını vermiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde kız ve erkek öğrencilerin ayrı sınıflarda eğitim görmeleri gerektiğini belirtmiştir ($p=,000<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersi öğretmenlerinin %72'si, kültür dersi öğretmenlerinin ise %46,1'i İmam-Hatip liselerinde sınıflarda kız ve erkek öğrencilerin bir arada eğitim görmemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre İHL'lerde karma eğitime daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından ise İmam-Hatip Liselerinde kız ve erkek öğrencilerin bir arada eğitim görmeleri sorusuna en düşük oranda "hayır" diyenlerin 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%46,4) olduğu, en yüksek oranda "hayır" diyenlerin ise 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%77) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler diğerlerine göre daha yüksek oranda kız ve erkek öğrencilerin ayrı sınıflarda eğitim görmeleri gerektiğini belirtmiştir ($p=,000<,05$).

Serbest Kıyafet Uygulaması

Araştırmada İHL'de görev yapan öğretmenlerin, öğrencilere ve öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla kendilerine sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu sorulara verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları şekil 70 ve 71'de gösterilmiştir. Ayrıca bu maddeye yönelik öğretmenlerin verdikleri yanıtların bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

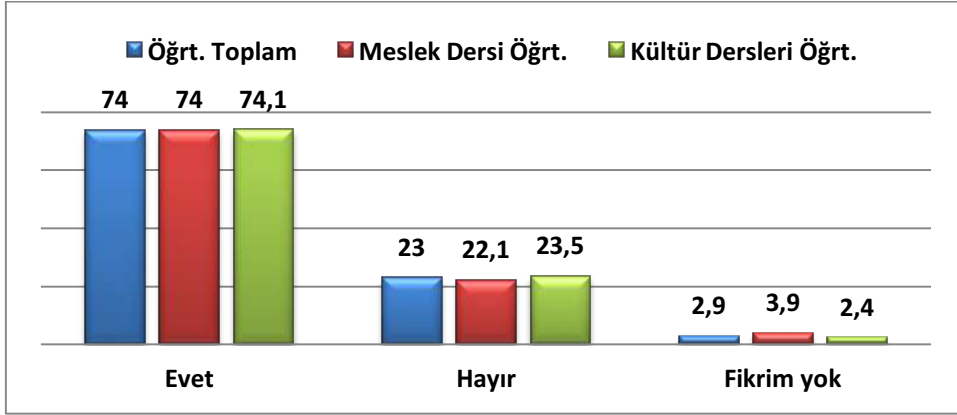
Şekil 70: "Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?" sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 70'te görüldüğü gibi "Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını destekliyor musunuz?" sorusunu araştırmaya katılan öğretmenlerin %28,9'u evet destekliyorum, %69,3'ü hayır desteklemiyorum şeklinde yanıtlamıştır. Öğretmenlerin %1,7'si bu konuda fikrinin olmadığı şeklinde görüş belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisinden fazlası öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını desteklemediğini bildirmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların sadece cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından bu soruya erkek öğretmenlerin %39'u "evet", %58,6'sı "hayır"; kadın öğretmenlerin ise %19,6'sı "evet", %79,2'si "hayır" cevabını vermiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yüksek oranda öğrencilere yönelik serbest kıyafet uygulamasına karşı görüş bildirmiştir ($p=,000<,05$).

Şekil 71: “Sizce öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

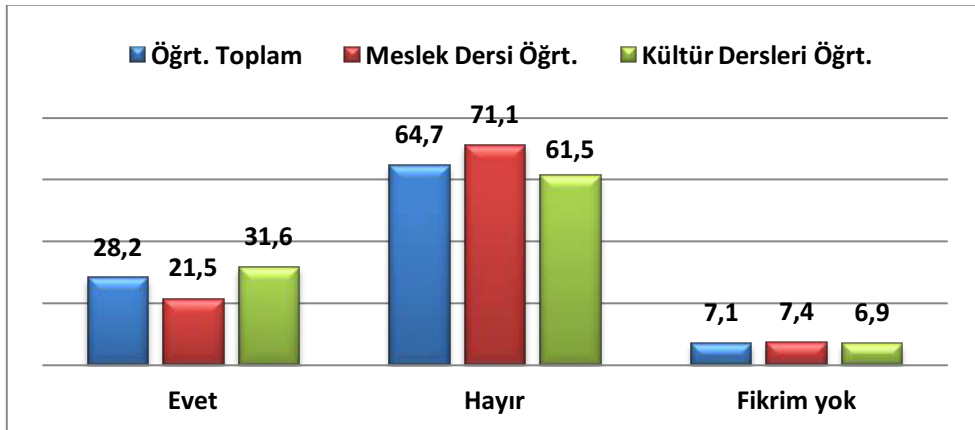
Şekil 71'e göre “Sizce öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı mıdır?” sorusuna öğretmenlerin %74'ü evet öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmalı, %23'ü hayır öğretmenlere serbest kıyafet uygulaması olmamalı şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %2,9'u ise bu konuda fikir belirtmemiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte ikisi öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını desteklemektedir.

Bu soruya verilen cevapların sadece cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından bu soruya erkek öğretmenlerin %77,6'sı “evet”, %19,3'ü “hayır”; kadın öğretmenlerin ise %70,6'sı “evet”, %26,8'i “hayır” cevabını vermiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda öğretmenlere yönelik serbest kıyafet uygulamasına olumlu yaklaşmaktadır ($p=,015<,05$).

Öğrencilere Tablet Bilgisayar Dağıtımı

Araştırmada İHL'de görev yapan öğretmenlerin İmam-Hatip Liselerinde her bir öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla kendilerine soru yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları Şekil 69'da gösterilmiştir. Ayrıca bu soruya yönelik öğretmenlerin verdikleri yanıtların bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 72: “İmam-Hatip Liselerinde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması eğitim-öğretim açısından yararlı mıdır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

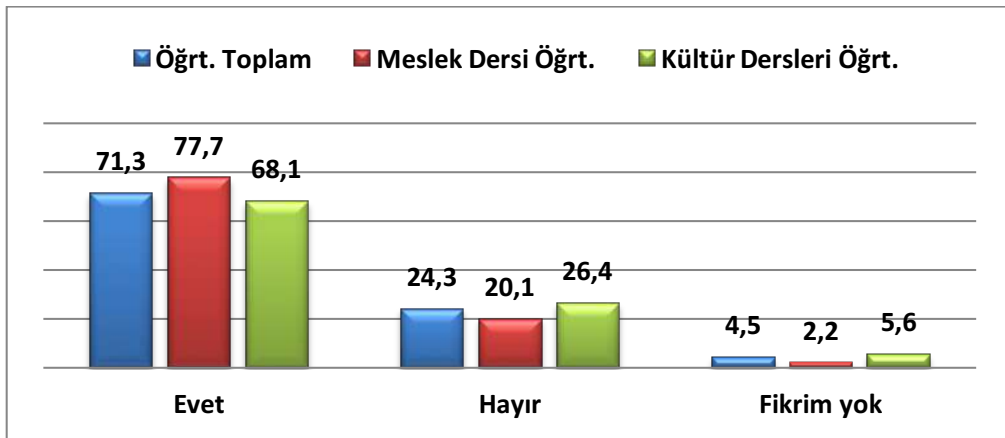
Şekil 72’de sunulan “İmam-Hatip liselerinde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması eğitim-öğretim açısından yararlı mıdır?” sorusuna öğretmenlerin sadece %28,2’si evet yararlıdır şeklinde görüş bildirmiş, %64,7’si her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını yararsız gördüğünü ifade etmiştir. Öğretmenlerin %7,1’i ise fikrinin olmadığını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını eğitim-öğretim açısından yararsız görmektedir.

Bu soruya verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Cinsiyet değişkeni** açısından bu soruya erkek öğretmenlerin %67,4’ü, kadın öğretmenlerin ise %61,2’si “hayır” cevabını vermiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasının eğitim-öğretim açısından yararlı olmadığını düşünmektedir ($p=,037<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersleri öğretmenlerinin %71,1’i, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %61,5’i bu soruya “hayır” cevabını vermiştir. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını yararsız görme oranı, kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksektir ($p=,002<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından ise “İmam-Hatip Liselerinde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması eğitim-öğretim açısından yararlı mıdır” sorusuna en düşük oranda “hayır” diyenlerin 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%59,3) olduğu, en yüksek oranda “hayır” diyenlerin ise 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%73,2) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler diğerlerine göre daha yüksek oranda bu soruya olumsuz yanıt vermektedir ($p=,016<,05$).

Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması

Araştırmada öğretmenlere İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilip verilmemesine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu konuda verdikleri yanıtların yüzdelik dağılımları şekil 73’de gösterilmiştir. Ayrıca bu soruya ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 73: “Sizce İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri

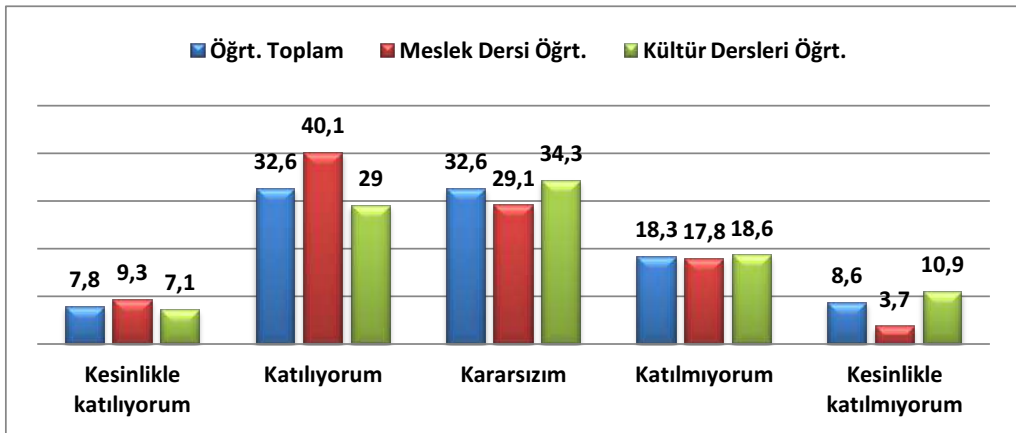
Şekil 73'te araştırmaya katılan öğretmenlerin üniversiteye yerleşmede ek puan verilmesi konusundaki görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen "Sizce İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli midir?" sorusuna öğretmenlerin %71,3'ü evet, %24,3'ü hayır cevabını verirken, %4,5'ise bu konuda fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiği görüşündedir.

Bu soruya verilen cevapların branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersi öğretmenlerinin %77,7'si, kültür dersi öğretmenlerinin ise %68,1'i İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı, kültür dersi öğretmenlerine göre daha yüksektir ($p=,001<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından ise İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmeli mi sorusuna en düşük oranda "evet" diyenlerin 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%65,7) olduğu, en yüksek oranda ise 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%80,6) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenler diğer öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde bu soruya olumlu cevap vermiştir ($p=,008<,05$).

7. İHL Öğretmenlerinin Öğrencilere Okul Kültürü ve Aidiyetinin Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmenlere, İHL öğrencilerine okul kültürü ve aidiyeti kazandırılmasına ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu ifadelere katılım düzeylerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 74: "İmam-Hatip Liseleri okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterlidir." ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

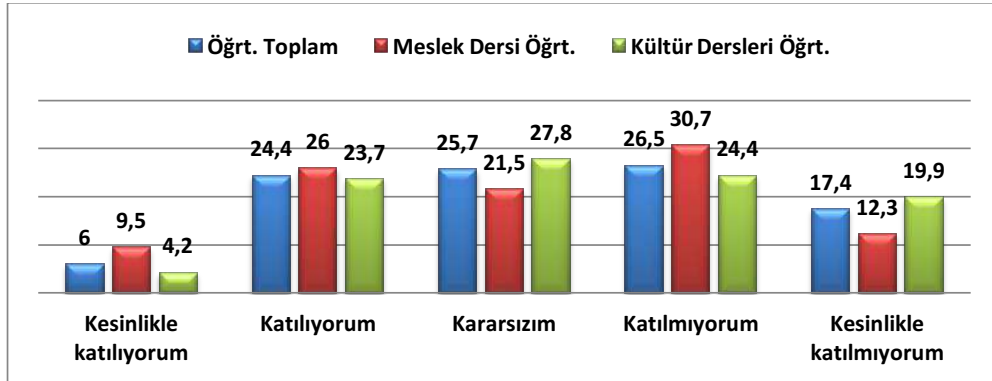

Şekil 74'te araştırmaya katılan öğretmenlerin İHL öğrencilerine okul kültürü ve aidiyetinin kazandırılmasına ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden "İmam-Hatip liseleri okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterlidir." ifadesine öğretmenlerin %40,4'ü

katıldığını, %26,9'u katılmadığını ifade ederken, %32,6'sı ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını İmam-Hatip Liselerini öğrencilerine okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterli görmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %44'ü, kadın öğretmenlerin ise %37,2'si İmam-Hatip Liselerinin okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterli olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu ifadeye katılım göstermiştir ($p=,009<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %49,4'ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %36,1'i İmam-Hatip Liselerinin okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterli olduğunu ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksektir ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde ise "İmam-Hatip Liseleri okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterlidir" cümlesine en düşük oranda katılımı 16-20 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%36,2), en yüksek katılımı ise 21-25 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%50,3) göstermiştir. Buna göre bu ifadeye 21-25 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenler, diğer kıdemlerdeki öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde katılım göstermiştir ($p=,022<,05$).

Şekil 75: "İmam-Hatip Liselerinde öğrencilerin akademik başarısı, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha önceliklidir." ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

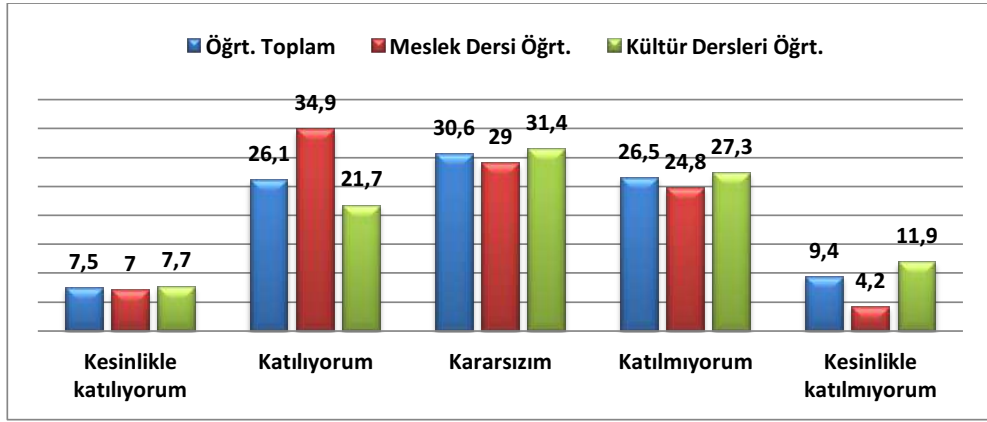

Şekil 75'te sunulan "İmam-Hatip Liselerinde öğrencilerin akademik başarısı, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha önceliklidir." ifadesine öğretmenlerin %43,9'u katılmadığı yönünde olumsuz görüş bildirirken, %30,4'ü katıldığı şeklinde yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %25,7 ise bu konuda kararsız olduğunu bildirmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İmam-Hatip Liselerinde öğrencilere akademik başarı kazandırmanın okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha öncelikli olmadığını ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen yanıtların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %38,2'si, kadın öğretmenlerin ise %48,8'i İmam-Hatip Liselerinde öğrencilerin akademik başarısının, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha öncelikli olduğu ifadesine karşı görüş bildirmiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yüksek oranda İmam-Hatip Liselerinde okul kültürü ve aidiyeti kazandırmanın ikincil plana atıldığına karşı çıkmaktadır ($p=,000<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %35,5'i, kültür dersleri öğretmenlerinin ise

%27,9'u İmam-Hatip Liselerinde öğrencilerin akademik başarısının, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaktan daha öncelikli olduğunu ifade etmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım oranı kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,016<,05$).

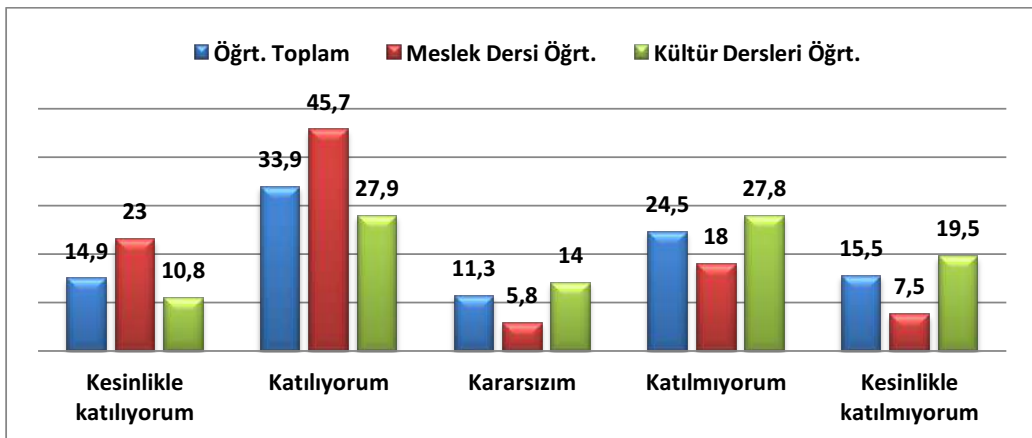
Şekil 76: “Okulumuz öğrencilerine okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliği yoktur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 76'da görüldüğü gibi “Okulumuz öğrencilerine okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliği yoktur.” ifadesine öğretmenlerin %35,9'u katılmadığı yönünde görüş bildirirken, %33,6'sı katıldığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %30,6'sı ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte biri görev yaptıkları İHL'de öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliğinin olmadığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların sadece **branş değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Branş değişkeni açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %42'si, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %29,4'ü bu ifadeye katılım göstermiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre, daha yüksek oranda görev yaptıkları İHL'de öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliğinin olmadığını ifade etmektedir ($p=,000<,05$).

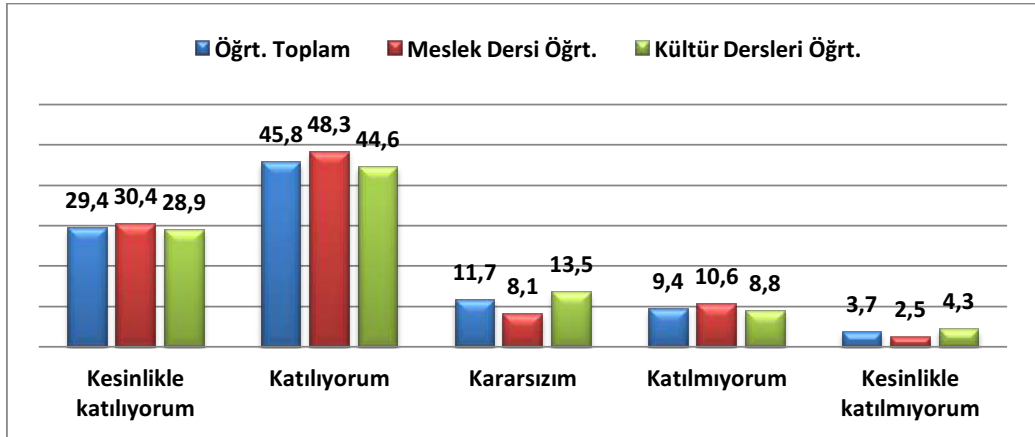
Şekil 77: “İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmek en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevidir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 77’de sunulan “İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmek en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevidir.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %48,8’i katıldığını ifade ederken, %40’ı katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %11,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevi olduğunu düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %42,3’ü, kadın öğretmenlerin ise %37,8’i İHL öğrencilerini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevi olduğunu ifade etmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda İHL öğrencilerini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevi olduğunu düşünmektedir ($p=,038<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevi olduğunu ifade eden meslek dersleri öğretmenlerinin oranı %68,7’i iken, kültür dersleri öğretmenlerinde bu oran %38,7’de kalmıştır. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri, İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmede kendilerini daha çok sorumlu görmekte, buna karşılık kültür dersleri öğretmenlerinin yaklaşık yarısı (%47,3) ise buna karşı çıkmaktadır. ($p=,000<,05$).

Şekil 78: “Velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentileri gereğinden fazla yüksektir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

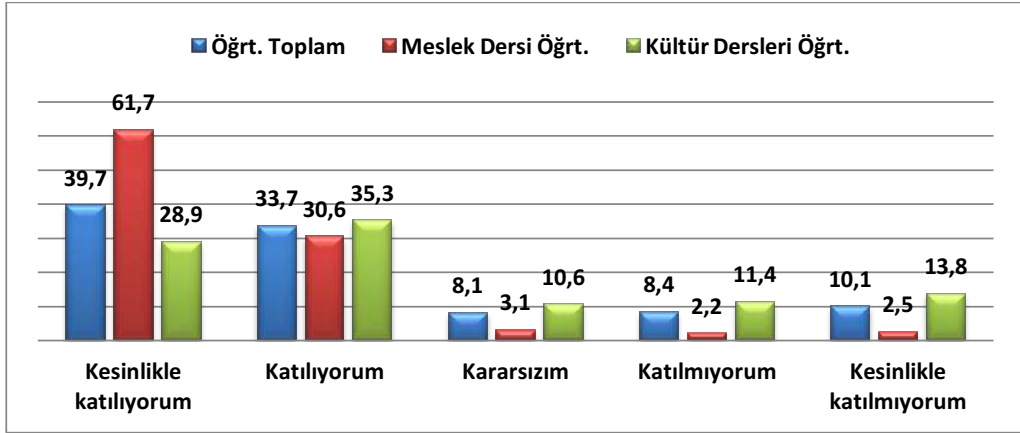

Şekil 78’e göre “Velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentileri gereğinden fazla yüksektir.” ifadesine İHL öğretmenlerinin %75,2’si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %13,1’i katılmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %11,7’si ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin dörtte üçü velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentilerini gereğinden fazla yüksek bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentilerinin gereğinden fazla yüksek olduğunu ifade eden erkek öğretmenlerin oranı %71,9 iken, kadın öğretmenlerde bu oran %77,6’ya çıkmaktadır.

Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yüksek oranda velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentilerinin gereğinden fazla yüksek olduğunu düşünmektedir ($p=,041<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersi öğretmenlerinin %78,8'i, kültür dersi öğretmenlerinin ise %73,5'i velilerin çocuklarını dini değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentilerinin gereğinden fazla yüksek olduğunu ifade etmektedir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım düzeyi kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,033<,05$).

Şekil 79: “İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğu daha fazladır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 79’da görüldüğü gibi “İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğu daha fazladır.” ifadesine öğretmenlerin %73,4’ü katılıyorum şeklinde görüş belirtilirken, %18,5’i katılmadığı yönünde yanıt vermişti. Öğretmenlerin %8,1’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünmektedir.

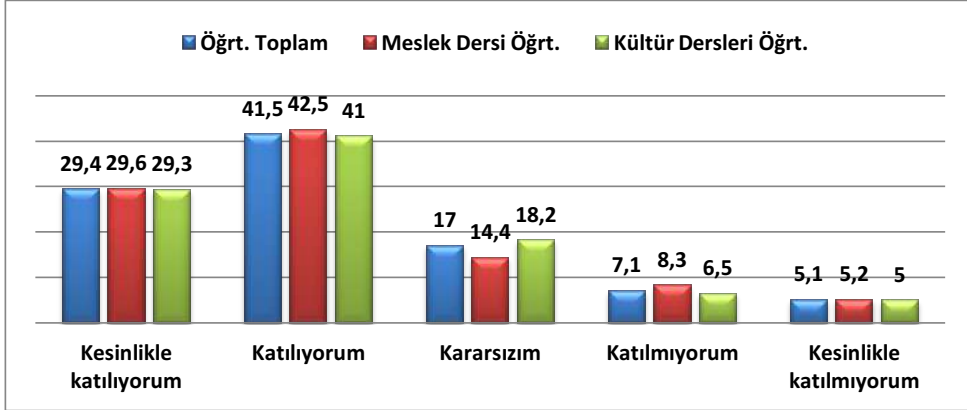
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %77,8’i, kadın öğretmenlerin ise %68,4’ü İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda bu düşünceye katılım göstermiştir ($p=,001<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından ise İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünenlerin oranı meslek dersleri öğretmenlerinde %92,2 iken, bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde %64,2’de kalmıştır. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye katılım düzeyi kültür dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$).

8. İHL Öğretmenlerinin Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyetleri

Öğretmenlerin günün önemli bir bölümünü geçirdikleri ve mesai harcadıkları okullarından ve okul paydaşlarıyla olan ilişkilerinden memnuniyet düzeylerinin, onların performanslarını olumlu veya olumsuz şekilde etkilemesi kaçınılmazdır. Bu çerçevede araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinin okulları ve okul paydaşlarına ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine

çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Öğretmenlerin genel olarak okul memnuniyetleri, okul yönetimleri, okul güvenliği ve temizliği, diğer branş grubu öğretmenleri, veliler ve öğrenciler hakkındaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

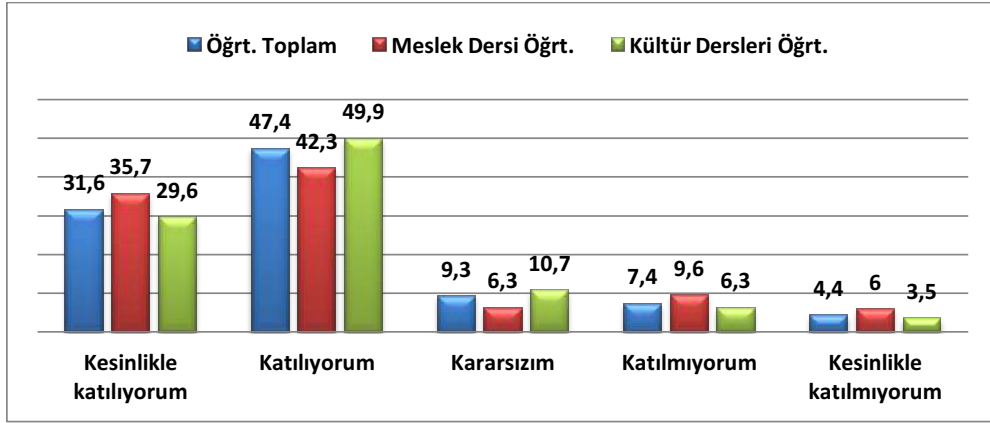
Şekil 80: “Bu okulda çalışmaktan memnunum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 80’de sunulduğu gibi araştırmaya katılan İHL öğretmenlerinin çalıştıkları okullara ilişkin genel memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen “Bu okulda çalışmaktan memnunum.” ifadesine öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü (%70,9) katılırken, sadece %12,2’si memnun olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %17’si ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü görev yaptıkları okuldan memnundur.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin çalıştıkları okullara ilişkin genel memnuniyet algılarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %76,6’sı, kadın öğretmenlerin ise %64,8’i görev yaptıkları okuldan memnun olduklarını belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenlerin çalıştıkları İHL’ye ilişkin genel memnuniyet algıları, kadın öğretmenlere göre daha yüksek orandadır ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından görev yaptıkları okuldan memnun olduklarını en yüksek oranda (%77,9) 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler ifade ederken, memnuniyetlerini en düşük oranda (%61,9) mesleki kıdemi 1-5 yıl arasında olan öğretmenler dile getirmektedir. Buna göre özellikle mesleğinin ilk yıllarında olan öğretmenlerle son yıllarında olan öğretmenlerin görev yaptıkları İHL’ye ilişkin memnuniyet algıları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p=,001<,05$).

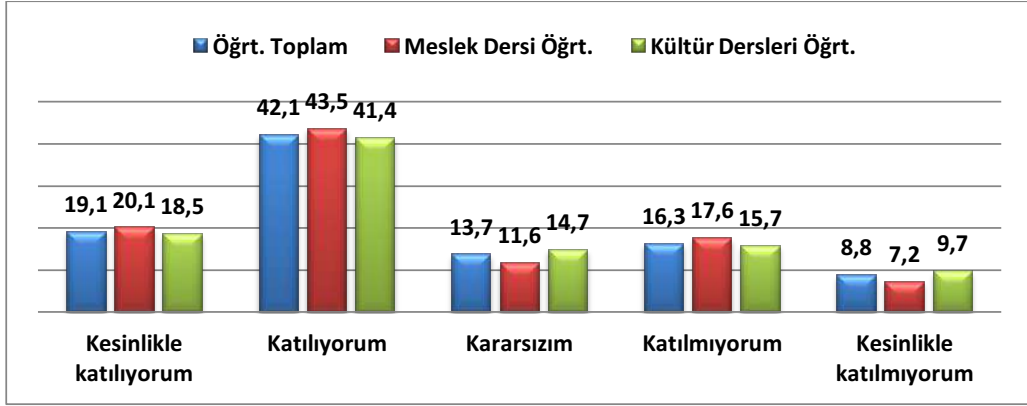
Şekil 81: “Okul içerisinde idareciler ile sağlıklı iletişim kurabiliyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 81’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin okul yönetimlerine ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Okul içerisinde idareciler ile sağlıklı iletişim kurabiliyorum.” ifadesine öğretmenlerin %79’u olumlu görüş belirtirken, %11,8’i olumsuz yönde yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %9,3 ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu okul içerisinde idarecileri ile sağlıklı iletişim kurabildiğini ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %83,5’i, kadın öğretmenlerin ise %74,9’u okul idarecileriyle sağlıklı iletişim kurabildiğini belirtmiştir. Buna göre okul idarecileriyle sağlıklı iletişim kurduğunu ifade eden erkek öğretmenlerin oranı, kadın öğretmenlere göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,001<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından incelendiğinde anlamlı farklılaşma okul idarecileriyle sağlıklı iletişim kuramadığını ifade eden meslek ve kültür dersleri öğretmenlerin oranında ortaya çıkmaktadır. Kültür dersleri öğretmenlerinin %9,7’si, meslek dersleri öğretmenlerinin ise %15,7’si okul idaresiyle sağlıklı iletişim kuramadıklarını belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenlerinde kültür dersleri öğretmenlerine göre okul idaresiyle sağlıklı iletişim kuramayanların oranı daha yüksektir ($p=,002<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde, okul yönetimi ile sağlıklı iletişim kurduğunu ifade etme oranları mesleğinin ilk 15 yılında olan öğretmenlerde yaklaşık %75 oranında iken 15 yılın üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerde yaklaşık % 85’e yükselmektedir. Buna göre mesleki kıdemi 15 yılın üzerinde olan öğretmenlerin daha düşük kıdeme sahip öğretmenlere göre okul idareleri ile daha sağlıklı iletişim kurdukları anlaşılmaktadır ($p=,014<,05$).

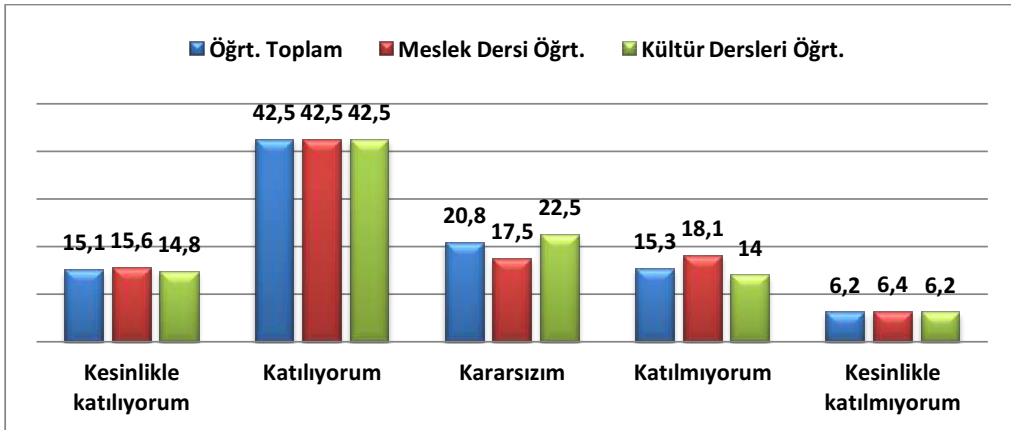
Şekil 82: “Okulda görevim ile ilgili alınacak kararlarda görüşüm alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 82’de sunulan “Okulda görevim ile ilgili alınacak kararlarda görüşüm alınmaktadır.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %61,2’si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %25,1’i katılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %13,7’si ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası okulda görevi ile ilgili alınan kararlarda görüşünün alındığını belirtmiştir.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda görevleriyle ilgili alınacak kararlarda görüşlerinin alındığı ifadesine katılım durumlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların **cinsiyet değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Erkek öğretmenlerin %65,6’sı, kadın öğretmenlerin ise %57,6’sı okulda görevi ile ilgili alınan kararlarda görüşünün alındığını belirtmiştir. Buna göre İHL’de görev yapan erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre görevleriyle ilgili alınan kararlarda görüşlerinin alındığını daha yüksek oranda dile getirmiştir ($p=,023<,05$).

Şekil 83: “Okulda dile getirdiğim öneri ve şikâyetler idare tarafından dikkate alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

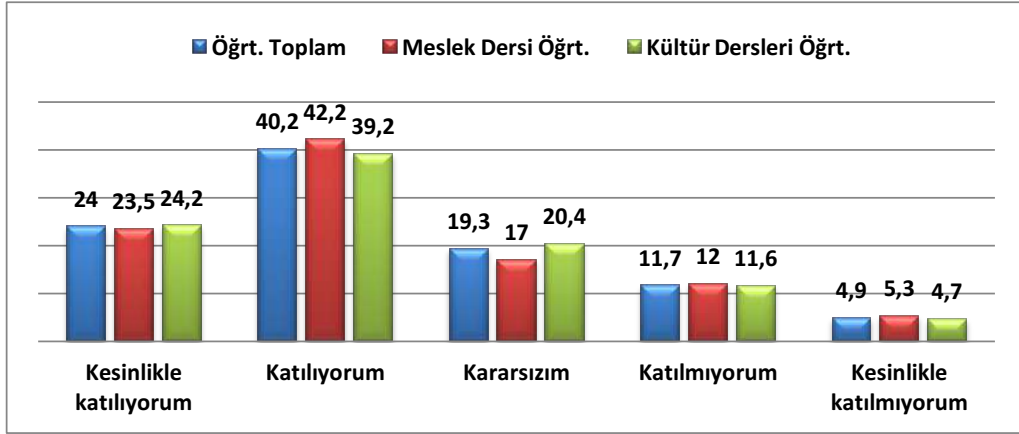

Şekil 83’te görüldüğü gibi “Okulda dile getirdiğim öneri ve şikâyetler idare tarafından dikkate alınmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %57,6’sı katılıyorum şeklinde olumlu görüş bildirirken,

%21,5'i katılmadığı yönünde yanıt vermiştir. Öğretmenlerin %20,8'i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası okulda dile getirdikleri öneri ve şikâyetlerin idare tarafından dikkate alındığını ifade etmiştir.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %62'si, kadın öğretmenlerin ise %53,8'i okulda dile getirdiği öneri ve şikâyetlerin okul yönetimi tarafından dikkate alındığını belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre öneri ve şikâyetlerinin okul yönetimleri tarafından daha yüksek oranda dikkate alındığını düşünmektedir ($p=,022<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde okulda dile getirdiği öneri ve şikâyetlerin okul yönetimi tarafından dikkate alınma durumuna en yüksek oranda 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%70,6) katılım gösterilirken, en düşük oranda katılım ise 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%47,6) ifade edilmiştir ($p=,004<,05$).

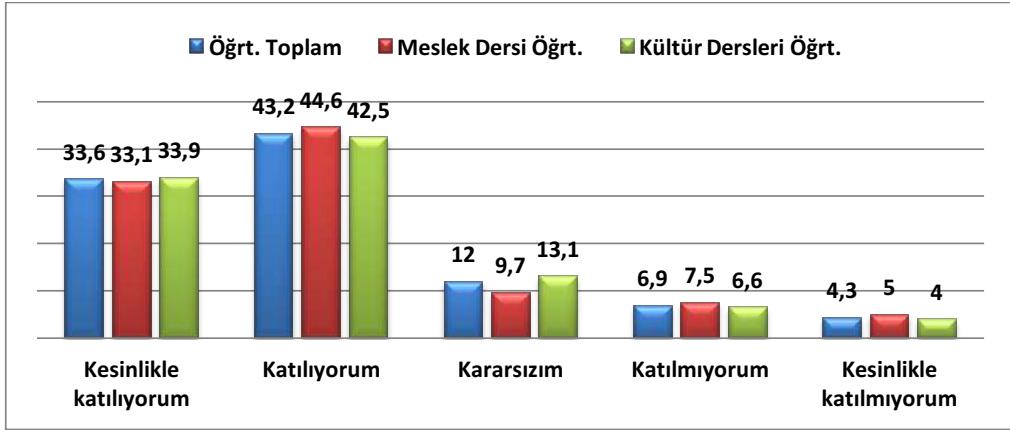
Şekil 84: “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 84'te araştırmaya katılan öğretmenlerin okul güvenliğine ilişkin memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen “Okulumuzda yeterli güvenlik önlemleri alınmaktadır.” ifadesine İHL öğretmenlerinin %64,2'si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %16,8'i katılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %19,3'ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık üçte ikisi görev yaptıkları okullarda yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını ifade etmiştir.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin bu konuya ilişkin verdikleri yanıtlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların **cinsiyet değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Erkek öğretmenlerin %68'i, kadın öğretmenlerin ise %60,7'si okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha fazla oranda okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını düşünmektedir ($p=,047<,05$).

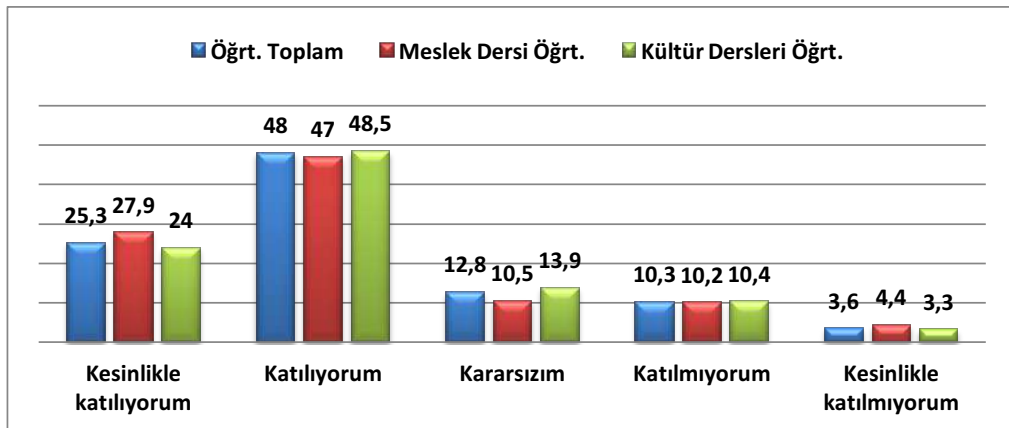
Şekil 85: “Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 85'e göre "Okulumuzda kendimi güvende hissediyorum." ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %76,8'i olumlu yönde yanıt verirken, %11,2'si katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin %12 ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğretmenlerin dörtte üçü görev yaptıkları okullarda kendilerini güvende hissetmektedir.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin görev yaptıkları okulda kendilerini güvende hissetme durumlarına ilişkin verdikleri yanıtlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %81,2'si, kadın öğretmenlerin ise %72,7'si okullarında kendini güvende hissettiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre okullarında kendilerini daha güvende hissetmektedir ($p=,004<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde okulda kendini güvende hissetme durumuna en yüksek oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%84,1) katılım gösterilirken, en düşük oranda 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%70,1) katılım olmuştur. Buna göre mesleğinin son yıllarında olan daha deneyimli öğretmenler, mesleğinin ilk yıllarında olan genç meslektaşlarına göre daha yüksek oranda görev yaptıkları okulda kendilerini güvende hissetmektedir ($p=,027<,05$).

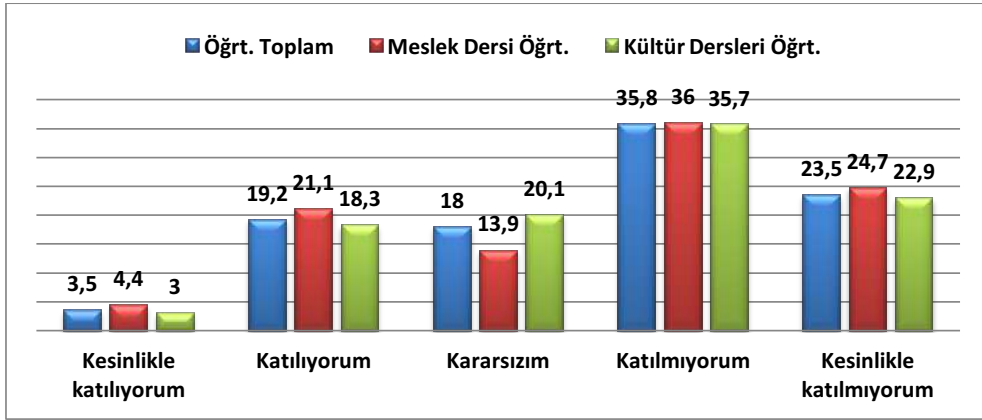
Şekil 86: “Okulumuz yeterince temizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 86'da araştırmaya katılan öğretmenlere görev yaptıkları İHL'nin temizliğine ilişkin yöneltilen "Okulumuz yeterince temizdir." ifadesine öğretmenlerin %73,3 katıldığı yönünde görüş bildirirken, %13,9'u okullarını yeterince temiz bulmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %12,8'i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü görev yaptığı okulu yeterince temiz bulmaktadır.

Meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların temizliğine ilişkin verdikleri yanıtlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşılık bu ifadeye verilen cevapların **cinsiyet değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Erkek öğretmenlerin %80'i, kadın öğretmenlerin ise %68'i okullarının yeterince temiz olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre okullarının yeterince temiz olduğunu daha yüksek oranda ifade etmiştir ($p=,000<,05$).

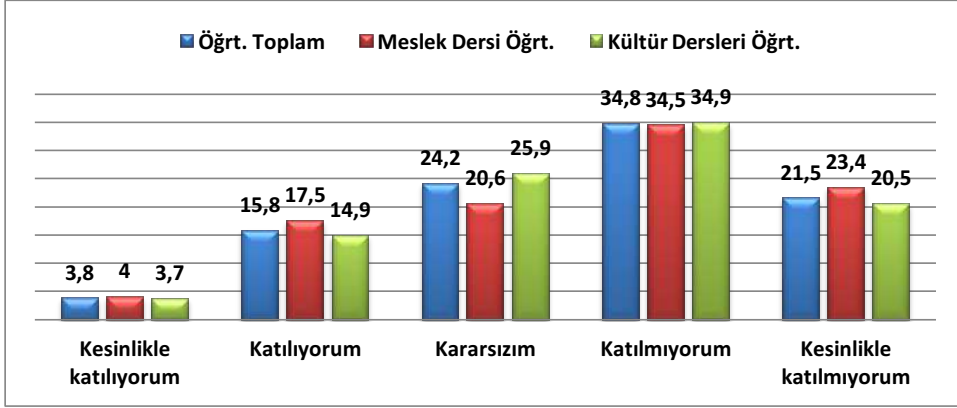
Şekil 87: "Veliler okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi göstermektedir." ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 87'de araştırmaya katılan öğretmenlerin veliler hakkındaki memnuniyet algılarının tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden "Veliler okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi göstermektedir." ifadesine öğretmenlerin %56,3'ü katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Velilerin okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi gösterdiğini ifade eden öğretmenlerin oranı ise sadece %19,6'dır. Öğretmenlerin %24,2'si bu konuda ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğretmenlerin yarısından fazlası velilerin okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi göstermediğini ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların öğretmenlerin **branş grubuna** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Meslek dersleri öğretmenlerinin %25,5'i, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %21,3'ü velilerin okulda yapılan toplantılara yeterli ilgiyi gösterdiğini belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri, kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranda velilerin okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi gösterdiğini düşünmektedir ($p=,027<,05$).

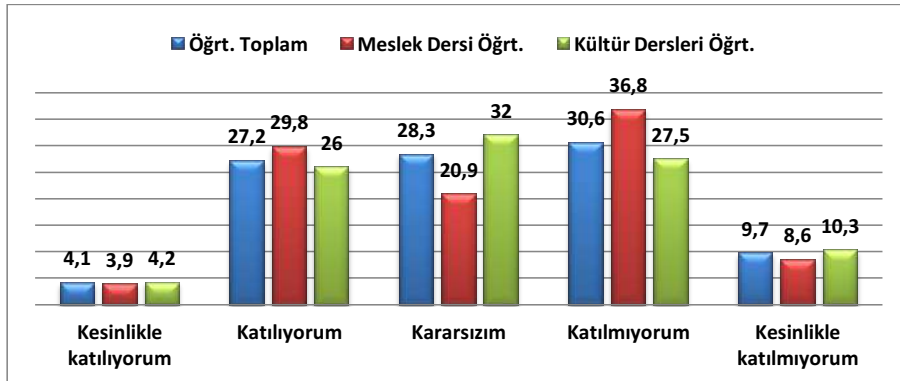
Şekil 88: “Veliler çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağlamaktadır.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 88’de görüldüğü gibi “Veliler çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağlamaktadır.” ifadesine İHL öğretmenlerinin yarısından fazlası (%59,3) katılmadığını belirtirken, %22,7’si velilerin çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağladığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %18’i ise kararsız kalmıştır.

Bu ifadeye verilen cevapların öğretmenlerin branş grubu açısından önemli bir farklılığa yol açmadığı, buna karşılık cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin sadece %23,7’si, kadın öğretmenlerin ise sadece % 16,7’si velilerin çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği verdiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha yüksek oranda velilerin okula gereken ilgi ve desteği sağladığını düşünmektedir ($p=,006<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde velilerin çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağlama durumuna en yüksek oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%23,4) katılım gösterilirken, en düşük oranda 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%13,3) katılım olmuştur. Buna göre mesleğinin son yıllarında olan daha deneyimli öğretmenler, mesleğinin ilk yıllarında olan genç meslektaşlarına göre daha fazla oranda velilerin okula gereken ilgi ve desteği sağladığını ifade etmiştir ($p=,027<,05$).

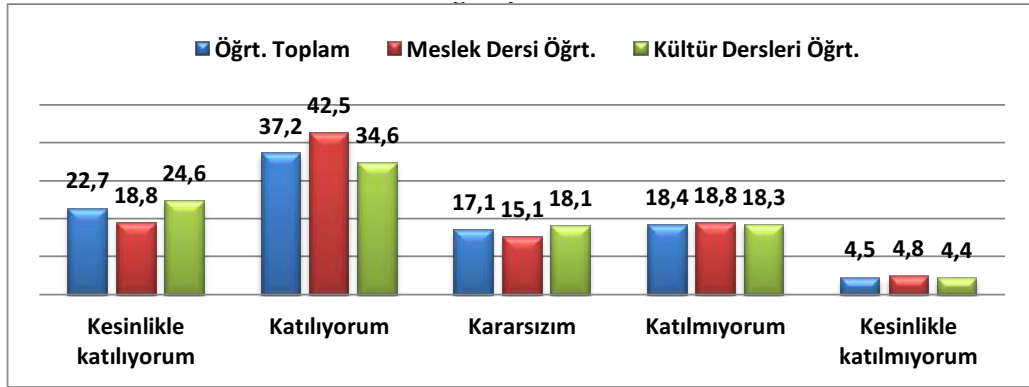
Şekil 89: “Okulumuzdaki öğrenciler kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirirler.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 89’da araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilere ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen “Okulumuzdaki öğrenciler kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirirler.” ifadesine öğretmenlerin %40,3’ü katılmadığı yönünde görüş bildirirken, %31,3’ü öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirdiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin %28,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğretmenlerin yarısına yakını okullarındaki öğrencilerin kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirmediklerini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların öğretmenlerin **branş grubuna** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Meslek dersleri öğretmenlerinin %45,4’ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %37,8’i bu ifadeye olumsuz görüş bildirerek öğrencilerin kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirmediğini belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre öğrencilerin kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirdikleri düşüncesine daha fazla oranda karşı çıkmaktadır ($p=,001<,05$).

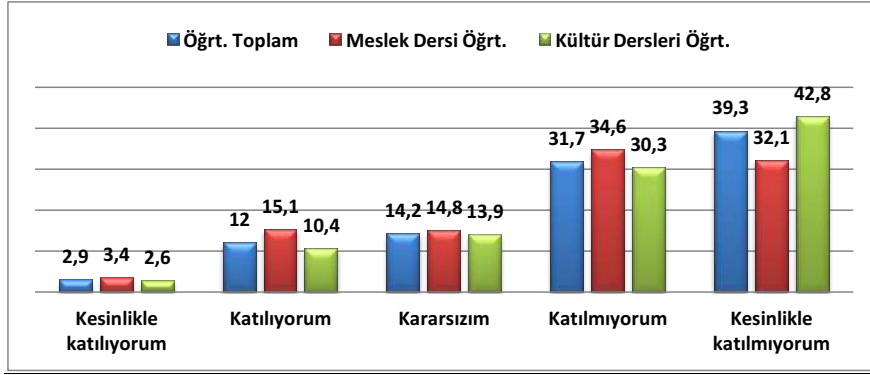
Şekil 90: “Okulumuz öğrencilerinin akademik başarıları yetersizdir.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 90’da sunulduğu gibi “Okulumuz öğrencilerinin akademik başarıları yetersizdir.” ifadesine İHL öğretmenlerinin %59,9’u katıldığı yönünde görüş bildirirken, %22,9’u öğrencileri akademik başarı yönünden yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin %17,1’i ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmektedir. Buna göre öğretmenlerin yarıdan fazlası öğrencilerinin akademik başarılarını yeterli bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre önemli bir farklılığa yol açmadığı, buna karşılık **mesleki kıdem** değişkenine göre ise anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarının yetersizliğine en yüksek oranda 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%69,9) katılım gösterilirken, en düşük oranda 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%50,7) katılım olmuştur. Buna göre mesleğinin ilk yıllarında olan öğretmenlerin kıdemi yüksek olan öğretmenlere göre daha yüksek oranda öğrencilerin akademik başarılarını yetersiz buldukları tespit edilmiştir ($p=,001<,05$).

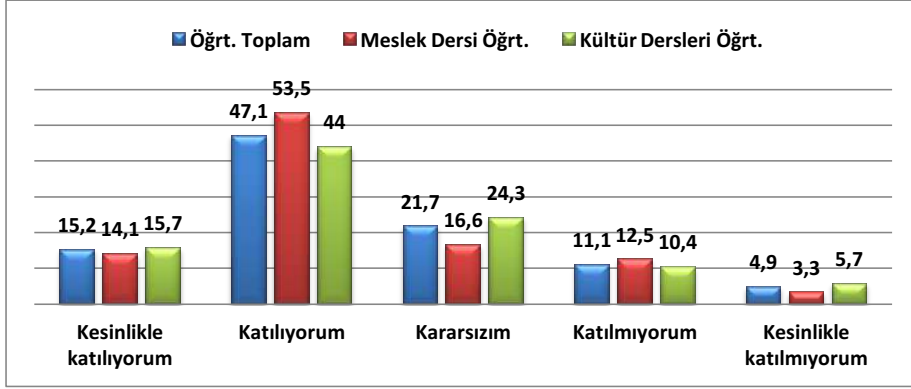
Şekil 91: “Öğrencilerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince anlayamıyoruz.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 91'e göre "Öğrencilerimizle aramızda kuşak farkı olduğu için birbirimizi yeterince anlayamıyoruz." ifadesine İHL öğretmenlerinin çoğunluğu (%71) katılmadığını belirtirken, sadece %14,9'u öğrencilerle aralarında kuşak farkından kaynaklanan bir anlaşamama durumu olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin %14,2 ise bu konuda kararsız kalmıştır.

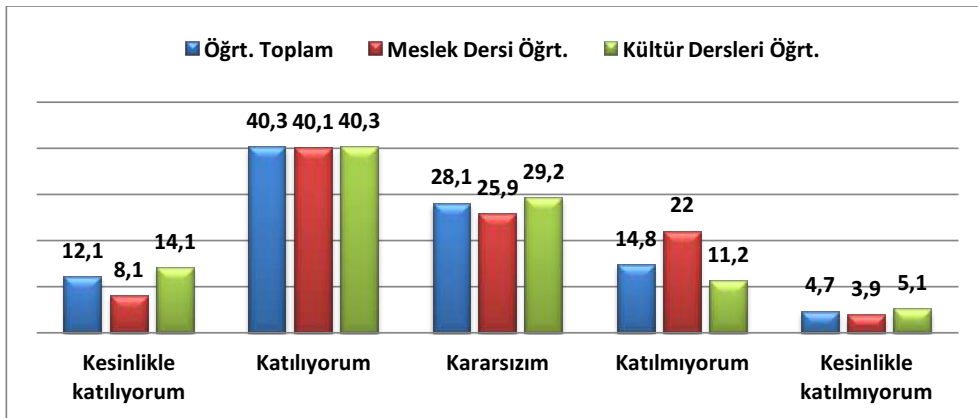
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, mesleki kıdem ve branş değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin sadece %19,8'i, kadın öğretmenlerin ise sadece %9,9'u öğrencilerle aralarındaki kuşak farkının anlaşmazlığa neden olduğunu belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre öğrencilerle aralarındaki kuşak farkından dolayı anlaşamamazlık durumuna daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından meslek dersleri öğretmenlerinin %18,4'ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %13'ü kuşak farkından dolayı öğrencileriyle birbirlerini yeterince anlayamadıklarını belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri, kültür dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek oranda aralarındaki kuşak farkından dolayı öğrencileriyle birbirlerini yeterince anlayamadıklarını dile getirmiştir ($p=,044<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde öğrencilerle aralarındaki kuşak farkından dolayı birbirlerini yeterince anlayamadıklarını ifade eden öğretmenlerin oranının en yüksek 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında (%31,3), en düşük ise 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler arasında (%8,5) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre mesleğinin son yıllarında olan 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler, öğrencileriyle aralarındaki kuşak farkından dolayı birbirlerini yeterince anlayamadıklarını daha fazla düşünmektedir ($p=,000<,05$).

Şekil 92: “Okulumuzdaki diğer branş grubu (meslek, kültür) öğretmenleri özveriyle çalışırlar.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 92’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin aynı okulda görev yaptıkları diğer branş grubundan meslektaşlarına ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Meslek dersi öğretmenlerine yöneltilen “Okulumuzdaki kültür dersleri öğretmenleri özveriyle çalışırlar.” ifadesine meslek dersleri öğretmenlerinin üçte ikisi (%67,6) katıldığı yönünde görüş bildirirken, sadece %15,8’i bu ifadeye katılmadığı şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %16,6’sı ise bu konuda kararsızdır. Buna karşılık “Okulumuzdaki meslek dersleri öğretmenleri özveriyle çalışırlar.” ifadesine kültür dersleri öğretmenlerinin %59,6’sı olumlu yanıt verirken, %16,1’i olumsuz görüş bildirmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre diğer branş grubu öğretmenlerinin özveriyle çalışma durumuna daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,011<,05$).

Şekil 93: “Okulumuzdaki diğer branş grubu (meslek, kültür) öğretmenleri öğrencilere iyi rol model olurlar.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

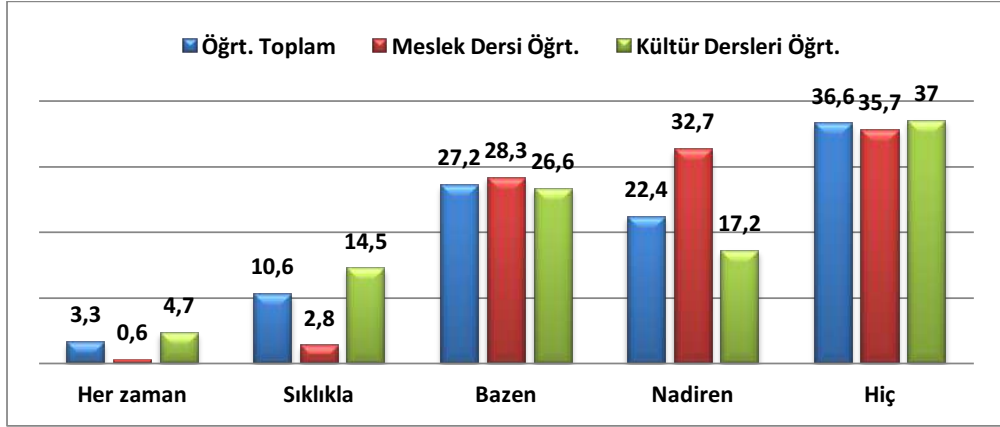
Şekil 93’te görüldüğü gibi aynı okulda görev yaptıkları kültür dersleri öğretmenlerinin öğrencilere iyi rol model oldukları ifadesine araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık yarısı (%48,2) katıldığı yönünde yanıt verirken, %25,9’u kültür dersleri öğretmenlerinin

öğrencilere iyi rol model olmadıklarını ifade etmiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin dörtte biri (%25,9) ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna karşılık aynı okulda görev yaptıkları meslek dersleri öğretmenlerinin öğrencilere iyi rol model oldukları ifadesine kültür dersleri öğretmenlerinin %54,4'ü katıldığını ifade ederken, %16,3'ü katılmadığını, %29,2'si ise kararsız kaldığını belirtmiştir. Buna göre kültür dersleri öğretmenleri meslek dersleri öğretmenlerine göre okullarındaki diğer branş grubundan meslektaşlarının öğrencilere iyi rol model olduğuna daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,001<,05$).

9. İHL Öğretmenlerinin Yürüttükleri Derslerin Öğretim Sürecine İlişkin Görüşleri

Araştırmada İHL'de görev yapan öğretmenlerin yürüttükleri derslerin öğretim sürecine ilişkin çeşitli konulardaki görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine bazı ifadeler yöneltilmiştir. Bu kapsamda yürüttükleri derslerin öğretim programını uygulayabilme, derslere hazırlık durumları, derslerin öğretim sürecindeki yeterliklerine ilişkin öz algıları gibi farklı konulardaki görüşlerinin yüzdelik dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

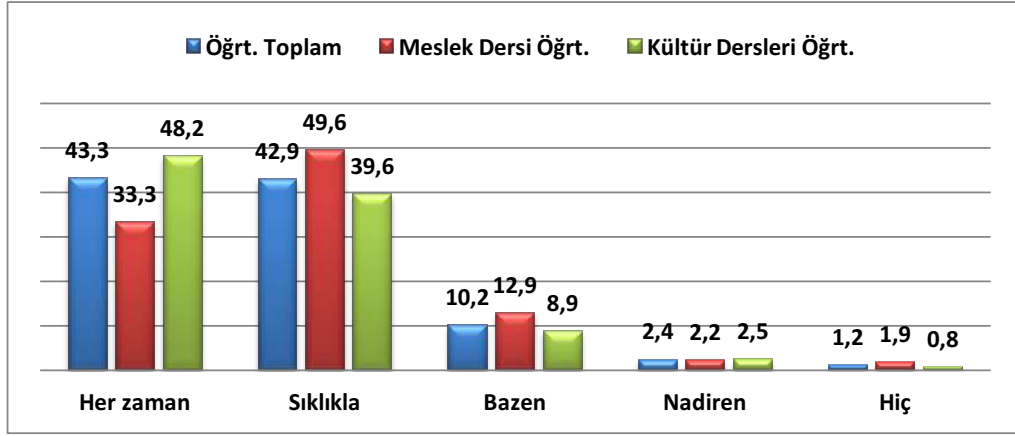
Şekil 94: “İHL'de verdiğim derslerin öğretim programlarını uygulamakta zorlanırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 94'te araştırmaya katılan öğretmenlerin İHL'de yürüttükleri derslerin öğretim programını uygulamaya ilişkin kendilerine yöneltilen “İHL'de verdiğim derslerin öğretim programlarını uygulamakta zorlanırım.” ifadesine öğretmenlerin %36,6'sı hiç, %22,4'ü nadiren, %27,2'si ise bazen şeklinde yanıt vermiştir. İHL'de verdiği derslerin öğretim programlarını uygulamada sıklıkla veya her zaman zorlandığını ifade eden öğretmenlerin oranı ise sadece 13,8'dir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun İHL'de verdiği derslerin öğretim programlarını uygulamada zorlanmadığı anlaşılmaktadır.

Bu ifadeye **branş grubu değişkeni** açısından bakıldığında, İHL'de derslerinin öğretim programlarını uygularken sıklıkla veya her zaman zorlandığını ifade eden kültür dersleri öğretmenlerinin oranı %19,2 iken bu oran meslek dersleri öğretmenlerinde sadece %3,4'tür. Buna göre kültür dersleri öğretmenleri, meslek dersleri öğretmenlerine göre İHL'deki derslerinin öğretim programını uygularken daha fazla zorlanmaktadır ($p=,003<,05$).

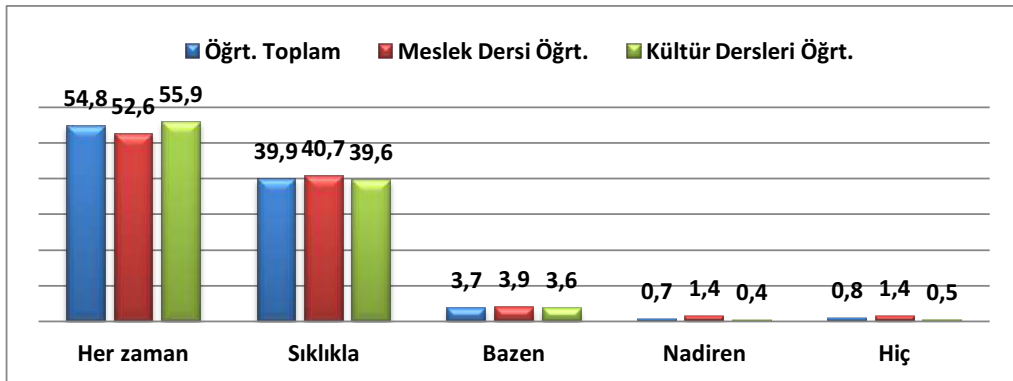
Şekil 95: “Derslere hazırlık yaparak girerim.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 95’de sunulduğu gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin “Derslere hazırlık yaparak girerim.” ifadesine verdikleri yanıtların oranı %43,3 her zaman, %42,9 sıklıkla şeklindedir. Buna göre İHL’de görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%86,2) derslere sıklıkla veya her zaman hazırlık yaparak girdiğini ifade etmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından derslere sıklıkla veya her zaman hazırlık yaparak girdiğini ifade eden erkek öğretmenlerin oranı %82,9 iken, bu oran kadın öğretmenlerde ise %89,3’e çıkmaktadır. Buna göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre derslere hazırlık yaparak girme oranları daha yüksektir ($p=,006<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından derslere sıklıkla veya her zaman hazırlık yaparak girdiğini ifade eden meslek dersi öğretmenlerinin oranı %80,2 iken, kültür dersi öğretmenlerinde bu oran %87,8’e yükselmektedir. Buna göre kültür dersleri öğretmenlerinin, meslek dersleri öğretmenlerine göre derslere hazırlık yaparak girme oranları daha yüksektir ($p=,000<,05$).

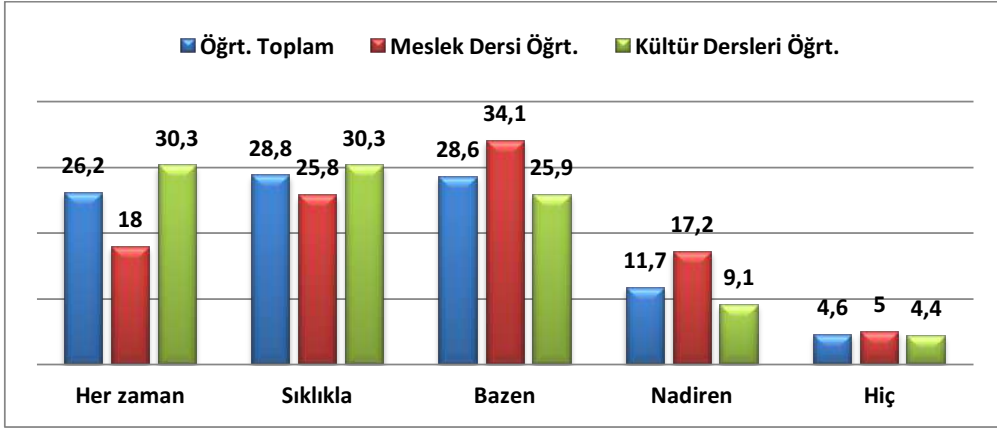
Şekil 96: “Öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalışırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 96’ya göre “Öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalışırım.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %54,8’i her zaman, %39,9 sıklıkla şeklinde görüş bildirmiştir. Buna göre İHL’de görev yapan öğretmenlerin tamamına yakını (%94,7) öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalıştığını ifade etmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların **cinsiyet değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Öğrencilerin derse katılımını sıklıkla veya her zaman sağlamaya çalıştığını ifade eden erkek öğretmenlerin oranı %93,7 iken, bu oran kadın öğretmenlerde %98,5'e yükselmektedir. Buna göre kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalıştığını daha fazla oranda dile getirmektedir ($p=,001<,05$).

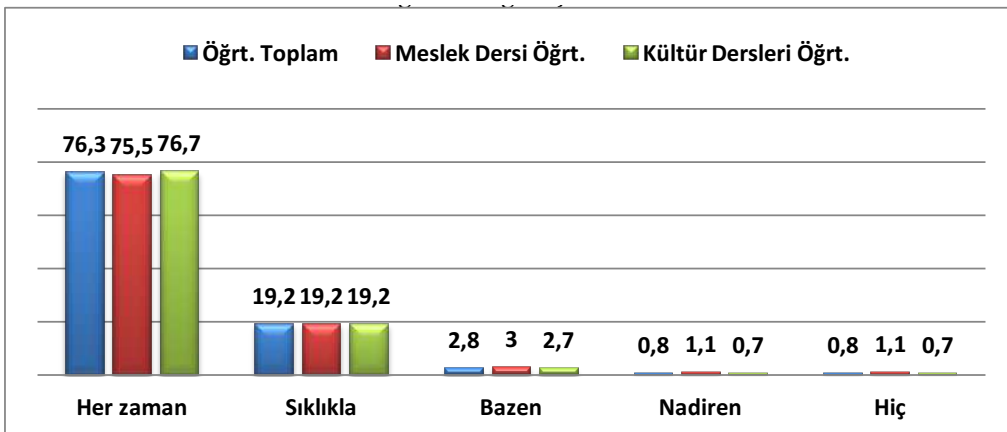
Şekil 97: “Derslerimde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullanırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 97'de görüldüğü gibi “Derslerimde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullanırım.” ifadesine öğretmenlerin %26,2'si her zaman, %28,8'i sıklıkla, %28,6'sı ise bazen şeklinde görüş bildirmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %55'i sıklıkla veya her zaman derslerinde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullandığını ifade etmektedir.

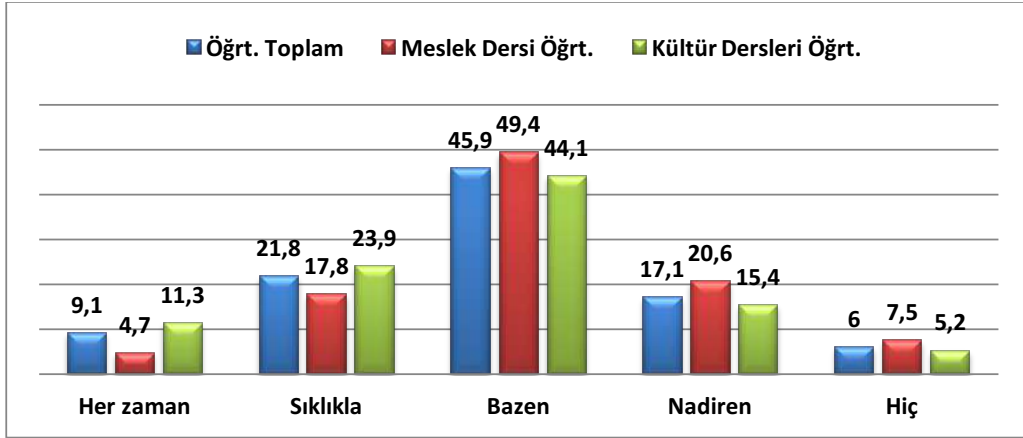
Bu ifadeye verilen cevapların **branş grubu değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Etkileşimli tahtayı derslerinde sıklıkla veya her zaman etkin şekilde kullandığını belirten meslek dersleri öğretmenlerinin oranı %43,8 iken, bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde ise %60,6'ya yükselmektedir. Buna göre kültür dersleri öğretmenleri, meslek dersleri öğretmenlerine göre derslerinde etkileşimli tahtayı kullandıklarını daha fazla oranda ifade etmektedir ($p=,000<,05$).

Şekil 98: “Öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli olmaya çalışırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 98'de sunulan “Öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli olmaya çalışırım.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %76,3'ü her zaman, %19,2'si sıklıkla, %2,8'i ise bazen şeklinde yanıt vermiştir. Buna göre İHL'de görev yapan öğretmenlerin tamamına yakını öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını ifade etmektedir. Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet, branş grubu ya da mesleki kıdem değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

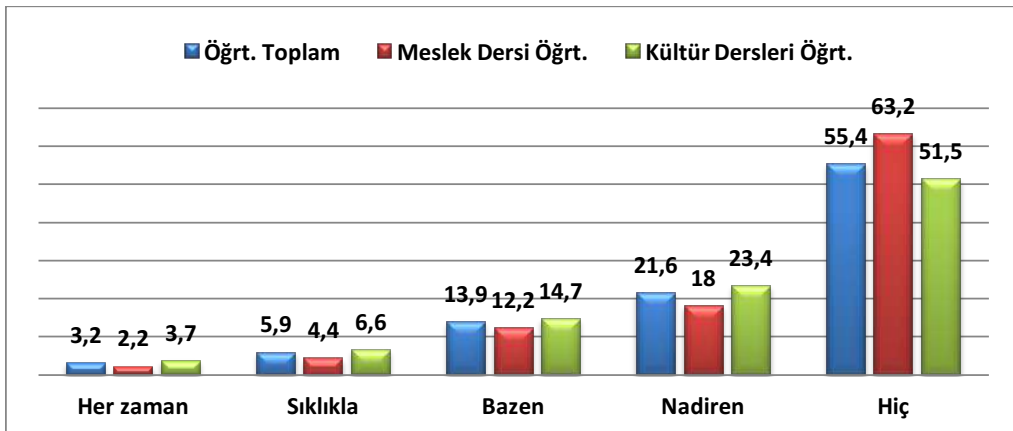
Şekil 99: “Özgün öğretim materyalleri hazırlarım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 99'da görüldüğü gibi “Özgün öğretim materyalleri hazırlarım.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %9,1'i her zaman, %21,8'i sıklıkla, %45,9'u ise bazen şeklinde görüş bildirmiştir. Buna göre İHL'de görev yapan öğretmenlerin yaklaşık üçte biri (%30,9) her zaman ya da sıklıkla özgün öğretim materyali hazırladığını ifade ederken, yaklaşık yarısı (%45,9) bazen özgün materyal hazırladığını belirtmiştir.

Bu ifadeye verilen cevapların **branş grubu değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Sıklıkla veya her zaman özgün öğretim materyalleri hazırladığını ifade eden meslek dersleri öğretmenlerinin oranı %22,5 iken bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde ise %35,2'ye yükselmektedir. Buna göre her zaman veya sıklıkla özgün materyaller hazırladığını ifade eden kültür dersleri öğretmenlerinin oranı, meslek dersleri öğretmenlerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=,000<,05$).

Şekil 100: “Hazırladığım öğretim materyallerini EBA'da meslektaşlarımla paylaşıyorum.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

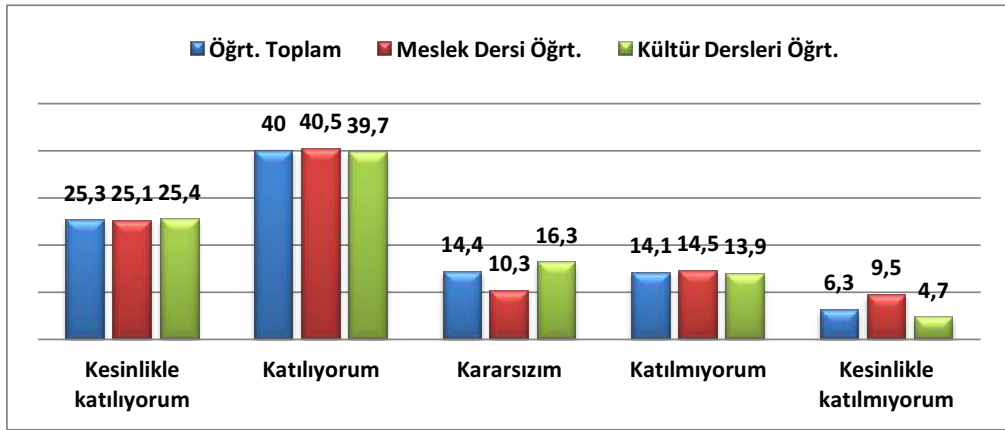
Şekil 100'e göre "Hazırladığım öğretim materyallerini EBA'da meslektaşarımla paylaşıyorum." ifadesine öğretmenlerin %55,4'ü hiç, %21,6'sı nadiren, %13,9'u bazen şeklinde yanıt vermiştir. Hazırladığı öğretim materyallerini Eğitim Bilişim Ağında (EBA) her zaman ya da sıklıkla paylaştığını ifade eden öğretmenlerin oranı ise sadece %9,1'dir. Buna göre İHL'de görev yapan öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun hazırladıkları materyalleri EBA'da paylaşmadıkları görülmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların **branş grubu değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Hazırladığı materyalleri EBA'da paylaştığını ifade eden meslek dersleri öğretmenlerinin oranı sadece %6,6 iken, bu oran kültür dersleri öğretmenlerinde %10,3'e yükselmektedir. Buna göre hazırladıkları materyalleri EBA'da paylaşan kültür dersleri öğretmenlerinin oranı meslek dersleri öğretmenlerine göre daha yüksektir ($p=,007<,05$).

10. İHL Öğretmenlerinin Okullarındaki Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetlere İlişkin Görüşleri

Araştırmada İHL öğretmenlerine görev yaptıkları okullardaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetler hakkındaki düşüncelerinin tespitine yönelik çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bu ifadelere verdikleri yanıtların yüzdeler dağılımları aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Şekil 101: "Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur." ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

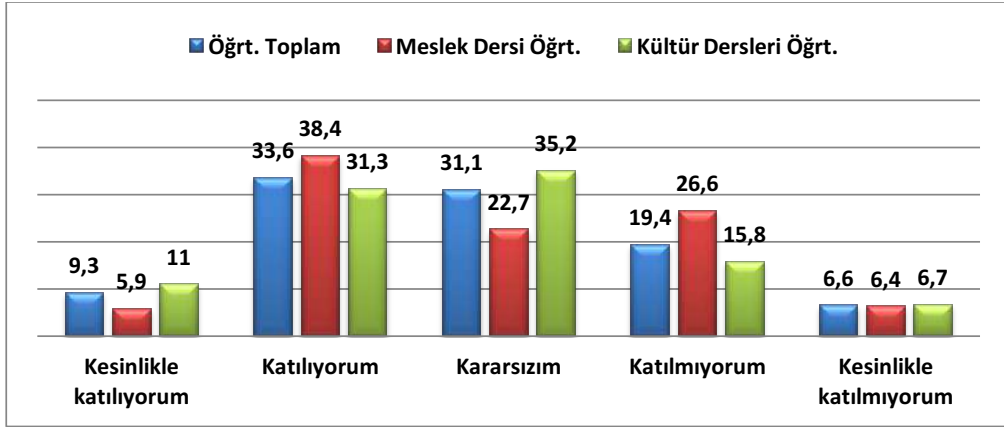

Şekil 101'de sunulan araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetlere ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen "Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler çok yoğundur." ifadesine öğretmenlerin %65,3'ü katıldığı yönünde görüş bildirirken, %20,4'ü katılmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %14,4'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğretmenlerin üçte ikisi görev yaptıkları okuldaki sosyal ve kültürel faaliyetleri çok yoğun bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların branş grubu ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Branş grubu değişkeni** açısından hem meslek hem de kültür dersleri öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisi (%65) okullarındaki sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olduğu-

nu ifade etmektedir. Her iki grubun yanıtlarındaki farklılaşma ise olumsuz yanıtlarda kendini göstermektedir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %24'ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %18,6'sı okullarında sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olmadığını belirtmiştir ($p=,008<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde okullarında sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olduğuna katılım en yüksek oranda 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%74,8), en düşük oranda ise 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından (%60,2) ifade edilmiştir. Buna göre mesleki kıdemi 21-25 yıl arasında olan öğretmenlerin diğer kıdemlere sahip öğretmenlere göre okullarındaki sosyal ve kültürel faaliyetleri daha fazla oranda yoğun buldukları görülmektedir ($p=,012<,05$).

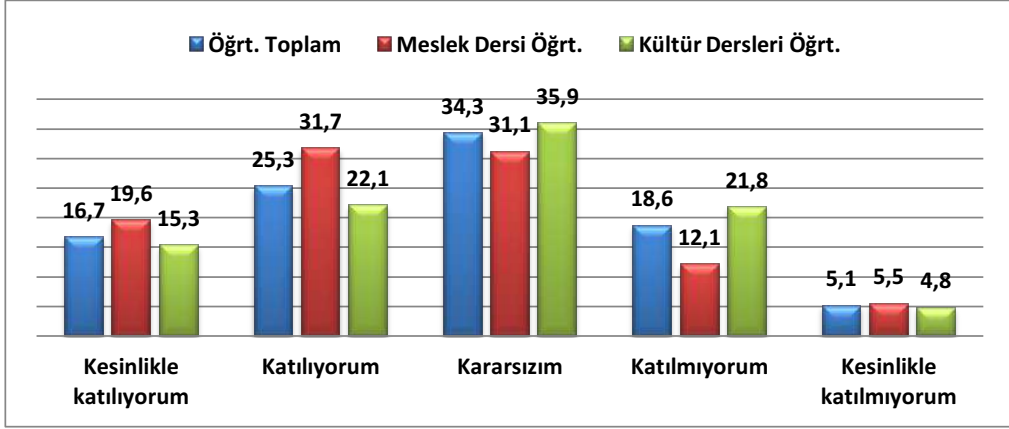
Şekil 102: “Okulumuzda mesleki çalışmalar çok yoğundur.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 102'de görüldüğü gibi “Okulumuzda mesleki çalışmalar çok yoğundur.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %42,9'u katıldığı yönünde görüş bildirirken, %26'sı görev yaptıkları okullarda mesleki çalışmalarını yoğun bulmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık üçte biri ise (%31,1) bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre öğretmenlerin yarısına yakını görev yaptığı okulda mesleki çalışmalarını çok yoğun bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından incelendiğinde okullarında mesleki çalışmaların yoğun olduğuna erkek öğretmenlerin %41,8'i, kadın öğretmenlerinin ise %48,8'i katılım göstermiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre okullarındaki mesleki çalışmaların yoğun olduğunu daha fazla oranda düşünmektedir ($p=,043<,05$). **Branş grubu değişkeni** açısından okullarında mesleki çalışmaların yoğun olduğunu düşünmeyenlerin oranı meslek dersleri öğretmenlerinde %33, kültür dersleri öğretmenlerinde ise %22,5'tir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre okullarında mesleki çalışmaların yoğun olduğu görüşüne daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır ($p=,000<,05$).

Şekil 103: “Okulumuzda düzenlenen sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin olarak rol alırım.” ifadesine ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 103’e göre “Okulumuzda düzenlenen sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin olarak rol alırım.” ifadesine araştırmaya katılan öğretmenlerin %42’si katıldığı yönünde görüş bildirirken, %23,7’si katılmadığı şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Öğretmenlerin yaklaşık üçte biri (% 34,3) ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve branş grubu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin %44,8’i okullarında düzenlenen sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin olarak rol aldığını ifade ederken, bu oran kadın öğretmenlerde %39,8’e düşmektedir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre okullarındaki sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin rol aldıklarını daha fazla oranda ifade etmiştir ($p=,016<,05$). **Branş grubu değişkenine** göre incelendiğinde meslek dersleri öğretmenlerinin %51,3’ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %37,4’ü okullarındaki sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin rol aldığını belirtmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri, kültür dersleri öğretmenlerine göre okullarındaki sosyal-kültürel faaliyetlerde etkin rol aldığını daha fazla oranda ifade etmiştir ($p=,000<,05$).

11. İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meslek Dersleri ve Öğretimine İlişkin Görüşleri

Araştırmada İHL meslek dersleri öğretmenlerinin yürüttükleri meslek derslerine ilişkin çeşitli konulardaki görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine bazı ifadeler yöneltilmiştir. Bu bağlamda kendilerini en başarılı buldukları ve en fazla zorlandıkları meslek derslerinin ne olduğu, meslek dersleri öğretim programları, ders kitapları ve bu derslere karşı öğrencilerin ilgisi hakkında ne düşündükleri, meslek derslerinin program içerisinde oranını yeterli bulup bulmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Meslek dersi öğretmenlerinin bu konulardaki görüşlerinin yüzdelerle dağılımları aşağıdaki tablo ve grafiklerde gösterilmiştir. Ayrıca her bir maddeye ilişkin bazı değişkenler açısından ki-kare analiz sonuçları ilgili tablo veya şeklin altında metin olarak sunulmuştur.

Tablo 18: Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meslek Dersleri Öğretim Programlarını İnceleme Durumu

	F	%
Hiç incelemedim	9	2,5
Yalnızca girdiğim dersleri inceledim	158	43,9
Ana hatlarıyla göz attım	134	37,2
Hepsini kapsamlı inceledim	59	16,4
Toplam	360	100,0

Tablo 18'de araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin meslek dersleri öğretim programlarını inceleme durumlarına ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları sunulmuştur. Tabloya göre meslek dersleri öğretim programlarını hiç incelemediğini belirten öğretmenlerin oranı %2,5; yalnızca girdiği derslerin öğretim programlarını incelediğini ifade edenlerin oranı %43,9; ana hatlarıyla göz attığını dile getirenlerin oranı %37,2; hepsini kapsamlı şekilde incelediğini belirtenlerin oranı ise sadece %16,4'tür. Buna göre İHL meslek dersleri öğretmenlerinin yarısına yakını yalnızca girdiği derslerin öğretim programlarını incelediğini ifade ederken, yaklaşık üçte biri ise ana hatlarıyla göz attığını ifade etmiştir.

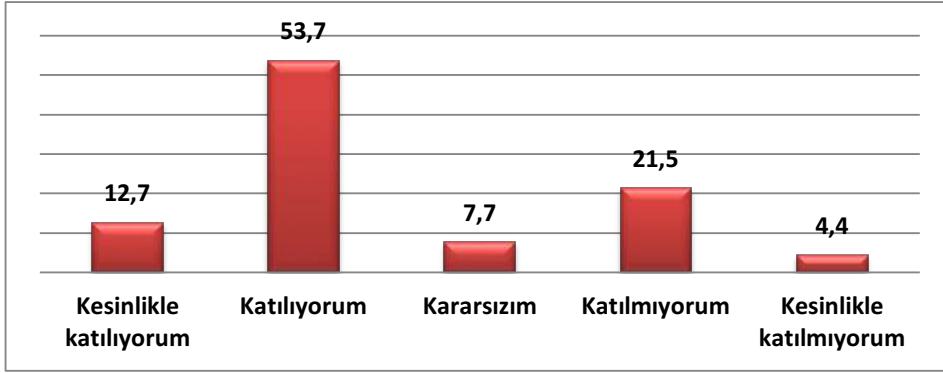
Tablo 19: İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Yürütürken Kendilerini En Başarılı Buldukları ve En fazla Zorlandıkları Meslek Dersleri

	En başarılı oldukları meslek dersi		En fazla zorlandıkları meslek dersi	
	F	%	F	%
Karşılaştırmalı Dinler tarihi	11	3,2	22	10
Hadis	22	6,4	8	3,6
Arapça	75	21,7	111	50,2
Kuran-ı Kerim	112	32,4	31	14,0
Tefsir	22	6,4	6	2,7
Fıkıh	29	8,4	10	4,5
Akaid ve Kelam	29	8,4	23	10,4
Siyer	35	10,1	8	3,7
Hitabet ve Mesleki Uygulama	4	1,2	2	0,9
Temel Dini Bilgiler	5	1,4		
İslam Kültür ve Medeniyeti	2	0,6		
Toplam	346	100	221	100

Tablo 19'da araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin yürütürken kendilerini en başarılı buldukları ve en fazla zorlandıkları meslek derslerine ilişkin görüşlerinin frekans ve yüzdelik dağılımlarına yer verilmiştir. Meslek dersleri öğretmenleri yürütürken kendilerini en başarılı buldukları meslek dersleri olarak Kuran-ı Kerim (%32,4), Arapça (%21,7), Siyer (%10,1), Fıkıh (%8,4), Akaid ve Kelam (%8,4), Hadis (%6,4), Tefsir (%6,4), Karşılaştırmalı Dinler Tarihi (%3,2), Temel Dini Bilgiler (%1,4), Hitabet ve Mesleki Uygulama (%1,2) ve İslam Kültür ve Medeniyeti (%0,6) derslerini ifade etmektedir.

Meslek dersleri öğretmenleri yürütürken en fazla zorlandıkları dersler olarak ise %50,2'si Arapça; %14'ü Kuran-ı Kerim; %10,4'ü Akaid ve Kelam; %10'u Karşılaştırmalı Dinler Tarihi; %4,5'i Fıkıh; %3,7'si Siyer; %3,6'sı Hadis; %2,7'si Tefsir; %0,9'u Hitabet ve Mesleki Uygulama derslerini sıralamaktadır.

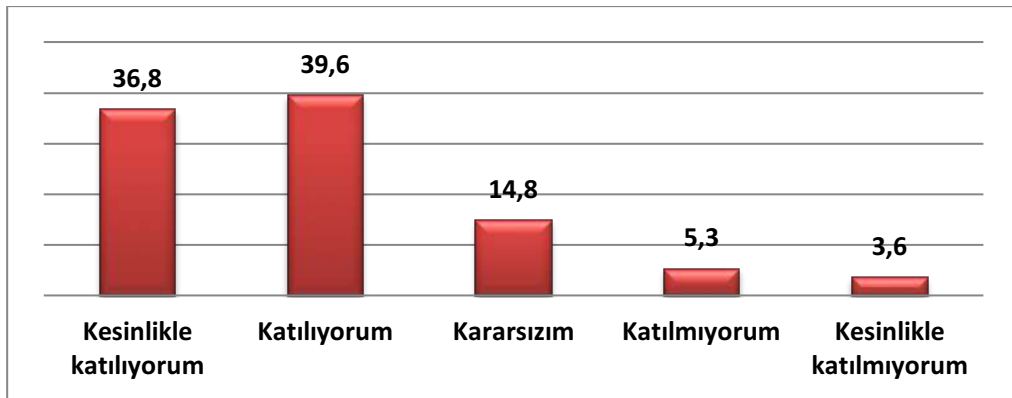
Şekil 104: “Öğrencilerin İHL meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 104'te araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin meslek derslerine ilişkin görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine yöneltilen ifadelerden “Öğrencilerin İHL meslek derslerine karşı ilgileri yetersizdir.” ifadesine meslek dersi öğretmenlerinin %65,8'i katıldıkları yönünde görüş bildirirken, %26,2'si katılmadıklarını ifade etmiştir. %8'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bu ifadeye verilen cevapların mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde öğrencilerin İHL meslek derslerine karşı ilgilerinin yetersiz olduğuna en yüksek oranda 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip meslek dersi öğretmenleri (%75,4) katılım gösterirken, en düşük oranda 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip meslek dersi öğretmenleri (%27,3) katılım göstermiştir. Buna göre görevinin ilk yıllarında olan meslek dersi öğretmenleri, diğer kıdemlerdeki öğretmenlere göre öğrencilerin İHL meslek derslerine karşı ilgilerinin yetersiz olduğunu daha yüksek oranda ifade etmişlerdir ($p=,000<,05$).

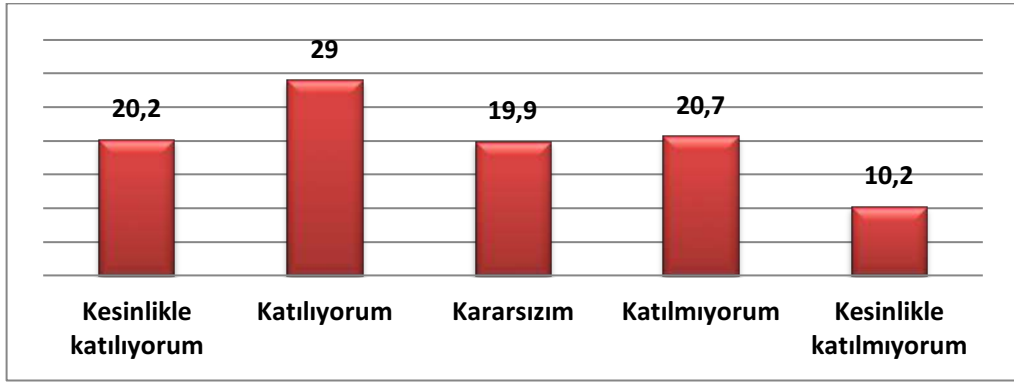
Şekil 105: “Meslek dersleri öğretim programları yeniden hazırlanmalıdır.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 105'te görüldüğü gibi “Meslek dersleri öğretim programları yeniden hazırlanmalıdır.” ifadesine araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin %76,1'i katıldığı yönünde görüş bildirirken, %9,2'si meslek dersleri öğretim programlarının yeniden hazırlanmasına gerek olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerinin %14,7'si ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin dörtte üçü meslek dersleri öğretim programlarının yeniden hazırlanması gerektiğini düşünmektedir.

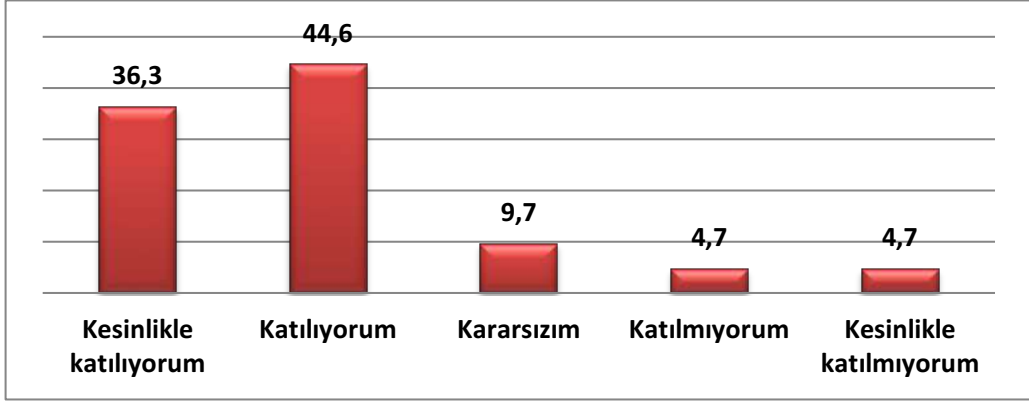
Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek meslek dersleri öğretmenlerinin %79,5'i, kadın meslek dersleri öğretmenlerinin ise %72,2'si meslek dersleri öğretim programlarının yeniden hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre meslek dersleri öğretim programlarının yeniden hazırlanması gerektiğine daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,001<,05$).

Şekil 106: “İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

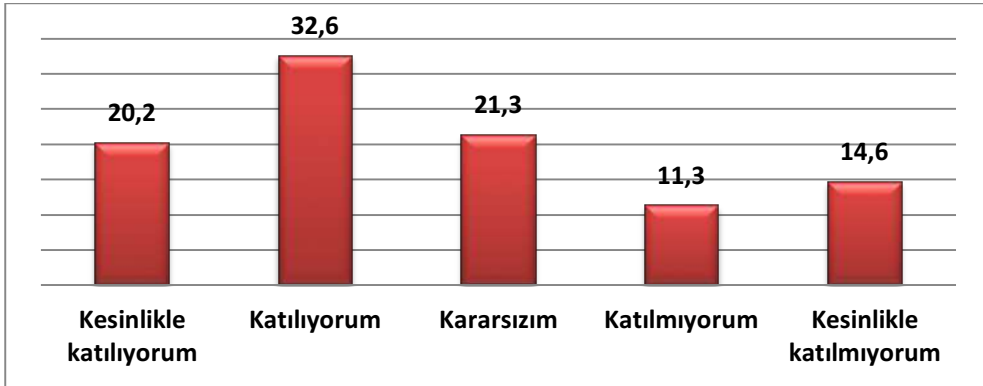
Şekil 106'da sunulduğu gibi “İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer ayrılmalıdır.” ifadesine araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin %48,3'ü katıldığı yönünde görüş bildirirken, %31,4'ü meslek derslerine daha fazla yer ayrılmasına gerek olmadığı şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %20,3'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin yarısına yakını İHL programlarında meslek derslerine daha fazla yer ayrılması gerektiğini ifade ederken, yaklaşık üçte biri buna gerek görmemektedir. İHL meslek dersleri öğretmenlerinin bu ifadeye verdikleri yanıtlar cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan lisans programı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır.

Şekil 107: “İHL programlarında mesleki uygulamalar artırılmalıdır.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

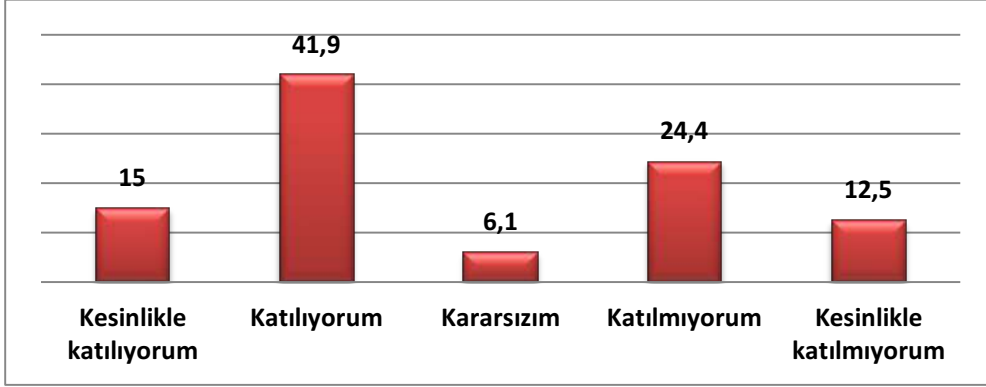
Şekil 107’de görüldüğü gibi “İHL programlarında mesleki uygulamalar artırılmalıdır.” ifadesine araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin %81,7’i katıldığı yönünde görüş bildirirken, sadece %8,9’u katılmadığı şeklinde olumsuz yanıt vermiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %9,5’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin büyük çoğunluğu İHL programlarında mesleki uygulamaların artırılması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin bu ifadeye verdikleri yanıtlar cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan lisans programı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Şekil 108: “İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 108’de sunulan “İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine yer verilmelidir.” ifadesine araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin %53,2’si katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, %25,5’i İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine yer verilmesine karşı çıkmıştır. Meslek dersleri öğretmenlerinin %21,4’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre meslek dersi öğretmenlerinin yarısı İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin bu ifadeye verdikleri yanıtlar cinsiyet, mesleki kıdem ve mezun olunan lisans programı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır.

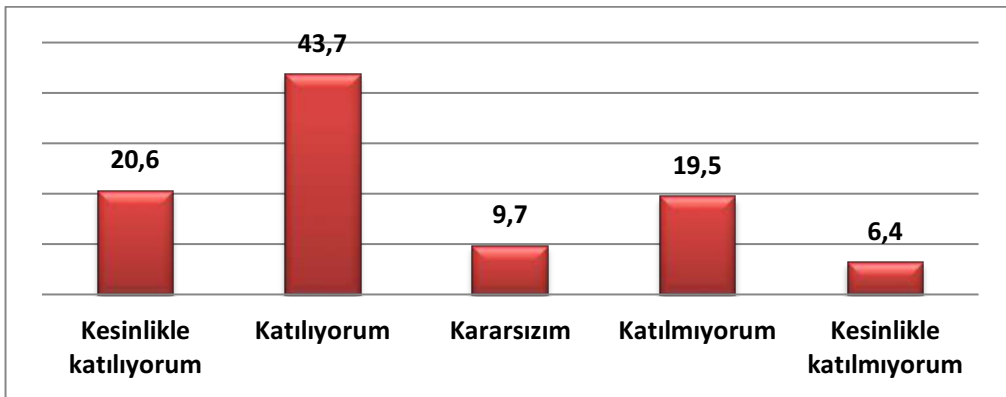
Şekil 109: “Meslek dersleri ders kitapları içerik açısından yetersizdir.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 109’da görüldüğü gibi “Meslek dersleri ders kitapları içerik açısından yetersizdir.” ifadesine meslek dersleri öğretmenlerinin %56,6’sı katıldığını ifade ederken, %37’si meslek dersleri kitaplarının içeriğini yeterli bulduğu yönünde görüş bildirmiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %6,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin yarısından fazlası meslek dersleri ders kitaplarını içerik açısından yetersiz bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek meslek dersleri öğretmenlerinin %48,7’si, kadın meslek dersleri öğretmenlerinin ise %65,8’i meslek dersleri ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğunu belirtmiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre meslek dersleri ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğuna daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersleri ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğu düşüncesine en yüksek oranda 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%65,2) katılım gösterirken, en düşük oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%36,8) katılım göstermiştir. Buna göre bu ifadeye mesleğinin ilk yıllarında olan meslek dersleri öğretmenleri diğerlerine göre daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,001<,05$).

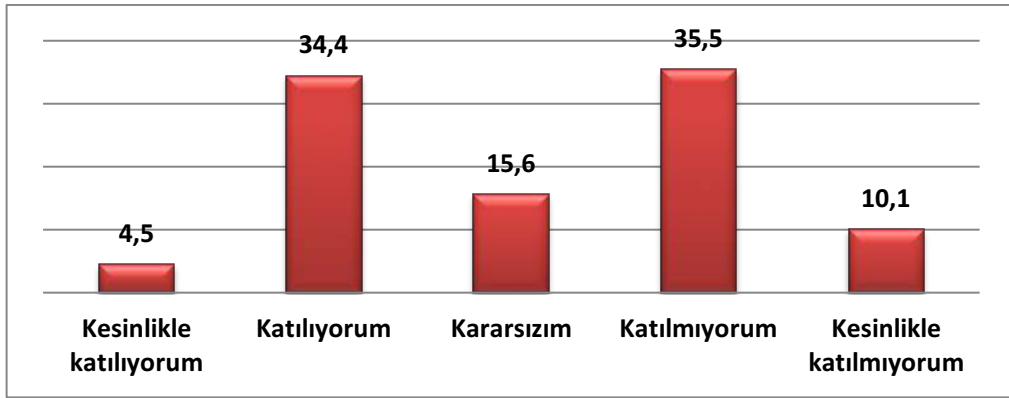
Şekil 110: “Meslek dersleri ders kitapları etkinlik örnekleri açısından yetersizdir.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 110'da görüldüğü gibi “Meslek dersleri ders kitapları etkinlik örnekleri açısından yetersizdir.” ifadesine İHL meslek dersleri öğretmenlerinin %64,5'i katıldığı yönünde görüş bildirirken, sadece %25,6'sı etkinlik örneklerini yeterli bulduğunu belirtmiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %9,8'i ise kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisi meslek dersleri kitaplarındaki etkinlik örneklerini yetersiz bulmaktadır.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek öğretmenlerin % 60,4'ü kadın öğretmenlerin ise %69,4'ü meslek dersleri ders kitaplarının etkinlik örnekleri açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre meslek dersleri ders kitaplarını etkinlik örnekleri açısından yetersiz bulduklarını daha fazla oranda dile ifade etmiştir ($p=,007<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde meslek dersleri ders kitaplarının etkinlik örnekleri açısından yetersiz olduğu düşüncesine en yüksek oranda 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler (% 82,2) katılım gösterirken, en düşük oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%47,4) katılım göstermiştir. Buna göre bu ifadeye mesleğinin son yıllarında olan meslek dersleri öğretmenleri diğerlerine göre daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,003<,05$).

Şekil 111: “Öğrencilerin aileden getirdiği din anlayışı ile İHL'de öğrendikleri din anlayışı birbiriyle uyumludur.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

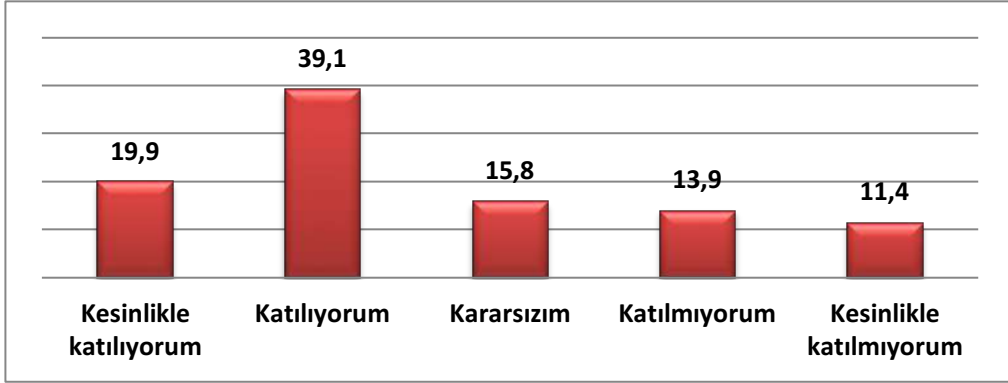

Şekil 111'de görüldüğü gibi “Öğrencilerin aileden getirdiği din anlayışı ile İHL'de öğrendikleri din anlayışı birbiriyle uyumludur.” ifadesine araştırmaya katılan İHL meslek dersleri öğretmenlerinin %45,6'sı olumsuz görüş bildirerek öğrencilerin aileden getirdikleri din anlayışı ile okulda öğrendikleri din anlayışının birbiriyle uyumlu olmadığını belirtirken, %39'u uyumlu olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Meslek dersleri öğretmenlerinin %15,3'ü ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmiştir. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık yarısına göre öğrencilerin aileden getirdikleri din anlayışı ile İHL'de öğrendikleri din anlayışı birbiriyle uyumlu değildir.

Bu ifadeye verilen cevapların **mesleki kıdem değişkenine** göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Öğrencilerin aileden getirdiği din anlayışı ile İHL'de öğrendikleri din anlayışının birbiriyle uyumlu olduğu düşüncesine en yüksek düzeyde 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğret-

menler (%49,1) katılım gösterirken, en düşük oranda 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%24,8) katılım göstermiştir. Buna göre bu ifadeye mesleğinin son yıllarında olan meslek dersleri öğretmenleri diğerlerine göre daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,020<,05$).

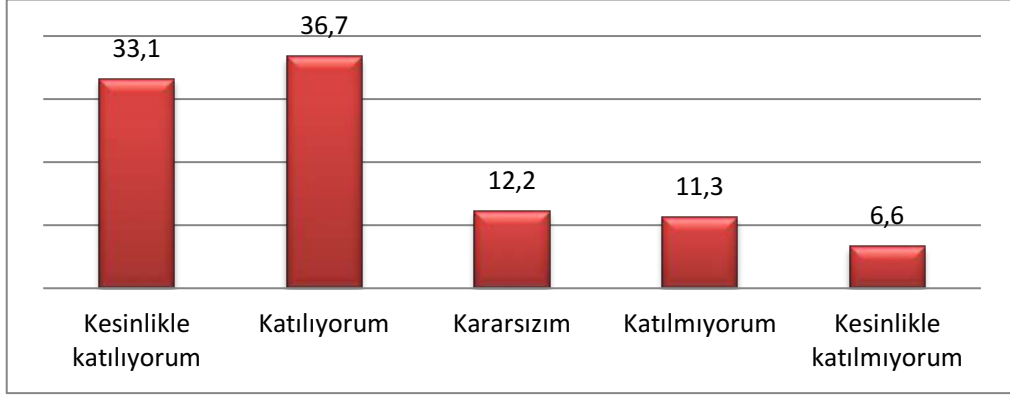
Şekil 112: “Mezhepsel farklılıklar meslek dersleri öğretim programları ve ders kitaplarında yer almalıdır.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 112’ye göre “Mezhepsel farklılıklar meslek dersleri öğretim programları ve ders kitaplarında yer almalıdır.” ifadesine İHL meslek dersleri öğretmenlerinin %59,4’ü katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, %24,4’ü katılmadığını ifade ederek mezhepsel farklılıkların meslek dersleri öğretim programı ve ders kitaplarında yer almasına karşı çıkmıştır. Meslek dersleri öğretmenlerinin %16,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu mezhepsel farklılıkların meslek dersleri öğretim programı ve ders kitaplarında yer alması gerektiğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek meslek dersleri öğretmenlerinin %54,3’ü, kadın öğretmenlerin ise %65,2’si mezhepsel farklılıkların meslek dersleri öğretim programları ve ders kitaplarında yer alması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre mezhepsel farklılıkların meslek dersleri öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer alması gerektiği düşüncesine daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,009<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde mezhepsel farklılıklar meslek dersleri öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer alması gerektiği düşüncesine en yüksek oranda 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%66,7) katılım gösterirken, en düşük oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%49,1) katılım göstermiştir. Buna göre mesleğinin ilk yıllarında olan genç meslek dersleri öğretmenleri diğer kıdemlerdeki öğretmenlere göre mezhepsel farklılıkların meslek dersleri öğretim programları ve ders kitaplarında yer alması gerektiğine daha fazla oranda katılım göstermiştir ($p=,002<,05$).

Şekil 113: “Lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir.” ifadesine ilişkin meslek dersleri öğretmenlerinin görüşleri

Şekil 113'te görüldüğü gibi “Lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmelidir.” ifadesine araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu (%69,8) katıldığı yönünde olumlu görüş bildirirken, sadece %18'i katılmadığını ifade etmektedir. Öğretmenlerin %12,3'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buna göre araştırmaya katılan meslek dersleri öğretmenlerinin çoğunluğu lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Bu ifadeye verilen cevapların cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. **Cinsiyet değişkeni** açısından erkek meslek dersleri öğretmenlerinin %76,1'i, kadın öğretmenlerin ise %62,3'ü lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğine daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,005<,05$). **Mesleki kıdem değişkeni** açısından incelendiğinde lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğine en yüksek oranda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler (%84,2) katılım gösterirken, en düşük oranda 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%62,1) katılım göstermiştir. Buna göre mesleğinin son yıllarında olan 26 ve üzeri mesleki kıdeme sahip meslek dersleri öğretmenleri, diğer kıdemlerdeki öğretmenlere göre lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğine daha yüksek oranda katılım göstermiştir ($p=,000<,05$).

SONUÇ, DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

Bu bölümde İHL öğrenci ve öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda araştırmada ortaya çıkan sonuçların çeşitli başlıklar altında özetlerine ve ilgili literatür ışığında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine yer verilmektedir.

1. İHL Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Profilleri

Araştırmada İHL öğrencilerinin yetiştikleri sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortamın belirlenmesi ve bu açıdan profillerinin betimlenmesine yönelik aile gelir durumları, anne-baba eğitim düzeyleri ve anne-baba mesleki durumları hakkında kendilerine sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik profillerine ilişkin elde edilen sonuçları ve bu sonuçların diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırmasını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Araştırmada öğrencilerin aile gelir düzeyi kendi öznel algıları doğrultusunda ölçülmüştür. Öğrencilere yöneltilen aile gelir durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorusuna ankete katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%47,8) “orta”, diğer yarısına yakını da (%42,2) “iyi” olarak yanıt vermiştir. Öğrencilerin %5,3’ü aile gelirlerini “düşük”, %0,8’i “çok düşük” olarak algılamakta, öğrencilerin %3,9’u ise “çok iyi” olarak belirtmiştir.

Cebeci tarafından 1987 yılında Sakarya, Zonguldak, Ereğli ve Karasu’daki İHL’lerden 260 öğrenci üzerine yapılan araştırmada İHL öğrencilerinin %84’ünün alt gelir grubuna mensup oldukları tespit edilmiştir (Cebeci, 1989, s. 75). Bu bulgu aynı araştırmacının 1993 yılında yaptığı doktora çalışması kapsamında 11 farklı ilden 1340 İHL öğrencisi üzerine elde ettiği verilerle de desteklenmiş ve İHL öğrencilerinin genellikle alt gelir grubu ailelerden geldikleri saptanmıştır (Cebeci, 1994, s. 58). Özensel ve Aydemir (2014) tarafından TİMAV için yapılan ve 24 ilden 2689 İHL öğrencisine yönelik gerçekleştirilen araştırmada ise öğrencilerin aile gelir durumları, aylık ortalama gelir miktarı ile incelenmiştir. Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin %15,9’u ailelerinin aylık ortalama gelirini 0-900 TL arasında, %38,2’si 1000-1800 TL arasında, %21,6’sı 1900-2500 TL arasında, %10,1’i 2600-3200 arasında, %9,3’ü ise 3300 TL ve üzerinde olduğunu ifade etmiştir. Bu verilere göre İHL öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisinin ailelerinin aylık ortalama geliri 1000 ile 2500 TL arasındadır. TİMAV araştırmasında elde edilen veriler ışığında, bizim bu araştırmada ulaştığımız sonucu bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeylerini “orta” ve “yüksek” olarak değerlendirerek görece iyimser bir yaklaşım sergiledikleri söylenebilir.

Araştırmada İHL öğrencilerinin anne-baba eğitim durumlarına ilişkin elde edilen veriler, öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin annelere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Nitekim araştırmaya katılan öğrencilerin %15,9’unun annesi okur-yazar değildir. Annesi ilköğretim mezunu olanların oranı %44,7; ortaokul mezunu olanların oranı %19; lise mezunu olanların oranı %13,6; yüksekokul mezunu olanların oranı %1,7; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %5’tir. İHL öğrencilerinin babalarının eğitim durumuna bakıldığında ise öğrencilerin %3,7’sinin babası okur-yazar değildir. Babası ilköğretim mezunu olanların oranı %33,8; ortaokul mezunu olanların oranı %22,1; lise mezunu olanların oranı %20,5; yüksekokul mezunu olanların oranı %3,9; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %15,1’dir.

Cebeci’nin araştırmasında (1994), ankete katılan İHL öğrencilerinin babalarının %8,8’nin, annelerinin %2’sinin lise mezunu; babalarının %61’inin, annelerinin %58’inin ilköğretim mezunu,

babalarının %8,4'ünün, annelerinin %34'ünün hiç öğrenimlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Özensel ve Aydemir (2014) tarafından yapılan araştırmada da ankete katılan İHL öğrencilerinin babalarının %51,7'sinin ve annelerinin %70,9'unun ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Lise mezunu olanların oranı annelerde %13,5, babalarda %23,2; üniversite mezunu olanların oranı annelerde %4,2 ve babalarda %19,2 olarak tespit edilmiştir.

Eğitim Bir-Sen tarafından 2011 yılında 12 ilden, 1200 lise son sınıf öğrencisine yönelik yapılan "Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler" başlıklı araştırmada ise lise öğrencilerinden annesi ilköğretim mezunu olanların oranı %49,9; lise mezunu olanların oranı %34,5; yüksekokul mezunu olanların oranı %8,3; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %7,3 olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerden babası ilköğretim mezunu olanların oranı %31,4; lise mezunu olanların oranı %42,4; yüksekokul mezunu olanların oranı %14,6; üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %11,6 olarak saptanmıştır. **Eğitim Bir-Sen'in araştırma bulgularıyla bu araştırmanın verileri karşılaştırıldığında diğer lise türlerine devam eden öğrencilerin İHL öğrencilerine göre eğitim düzeyi daha yüksek ailelerden geldiği anlaşılmaktadır.** Nitekim Coşkun tarafından 1997-1998 öğretim yılında Ankara ilinde üç genel lise ve üç İmam-Hatip Lisesinde yürütülen araştırmada da İHL öğrencilerinin genel lise öğrencilerine göre eğitim seviyesi daha düşük ailelerden geldikleri belirlenmiştir (Coşkun, 1999).

Bununla birlikte TÜİK'in 2014 yılı istatistiklerine göre ise Türkiye'de 25 ve daha yukarı yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen erkeklerin oranı %1,8 iken, bu oran kadınlarda %9,2'dir. Lise mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştaki erkek nüfus oranı %23,2, kadın nüfus oranı ise %15'tir. Yüksekokul veya fakülte mezunu olanların erkeklerde oranı %16,2 iken, kadınlarda ise %11,7'dir.³ **Bu verilere göre İHL öğrencilerinin özellikle anne eğitim durumlarının, 25 yaş üzeri kadın nüfusun Türkiye ortalamaları ile karşılaştırıldığında daha düşük kaldığı, baba eğitim durumlarının ise Türkiye ortalamalarına benzer olduğu anlaşılmaktadır.**

Araştırmada öğrencilerin anne-baba mesleki durumlarına ilişkin ulaşılan sonuca göre İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%88,1) annesi ev hanımıdır. Öğrencilerin babalarının meslek durumuna gelince; mesleği işçi olanların oranı %32,5; memur olanların oranı %18,6; serbest meslek sahibi olanların oranı %16,4; emekli olanların oranı %9,8; tüccar/sanayici olanların oranı %8,5; çiftçi olanların oranı %5,8 ve işsiz olanların oranı %2,9 şeklinde sıralanmaktadır.

Cebeci'nin araştırmasında (1994), ankete katılan İHL öğrencilerinin %95,3'ünün annesinin çalışmadığı, babalarının mesleği olarak ise çiftçi (%24,8), işçi (%20), memur (17,2), esnaf (%16) ve iş adamı (%4) şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir. Özensel ve Aydemir'in (2014) araştırmasında ise İHL öğrencilerinin ebeveynlerinin mesleki dağılımlarına bakıldığında baba mesleği olarak işçi (%21,9), memur (%16,8), esnaf (%16,8), serbest meslek (%16,5), emekli (%8,8), çiftçi (%5,8), profesyonel çalışan (%4,8), din görevlisi (%3,1) gibi bir dağılım görülmektedir. **Söz konusu araştırmada ankete katılan öğrencilerin annelerinin %93'lük bir kısmının ise ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu araştırma sonuçları, süreç içerisinde İHL öğrencilerinin annelerinin çalışma durumlarında önemli bir değişme olmadığını ve tamamına yakınının çalışmadığını ortaya koymaktadır. Babalarının mesleki durumlarında ise çiftçi olanlarında ciddi bir düşüş olduğu, buna karşılık işçi ve serbest meslek sahibi olanların oranlarında arttığı görülmektedir. Baba mesleği memur olanların oranında da süreç içerisinde yine önemli**

3 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>

bir değişiklik yoktur.

Eğitim Bir-Sen'in araştırmasında (2011) ise lise öğrencilerinin babalarının mesleği olarak işçi (%23,7), esnaf (%22,9), memur (%19,6) ve diğer (27,1) şeklinde bir dağılım bulunurken; annelerinin %80,1'inin ev hanımı olduğu tespit edilmiştir. TÜİK verilerine göre ise Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı 2014 yılında erkeklerde %64,8, kadınlarda ise %26,7'dir. **Bu verilere bakıldığında İHL öğrencilerinin özellikle annelerinin bir işte çalışma oranının, genel olarak lise öğrencilerinin annelerine ve 15 yaş üzeri nüfusun Türkiye kadın istihdam oranına bakıldığında düşük kaldığı anlaşılmaktadır.**

İHL öğrencilerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel profillerine ilişkin araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde, bu okulların çoğunlukla toplumun orta ve alt kesimlerinden öğrenci çekmeye devam ettiği anlaşılmaktadır. Türkiye'de muhafazakâr kesimin 1980'lerden itibaren sosyo-ekonomik ve kültürel durumunun yükselmesine rağmen bu yükselmenin bu okulların geneline yeterince yansımaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

2. İHL Öğrenci ve Öğretmenlerinin Teknolojik İmkânları, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Durumları

Bilgi teknolojilerinin geliştiği günümüzde eğitim giderek teknolojiye daha fazla bağlanmakta, başta bilgisayar ve internet olmak üzere değişik yazılımlar ve cihazlar öğretim sürecinde daha yaygın kullanılmaktadır. Teknoloji, öğretim sürecinde hiçbir zaman öğretmen ve içerik kadar önemli olmasa da, buna karşılık günümüzde öğretim sürecinin teknoloji kullanılmadan verimli ve etkin bir şekilde sürdürülmesinin güç olduğu açıktır. Öğrencilerin bu teknolojilere erişim imkânları ve bilinçli şekilde kullanmaları, onların eğitimleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Ayrıca günümüz bilgi çağında bu teknolojilere sahip olmak ve etkili şekilde kullanmak öğretmenliğin de önemli bir yeterlilik alanını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, araştırmada İHL öğrencilerinin ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin bu konudaki profillerini ortaya koymak amacıyla teknolojik araç sahipliği ve internet erişim imkânlarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara ek olarak yine öğretmen ve öğrencilerin sosyal medya kullanım durumlarının tespitine ve öğrencilerin günlük internet, bilgisayar oyunu veya sosyal medya kullanımına ayırdıkları süreye yönelik kendilerine sorular yöneltilmiştir. Araştırmada bu sorulara verilen yanıtlarla ulaşılan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Araştırma sonuçlarına göre, İHL öğretmen ve öğrencilerinin teknolojik araç sahipliği ve internet erişim imkânları oldukça yüksektir. İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%85) cep telefonuna, yarısından fazlası evde bilgisayara (%57,3) ve tablet bilgisayara (%58,1); ayrıca %56,4'ü evde internet bağlantısına ve %51,2'si cep telefonunda internet paketine sahiptir. İHL öğretmenlerinin ise %91'i bilgisayarının olduğunu, %77,5'i tablet bilgisayarının olduğunu, %94'ü ise cep telefonunun olduğunu ifade etmiştir. Evinde internet olan öğretmen oranı %79,5 iken, cep telefonunda internet paketine sahip öğretmenlerin oranı %86,5'tir.

Yine araştırma sonuçlarına göre İHL öğrencileri ve öğretmenlerinin sosyal medya kullanım oranlarının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin %68'i Facebook, %33,5'i Twitter, %32,5'i Instagram, %5'i Snapchat, %16'sı Youtube uygulamalarında hesapları olduğunu belirtmiştir. İHL öğrencileri ise %64,7'sinin Facebook, %63,6'sının Instagram, %38,4'ünün Youtube, %31,2'sinin Snapchat, %30,8'inin Twitter hesabı vardır. Buna göre Facebook ve Twitter sosyal medya kanallarında öğretmenler öğrencilere göre daha fazla oranda kullanıma sahip iken,

Instagram, Youtube ve Snapchat kanallarında ise İHL öğrencilerinin öğretmenlerine göre kullanım oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca Facebook hem öğretmenler hem de öğrenciler için en çok sosyal medya platformu olarak ön plana çıkmaktadır.

Özensel ve Aydemir'in araştırmasında (2014) ankete katılan İHL öğrencilerinin %89,4'ünün cep telefonu kullandığı; %73,5'inin bir sosyal medya hesabı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstanbul'daki çeşitli okullardan 13,463 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada ise ankete katılan 10 gençten 9'unun evinde bilgisayarının (%90,1) olduğu, her yüz öğrenciden yaklaşık 83'ünün akıllı cep telefonu olduğu (%82,4) tespit edilmiştir. Yine araştırmaya göre her 100 öğrenciden 79'unun Facebook (%79,1), 63'ünün Google+ (%62,5), 53'ünün Instagram (%52,6), 48'inin Twitter (%48,1) hesabı vardır (Bilinçli İnternet Kullanma Araştırması 2014-2015). **Bu araştırma sonucuyla karşılaştırıldığında İHL öğrencilerinin teknolojik araç sahipliği ve sosyal medya kullanım durumları görece diğer okul türü öğrencilerine göre daha düşüktür.** Ancak bu farklılığın muhtemelen her iki araştırmanın örneklem illeri ile ilgili olabileceği düşünülebilir. Nitekim bu araştırma Türkiye'nin farklı sosyo-ekonomik düzeylerinden 12 ilde gerçekleştirilirken, söz konusu çalışma ise sadece İstanbul örnekleminde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre İHL öğrencilerinin %36,7'si günlük internet, bilgisayar oyunu veya sosyal medya kullanımına "1 saat veya daha az" süre ayırdığını belirtirken, %26'sı "2 saat", %16'sı "3 saat", %8,9'u "4 saat" ve öğrencilerin %12,4'ü ise "5 saat ve üzeri" süre ayırdığını ifade etmiştir. **Bu verilere göre araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin üçte birinin (%33,3) günlük yaşamlarında internet, bilgisayar oyunu ve sosyal medya kullanımına 3 saat ve daha fazla süre ayırdığı anlaşılmaktadır.** Özensel ve Aydemir'in araştırmasında (2014) ise ankete katılan İHL öğrencilerinin %23,1'i günlük 1-2 saat, %9,9'u günlük 3-4 saat, %6,8'i 5 saat ve üzeri, %47,7'si ise düzensiz ancak işi olunca internet kullandığını ifade etmiştir. Her iki araştırmanın sonuçları günümüz teknolojik imkânlarının İHL öğrencilerinin günlük yaşamlarında önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Bu nedenle öğrencilerin sahip oldukları teknolojik araçları ve internet erişim imkânlarını özellikle eğitsel amaçlar çerçevesinde daha bilinçli kullanmalarına yönelik bilinçlendirme ve destek çalışmaları yürütülmelidir.

İHL öğrencilerinin günlük internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına ayırdıkları süreye çeşitli değişkenler açısından bakıldığında ise, günlük 3 saat ve üzeri süre ayırdığını belirten kız öğrencilerin oranının (%39,3) erkek öğrencilere (%34) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu konudaki diğer bir önemli sonuç, aile geliri yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına anlamlı şekilde günlük daha fazla süre ayırdıklarıdır. Aile gelirini "çok iyi" olarak ifade eden öğrencilerin %51,1'i günlük 3 saat ve üzeri süre ayırdığını belirtirken bu oran, aile gelir durumunu "iyi" olarak belirten öğrencilerde %39,7'ye; "orta" olarak değerlendiren öğrencilerde %35'e; "düşük" olarak belirten öğrencilerde %32,8'e ve "çok düşük" olarak ifade eden öğrencilerde %32,4'e gerilemektedir. Araştırmada ayrıca Tekirdağ (%45,9) ve İstanbul'dan (%45,7) ankete katılan öğrencilerin en yüksek oranda, Iğdır (%17,5) ve Şanlıurfa'dan (%22) katılan öğrencilerin ise en düşük oranda günlük internet, bilgisayar oyunu ya da sosyal medya kullanımına 3 saat ve üzeri süre ayırdıkları tespit edilmiştir.

3. Öğrencilerin İHL Tercih Sebepleri

İHL öğrencilerinin bu okulları tercih sebepleri, bu okullara ilişkin yürütülen tartışmalarda çoğu zaman öne çıkarılan başlıklardan birisini oluşturmaktadır. Bu araştırmada elde edilen sonuç, İHL

öğrencilerinin %40,3'ünün bu okulları kendi isteğiyle tercih ettiğini göstermektedir. Öğrencilerin %36,8'i ailesinin isteğinin İHL tercihinde en fazla etkili olduğunu ifade ederken, %22,9'u ise diğer seçenekleri işaretlemiştir. **Bu sonuçlara göre öğrencilerin İHL'de okuma tercihlerinde en fazla kendi isteklerinin ve aile isteklerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.**

Öğrencilerin İHL tercih sebeplerine ilişkin diğer bazı çalışmalarda elde edilen veriler ise şu şekildedir: Cebeci (1993) tarafından 1987 yılında Sakarya, Zonguldak, Ereğli ve Karasu'daki İmam-Hatip Liselerinden 260 öğrenciye yönelik yapılan çalışmada katılımcıların %71'i "dini bilgileri daha iyi öğrenmek için" %15'i "ailem istediği için" %9'u ise "din görevlisi olmak için" seçeneğini işaretleyerek İHL tercih sebebini ortaya koymuştur. Türkmen (1998) tarafından 1993-1994 öğretim yılında Bursa ve çevre ilçelerindeki İHL'lerden 500 öğrenciye yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin %50'si kendi isteğiyle, %26'sı ise aile isteğiyle İHL'yi tercih ettiğini bildirmiştir. Ünlü (1999) tarafından 1995-1996 yıllarında Bursa'daki 14 İmam-Hatip Lisesinden 565 öğrenciye yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin %52,1'i kendi isteğiyle, %33,27'si ise aile isteğiyle İmam-Hatip Lisesini tercih etmiştir. Doğan (2006) tarafından 2006 yılında Adana il merkezindeki İHL'lerden 170 öğrenciye yönelik yürütülen araştırmada farklı maddelere verilen yanıtlarda öğrencilerin %69,4'ü kendi isteğiyle İHL'de okuduğunu, %52,4'ü ise bu tercihte ailesinin isteğinin de etkili olduğunu ifade etmiştir. Cerrah (2010) tarafından 2009-2010 öğretim yılında Erzurum ve ilçelerindeki üç İHL'den 400 öğrenciye yönelik yürütülen çalışmada öğrencilerin %47,3'ü kendi isteği %21,3'ü babasının isteği, %4,8'i ise annesinin isteğiyle İHL'yi tercih ettiğini ifade etmiştir. Korkmaz (2013) tarafından 2013 yılında Kayseri örnekleminde 380 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada, öğrencilere birden fazla işaretleme imkânının verildiği soruda, İmam-Hatip Lisesini isteyerek tercih edenlerin oranı %69,8'dir. Özensel ve Aydemir (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin %43,6'sı İHL'de okumaya kendisinin, %32,7'si ise ailesinin karar verdiğini ifade etmiştir. **Yakın tarihli ve Türkiye kapsamlı Özensel ve Aydemir'in çalışmasıyla bu araştırma sonuçları karşılaştırıldığında bu okulları kendi isteği ile tercih eden öğrencilerin oranının yaklaşık %40 civarında olduğu, öğrencilerin yaklaşık üçte birinin ise aile isteğiyle bu okulları tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 28 Şubat süreci öncesindeki araştırma verileriyle karşılaştırıldığında kendi isteğiyle İHL'de okuduğunu belirten öğrencilerin oranında yaklaşık 10 puanlık bir düşüş olduğu görülmektedir.**

Öğrencilerin İHL tercih sebeplerine değişkenler açısından bakıldığında ise bu okullarda kendi istekleriyle okuduğunu ifade eden kız öğrencilerin oranı erkeklere göre daha yüksektir. Yine araştırmada elde edilen veriler, öğrencilerin anne-babasının eğitim düzeyleri yükseldikçe kendi istekleriyle İHL'yi tercih etme oranlarının da arttığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle anne-babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler daha bilinçli bir şekilde lise tercihi yapmaktadır. Ayrıca araştırmada okul dışında din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin almayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek oranda kendi istekleriyle İHL'de okudukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin İHL tercih nedenleriyle araştırmada elde edilen diğer sonuçlara karşılaştırmalı bakıldığında, kendi istekleriyle bu okulları tercih eden öğrencilerin, diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilere göre bu okullara ilişkin algılarında, okul memnuniyetleri ve okul aidiyetlerinde daha olumlu görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle kendi istekleriyle İHL'yi tercih eden öğrencilerin oranlarının daha fazla yükseltilmesi için ortaokuldan sonra öğrencilerin lise tercih süreçlerinde onlara destek sunularak bilinçli yönelimlerinin sağlanması, özellikle İHL'ye gelen öğrencilerin duyuşsal giriş özelliklerine olumlu katkı sağlayacaktır.

4. İHL Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri

İHL mezunlarının üniversite yönelimleri, bu okullara ilişkin yürütülen tartışmaların en önemli başlıklarından birisini teşkil etmektedir. Bu okullar 1973 yılında hazırlanan Milli Eğitim Temel Kanunu ile lise statüsü kazandıktan sonra, mezunları başka herhangi bir lise diplomasına ihtiyaç duymaksızın üniversitelerin sosyal bölümlerine girebilmişlerdir. Ayrıca 1983 yılındaki düzenleme ile de alan sınırlaması olmaksızın tüm bölümlere yerleşme imkânı kazanmışlardır. Buna karşılık bu okul mezunlarının üniversitede yerleştikleri bölümler özellikle 1990 sonrası süreçte ise sıklıkla tartışma konusu yapılmıştır. İmam-Hatip Liselerinin sadece din görevlisi yetiştirmek için kurulmuş meslek liseleri olduğunu düşünenler için, bu okulların öğrenci sayıları ve mezunlarının İlahiyat fakültesi dışındaki tercihleri, çoğu zaman kuşkuyla karşılanmıştır. Bu konuda ilk ciddi tepki, 1990 yılında yayınladığı eğitim raporuyla TÜSİAD tarafından gösterilmiştir. Zekai Baloğlu'na hazırlatılan bu raporda, son 20 yılda İHL okul ve öğrenci sayılarındaki artışa dikkat çekilmiş, ayrıca 1988 yılı üniversiteye giriş tercihleri ve yerleştirme sonuçlarından hareketle, bu okul mezunlarının hukuk ve kamu yönetimi gibi bölümlere yöneldiklerinin altı çizilmiştir. Bu verilerden hareketle bu okullardaki niteliksel dönüşüme dikkat çekilerek kuruluşlarındaki amaçlarından farklı olarak bu okulların genel eğitim sistemine dönüştürüldüğü ve bunun ikinci bir genel eğitim kanalının oluşmasına yol açtığı ifade edilmiştir. Bunu önlemek için bu okulların kuruluş amaçlarına uygun olarak temel eğitime dayalı ve ayrı meslek okulları olarak düzenlenmesi ve öğrenci sayısının istihdam kapasitesine göre sınırlandırılması önerilmiştir (Baloğlu, 1990, s. 131-137). Bu rapordaki öneriler 28 Şubat sürecinde alınan kararlarla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) 30 Temmuz 1998 tarihli toplantısında, İHL mezunlarıyla birlikte diğer meslek lisesi mezunlarına da üniversiteye yerleşmelerinde farklı katsayı uygulanması yönünde karar almıştır (Öcal, 2011, s. 330; Çakır ve diğerleri, 2004, s. 87). İlk kez 1999 yılı üniversite seçme sınavında uygulanan bu karar sonucunda İHL'lerin kendi alanları (İlahiyat Fakültesi) dışındaki farklı fakülte ve bölümlere geçişlerinde yaklaşık 30 puanlık bir fark çıkartılmıştır. Uygulama ile bu okul mezunlarının farklı fakülte ve bölümlere girişleri neredeyse imkânsız hale getirilmiştir. Bu uygulamaya üniversite giriş ve yerleştirme sistemine ilişkin 2012 yılında yapılan yasal bir düzenlemeyle tam olarak son verilebilmiştir. Mevcut durumda İHL mezunları diğer tüm lise mezunları gibi herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmaksızın giriş sınavlarında aldıkları puan ve ortaöğretim başarı puanlarına bakılarak üniversitelerin tüm bölümlerine yerleşebilmektedir.

Araştırma kapsamında İHL'lerde okuyan öğrencilerin üniversite yönelimlerini tespit etmek için kendilerine hangi bölümde okumak istediklerine yönelik soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar araştırmacı tarafından gruplandırılmıştır. **Buna göre İHL öğrencilerinin üniversitede en fazla okumak istedikleri alan %23,4 oranla ilahiyat alanıdır. Bu alanı %15,7 ile tıp, eczacılık, diş hekimliği gibi sağlık alanı, %13 ile eğitim/öğretmenlik alanı, %11,3 ile hukuk, iktisadi-idari bilimler, siyaset bilimleri alanı ve %10,8 ile mühendislik-mimarlık alanı takip etmektedir.** Öğrencilerin yaklaşık %10'u ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiş ya da soruyu boş bırakmıştır. Öğrencilerin üniversite yönelimlerine bakıldığında genel olarak istihdam açısından daha rahat iş bulma imkânı olan alanların öncelendiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin üniversitede okumak istedikleri alan tercihlerine ilişkin diğer bazı çalışmalarda elde edilen veriler ise şu şekildedir: Türkmen (1998) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin % 35,7'si İlahiyat Fakültesi, % 23,6'sı Eğitim Fakültesi, % 11,6'sı Fen Bölümleri, % 10'u Hukuk

Fakültesinde okumak istediğini belirtmiştir. Coşkun (1999) ise çalışmasında İHL öğrencilerine öğretimleri sonrasında hangi mesleklerde çalışmak istediklerini sormuş ve öğrencilerin % 24,5'i öğretmenlik, % 17,1'i tıp, % 15,6'sı mimarlık-mühendislik, % 6'sı ise din görevlisi olarak çalışmak istediğini ifade etmiştir. Doğan (2006) tarafından yapılan araştırmada, İHL öğrencilerinin %14,7'si İlahiyat Fakültesi, %14,7'si Fen-Edebiyat Fakültesi ve %13,5'i Eğitim Fakültesinde okumak istediğini belirtmiştir. Korkmaz (2013) tarafından yapılan araştırmada ise İHL öğrencilerine üniversitede okumak istedikleri alanlar sorulmuştur. Birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği soruya öğrencilerin %37'si Tıp Fakültesi, %30'u İlahiyat Fakültesi, %18'i Eğitim Fakültesi, %15'i Mühendislik, %14'ü ise Hukuk Fakültesi olarak yönelimlerini ifade etmiştir. **İHL öğrencilerinin üniversite yönelimlerine ilişkin farklı örneklerde yürütülen araştırmalarda elde edilen veriler karşılaştırıldığında, yakın tarihli çalışmalarda ve bu araştırmanın sonucunda İHL öğrencilerinin ilahiyat ve sağlık alanlarına yönelimlerinin arttığı görülmektedir.**

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin üniversite yönelimlerine cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında erkek öğrencilerin üniversitede en fazla okumak istedikleri alanlar İlahiyat (%26,5), mühendislik-mimarlık (%15,1) ve hukuk, iktisadi-idari bilimler, siyasal bilimler (%12) alanları iken; kız öğrencilerin en fazla okumak istedikleri alanlar tıp, eczacılık, diş hekimliği gibi sağlık bilimleri (%22,3), ilahiyat (%20,9) ve eğitim/öğretmenlik (%17) alanları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İlahiyat (10. sınıfta %21,5 ve 12. sınıfta %26,5) ve eğitim/öğretmenlik (10. sınıfta %11,5 ve 12. sınıfta %15,6) alanlarını tercih oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyanlara göre anlamlı şekilde daha fazla oranda İlahiyat alanına yönelmek istedikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin mesleki yönelimlerine ilişkin araştırmada ulaşılan önemli bir diğer sonuç ise İHL öğrencilerinin mezun olduktan sonra din görevlisi (Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam, Müezzin, Vaiz vb.) olarak çalışma isteklerine ilişkindir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %40,6'sı din görevlisi olarak çalışmayı düşünürken, benzer oranda (%39,4) öğrenci de düşünmediğini ifade etmiştir.

Özensel ve Aydemir'in yaptığı araştırmada (2014) ise İHL öğrencilerinin %45,6'sı mezun olduktan sonra din hizmetleri alanında çalışmak istediğini belirtirken, %36,8'i şartlar gerektirirse belki çalışabileceğini, %16,5'i de çalışmayacağını ifade etmiştir. Her iki çalışmanın verileri birlikte ele alındığında İHL öğrencilerinin yaklaşık % 40-45'inin mezuniyet sonrası din hizmetleri alanında çalışmak istediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada öğrencilerin İHL mezuniyeti sonrasında din görevlisi olarak çalışmak isteyip istemediklerine ilişkin kendilerine yöneltilen soruya verdikleri cevaplar değişkenler açısından analiz edildiğinde, öğrencilerin sınıf seviyesi yükseldikçe din görevlisi olarak çalışma isteğinin de anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada kendi isteğiyle İHL'lerde okuyan öğrencilerin, diğer nedenlerle bu okullarda okuyanlara göre; yine beklendik bir şekilde İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyenlere göre daha fazla oranda din görevlisi olarak çalışmak istedikleri görülmektedir.

5. Öğrencilerin Okul Dışı Din Eğitimi Alma Durumları

Türkiye'de örgün eğitim sistemi içerisinde yer alan din eğitimi ve öğretimine yönelik dersler ve İmam-Hatip Okullarının yanı sıra resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığının denetimindeki Cami

ve Kuran Kurslarında yaygın din eğitimi faaliyetleri bulunmaktadır. Bunun yanında yine çoğunlukla dernek ve vakıf şeklinde resmi hüviyet kazanan dini grup ve cemaatlerin ya da bağımsız sivil toplum kuruluşlarının da din eğitimine yönelik faaliyetleri söz konusudur.

Araştırmada elde edilen verilere göre araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%86,1) okul haricinde din eğitimi almaktadır. Okul haricinde din eğitimi almadığını ifade eden öğrencilerin oranı ise sadece %13,9'dur. Öğrencilerin okul haricinde din eğitimini nereden aldıklarını tespitine yönelik kendilerine çeşitli seçenekler verilmiştir. Öğrencilere sunulan seçenekleri birden fazla işaretleme imkânı sağlanmıştır. **Buna göre okul harici din eğitimi alan öğrenciler din eğitimi aldıkları yerleri Kuran Kursu (%63), cami (%48), aile (%37), dernek-vakıf gibi sivil toplum kuruluşları (%19) şeklinde sıralamıştır.**

Özensel ve Aydemir'in araştırmasında (2014) İHL öğrencilerinin %75,3'ü okul öncesinde yaz Kuran kursuna gittiğini, %3,6'sı ise hafızlık eğitimi aldığını belirtmiştir. Okul öncesinde hiç din eğitimi almadığını ifade edenlerin oranı ise %9,1 olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırmada ayrıca kız öğrencilerin %82,5'inin ve erkek öğrencilerin %72,4'ünün yazları Kuran kursuna gittiği sonucuna ulaşılmıştır. **Her iki araştırmadan elde edilen bu veriler İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğunun okul dışında din eğitimi aldığını ortaya koymaktadır.**

İHL öğrencilerinin okul harici din eğitimi alma durumlarına değişkenler açısından bakıldığında cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi ve il değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma olduğu saptanmıştır. Cinsiyet açısından İHL'de okuyan kız öğrenciler (%87,3), erkek öğrencilere göre (%84,7) daha yüksek oranda okul dışı din eğitimi almaktadır. Anne-baba eğitim düzeyi değişkeni açısından bakıldığında araştırmada elde edilen sonuçlar, öğrencilerin anne-babasının eğitim düzeyleri yükseldikçe okul dışı din eğitimi alma oranlarının da yükseldiğini göstermiştir. Öğrencilere sunulan seçenekler arasında yer alan "aile" seçeneği göz önünde bulundurulduğunda eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin ya kendilerinin ya da okul dışı diğer aktörlerin katkısıyla çocuklarının dini eğitimini takviye ettikleri anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyi daha düşük aile ortamlarında ise muhtemelen çocuğun din eğitimine katkı sunulması daha azdır ve bu ailelerden gelen öğrencilerin okul ve aile dışındaki diğer aktörlerden (cami, Kuran Kursu, dernek ve vakıflar vs.) din eğitimi alma zaman ve imkânları daha sınırlı olabilir. İl değişkeni açısından bakıldığında ise okul dışında din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin oranının en yüksek Samsun (%94,6), Trabzon (%94,6) ve İstanbul'dan (%92,2), en düşük ise Iğdır (%56,2), Şanlıurfa (%78,8) ve Antalya'dan (%82,2) olduğu tespit edilmiştir.

6. İHL'lerin Misyonu, Yeterliliği, Modelliği

İmam-Hatip okullarının Cumhuriyet tarihi boyunca yaşadıkları niteliksel dönüşüme uygun olarak, onların amaçlarında da dönüşüm yaşanmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yaşanan toplumsal değişimle birlikte bu okulların resmi statüsü yerli yerinde dursa da, gayri-resmi statüsü önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Bu durum beraberinde bu okulların amaçlarının çeşitlenmesine, görünür amaç ve işlevlerinin yanına örtük amaç ve işlevlerin eklenmesine yol açmıştır.

İmam-Hatip okullarının en önemli yasal dayanağını oluşturan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda kuruluş amacı, din hizmetlerini yürütecek din görevlileri yetiştirmek olarak belirlenmiştir. Ancak kırsaldan kente göçle birlikte 1960'lı yıllardan itibaren toplumsal yapıda meydana gelen değişim ve dönüşüm, bu okulların kuruluş amacını aşmalarını da beraberinde getirmiştir. Muhafazakâr kesimin ortaya koyduğu talep ve ihtiyaç, İmam-Hatip okullarının din görevlisi yetiştirme işlevi-

nin giderek geri planda kalmasına ve bu okulların daha çok dinini bilen yaşayan ve din görevlisi olmak amacını taşımayan, aynı zamanda bu okullardan sonra üniversitelerin farklı alanlarında okumak isteyen öğrencilerin yetiştiği birer kuruma dönüşmelerine sebep olmuştur. Böylece gelişen bu toplumsal talep, okullara görünür din görevlisi yetiştirme işlevlerinin yanında, diğer görünür temel amaçları olan yüksek öğrenime hazırlama niteliğini kazandırmıştır (Aşlamacı, 2014). Ancak bu okulların yüksek öğrenime hazırlama niteliğine özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yüksek sesle itirazlar dile getirilmiş ve bu okulların kuruluş amacına uygun olarak sadece din görevlisi ihtiyacı doğrultusunda sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir (Baloğlu, 1990).

Mevcut durumda bu okulların yasa ve yönetmeliklerde belirtilenlerden hareketle görünürdeki amaçları, din hizmetlerini yerine getirmek üzere nitelikli din görevlileri yetiştirmek ve aynı zamanda öğrencilerini yüksek öğrenime hazırlamaktır. Günümüzde de bu işlevini yerine getirmeye devam etmekle birlikte, gelen noktada bu okullardaki eğitimin din görevlisi olmak için yeterli olup olmadığı farklı paydaşlar tarafından tartışılmaktadır. Tartışmalarda bu okulların din görevlisi yetiştirmekten öte dini bir altyapı hazırladığı fikri öne çıkmaktadır (Çakır ve diğerleri, 2004, s.119).

Öğretmen ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda İHL'lerin misyonuna ilişkin bu araştırmada elde edilen sonuçları ise şu şekilde özetlemek mümkündür: Öğrencilerinin yarısından fazlası (%64) İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği şeklindeki ifadeye karşı çıkmaktadır. Yine öğrencilerin yaklaşık dörtte üçüne (%74,2) göre İmam-Hatip Liseleri hem dinini bilen hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirmektedir. Öğretmenlerinin büyük çoğunluğu da (%71,1), İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği ifadesine karşı çıkmaktadır. **Bu veriler araştırmaya katılan hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin büyük çoğunluğunun İHL'lerin misyonunu sadece din görevlisi ihtiyacını karşılama şeklinde sınırlayan anlayışa karşı çıktığını ortaya koymaktadır.**

Özensel ve Aydemir'in araştırmasında da (2014) bu sonucu destekler şekilde araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını (%91,8) İHL'leri öğrencilerin dinî bilgilerini geliştiren, %83,6'sı ahlaki değerlerin kazanıldığı, %73,6'sı daha dindar olmalarına yardım eden kurumlar olarak nitelendirmiştir.

İmam-Hatip Liselerinin misyonunun ne olduğuna ilişkin verilen öğrenci yanıtlarına değişkenler açısından bakıldığında öne çıkan önemli bir sonuç cinsiyete ilişkindir. **Buna göre İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre İHL'lerin misyonunu sadece din görevlisi yetiştirmek şeklindeki sınırlayıcı yaklaşıma daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır.** Nitekim İmam-Hatip Liselerinin hem dinini bilen, hem de farklı meslekleri tercih etmek isteyen insanlar yetiştirdiğini kız öğrencilerinin %80'i düşünürken, bu oran erkek öğrencilerde %65,8'de kalmaktadır. Yine İHL'de okuyan kız öğrencilerin %18'i İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiğini düşünürken, erkek öğrencilerde bu oran %30,1'e yükselmektedir. Muhtemelen son yıllarda din hizmetleri alanında bayanların istihdamına yönelik bir gelişme olsa da, erkeklere nazaran kızlar için daha dar bir istihdam alanı olmasından dolayı, kız öğrenciler okudukları okulların misyonunun sadece bu alanla sınırlandırılmasına daha fazla karşı çıkmaktadır.

Öğretmenlerin İmam-Hatip Liselerinin misyonuna ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında ise özellikle branş grubu açısından önemli bir farklılaşma tespit edilmiştir. **Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre İHL'lerin misyonunu sadece din görevlisi yetiştirmek şeklindeki sınırlayıcı yaklaşıma daha yüksek oranda karşı çıkmak-**

tadır. Nitekim İmam-Hatip Liselerinde sadece din görevlisi olmak isteyenlerin okuması gerektiği ifadesine meslek dersi öğretmenlerinin %85,8'i, kültür dersi öğretmenlerinin ise %63,9'u ise katılmadığını ifade etmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin İHL'lerin misyonlarını yerine getirmedeki **yeterliliğine ilişkin** algılarına yönelik araştırmada elde edilen sonuçlar ise şu şekildedir: Öğrencilerin yaklaşık yarısı (%44,5) okullarından aldığı din eğitimini kendileri için yeterli görürken, diğer yarısına yakını ise (%45,2) yeterli görmediğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin ise yaklaşık yarısı (%46,3) İmam-Hatip Liselerindeki din öğretimini yüzeysel bulduğunu, yine yaklaşık yarısı (%41,5) İmam-Hatip Liselerinde çağımızın ihtiyaç duyduğu din görevlilerinin yetişmediğini ifade etmiştir. Buna karşılık öğrencilerin büyük çoğunluğu (%70,8), öğretmenlerin ise yarısına yakını (%49,6) İmam-Hatip Liselerinin dini değerlere sahip bireyler yetiştirdiğini düşünmektedir.

İmam-Hatip Liselerinin yeterliliğine ilişkin verilen öğrenci yanıtlarına değişkenler açısından bakıldığında araştırmada ulaşılan sonuçlardan biri, öğrencilerin sınıf düzeyinin yükselmesiyle İHL'de aldıkları din eğitimini yeterli görme oranlarının düşmesidir. Nitekim İHL 10. sınıf öğrencilerinin %56,5'i okullarından aldığı din eğitimini kendileri için yeterli görürken, bu oran 11. sınıf öğrencilerinde %43,8'e, 12. sınıf öğrencilerinde ise %40,1'e gerilemektedir. Buna göre İmam-Hatip Liselerinde eğitimleri süresince öğrenciler sınıf düzeyi ilerledikçe daha fazla oranda mesleki/dini dersler almalarına rağmen, bu okullardaki din eğitimine ilişkin beklentilerinin karşılığını tam olarak bulamadıklarını düşünmektedir. Bu konuda öne çıkan bir diğer önemli sonuç ise üniversitede İlahiyat Fakültesinde okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre İHL'de aldıkları din eğitimini daha yüksek oranda yetersiz görmesidir. Buna göre İHL'lerde sunulan din eğitimi, İlahiyat Fakültelerinde okumak isteyen öğrencilere göre yetersiz kalmakta ve bu öğrenciler üniversite yönelimlerine uygun olarak bu okullardan daha fazla ve nitelikli din eğitimi talep etmektedir.

Öğretmenlerin İmam-Hatip Liselerinin yeterliliğine ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında ise cinsiyet ve branş grubu açısından farklılaşma ön plana çıkmaktadır. Buna göre bu okullarda görev yapan erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre, meslek dersi öğretmenleri de kültür dersleri öğretmenlerine göre daha fazla oranda İHL'lerde sunulan din eğitimini yüzeysel bulmaktadır. Bu anlamda erkek öğretmenlerin ve meslek dersi öğretmenlerinin bu okullardaki din eğitimine ilişkin beklentilerinin daha yüksek olduğu ve bu açıdan İHL'lerin mevcut durumunu yeterli görmedikleri düşünülebilir. Bu sonuca uygun olarak yine bu okullarda görev yapan erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre, meslek dersi öğretmenleri de kültür dersleri öğretmenlerine göre İHL'leri çağımıza hitap edecek din görevlisi yetiştirmede daha yüksek oranda yetersiz görmektedir.

Araştırmada öğretmen ve öğrencilerin İHL'lerin modelliğine ilişkin düşüncelerinin tespitine yönelik de soru yöneltilmiştir. Bu okullar 1980 sonrası süreçte Türk insanın ve Türk dış politikasının dünyaya açılıma paralel olarak uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. Yurt dışında yaşayan başta Türk vatandaşlarının olmak üzere akraba toplulukların ve Müslüman azınlıkların din eğitimi ve din görevlisi ihtiyaçlarının karşılanması talepleri, bu okullara yeni misyon edindirmiştir. 2000'li yıllardan itibaren bu okullar kurumsal yapısı, müfredatı ve yetiştirdiği insan modeliyle uluslararası ilginin odağı haline gelmiş, dünyanın pek çok yerindeki Müslüman toplumlar tarafından birer model olarak görülme başlamıştır.

Bu çerçevede öğretmen ve öğrencilerin İHL'lerin modellenliğine ilişkin düşüncelerine yönelik araştırmada elde edilen sonuçlar ise şu şekildedir: Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisine (%64) göre İmam-Hatip Liseleri diğer İslam ülkelerine model olabilir. Öğretmenlerin ise ancak yarısına yakını (%47,1) İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini ifade etmektedir. Yine öğretmenlerin yarısına yakını (%48) İmam-Hatip Liselerini ülkemiz için ideal din eğitimi modeli olarak görmektedir.

İmam-Hatip okullarının diğer İslam ülkelerine modellenliği konusunda öğrencilerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, okul dışında din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin almadığını belirten öğrencilere göre, kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, yine üniversitede İlahiyat alanı okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini daha fazla oranda ifade etmektedir.

İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olması ve ülkemiz için ideal din eğitimi modellenliği konularında öğretmenlerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında ise bu okullarda görev yapan erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre, meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre, 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer kıdeme sahip öğretmenlere göre daha yüksek oranda İmam-Hatip Liselerinin diğer İslam ülkelerine model olabileceğini düşündükleri ve İmam-Hatipleri ülkemiz için ideal din eğitimi modeli olarak gördükleri tespit edilmiştir.

7. Öğretmenlerine Göre İHL'lerin Program Yapısı ve Statüsü

İmam-Hatip okullarının en önemli vasıflarından birisi milli eğitim sistemi içerisinde kamu okulları şeklinde yapılanmalarıdır. Türkiye'deki bütün İmam-Hatip okulları Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ihdas edilmelerinden günümüze kadar kamu sektöründe devlet okulları olarak eğitim sunmaya devam etmektedir. Genel ilk ve ortaöğretimde olduğu gibi özel öğretim kurumları şeklinde özel müteşebbisler ya da sivil toplum kuruluşları tarafından açılmış özel İmam-Hatip okulları bulunmamaktadır. Buna karşılık zaman zaman bazı sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları çalışma ya da toplantılarda özel İmam-Hatip okullarının açılmasına yönelik taleplerin ve arayışların dile getirildiği müşahade edilmektedir. Bu çerçevede araştırmada İHL'de görev yapan öğretmenlere özel İmam-Hatip okullarının açılmasına ilişkin görüşleri sorulmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre ankete katılan öğretmenlerin yarısından fazlası özel öğretim kurumları olarak özel İmam-Hatip okullarının açılmasına olumlu yaklaşmaktadır. Bu şekilde düşünen öğretmenlerin oranı %56 iken, özel İmam-Hatip okullarının açılmasına karşı çıkan öğretmenlerin oranı %31,1'de kalmaktadır. Bu soruya verilen yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında ise araştırmada erkek öğretmenlerin (%61,7) kadın öğretmenlere (%51,4) göre ve meslek dersleri öğretmenlerinin (%69,6) kültür dersleri öğretmenlerine (%49,3) göre özel İmam-Hatip okullarının açılmasını daha yüksek oranda destekledikleri tespit edilmiştir.

Ortaöğretim sistemi içerisinde yer alan İmam-Hatip Liseleri resmi olarak hem mesleğe hem de yüksek öğrenime öğrenci hazırlayan kurumlardır. Bununla birlikte öğrenciler bu okul müfredatlarında çeşitli mesleki derslerle birlikte diğer liselerle ortak fen ve sosyal dersleri zorunlu olarak almaktadır. Bunun yanında öğrenciler diğer liselerde olduğu gibi yönelimlerine uygun olarak geniş

seçmeli ders havuzundan dersler seçebilmektedir. Bu anlamda son yıllarda açılan proje İmam-Hatip okulları haricinde bu okullarda tüm öğrencilere yönelik aynı program uygulanmaktadır. Buna karşılık muhtemelen uygulamada seçmeli derslerle çeşitlenme yeterince sağlanamadığından dolayı, ilgili paydaşlar tek program yapısının öğrencilerin yönelimleri açısından bu okulların misyonlarını yerine getirmede yetersiz kalmasına yol açtığı şeklinde görüşler ileri sürmektedir (Türk Eğitim-Sen, 2015, s. 46). Bu çerçevede araştırmada bu okullarda görev yapan öğretmenlere bu konudaki görüşleri sorulmuştur.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre İHL'de görev yapan öğretmenlerin tamamına yakını İmam-Hatip Liselerinde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki alan programı uygulanması gerektiği görüşündedir. Nitekim öğretmenlerin %85,6'sı bu görüşü desteklerken, karşı çıkanların oranı sadece %6,2'dir. Araştırmada ayrıca bu soruya verilen cevapların branş grubu açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve meslek dersleri öğretmenlerinin (%92,1) kültür dersleri öğretmenlerine (%82,4) göre daha yüksek oranda İHL'lerde din görevlisi olmak isteyen öğrenciler için ayrı mesleki program uygulanmasını istedikleri tespit edilmiştir.

İHL'lerin günümüzde nispeten geri planda kalan din görevlisi yetiştirme işlevinin de daha nitelikli olarak sürdürülebilmesi için öğrencilerin gelecek yönelimlerine uygun olarak bu okul programlarında çeşitliliğin sağlanması gerekli görülmektedir. Bu çerçevede bu okullarda din hizmetleri alanına yönelmek isteyen öğrenciler ve sadece daha yoğun din eğitimi alıp farklı alanlara yönelmek isteyen öğrenciler için farklı programlar oluşturulabilir. Ya da öğrencilerin yönelimlerine uygun olarak, müfredatta yer alan seçmeli dersleri tercih etmelerine imkân sunulması bu farklılaşma sağlanabilir. Esasında mevcut durumda var olan bu imkânın varsa uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi ve öğrencilerin yönelimlerine uygun ilahiyat, sayısal ya da sosyal şubelerin oluşturulmasına imkân verecek fiziksel imkân ve öğretmen kadrosunun sağlanması gerekmektedir. Bu gerçekleştirilemediği takdirde her iki misyonu ya da yönelimi tek müfredatla ya da programla birlikte sürdürmeye çalışmanın, bu okulların nitelik ve etkililiğini olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

İmam-Hatip Ortaokullarının büyük çoğunluğu 28 Şubat sürecinde alınan kesintisiz 8 yıllık eğitim kararıyla kapatılmadan önce İmam-Hatip Liselerinin bünyesinde ilk kademe olarak yer almaktaydı. 30 Mart 2012 tarihinde yapılan yasal düzenlemeyle Türk Eğitim Sistemi, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim haline getirilerek 4+4+4 şeklinde yapılandırılması sonrasında ise, İmam-Hatip Ortaokulları büyük çoğunlukla ayrı okul ve müdürlük olarak açılmıştır. 2015-2016 öğretim yılı Milli Eğitim istatistiklerine göre 339 İmam-Hatip Ortaokulu İHL bünyesinde iken, 1622'si ise ayrı müdürlük şeklindedir. Bununla birlikte İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılmasının özellikle ortaokul öğrencilerine büyük öğrencilerin rol model olması ve öğrencilerin İmam-Hatip kimliği kazanmalarında yararlı olabileceği şeklinde çeşitli paydaşlardan görüşler bulunmaktadır. Bu çerçevede, araştırmada İHL öğretmenlerine İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılıp açılmamasına ilişkin görüşleri sorulmuştur.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar bu konuda öğretmenlerin ikiye bölündüğünü göstermektedir. **Araştırmaya katılan öğretmenlerin %46,9'u İmam-Hatip ortaokullarının İHL bünyesinde açılmasını desteklerken, %41,6'sı ise buna karşı görüş bildirmiştir.** Bu soruya verilen cevaplara değişkenler açısından bakıldığında ise, erkek öğretmenlerin (%45,2) kadın öğretmenlere (%37,9) göre ve meslek dersleri öğretmenlerinin (%52,7) kültür dersleri öğretmenlerine (%44) göre İmam-Hatip Ortaokullarının İHL bünyesinde açılması fikrini daha yüksek oranda destekledikleri tespit edilmiştir.

8. Karma Eğitim, Serbest Kıyafet, Derslerde Tablet Bilgisayar Kullanımı ve Üniversiteye Girişte Ek Puan Uygulamaları

Karma Eğitim

Kız ve erkek öğrencilerin aynı okulda veya sınıfta bir arada eğitim görmeleri şeklinde tanımlanan karma eğitim, eğitim üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bakımından, bazen de laik eğitimle ilişkilendirilerek toplumdaki farklı kesimler arasında tartışılan başlıklardan birisidir. Karma eğitim, okul ve sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları, öğrencilerin akademik başarıları ya da okul ve sınıf yönetimi gibi bazı faktörler üzerindeki etkisi gibi farklı açılardan bilimsel çalışmalara konu edilirken, bir diğer yönüyle muhafazakâr aileler için özellikle kız çocuklarının okutulmasında dikkat edilen hususlardan birisini oluşturmaktadır. Bu bakımdan konunun İmam-Hatip okulları açısından ayrı bir önemi vardır. 1972 yılında çıkarılan yönetmelikle bu okullarda kız çocuklarının okumaları engellenmiş, ancak 1976 yılındaki Danıştay'ın eğitimde fırsat eşitliğine aykırı olduğu gerekçesiyle bu uygulamaya son veren kararıyla, bu okullara kız öğrencilerin de kabul edilmesinin önü açılmıştır. Böylece İmam-Hatip okulları bu tarihten itibaren aynı zamanda muhafazakâr ailelerin kız çocuklarını okutabilecekleri önemli bir seçenek haline gelmiştir. Pek çok muhafazakâr ailenin kız çocuklarının eğitimi için bu okulları tercih nedenlerinde, başörtüsü ve bu okullarda kız ve erkek öğrenciler için ayrı öğretim ortamının sunulması faktörleri önemli rol oynamaktadır (Çakır ve diğerleri, 2004).

İHL'lerde karma eğitim olup olmamasına ilişkin araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında **hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin yarısından fazlasının, birbirlerine yakın oranlarda (öğrencilerin %55,5'i, öğretmenlerin %54,6'sı) bu okullarda karma eğitim uygulamasına karşı çıktıkları anlaşılmaktadır. Buna karşılık İHL öğrencilerinin %36,4'ü, öğretmenlerin ise %41,7'si bu okullarda karma eğitim olabileceği yönünde görüş bildirmiştir.**

Öğrencilerin İHL'lerde sınıflarda karma eğitim uygulamasına ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında, İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre karma eğitime daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır. Yine araştırma sonucunda üst sınıflarda okuyan öğrencilerin alt sınıflardaki öğrencilere göre, okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin almadığını belirten öğrencilere göre, kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, üniversitede İlahiyat alanı okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre, İstanbul ve Şanlıurfa'dan araştırmaya katılan öğrencilerin diğer illerden katılan öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek oranda İHL'lerde sınıfların kız ve erkek öğrenciler için ayrılmasını talep ettikleri ve bu okullarda karma eğitime karşı çıktıkları tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda İHL'lerde karma eğitim uygulamasına ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında ise erkek öğretmenlerin (%65,9) kadın öğretmenlere göre (%43,6), meslek dersleri öğretmenlerinin (%72) kültür dersleri öğretmenlerine göre (%46,1) ve mesleki kıdemi 26 ve üzeri olan öğretmenlerin diğer mesleki kademelere sahip öğretmenlere göre İHL'lerde sınıflarda karma eğitim uygulamasına daha fazla oranda karşı çıktıkları saptanmıştır.

Serbest Kıyafet Uygulaması

Türkiye'de 27 Kasım 2012 tarihli ve 24480 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle okul kıyafetleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapılmıştır. Düzenlemeye göre bazı sınırlamalar dışın-

da, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde kılık ve kıyafet, yaş grubu özelliklerine uygun, temiz ve düzenli olmak kaydı ile serbest bırakılmıştır. 2013-2014 öğretim yılından itibaren uygulanması planlanan bu uygulamanın yürürlük tarihi, daha sonra yumuşak bir geçiş sağlanması için 2016-2017 öğretim yılına ertelenmiştir. Bu süre içerisinde ise serbest kıyafet uygulaması okul yönetimlerinin kararları doğrultusunda uygulamaya konulabilmiştir.

Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasının eğitim öğretim süreci ya da okul ve sınıf yönetimi ile güvenliği üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Bu konuda yapılan az sayıdaki araştırmalarda öğrencilere serbest kıyafet uygulamasının veliye ekonomik bir yük getireceği, okul ve sınıf yönetimi ve güvenliği açısından sıkıntılara yol açacağı, okul kıyafetlerinin sembolik bir değere sahip olduğu ve öğrencilerde aidiyet duygusu oluşturmada önemli bir rol oynadığı gibi gerekçelerle olumsuz yönleri sıralanmaktadır. Buna karşılık öğrencide sadece fiziksel değil psikolojik bir rahatlama sağlayacağı, özgüven, kişisel bağımsızlık, özgürlük, kendini daha iyi ifade edebilme gibi özelliklerin gelişimine katkı sunacağı ifade edilerek serbest kıyafet uygulaması savunulmaktadır (Uğurlu ve diğerleri, 2015). Bu araştırmada da konunun esas muhatabı olan öğretmen ve öğrencilere, serbest kıyafet uygulamasını destekleyip desteklemedikleri sorulmuştur.

Araştırmada elde edilen verilere göre öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını araştırmaya katılan öğrencilerin %60,5'i desteklerken, öğretmenlerin ise sadece %28,9'u desteklemektedir. **Öğrencilerin üçte biri, öğretmenlerin ise yaklaşık %70'i öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını desteklememektedir. Bu verilere göre öğrencilere serbest kıyafet uygulamasına her ne kadar öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi olumlu yaklaşırsa da, bu konuya öğretmenlerin büyük çoğunluğu karşıdır.** Bu nedenle bu konunun merkezden alınacak bağlayıcı kararlardan ziyade yerel olarak okul yönetimleri ve ailelerin kararlarına bırakılması yararlı olabilir.

Bu konuda A&G araştırma şirketi tarafından düzenlemenin yapılmasından kısa süre sonra 2013 yılında 35 ilde 2510 veli, 504 öğretmene yönelik yapılan anket sonucuna göre, ankete katılan velilerin %81,4'ü, öğretmenlerin ise %83'ü çocukların okula okul kıyafetiyle gitmesini istemiştir. Ayrıca veli ve öğretmenlerin çoğunluğu dar gelirli ailelerin ve çocuklarının psikolojisinin olumsuz etkileneceğini ve masrafların çok artacağını ifade ederken, velilerin yarısına yakını yarın ne giysem tartışmalarının yaşanacağını belirtmiştir. Yine öğretmenlerin yarıya yakını ise okullarda güvenlik sorunlarının yaşanacağını dile getirmiştir.⁴

Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasına ilişkin öğrenci cevaplarına değişkenler açısından bakıldığında cinsiyet ve il değişkenleri açısından araştırmada önemli sonuçlar elde edilmiştir. Cinsiyet açısından İHL'de okuyan erkek öğrencilerin %75,4'ü öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını desteklediğini belirtirken, kız öğrencilerde bu oran %48,7'de kalmıştır. **Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre serbest kıyafet uygulamasına daha fazla oranda karşı çıkmaktadır.** Muhtemelen bu uygulama kız öğrenciler üzerinde yarın ne giysem şeklinde daha fazla stres ve kaygıya yol açmaktadır. İl değişkeni açısından bakıldığında ise serbest kıyafet uygulamasını destekleme oranı en yüksek düzeyde İzmir (%75,9) ve Bolu'dan (%73,6), en düşük düzeyde ise Trabzon (%40,2) ve İstanbul'dan (47,2) araştırmaya katılan öğrencilerde tespit edilmiştir.

Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasına ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında ise cinsiyet açısından önemli bir farklılaşma saptanmıştır. Buna göre erkek

4 <http://www.hurriyet.com.tr/iste-serbest-kiyafetle-iligili-arastirma-sonuclari-22928305> erişim tarihi: 15 Ocak 2017.

öğretmenlerin %39'u öğrencilere serbest kıyafet uygulamasını desteklerken, kadın öğretmenlerin ise sadece % 19,6'sı uygulamayı desteklediğini ifade etmiştir.

Öğrencilere serbest kıyafet uygulamasının yanı sıra öğretmenlerin de kılık ve kıyafet konusunda serbest bırakılmasına yönelik bir talep söz konusudur. Bu konuda Eğitim Bir-Sen'in 2013 yılından itibaren üyelerine yaptığı çağrıyla, yasal düzenleme olmasa da bu konuda fiili bir durum oluşturulmaya çalışılmaktadır. Diğer bazı sendikalar da öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasının hayata geçirilmesini desteklemektedir. Araştırmada öğrencilere yönelik serbest kıyafet uygulamasının yanı sıra, öğretmenlere de kıyafet serbestisinin olup olmamasına ilişkin soru yöneltilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasının olması konusunda ankete katılan öğrenciler ikiye bölünmektedir. Buna göre öğrencilerin %45,7'si öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını desteklerken, yine benzer oranda %44,7'si ise buna karşı çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ise yaklaşık dörtte üçü (%74) öğretmenler için serbest kıyafet uygulamasına olumlu yaklaşmakta ve onaylamaktadır. **Buna göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrenciler için serbest kıyafet uygulamasına karşı çıkarken, kendileri için bunu talep etmektedir.**

Eğitim Bir-Sen'in A&G araştırma şirketine 2016 yılında yaptırdığı ve 31 ilden 3012 öğretmen, 1562 veli, 1480 öğrenci olmak üzere toplamda 6055 kişiyle gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin %62,4'ü öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasını talep etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin %54,7'si, velilerin %35,6'sı ve öğrencilerin %47'si uygulanan kılık kıyafet zorunluluğunu özgürlüğü kısıtlayıcı olarak değerlendirmiştir.⁵ Buna göre her iki araştırmanın sonucu karşılaştırıldığında İHL'de görev yapan öğretmenlerin söz konusu araştırmaya katılan öğretmenlere göre daha fazla oranda öğretmenlere kıyafet serbestliğini talep ettikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında, hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde cinsiyet açısından anlamlı farklılaşma ortaya çıkmaktadır. **Buna göre İHL'de okuyan kız öğrenciler erkek öğrencilere göre, kadın öğretmenler de erkek öğretmenlere göre öğretmenlere serbest kıyafet uygulamasına daha düşük oranda destek vermektedir.** Kadın öğretmenlerin ve kız öğrencilerin hem öğrenciler hem de öğretmenler için serbest kıyafet uygulaması konusunda daha olumsuz yaklaşımlarının muhtemel nedeni, görünüş ve kıyafet konusunun kadınlar için erkeklere nazaran daha fazla önemsenmesi ve serbest kıyafet uygulamasıyla "yarın ne giysem" şeklinde daha fazla strese yol açması olabilir.

Derslerde Tablet Bilgisayar Kullanımı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılından itibaren çalışmalarına başladığı FATİH Projesi ile okullardaki teknolojik alt yapının iyileştirilmesi ve öğrenme-öğretme sürecinde teknolojik araçların daha etkin kullanımının sağlanması ve öğrencilerin teknolojik destekli öğrenmelerinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu proje kapsamında öncelikle ortaöğretimde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması ve tüm ilk ve ortaöğretim sınıflarına akıllı (etkileşimli) tahtaların takılmasıyla teknoloji destekli öğrenme ortamlarının oluşturulması hedeflenmektedir. Henüz hedeflenen düzeyde tüm öğrencilere tablet bilgisayar dağıtılması tamamlanmamıştır. Özellikle liselerden başlayarak öğrencilere tablet bilgisayar dağıtılmasına devam edilmektedir.

5 <http://www.egitimbirsen.org.tr/ebs/manset/3589/ogretmen-kilik-kiyafet-ozgurlugu-istiyor-ogrenci-veli-de-destek-veriyor> erişim tarihi: 10.Ocak 2017

Buna karşılık her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılması kamuoyunda ve konunun uzmanları arasında zaman zaman yararlılığı açısından tartışılmakta ve çeşitli bilimsel araştırmalara konu edilmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin bu teknolojileri etkin ve verimli şekilde nasıl kullanacakları konusunda yeterince bilgi ve yeterliliğe sahip olmaması, bunlara yönelik yeterli içerik ve materyallerin hazırlanmaması, dağıtılan tabletlerin ders içi ve dışında farklı amaçlar için kullanılması, öğretmenlerin sınıf hâkimiyetini güçleştirmesi vb. pek çok sorun sıralanmaktadır (Pamuk ve diğerleri, 2013)

Araştırmada elde edilen verilere göre, ankete katılan İHL öğrencilerinin yarısından fazlası (%55,6) tabletin eğitim-öğretimde kullanımını faydalı bulmamaktadır. Bu soruya öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%30,8) olumlu cevap vermiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ise yaklaşık üçte ikisi (%64,7) İmam-Hatip Liselerinde her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını eğitim-öğretim açısından faydalı bulmamaktadır. Öğretmenlerin de sadece %28,2'si her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını eğitim-öğretim açısından yararlı bularak desteklemektedir. **Buna göre araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin çoğunluğu tabletin eğitim-öğretimde kullanımını yararlı bulmamaktadır.** Bu nedenle yürütülen bu büyük projenin amacına ulaşabilmesi için tablet bilgisayarların eğitim-öğretimde etkili kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrencilerin bilinçlendirilmesine ve yeterliliklerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Tablet bilgisayarın eğitim-öğretimde kullanımına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilere göre, Kayseri ve Şanlıurfa'dan araştırmaya katılan öğrencilerin diğer illerinden katılan öğrencilere göre tablet bilgisayarın eğitim-öğretimde kullanılmasını daha az faydalı buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konudaki öğretmen görüşleri değişkenler açısından incelendiğinde ise erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre, meslek dersi öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre ve 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer kıdemdeki öğretmenlere göre İHL'de her öğrenciye tablet bilgisayar dağıtılmasını eğitim-öğretim açısından daha fazla oranda yararsız bulmaktadır.

Üniversiteye Yerleşmede Ek Puan Uygulaması

Türkiye'de üniversitelere öğrenci yerleştirme sisteminde 1999-2011 yılları arasında adayların yerleştirme puanları, mezun oldukları ortaöğretim kurumlarına ve alanlarına göre farklı katsayılar kullanılarak hesaplanmıştır. 28 Şubat sürecinde alınan bu kararla, İmam-Hatip Lisesi ve diğer tüm meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin üniversitede sadece kendi alanlarına yönelmesinin sağlanması hedeflenmiştir. Bunu sağlamak için bu okul mezunları, üniversitelerde kendi alanlarının dışında farklı alanları tercih ettiklerinde diğer adaylara göre 30 puanlık dezavantajlı bir konuma düşürülürken, kendi alanlarını tercih ettiklerinde ise 15 ile 30 puan arasında ek puan verilerek avantajlı bir konuma çıkarılmıştır.

Üniversiteye yerleştirmede farklı katsayı uygulamaları 30.03.2012 tarihli ve 6287 sayılı kanuni düzenleme ile kaldırılmış ve tüm adaylar için üniversiteye yerleşmede giriş sınavlarında aldıkları puan ve ortaöğretim başarı puanlarına bakılması kararlaştırılmıştır. Bu düzenleme İHL ve meslek liselerinin üniversitelerin farklı alanlarına gitmelerindeki dezavantajlı konumlarını kaldırırken, aynı zamanda kendi alanlarını tercih ettiklerinde verilen ek puanların da kaldırılmasına yol açmıştır. Üniversiteye yerleştirmede ek puan verilmemesi kademeli geçişten dolayı ilk kez 2016 üniversite yerleştirme sisteminde uygulanmıştır. Bu uygulama özellikle İHL öğrencileri ve paydaşları

tarafından tepkiyle karşılanmış ve kendi alanlarındaki tercihlerinde ek puan verilmesinin devam etmesi talep edilmiştir. Ancak bu talepler mevcut durumda lisans programları için karşılık bulmuş değildir. YÖK, 9 Aralık 2016 tarihinde çıkarılan kararla sınavsız geçişin kaldırıldığı ön lisans programları için, meslek lisesi mezunlarına ek puan verilmesine yönelik karar almıştır. 2017 ÖSYS kılavuzunda da yer alan bu karara göre meslek lisesi mezunlarına kendi alanlarındaki ön lisans programlarını tercih ettikleri takdirde ek puan verilecektir. Lisans programlarında kendi alanlarına yani İlahiyat fakültelerine yerleşmede ise 2016 yılında olduğu gibi, kanunun çıktığı 2012 sonrasında bu okullara kayıt yaptırmış İHL mezunları, diğer lise mezunlarıyla eşit olarak ek puan almaksızın yarışacaklardır (ÖSYM, 2017)

Araştırmada elde edilen verilere göre İHL öğrencilerinin neredeyse tamamına yakını (%85,1), öğretmenlerin ise çoğunluğu (%71,3), İmam-Hatip Lisesi mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesi gerektiği görüşündedir.

İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesine ilişkin öğrenci görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında sınıf düzeyi yükseldikçe ek puan verilmesi gerektiğini düşünen öğrencilerin oranının da arttığı ve üniversitede İlahiyat Fakültesinde okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyenlere göre ek puan verilmesini en yüksek oranda savundukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin görüşünün değişkenleri açısından incelendiğinde ise meslek dersi öğretmenlerinin kültür dersi öğretmenlerine göre İHL mezunlarına İlahiyat fakültelerini tercih ettikleri takdirde ek puan verilmesini daha fazla oranda destekledikleri saptanmıştır.

9. Öğrencilerin Okul Aidiyet Düzeyleri

Öğrencilerin günlük zaman dilimlerinin önemli bir bölümünü geçirdikleri okula ilişkin olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri, özellikle eğitimin akademik sonuçları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin okullarına yönelik sahip olmaları beklenen önemli duyuşsal özelliklerden biri de, okula bağlılık veya okula aidiyet duygusudur. Okula aidiyet duygusu, öğrencinin kendisinin okul paydaşlarının (diğer öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve personeller) önemli bir üyesi olduğunu ve okul paydaşları tarafından kabul ve saygı gördüğünü düşünmesine ve buna bağlı olarak kendisini okulun ve okuldaki sosyal grubun bir parçası olarak hissetmesine yönelik öznel duygu durumunu ifade etmektedir (Sarı, 2013, s. 148). Konu üzerine yapılan çalışmalarda okul aidiyet duygusunun öğrencilerin akademik başarılarını, öz yeterlik algılarını, motivasyonlarını, kişiler arası ilişkilerini ve okul etkinliklerine katılımlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Buna karşılık okul aidiyet düzeyi düşük olan öğrencilerde okulu terk etme, kaygı duyma, istenmeyen davranışlar sergileme gibi olumsuz özellikler daha fazla görülmüştür. Bu bağlamda algılanan aidiyet duygusunun temel bir psikolojik ihtiyaç olduğuna ve bu ihtiyaç karşılandığında olumlu sonuçların ortaya çıktığına ilişkin araştırmacılar arasında genel bir fikir birliği bulunmaktadır (Duy ve Yıldız, 2014, s. 175).

Araştırma sonucunda İHL öğrencilerinin çoğunluğunun okul aidiyet düzeylerine ilişkin verilen ifadelere olumlu katılım gösterdiği tespit edilmiştir. **Araştırmaya katılan öğrencilerin %74,3'ü bulunduğu her ortamda İHL öğrencisi olduğunu rahatlıkla ifade edebildiğini, %60,9'u okulu iyi bir şekilde temsil edebildiğini düşündüğünü, %82,5'i İHL öğrencisi olmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu ve %50,7'si tekrar tercih etme imkânı olsa yine İHL'de okumak isteyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca %61,8'i kendimi İmam-Hatip Lisesine ait hissetmiyorum şeklindeki ifadeye karşı çıkmıştır.** Bu verilerin bazıları tersten okunduğunda ise öğ-

rencilerin %23,6'sı kendisini İmam-Hatip Lisesine ait hissetmediğini, %30,3'ü tekrar tercih etme şansı olsa yeniden İHL'de okumayı tercih etmeyeceğini ifade etmiştir.

İHL öğrencilerine yönelik bu konuda yapılan müstakil çalışma olmamakla birlikte bazı çalışmalarda konuyla ilişkilendirilebilecek sonuçlar yer almıştır. Bu çalışmalardan Özensel ve Aydemir'in (2014) araştırmasında öğrencilere yöneltilen "İHL'de öğrenci olduğum için kendimi şanslı hissediyorum" yargısına öğrencilerin %67,7'si katıldığını ifade etmiştir. "İHL'de öğrenci olduğum için kendimi mutsuz hissediyorum", yargısına ise öğrencilerin %64,7'si olumsuz görüş bildirmiştir. Yine aynı çalışmada "İHL'de öğrenci olduğum için pişmanlık duyuyorum" şeklindeki yargıya öğrencilerin %69'u, "İHL'de okuduğum için zamanımın boşa geçtiğini düşünüyorum" şeklindeki yargıya ise öğrencilerin %70,4'ü katılmadığını belirtmiştir. Her iki araştırmanın sonuçları, İHL öğrencilerinin okul aidiyet düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğunu gösterse de yaklaşık üçte bir gibi önemli bir oranın da bu konuda sıkıntılar yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu durum İHL öğrencilerinin okul aidiyet düzeylerini artırmaya yönelik tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır. Öğrencilerin okul aidiyet düzeylerinin geliştirilmesi için kendilerine olan özgüvenini artıracak, ders ve okul süreçlerine etkin katılımlarını sağlayacak, kendilerini daha iyi ifade etmelerine yardımcı olacak sosyal, kültürel ve mesleki etkinliklerin düzenlenmesi yararlı olabilir. Yine öğrencilerin aidiyet duygusunu geliştirmek için okulun tüm ilgili paydaşları (diğer öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, aile) arasında etkili iletişim imkânlarının çoğaltılması ve öğrencilerin kendilerini mutlu hissedecekleri bir okul ikliminin oluşturulması bu bağlamda katkı sunabilir.

İHL öğrencilerinin okul aidiyetlerine ilişkin kendilerine yöneltilen ifadelere katılım durumlarına değişkenler açısından bakıldığında öne çıkan sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür: **Cinsiyet açısından İHL'de okuyan kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre okul aidiyet duygularının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.** Örneğin İHL'de okuyan kız öğrencilerin %80'i bulunduğu her ortamda İmam-Hatip Lisesi öğrencisi olduğunu rahatlıkla ifade edebildiğini belirtirken, bu oran erkek öğrencilerde %66,2'de kalmaktadır. Yine İHL'de okuyan kız öğrencilerin %68,2'si kendisini İHL'ye ait hissettiğini düşünürken, böyle düşünen erkek öğrencilerin oranı %53,8'dir. Diğer bir sonuca göre tekrar tercih etme şansı olsaydı yine İmam-Hatip Lisesinde okumayı tercih edeceğini ifade eden kız öğrencilerin oranı %57,4 iken, bu oran erkek öğrencilerde %42,2'ye gerilemektedir.

Araştırmada elde edilen verilere göre öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe, okul aidiyetlerine ilişkin ifadelerine katılım oranları da yükselmektedir. Örneğin araştırmaya katılan 10. sınıf öğrencilerinin %70,6'sı, 11. sınıf öğrencilerinin %73,4'ü, 12. sınıf öğrencilerinin ise %77,5'i bulunduğu her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduğunu rahatlıkla ifade edebildiğini belirtmiştir. Yine 10. sınıf öğrencilerinin %55'i, 11. sınıf öğrencilerinin %60,9'u, 12. sınıf öğrencilerinin ise %66,9'u kendini İHL'ye ait hissettiğini belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin okul aidiyet düzeylerinin, bu okullara zamanla uyum sağladıkça ve aldıkları eğitim süreci içerisinde yükseldiği anlaşılmaktadır.

Araştırmada genel olarak okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin almadığını belirten öğrencilere göre okul aidiyetlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%76,8) almadığını belirten öğrencilere göre (%58,6) buldukları ortamlarda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını daha yüksek oranda ifade edebilmektedir. Yine okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrenciler (%63,3) almadığını belirten öğrencilere göre (%52,9) daha yüksek oranda kendilerini İmam-Hatip Lisesine ait hissetmektedir.

Araştırmada beklendik bir şekilde kendi isteğiyle İHL'de okuduğunu ifade eden öğrencilerin, diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilere göre okul aidiyet düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nitekim kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrenciler, her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre en yüksek oranda (%86,3) rahatlıkla ifade edebilmektedir. Yine kendilerini İHL'ye ait hissetme oranları en yüksek oranda (%74,9) kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerde görülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin okul aidiyet düzeylerine ilişkin elde edilen bir diğer sonuç, **üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre okul aidiyet düzeylerinin daha yüksek olduğudur.** Örneğin buldukları her ortamda İmam-Hatip öğrencisi olduklarını rahatlıkla ifade edebilme oranı (%83,7) ve kendilerini İHL'ye ait hissetme oranı (%74,3) en yüksek oranda üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen İHL öğrencilerinde tespit edilmiştir.

10. Öğretmenlere Göre İHL Öğrencilerine Okul Kültürü ve Aidiyeti Kazandırılması

İmam-Hatip Liselerinin okul kültürü ve aidiyeti kazandırma ya da öğrencilerini dinî değerlere sahip yetiştirme konusundaki misyonunun akademik başarı elde etme hedeflerinin gerisinde kaldığına dair ilgili paydaşlardan serzenişler bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmada İHL öğrencilerinin okul aidiyet düzeylerinin tespitinin yanında, araştırmaya katılan öğretmenlerin İHL'lerde öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırılmasına ilişkin çeşitli ifadelerle katılımları sorulmuştur.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğretmenlerin %40'ının öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada İHL'leri yeterli gördüğü, yaklaşık üçte birinin (%30,4) İmam-Hatip liselerinde öğrencilerin akademik başarısının, okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaya göre daha fazla öncelendiğini düşündüğü, yine yaklaşık üçte birinin (%33,6) görev yaptığı İHL'de öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada okul personelleri arasında yeterli işbirliği olmadığını ifade ettiği, dörtte üçünün (%75,2) velilerin çocuklarını dinî değerlere sahip yetiştirme konusunda İmam-Hatip Liselerinden beklentilerinin gereğinden fazla yüksek olduğunu düşündüğü, yine yaklaşık dörtte üçünün (%73,4) İHL'de görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşündüğü ve yaklaşık yarısının (%48,8) İHL öğrencisini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersi öğretmenlerinin sorumluluğu olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. **Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı İHL'leri öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada yeterli görmekte, üçte biri bu konuda okul personelleri arasında yeterli işbirliğinin olmadığını düşünmekte, büyük çoğunluğu velilerin öğrencileri dini değerlere sahip olarak yetiştirmede İHL'lerden beklentilerini gerçekçi bulmamakta, yine büyük çoğunluğu İHL'de görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünmektedir.**

Öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında, cinsiyet ve branş grubu değişkenlerinde önemli farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir. Buna göre İHL'de görev yapan kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, kültür dersleri öğretmenlerinin de meslek dersleri öğretmenlerine göre öğrencilere okul kültürü ve aidiyeti kazandırmada İmam-Hatip Liselerini daha az yeterli buldukları saptanmıştır. Ayrıca erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre, meslek dersleri öğretmenlerinin de kültür dersleri öğretmenlerine göre

İHL öğrencilerini dini değerlere sahip olarak yetiştirmenin en çok meslek dersleri öğretmenlerinin görevi olduğunu daha fazla oranda düşünmektedir. Yine İmam-Hatip Liselerinde görev yapmanın sorumluluğunun daha fazla olduğunu düşünenlerin oranı kadın öğretmenlerde erkek öğretmenlere göre, kültür dersleri öğretmenlerinde meslek dersi öğretmenlerine göre daha düşüktür.

11. Okul ve Paydaşlarına İlişkin Memnuniyet Algıları

Okul memnuniyeti, öğretmen ya da öğrencilerin okul iklimiyle ve okul paydaşlarıyla olan ilişkilerine yönelik algılarının bir toplamı olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerin yıllarını geçirdikleri okulların, onların öğrenmelerini maksimum düzeye yükselten, kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, yönetici ve diğer personellerden memnun oldukları yerler olması gerektiği konusunda uzmanlar arasında görüş birliği vardır. Yapılan araştırmalarda okul memnuniyetinin öğrencinin akademik başarısında, motivasyonunda ve okulu benimsemesinde olumlu etkileri olduğu, buna karşılık okul memnuniyetsizliğinin ise istenmeyen öğrenci davranışlarına ve düşük akademik başarıya yol açtığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde öğretmenlerin günün önemli bir bölümünü geçirdikleri okullarından ve okul paydaşlarıyla olan ilişkilerinden memnuniyet düzeylerinin, onların performanslarını olumlu veya olumsuz şekilde etkilemesi kaçınılmazdır. Bu çerçevede araştırmaya katılan İHL öğrenci ve öğretmenlerinin okullara ve okul paydaşlarına ilişkin memnuniyet algılarını tespit etmeye yönelik kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Araştırmada bu konuda elde edilen sonuçları karşılaştırmalı olarak şu şekilde özetlemek mümkündür:

Araştırmada İHL öğrencilerinin yarısından fazlasının (%55,2) okuduğu okuldan memnun olduğu, %27,6'sının ise memnun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ise yaklaşık dörtte üçü (%70,9) görev yaptığı okulda çalışmaktan memnun olduğunu ifade ederken, sadece %12,2'si memnun olmadığını belirtmiştir. **Buna göre araştırma sonuçları öğrencilerin yarısından fazlasının okuduğu, öğretmenlerin ise yaklaşık dörtte üçünün görev yaptığı İHL'den memnun olduğunu göstermektedir.** Bununla birlikte özellikle araştırmaya katılan her yüz öğrenciden 27'sinin okullarına ilişkin memnuniyet algısının olumsuz olması, üzerinde düşünülmesi ve bilimsel çalışmalara konu edilmesi gereken bir husustur.

İHL öğrencilerine yönelik bu konuda yapılan müstakil çalışma olmamakla birlikte bazı çalışmalarda konuyla ilişkilendirilebilecek sonuçlar yer almıştır. Bu çalışmalardan Cebeci'nin 1989 yılında İHL'den mezun 170 üniversite öğrencisi üzerine yaptığı araştırmasında katılımcıların %91,1'i İHL'de okumuş olmaktan memnun olduğunu ifade etmiştir. Yine Türkmen'in (1998) çalışmasında ankete katılan İHL öğrencilerinin %80,8'inin; Ünlü'nün (1999) çalışmasında %83,9'unun İHL'de öğrenim görmekten memnun olduğu tespit edilmiştir. Çakır, Bozan ve Talu tarafından TESEV için 2004 yılında, 5 farklı ilden 59 öğrenci ile gerçekleştirilen nitel çalışmada da görüşme yapılan öğrencilerin İHL'de okumaktan memnun oldukları belirlenmiştir. Söz konusu araştırmada öğrenciler İHL'den memnuniyetlerini okullarında başörtüsü takabilmeleri, normal eğitimleriyle birlikte din eğitimi almaları, iyi arkadaşlık ilişkileri, öğretmen ve idarecilerle dostane ilişkiler, aile havası ve kötü alışkanlıklardan uzak olma gibi gerekçelerle açıklamışlardır. Özensel ve Aydemir'in (2014) araştırmalarında ise öğrencilerin İHL'de okumaktan duydukları memnuniyetlerini %53,3'ünün "çok memnun", %33,2'sinin "kısmen memnun", %12,8'inin "hiç memnun değil" şeklinde ifade ettiği tespit edilmiştir. **Bu araştırmalarda ortaya çıkan oranlara bakıldığında 28 Şubat süre-**

ci öncesindeki araştırma sonuçlarına göre sonrasındaki ve günümüze yakın araştırmalarda öğrencilerin memnuniyet oranlarında ciddi bir gerilemenin olduğu görülmektedir. Nitekim 28 Şubat öncesi çalışmalarda yaklaşık %80 üzeri olan öğrenci memnuniyeti, günümüze yakın 2014 ve 2016 tarihli çalışmalarda %50-55 oranlarına gerilemiştir.

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin okudukları okullara ilişkin genel memnuniyet algılarına değişkenler açısından bakıldığında, kız öğrencilerin (%60,7) erkek öğrencilere (%48,2) göre, okul dışı din eğitimi aldığını ifade eden öğrencilerin (%57) almadığını belirten öğrencilere (%43,6) göre okudukları okula ilişkin genel memnuniyet algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine kendi isteğiyle bu okullarda okuyan öğrencilerin (%73,7) diğer herhangi bir nedenle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, yine üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin (%71,8) diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre okudukları okula ilişkin genel memnuniyet algılarının daha yüksek oranda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okullarına ilişkin genel memnuniyet algılarının Ankara (%64) ve Bolu'dan (%59,3) araştırmaya katılan öğrencilerde en yüksek, Malatya (%49,1) ve İzmir'den (%50,2) araştırmaya katılan öğrencilerde ise en düşük oranda olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları İHL'ye ilişkin genel memnuniyet algılarına değişkenler açısından bakıldığında ise erkek öğretmenlerin (%76,6) kadın öğretmenlere (%64,8) göre, 26 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin (%77,9) mesleğe yeni başlamış 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere (%61,9) göre anlamlı şekilde görev yaptıkları okula ilişkin genel memnuniyet algılarının daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada öğrenci ve öğretmenlerin okul idarelerine karşı memnuniyet algılarına bakıldığında, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okul idarelerine ilişkin memnuniyet algılarının olumlu olduğu, öğrencilerin ise yaklaşık yarısının okul yönetimlerinden memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim İHL öğrencilerinin %46,4'ü ihtiyaç duyduğunda okul müdürüyle rahatlıkla görüşemediğini, yarısından fazlası (%55,1) okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili kararlarda öğrencilerin görüşlerini almadığını ve %42,8'i okul yönetiminin ilettiği sorunları çözmeye çalışmadığını ifade etmiştir. Buna karşılık öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%79) okul içerisinde idarecilerle sağlıklı iletişim kurabildiğini, %61,2'si göreviyle ilgili alınacak kararlarda görüşünün alındığını, yarıdan fazlası (%57,6) okulda dile getirdiği öneri ve şikâyetlerin idare tarafından dikkate alındığını belirtmiştir. Bu verilere göre özellikle öğrencilerin okul yönetimleriyle rahat iletişim kurmada, kendileriyle ilgili karar alma süreçlerine katılmada ve okul yönetimine ilettikleri sorunların dikkate alınmasında sıkıntılar yaşadıkları ve bu açıdan yaklaşık yarısının okul idarelerinden memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ise okul idarelerine ilişkin memnuniyet algıları öğrencilere göre daha yüksektir.

Okul yönetimlerine ilişkin öğrencilerin memnuniyet algılarına değişkenler açısından bakıldığında, öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe okul müdürleriyle daha rahat görüşebildiklerini ve okul yönetimlerine ilettikleri sorunlarının dikkate alındığını daha fazla oranda ifade ettikleri tespit edilmiştir. Yine Malatya ve İzmir'den araştırmaya katılan öğrencilerin genellikle diğer illerden katılan öğrencilere göre okul yönetimlerine ilişkin memnuniyet algılarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin okul yönetimlerine ilişkin memnuniyet algılarına bakıldığında özellikle cinsiyet açısından önemli farklılaşma olduğu, erkek öğretmenlerin (%83,5) kadın öğretmenlere (%74,9) göre okul yöneticileriyle daha yüksek oranda sağlıklı iletişim kurabildikleri, görevleriyle ilgili alınan

kararlarda görüşlerinin sorulduğunu ve okulda dile getirdikleri öneri ve şikâyetlerin okul yönetimi tarafından dikkate alındığını daha yüksek oranda ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre İHL öğrencilerinin yaklaşık yarısının, öğretmenlerin ise çoğunluğunun okudukları okuldaki güvenliğe ilişkin algılarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Nitekim öğrencilerin %48,7'si okullarında yeterli güvenlik önlemleri alındığını ifade ederken, %57,4'ü okullarında kendilerini güvende hissettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin %64,2'si görev yaptığı okulda yeterli güvenlik önlemleri alındığını dile getirirken, %76,8'i görev yaptığı okulda kendini güvende hissettiğini ifade etmiştir. Bu verilere göre öğretmenlerin öğrencilere göre okul güvenliğine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Özensel ve Aydemir'in araştırmasında (2014) ise İHL öğrencilerinin %45'i okul çevresinin güvenli olmadığını belirtirken, dörtte biri (%25,1) okul çevresinin yeterince güvenli olduğunu ifade etmiştir. Eğitim Bir-Sen'in 12 ilden 1200 ilk ve ortaöğretim öğrencisine ve 600 öğretmene yönelik yaptığı "Okul Ortamının Güven ve Sağlık Açısından Değerlendirilmesi" araştırmasında (2010) ise araştırmaya katılan öğrencilerin %44,9'u okulunda kendini her zaman güvenli hissettiğini, %40,3'ü bazen güvenli hissettiğini bazen güvenli hissetmediğini ve %14,8'i çok nadir güvende hissettiğini veya hiç güvende hissetmediğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ise %62,5'i okulunda kendini her zaman güvenli hissettiğini, %30,5'i bazen güvenli hissettiğini bazen güvenli hissetmediğini ve %7'si çok nadir güvende hissettiğini veya hiç güvende hissetmediğini belirtmektedir. Benzer şekilde bu araştırmada da öğrencilerin öğretmenlere nazaran okulunda kendilerini daha az güvende hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. **Söz konusu çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırıldığında öğretmen ve öğrencilerin okullarında kendilerini güvende hissetme oranlarının İmam-Hatip Liselerinde biraz daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.**

Okul ortamının güvenliğine ilişkin öğrencilerin yanıtlarına değişkenler açısından bakıldığında, kız öğrencilerin (%63,2) erkek öğrencilere göre (%49,8) daha fazla oranda okullarında kendilerini güvende hissettikleri ve okullarında yeterli güvenlik önlemleri alındığı ifadesine daha yüksek oranda katıldıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kız öğrencilerin büyük çoğunluğu ayrı kız İmam-Hatip Liselerinde okumaktadır. Araştırma sürecinde bu okullarda güvenlik önlemlerinin erkeklerin okuduğu İHL'lere göre daha sıkı olduğu gözlenmiştir. Bunun bir sonucu olarak kız öğrenciler okul ortamının güvenliğinden erkek öğrencilere göre daha memnundur. Araştırmada ayrıca özellikle Iğdır'dan araştırmaya katılan öğrencilerin diğer illerdeki öğrencilere göre okul ortamlarının güvenliğine ilişkin daha fazla oranda kaygıları olduğu tespit edilmiştir.

Okul ortamının güvenliğine ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında cinsiyete göre önemli farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Erkek öğretmenlerin %68'i, kadın öğretmenlerin ise %60,7'si okullarında yeterli güvenlik önlemlerinin alındığını belirtmiştir. Ayrıca erkek öğretmenlerin %81,2'si, kadın öğretmenlerin ise %72,7'si okullarında kendini güvende hissetmektedir. Buna göre Eğitim Bir-Sen'in araştırmasında (2010) olduğu gibi bu araştırmada da kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere nazaran okulda kendilerini daha az güvende hissetmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, İHL öğrencilerinin yaklaşık yarısı (%47,6), öğretmenlerin ise büyük çoğunluğu (%73,3) okullarının yeterince temiz olduğunu ifade etmiştir. Okullarının yeterince temiz olmadığını düşünen öğrencilerin oranı %30,6 iken, öğretmenlerin

oranı %13,9'dur. Bu verilere göre İHL'de görev yapan öğretmenlerin öğrencilerine göre okul temizliğine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, okullardaki özellikle öğrencilerin kullanım alanlarının temizliği konusunda bir soruna işaret etmekte ve yöneticilerin bu mekânların temizliğine ilişkin daha titiz davranmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Özelsel ve Aydemir'in araştırmasında (2014) ankete katılan öğrencilerin sadece %13,6'sı okullarını "evet temiz" şeklinde nitelendirirken, %55,4'ü ise okullarının temizliğini "normal/ortalama düzeyde temiz" olarak belirtmiştir. Okullarının temiz olmadığını ifade eden öğrencilerin oranı ise bu çalışmada elde edilen oranla benzerdir ve %30,7 olarak tespit edilmiştir. İHL öğrencilerine yönelik bu iki araştırma sonucu öğrencilerin üçte birinin okul temizliğini yeterli bulmadığını ortaya koymaktadır. Eğitim Bir-Sen'in yaptığı çalışmada (2010) ise öğrencilerin %54,1'ine göre okullarının koridor ve sınıfları; %45,2'sine göre lavabo ve tuvaletleri her zaman temizlenmektedir. Aynı çalışmada ankete katılan öğretmenlerin %68,5'ine göre okullarının koridor ve sınıfları; %66,4'üne göre lavabo ve tuvaletleri her zaman temizlenmektedir. Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, öğrenci ve öğretmenlerin algıları açısından diğer okul türlerine göre İHL'lerin temizliğinin pek farklı olmadığı sonucu çıkmaktadır.

Araştırmada ulaşılan verilere göre İHL öğrencilerinin yarısından fazlası öğretmenlere ilişkin olumlu algılara sahiptir. Örneğin çalışmaya katılan öğrencilerin %51'i okullarındaki öğretmenlerin işlerini severek ve özveriyle yaptıklarını ifade ederken, %54,8'i öğretmenlerinin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardımcı olduklarını belirtmiştir. Buna karşılık İHL öğrencilerinin yaklaşık dörtte biri ise işlerini severek ve özveriyle yapma, ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardımcı olma gibi özellikler bakımından öğretmenleri hakkında olumsuz görüşlere sahiptir.

Araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin öğretmenlerine ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre öğretmenlerine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Örneğin kız öğrencilerin %59,2'si, erkek öğrencilerin ise %49,1'i öğretmenlerinin ihtiyaç duydukları her konuda kendilerine yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Yine kendi isteğiyle İHL'de okuyan öğrencilerin diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilere göre, okul dışında din eğitimini aldığını ifade eden öğrencilerin almadığını belirten öğrencilere göre öğretmenlerine ilişkin algıları daha olumludur. Ayrıca çalışma sonucunda Malatya ve Iğdır'dan çalışmaya katılan öğrencilerin öğretmenlerine ilişkin memnuniyet algılarının diğer illerden katılan öğrencilere göre en düşük oranda olduğu tespit edilmiştir.

İHL öğrencilerinin okullarındaki diğer öğrencilere ilişkin görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı (%43,9) okullarındaki öğrenciler arasında işbirliği ve dayanışma olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık yine yaklaşık yarısı (%42,8) ise okullarındaki öğrencilerde ahlak dışı davranışların az olduğu ifadesine karşı çıkmıştır.

Araştırmada ulaşılan verilere göre, İHL öğretmenlerinin çoğunluğu öğrenci velilerinin çocuklarının eğitimine yeterince katılmadığını ve gereken ilgi ve desteği göstermediğini ifade etmektedir. Örneğin çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%56,3) öğrenci velilerinin okulda yapılan toplantılara yeterince ilgi göstermediğini belirtirken, sadece %19,6'sı velilerin toplantılara yeterli ilgiyi gösterdiklerini düşünmektedir. Yine öğretmenlerin yarısından fazlası

(%59,3) velilerin çocuklarının eğitimi konusunda okula gereken ilgi ve desteği sağlamadığını ifade ederken, sağladığını belirten öğretmenlerin oranı %22,7'de kalmaktadır. Bu nedenle özellikle çocuklarının eğitimine aile katılımının artırılması için gerekli tedbirler alınması gerekmektedir. Bunun için öncelikle velilerin çocuklarının eğitimine katılımlarının düşük kalmasının nedenlerine yönelik daha fazla bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu araştırmaların ortaya koyacağı sonuçlardan hareketle okul yöneticileri, öğretmenler ve velilere yönelik okul ve veli işbirliğini ve diyalogunu nasıl artıracabileceklerine ilişkin pratik çözümler içeren bilgilendirme faaliyetleri yürütülmelidir.

Araştırmada elde edilen verilere göre, İHL öğretmenlerinin çoğunluğu, öğrencilerini sorumlulukları yerine getirme ve akademik başarıları açısından yetersiz bulurken, aralarında kuşak farkından kaynaklı bir iletişim sorunu olmadığını ifade etmiştir. Nitekim araştırmaya katılan öğretmenlerin %31,3'ü öğrencilerin kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirdiklerini ifade etmektedir. Buna karşılık öğretmenlerin yarısından fazlası (%59,9) öğrencilerinin akademik başarılarını yetersiz bulmaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin %71'i aralarında kuşak farkından kaynaklı bir iletişim sorunu olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilerine ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında, meslek dersleri öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre daha olumsuz düşündükleri tespit edilmiştir. Örneğin meslek dersleri öğretmenleri (%45,4) kültür dersleri öğretmenlerine (%37,8) göre öğrencilerin kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirdikleri düşüncesine daha fazla oranda karşı çıkmaktadır. Yine meslek dersleri öğretmenlerinin %18,4'ü, kültür dersleri öğretmenlerinin ise %13'ü aralarındaki kuşak farkından dolayı öğrencileriyle birbirlerini yeterince anlayamadıklarını dile getirmektedir. Muhtemelen meslek dersleri öğretmenlerinin öğrencilerine ilişkin beklentilerinin daha yüksek olması onları mevcut öğrenci profilinden daha hoşnutsuz yapmaktadır.

Araştırmada İHL'de görev yapan meslek ve kültür dersleri öğretmenlerinin birbirleri hakkındaki görüşlerine bakıldığında, özveriyle çalışma konusunda kültür dersleri öğretmenlerinin daha ön plana çıktığı, öğrencilere rol model olma açısından ise meslek dersleri öğretmenlerinin daha olumlu imaja sahip olduğu tespit edilmiştir. Nitekim meslek dersleri öğretmenlerinin %67,6'sı kültür dersleri öğretmenlerinin özveriyle çalıştığını ifade ederken, kültür dersleri öğretmenlerinin %59,6'sı meslek dersleri öğretmenlerinin özveriyle çalıştığı şeklinde görüş bildirmiştir. Buna karşılık araştırmaya katılan kültür dersleri öğretmenlerinin %54,4'ü aynı okulda görev yaptıkları meslek dersleri öğretmenlerinin öğrencilere iyi rol model olduklarını düşünürken, meslek dersleri öğretmenlerinin %48,2'si kültür dersleri öğretmenlerinin öğrencilere iyi rol model olduklarını ifade etmiştir.

12. Sosyal, Kültürel ve Mesleki Faaliyetler

Eğitim, ders kitaplarındaki bilgilerin öğrencilere aktarılması şeklinde sadece sınıfta sürdürülen bir faaliyet değildir. Öğrencilerin çevresi ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini geliştirme ve sosyalleşmelerinde, özgüvenlerinin artmasında, kendi fikirlerini üretebilme ve karar alabilmelerinde, okul kültürü ve ideallerini kazanmada sosyal ve kültürel etkinliklerin çok önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte bir meslek alanına insan kaynağı yetiştiren programlarda teorik olarak öğrenilen bilgilerin uygulamaya ve pratiğe dökülmesi, mesleki yeterliliklerin kazanılması açısından son derece önem

taşımaktadır. Bu kapsamda araştırmada İHL öğrencilerine ve öğretmenlerine okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetler konusundaki görüşlerinin tespitine yönelik çeşitli ifadeler yöneltilmiştir. Bu konuda araştırmada ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Araştırmada ulaşılan sonuçlar, İHL öğrencilerinin yaklaşık yarısının okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetleri çok yoğun bulduğunu, öğretmenlerin ise sosyal ve kültürel faaliyetleri öğrencilerine göre daha fazla oranda yoğun bulduklarını ortaya koymaktadır. Nitekim okullarındaki sosyal ve kültürel faaliyetlerin çok yoğun olduğunu belirten öğrencilerin oranı %44,4 iken, bu oran öğretmenlerde %65,3'e yükselmektedir. Bu verilere göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlükleri ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının bu okullarda yürüttükleri özellikle soysal ve kültürel faaliyetlerin iyi koordine edilmesine ihtiyaç vardır. Ayrıca düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerin sayısından ziyade etkililiği ve verimliliğine odaklanması ve öğrenci gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurularak öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması bu konudaki sıkıntuların çözümüne katkı sağlayabilir.

Buna karşılık İHL öğrencileri öğretmenlerine göre okullarındaki mesleki etkinlikleri daha fazla oranda yoğun bulmaktadır. Öğrencilerin %45,1'i okullarındaki mesleki etkinlikleri çok yoğun bulurken, öğretmenlerin ise %42,9'u bu şekilde düşünmektedir. Ayrıca araştırmaya katılan İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğu (%77,1) okullarında önemli dini günler için programlar düzenlendiğini, %59,4'ü okullarında cemaatle namaz kılmanın özendirildiğini ve %48,2'si okullarında destek kurslarının verimli şekilde uygulandığını belirtmiştir.

Öğrencilerin okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetlere ilişkin ifadelerine verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında, cinsiyet açısından anlamlı farklılıkların ortaya çıktığı saptanmıştır. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetleri daha fazla oranda yoğun buldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte ilgili maddelere verilen cevaplardan erkek öğrencilerin okullarında cemaatle namaz kılmanın daha fazla özendirildiği, kız öğrencilerin okullarında ise önemli dini günler için daha fazla program düzenlendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetlere ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında ise erkek öğretmenler kadın meslektaşlarına göre okullarındaki sosyal ve kültürel faaliyetlerde daha fazla oranda etkin rol almaktadır. Ayrıca kültür dersleri öğretmenleri, meslek dersleri öğretmenlerine göre okullarındaki sosyal, kültürel ve mesleki faaliyetlerin yoğun olduğunu daha fazla oranda ifade etmektedir.

13. Öğretmenlerin Mesleki Tatmin Düzeyleri

Eğitimin en önemli ögesi olan öğretmenlerin mesleki tatminleri, onların yaptıkları işe karşı geliştirdikleri duygusal tepkilerin bir yansımasıdır. Öğretmenlerin meslekleriyle ilgili algıları, memnuniyet veya memnuniyetsizlik durumları, eğitimin niteliğini olumlu veya olumsuz olarak doğrudan etkileyebilecek en önemli unsurlardan birisidir. Öğretmenlerin verecekleri hizmetin niteliğini artırmaya yönelik alınacak tedbirlerin başında, onların mesleki tatmin düzeylerinin tespit edilmesi gelecektir. Bu nedenle İmam-Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin mesleki tatmin düzeylerinin tespitine yönelik araştırmada kullanılan Kuzgun, Sevim ve Hamamcı (1999) tarafından geliştirilen "Mesleki Doyum Ölçeği"nin bazı maddelerine ilişkin araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmada İHL öğretmenlerinin mesleki tatminlerinin oldukça yüksek olduğu ve öğretmen olmaktan memnun oldukları tespit edilmiştir. Nitekim araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%73,1) tekrar dünyaya gelse yine öğretmenlik mesleğini tercih edeceğini ifade ederken, neredeyse tamamına yakını (%91) öğretmenliği önemli ve anlamlı bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca yine öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%79,5) görev yerlerine hevesle geldiğini ifade ederken, dörtte üçü (%74,4) mesleklerinden memnun olduğu şeklinde fırsatını bulsa başka bir işe geçme düşüncesine karşı çıkmıştır.

Eğitim Bir-Sen tarafından 2016 yılında 26 ilden 3034 öğretmene yönelik gerçekleştirilen “Öğretmenlik Mesleği: Mesleğin Statüsü” adlı araştırmada da (Yurdakul ve diğerleri, 2016) öğretmenlere yöneltilen “Bugün yeni bir meslek seçebilme olanağım olsa başka bir mesleği seçerdim” ifadesine ankete katılan öğretmenlerin 37,7’si yeni bir meslek seçebilme imkânı olsa tekrar öğretmenliği seçeceğini belirtmiştir. Yaklaşık üçte biri ise (%33,2) öğretmenlik yerine başka mesleği seçeceğini ifade etmiştir. Ayrıca aynı araştırmada öğretmenlerin %61,4’ünün öğretmenliği en saygın mesleklerden biri olarak tanımlamadığı, %77,5’inin öğretmenliği yaparken gurur duyulacak bir meslek olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. **Bu verilere göre her iki araştırma sonuçları karşılaştırıldığında, İHL’de görev yapan öğretmenlerin genel olarak Türkiye’de farklı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere göre mesleki bağlılıklarının daha yüksek olduğu ve öğretmenliğe ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları anlaşılmaktadır.**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki tatminlerine ilişkin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında, elde edilen önemli sonuçlardan biri, kadın öğretmenlerin mesleki tatminlerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olmasıdır. Buna göre kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre yaptıkları işi daha fazla oranda önemli ve anlamlı bulmakta, tekrar dünyaya gelse yine öğretmenliği tercih edeceklerini daha fazla oranda ifade etmekte ve fırsatını bulsa başka bir işe geçmeyi daha az oranda düşünmektedir.

Araştırma sonucunda ayrıca meslek dersi öğretmenlerinin kültür dersleri öğretmenlerine göre mesleki tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre meslek dersleri öğretmenleri kültür dersleri öğretmenlerine göre yaptıkları işi daha fazla oranda önemli ve anlamlı bulmakta, görev yerlerine hevesle gelmekte, tekrar dünyaya gelse yine öğretmenliği tercih edeceklerini daha fazla oranda ifade etmekte ve fırsatını bulsa başka bir işe geçmeyi daha az oranda düşünmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler mesleki tatmine ilişkin ifadelerle en yüksek katılımın 26 ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin gösterdiğini, en düşük katılımı ise 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere ait olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre mesleklerinin son yıllarındaki öğretmenler daha yüksek oranda mesleki tatmin duyarken, mesleki hayatlarının ortasında olduklarını söyleyebileceğimiz öğretmenlerin tatmin düzeyleri diğer kıdemdeki öğretmenler göre daha düşük kalmaktadır.

14. Öğretmenlere Göre Yürüttükleri Derslerin Öğretim Süreci

Araştırmada İHL’de görev yapan öğretmenlerin yürüttükleri derslerin öğretim sürecine ilişkin çeşitli konulardaki görüşlerinin tespitine yönelik kendilerine bazı ifadeler yöneltilmiştir. Bu kapsamda yürüttükleri derslerin öğretim programını uygulayabilme, derslere hazırlık durumları, ders-

lerin öğretim sürecindeki yeterliklerine ilişkin öz algıları gibi farklı konulardaki görüşleri alınmıştır. Bu konuda araştırmada elde edilen veriler, bu verilerin değişkenler açısından analizi ve bu verilerin bazılarının öğrenci yanıtlarıyla karşılaştırılması şu şekildedir:

Araştırmada elde edilen sonuçlar, ankete katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun derslere hazırlık yaparak girdiğini, buna karşılık yaklaşık üçte birinin özgün öğretim materyalleri hazırladığını ve çok az kısmının bu materyalleri Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) meslektaşlarıyla paylaştığını ortaya koymuştur. Nitekim İHL'de görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%86,2) derslere sıklıkla veya her zaman hazırlık yaparak girdiğini ifade etmiştir. Her zaman ya da sıklıkla özgün öğretim materyali hazırladığını ifade eden öğretmenlerin oranı %30,9'dur. Hazırladığı öğretim materyallerini EBA'da her zaman ya da sıklıkla paylaştığını ifade eden öğretmenlerin oranı ise sadece %9,1'dir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yürüttükleri derslere hazırlanma sürecine ilişkin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında kadın öğretmenlerin (%89,3) erkek öğretmenlere göre (%82,9) ve kültür dersleri öğretmenlerinin (%87,8) meslek dersleri öğretmenlerine (%80,2) göre derslere daha fazla oranda hazırlıklı girdikleri; kültür dersleri öğretmenlerinin (%35,2) meslek dersleri öğretmenlerine (%22,5) göre daha fazla oranda özgün öğretim materyali hazırladıkları ve yine kültür dersleri öğretmenlerinin (%10,3) meslek dersleri öğretmenlerine (%6,6) göre daha fazla oranda hazırladıkları materyalleri EBA'da paylaştıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun İHL'de verdiği derslerin öğretim programlarını uygulamada zorlanmadığı, tamamına yakınının öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalıştığı, yarısından fazlasının derslerinde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullandığı, yine tamamına yakınının ise öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını düşündüğü tespit edilmiştir. Nitekim araştırmaya katılan öğretmenlerin %94,7'si öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalışmakta, %59'u verdiği derslerin öğretim programlarını uygulamada zorlanmadığını ifade etmekte, %55'inin sıklıkla veya her zaman derslerinde etkileşimli tahtayı etkin şekilde kullandığını belirtmekte ve %95,5'i öğrenci başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını düşünmektedir. **Bu veriler genel olarak değerlendirildiğinde İHL'de görev yapan öğretmenlerin yürüttükleri derslerin öğretim sürecindeki yeterliliklerine ilişkin öz algılarının oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.**

İHL'de görev yapan öğretmenlerin yürüttükleri derslerin öğretim sürecindeki yeterliklerine ilişkin verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında, kültür dersleri öğretmenlerinin (%19,2) meslek dersleri öğretmenlerine (%3,4) göre yürüttükleri derslerin öğretim programlarını uygulamada daha fazla zorlandıkları, kadın öğretmenlerin (%98,5) erkek öğretmenlere (%93,7) göre daha fazla öğrencilerin derse katılımını sağlamaya çalıştıkları, kültür dersleri öğretmenlerinin (%60,6) meslek dersleri öğretmenlerine (%43,8) göre derslerinde etkileşimli tahtayı daha fazla oranda kullandıkları tespit edilmiştir.

Buna karşılık İHL öğrencilerinin meslek dersleri öğretim sürecine ilişkin verdikleri yanıtlarla karşılaştırıldığında, meslek dersi öğretmenleri ve öğrencilerin, öğretim sürecindeki öğretmen yeterliliklerine ilişkin farklı düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim meslek dersleri öğretmenlerinin tamamına yakını (%93,3) öğrencilerinin derse katılımını sağlamaya çalıştığını ifade ederken, öğrencilerin %62'si meslek dersleri öğretmenlerinin ders işlerken kendilerinin de görüşlerini aldığını ifade etmiştir. Yine meslek dersleri öğretmenlerinin %94,7'si öğrenci başarılarını değerlendirirken

adaletli olmaya çalıştığını ifade ederken, öğrencilerin %51,6'sı meslek dersleri öğretmenlerini başarılarını değerlendirirken adaletli bulmaktadır. Diğer bir sonuç olarak meslek dersleri öğretmenlerinin %43,8'i her zaman veya sıklıkla derslerinde etkileşimli tahtayı etkin bir şekilde kullandığını ifade ederken, öğrencilerin %36,6'sı meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde teknolojik imkânları verimli şekilde kullandığını belirtmiştir. **Bu verilere göre İHL öğrencilerinin meslek derslerinin öğretim sürecine ilişkin öğretmenlerine atfettikleri yeterlilik düzeyi, meslek dersleri öğretmenlerinin kendilerine atfettikleri öz yeterlilik algısına göre daha düşük kalmaktadır.**

15. İHL Meslek Dersleri ve Öğretimi

İmam-Hatip Liselerinin müfredatı "hem mesleğe hem de yükseköğrenime öğrenci hazırlamak" şeklindeki resmi amaçlarına uygun olarak din hizmetleri alanına özgü meslek dersleriyle birlikte, diğer lise programlarında yer alan fen ve sosyal alanlara ilişkin dersleri birlikte içermektedir. Cumhuriyet dönemi boyunca İmam ve Hatip Mektepleriyle başlayan tecrübeye bu okullar için hazırlanan müfredatların genel olarak %60'ını fen ve sosyal alanlara ilişkin dersler, %40'ını ise meslek dersleri oluşturmuştur. Araştırma kapsamında bu okullardaki meslek derslerinin en önemli paydaşları olan meslek dersleri öğretmenlerine ve öğrencilere bu derslere ve öğretimlerine ilişkin çeşitli ifadelere katılımları sorulmuştur.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre İHL öğrencilerinin büyük çoğunluğu meslek derslerini yeterince ilgi çekici bulmamaktadır. Nitekim öğrencilerin %80,8'i meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin üçte biri (%33,5) meslek derslerini sıkıcı bulmakta, dörtte biri (%25,7) meslek derslerinde işlenen konuların ilgisini çekmediğini ifade etmekte, yaklaşık yarısı (%48,4) meslek derslerinin işleniş yönteminin derslere ilgisini azalttığını belirtmekte, yaklaşık yarısı (%45,9) İHL programında meslek derslerinin oranının artırılmasına karşı çıkmakta ve %51,2'si meslek derslerinde birbirini tekrar eden konuların işlendiğini dile getirmektedir.

Bu veriler, özellikle meslek dersleri içeriği ve öğretim sürecinin, önemli orandaki İHL öğrencisinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine yeterince hitap etmediğini göstermektedir. Ayrıca araştırmada bu durumu destekler şekilde, meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisinin İHL öğrencilerinin meslek derslerine karşı ilgilerini yetersiz buldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle özellikle meslek dersleri müfredatı ve öğretim süreci İHL öğrencilerinin gelişim özelliklerine ve onların ilgi, gereksinim ve beklentilerine hitap edecek tarzda yeniden gözden geçirilmelidir. Bu derslere yönelik öğretim programı hazırlık öncesinde toplum, konu alanı ve öğrenci ihtiyaçlarının tespitine yönelik bilimsel çalışmalar yürütülmeli, yapılacak bu analizler doğrultusunda müfredat hazırlama süreci tamamlanmalıdır. Bu konuda özellikle öğrenci ilgi ve gereksinimlerine yönelik yapılması gereken analizlerin genellikle eksik kaldığı gözlenen bir durumdur. Bu durum da öğrenci ilgisizliği olarak geri yansımaktadır.

Öte yandan İHL öğrencilerinin çoğunluğunun gelecekle ilgili hedeflerinin meslek yerine üniversite yönelimli olmasının, üniversite yerleştirme sisteminde ise ortak derslerden sorular sorulup meslek derslerinden soru çıkmamasının sonucu olarak öğrencilerin meslek derslerini önemsemedikleri, bu durumun öğrenci ve meslek dersleri öğretmenleri arasında sorunlara yol açtığı ilgili paydaşlar tarafından dile getirilmektedir. Ayrıca İHL müfredatında meslek derslerinin son sınıflarda yoğunlaşması, bu yılların ise öğrenciler tarafından üniversite sınavlarına hazırlık yılları olması bir sorun olarak ifade edilmektedir (Türk Eğitim Sen, 2015, s. 46). **Bu sorunlara ilişkin araştır-**

mada elde edilen verilere bakıldığında İHL öğrencilerinin %43,3'ü lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesini istemektedir. Ayrıca araştırma sonuçları, öğrencilerin %52,9'unun İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmek için üniversite girişi sınavlarında meslek derslerinden de soru sorulmasını talep ettiklerini ortaya koymaktadır.

İHL öğrencilerinin meslek dersleri ve öğretim süreçlerine ilişkin görüşlerine değişkenler açısından bakıldığında öne çıkan sonuçlardan biri, erkek öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerinin kız öğrencilere göre daha zayıf olmasıdır. Örneğin erkek öğrencilerin %30,2'si, kız öğrencilerin ise %22,5'i meslek derslerinde işlenen konuların ilgilerini çekmediğini belirtmektedir. Yine erkek öğrencilerin %34,8'i, kız öğrencilerin ise %32,5'i meslek derslerini sıkıcı bulmaktadır. Buna karşılık kız öğrenciler meslek derslerine erkek öğrencilere göre daha fazla ilgi gösterirken, programda meslek derslerinin oranının artırılmasını daha az desteklemekte ve mevcut oranı yeterli görmektedirler.

Sınıf değişkeni açısından bakıldığında İHL öğrencilerinin sınıf düzeyi yükseldikçe meslek derslerinin öğretimine ilişkin daha olumsuz düşündükleri tespit edilmiştir. Nitekim İHL 10. sınıf öğrencilerinin %37,9'u, 11. sınıf öğrencilerinin %49,7'si ve 12. sınıf öğrencilerinin %50,9'u meslek derslerinin işleniş yönteminin derslere ilgisini azalttığını belirtmektedir. Yine İHL 10. sınıf öğrencilerinin %74,1'i, 11. sınıf öğrencilerinin %81'i ve 12. sınıf öğrencilerinin %83,6'sı meslek derslerinin daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu veriler meslek dersleri öğretim sürecinin, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda yeterince sürdürülemediği ve bu durumun süreç içerisinde öğrencilerde meslek derslerinin öğretimine karşı bir memnuniyetsizliğe yol açtığını göstermektedir. Buna karşılık son sınıf öğrencileri, İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılması gerektiğine en yüksek oranda (%32,7) katılım göstermektedir. Muhtemelen İHL mezuniyetlerine yakın öğrenciler mesleki yeterlilikler açısından kendilerini daha az yeterli görmekte ve bundan dolayı meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Araştırmada okul dışı din eğitimi alan öğrencilerin, almadığını belirten öğrencilere göre meslek derslerine karşı ilgilerinin daha yüksek olduğu, buna karşılık programda meslek derslerinin oranının artırılmasını daha az destekledikleri tespit edilmiştir. Muhtemelen okul dışında din eğitimi alan öğrenciler, daha fazla ilgili oldukları ve okul dışından da takviye aldıkları için mevcut meslek derslerinin program içerisindeki oranını yeterli bulmaktadırlar.

Araştırma sonucunda ayrıca beklendik şekilde kendi isteğiyle İHL'de okuyan öğrencilerin, diğer nedenlerle bu okullarda okuyan öğrencilere göre ve üniversitede İlahiyat alanında okumak isteyen öğrencilerin diğer alanlarda okumak isteyen öğrencilere göre meslek derslerine karşı ilgilerinin daha yüksek olduğu ve İHL programında meslek derslerine daha fazla yer ayrılması gerektiği düşüncesine en yüksek oranda katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre ankete katılan meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık yarısı girdiği dersin öğretim programını incelediğini, yaklaşık üçte biri ana hatlarıyla göz attığını, %16,4'ü ise meslek dersleri programlarının hepsini kapsamlı bir şekilde incelediğini ifade etmiştir.

Araştırmada meslek dersleri öğretmenlerinin yürütürken kendilerini en başarılı buldukları dersler olarak Kuran-ı Kerim (%32,4), Arapça (%21,7) ve Siyer (%10,1) derslerini, en çok zorlandıkları dersler olarak ise Arapça (%50,2), Kuran-ı Kerim (%14) ve Akaid ve Kelam (%10,4) derslerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir kısmı Arapça ve Kuran-ı Kerim derslerini vermede kendilerini başarılı bulurken, diğer önemli bir kısmı aynı dersleri sunmada zorlandıklarını ifade etmektedir.

Cebeci'nin araştırmasında (1993) ise ankete katılan meslek dersleri öğretmenlerinin en fazla okutmak istemedikleri dersler Dinler Tarihi (%51), Akaid ve Kelam (%24,2), Kuran-ı Kerim (%17,7) ve Arapça (%15,7) şeklinde sıralanmıştır. Birden fazla seçeneği işaretleme imkânı tanınan Cebeci'nin araştırma sonuçlarıyla karşılaştırıldığında en önemli farkın Dinler Tarihi dersine ilişkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece %10'u Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersinin yürütürken en çok zorlandıkları ders olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada ulaşılan diğer bir sonuca göre meslek dersleri öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisi (%65,8) İHL öğrencilerinin meslek derslerine karşı ilgilerini yetersiz bulmaktadır. Cebeci'nin araştırmasına (1994) katılan meslek dersleri öğretmenlerinin %34,8'i bazı öğrencilerin derslere ilgili ve aktif olarak katıldığını, %30,6'sı çoğu öğrencinin derslere ilgili ve aktif olarak katıldığını, %15,3'ü çok az öğrencinin derslere ilgili ve aktif olarak katıldığını belirtirken, öğretmenlerin sadece %11'i öğrencilerin genelde hepsinin derslere ilgili ve aktif olduğunu ifade etmiştir. Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin bakış açısından öğrencilerin meslek derslerine karşı ilgilerinde zaman içerisinde önemli bir değişim yaşanmadığı görülmektedir.

Araştırmada elde edilen verilere göre meslek dersleri öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%76,1) meslek dersleri öğretim programlarının yeniden hazırlanması gerektiğini dile getirmekte ve %53,2'si İHL programlarında Tasavvuf Tarihi dersine de yer verilmesini istemektedir. Ayrıca yaklaşık yarısı (%48,3) İHL programlarında meslek derslerine ayrılan oranın artırılması gerektiğini, %69,8'i ise lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yine meslek dersleri öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%81,7) İHL programlarında mesleki uygulamaların artırılması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre İHL meslek dersleri öğretmenleri, programda meslek derslerinin oranının artırılmasını ve lise 1 ve 2. sınıflarda meslek derslerine daha fazla yer verilmesini öğrencilerine göre daha fazla oranda talep etmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre meslek dersleri öğretmenlerinin %56,6'sı meslek dersleri ders kitaplarını içerik açısından, %64,5'i ise etkinlik örnekleri açısından yetersiz bulmaktadır.

16. İHL Öğrencilerinin Meslek Dersleri Öğretmenlerine İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin herhangi bir derse karşı olumlu veya olumsuz tutum geliştirmelerinde ya da o dersteki başarıları üzerinde, o dersin öğretmenine karşı tutumunun ve öğretmeniyle olan iletişiminin önemli bir etkisi vardır. Bu çerçevede araştırmada İHL öğrencilerinin meslek dersleri öğretmenlerinin yeterlilikleri ve rol modelliklerine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesine yönelik kendilerine çeşitli ifadeler yöneltilmiştir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre İHL öğrencilerinin yarısından fazlasının meslek dersi öğretmenlerinin yeterliliklerine ilişkin olumlu algılara sahip olduğu tespit edilmiştir. Nitekim araştırmaya katılan öğrencilerin %58,1'i meslek dersleri öğretmenlerinin dini bilgilerinin, %54'ü öğretmenlik becerilerinin, %52,9'u ise genel kültür bilgilerinin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin %62'si meslek dersleri öğretmenlerinin ders anlatırken kendilerinin görüşlerini aldığını, %51,6'sı ders başarılarını değerlendirirken adaletli davrandığını belirtmiştir. Buna karşılık araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %22,4'ü meslek dersleri öğretmenlerinin, diğer öğretmenlerinden daha başarılı olduğunu dile getirmekte ve yaklaşık üçte biri (%36,8) meslek dersleri öğretmenlerinin derslerinde teknolojik imkânları verimli şekilde kullandıklarını ifade etmiştir. Bu duruma göre öğrencilerin yarısından fazlası dini bilgi, öğretmenlik becerisi ve genel kültür bilgisi bakımından değerlendirdiklerinde meslek dersleri öğretmenlerinin yeterliliklerine ilişkin olumlu

algıya sahipken, öğrencilerin sadece beşte biri kültür dersleri öğretmenleriyle karşılaştırdıklarında meslek dersleri öğretmenlerini başarılı bulmakta ve yaklaşık üçte biri meslek dersleri öğretmenlerinin teknolojik imkânları verimli şekilde kullandıklarını belirtmektedir.

Öğrencilerin meslek dersleri öğretmenlerinin yeterliliklerine ilişkin ifadelerine verdikleri yanıtlara değişkenler açısından bakıldığında, ulaşılan sonuçlardan biri, genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre meslek dersleri öğretmenlerinin yeterliliklerine daha fazla olumlu yaklaştıklarıdır. Bu doğrultuda kız öğrenciler meslek dersleri öğretmenlerinin öğretmenlik becerilerini ve genel kültür bilgilerini daha fazla oranda yeterli görmekte, onların öğrencileri değerlendirirken adaletli davrandıklarına ve ders işlerken öğrencilerin görüşlerini aldıklarına daha yüksek oranda katılım göstermektedir. Araştırmada ayrıca öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, meslek dersleri öğretmenlerinin dini bilgilerinin yeterli olduğuna katılım oranlarının düştüğü tespit edilmiştir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre İHL öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisi (%64,8) meslek dersleri öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu ifade etmektedir. Buna karşılık öğrencilerin %38,6'sı kendisine rol model olarak gördüğü öğretmenin, meslek dersleri öğretmenlerinden birisi olduğunu ifade etmektedir. Bu verilere göre İHL öğrencilerinin çoğunluğu meslek dersleri öğretmenlerinin söz ve davranışlarıyla kendilerine örnek olduğunu belirtirken, öğrencilerin %38,6'sı kendisine rol model olarak meslek dersleri öğretmenlerinden birisini almaktadır.

Buna göre araştırmada İHL öğrencilerinin meslek dersleri öğretmenlerinin yeterlilikleri ve rol modelliklerine ilişkin tekil değerlendirmelerde olumlu algıya sahip olsalar da, kültür dersleri öğretmenleriyle kıyasladıklarında nispeten daha olumsuz görüşler ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bu nedenle genel olarak İHL'de görev yapan tüm öğretmenlerin yetiştirilme süreçlerinin, özellikle de meslek dersleri öğretmenlerinin hizmet öncesi yetiştirilme sisteminin yeniden gözden geçirilmesine, istenen yeterliliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilebilmesi için ilgili kurumlar arasında işbirliğinin artırılmasına ihtiyaç vardır. Bu çerçevede, bu araştırmada meslek dersleri öğretmenlerinin büyük çoğunluğu tarafından da savunulduğu gibi, İHL meslek derslerinin gruplandırılarak bu derslerde branşlaşmaya gidilmesi düşünülebilir. Ayrıca sistemdeki mevcut öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik sürdürülen hizmet içi çalışmaların daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Aşlamacı, İ. (2014). *Pakistan Medreselerine Bir Model Olarak İmam-Hatip Okulları*. İstanbul: Dem Yayınları.

Aşlamacı, İ. ve Kaymakcan, R. (2016). "A model for Islamic education from Turkey: the Imam-Hatip schools". *British Journal of Religious Education*, Published online: 06 Apr 2016, <http://dx.doi.org/10.1080/01416200.2015.1128390>.

Baloğlu, Z. (1990). *Türkiye'de Eğitim*. Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği.

Bilinçli İnternet Kullanımı Araştırması 2014-2015, http://www.kesfetprojesi.org/source/Bilincli_internet_Kullanim%20Arastirmasi.pdf

Cebeci, S. (1989). *Ortaöğretimde Mesleki Din Eğitiminden Mezun Olanların Yönelişleri ve Sebep-leri*. Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cebeci, S. (1994). *İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cerrah, L. (2010). *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin “Din-Toplum İlişkileri” Konusundaki Mülâhazaları (Erzurum Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Coşkun, M. K. (1999). *Comparative Study of Secondary Schools in Turkey, Example of İmam-Hatip Schools [Türkiye’de orta dereceli okulların karşılaştırmalı bir çalışması: İmam-hatip okulları örneği]*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çakır, R., Bozan, İ. ve Talu, B. (2004). *İmam-Hatip Liseleri Efsaneler ve Gerçekler*. İstanbul: TESEV Yayınları.

Doğan, A. (2006). *1997 Yılından Sonraki Dönemde İmam-Hatip Liselerindeki Gelişmeler (Adana Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Duy, B. ve Yıldız, M. A., (2014). Farklı Zorbalık Statüsüne Sahip Erinlerde Okula Bağlanma ve Yalnızlık. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), ss. 173-188.

Eğitim-Bir-Sen, (2010). *Okul Ortamının Güven ve Sağlık Yönünden Değerlendirilmesi Raporu*. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.

Eğitim-Bir-Sen, (2011). *Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Raporu*. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.

Eğitim-Bir-Sen, (2016). *Eğitime Bakış 2016: İzleme ve Değerlendirme Raporu*. Ankara: Eğitimciler Birliği Sendikası.

Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (Ankara: Nobel Yayınları, 1999), 78-81.

Kaymakcan, R., ve Aşlamacı, İ., (2011), “İmam-Hatip Liseleri Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C:9, S:22, ss: 21-101.

Korkmaz, M., (2013). İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 16, ss: 7-40.

Kuzgun, Y., Sevim, S.A., Hamamcı, Z., (1999). “Mesleki Doyum Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 11, ss.14-18.

MEB (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri 2015-2016 Örgün Eğitim*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Öcal, M., (2011). *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi*, İstanbul: Düşünce Kitabevi Yayınları.

ÖSYM, (2017). 2017 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Kılavuzu

Özensel E., Aydemir, M.A., (2014). Türkiye İmam-Hatip Lisesi Öğrenci Profili Araştırması, Türkiye İmam-Hatipliler Vakfı Araştırma Raporu.

Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B., Ayas, C., (2013) “Öğretmen ve Öğrenci Bakış Açısıyla Tablet PC ve Etkileşimli Tahta Kullanımı: FATİH Projesi Değerlendirmesi”

Sarı, M.,(2013). Lise Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, ss: 147-160.

Türk Eğitim-Sen (2015). Türkiye’de Din Eğitimi Çalıştayı, 11-12 Nisan 2015 Ankara: Komisyon Raporları

Türkmen Gül, E., (1998). İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları, Y.lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uğurlu, C. T., Doğan, S., Toğçu, İ. ve Demir, A. (2015). Serbest kıyafet uygulaması: Kim ne söyledi? *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(2), 213-246.

Ünlü, Y., (1999). İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurdakul, S., Gür, B.S., Çelik, Z. ve Kurt, T. (2016, Kasım). *Öğretmenlik Mesleği ve Mesleğin Statüsü*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ

Süleymaniye Caddesi, Elmaruf Sokak, No:3 Fatih/İSTANBUL

Tel: 0(212) 512 19 90 Faks: 0(212) 512 19 91

www.dem.org.tr | info@dem.org.tr